

— BARTHA DÉNES —

MAGYARORSZÁG
— FA —
ÉS CSERJEFAJAI

X 157913

dr. Bartha Dénes

Magyarország fa- és cserjefajai

X 157913

Lektorálta

dr. Schmidt Gábor
egyetemi tanár

dr. Vancsura Rudolf
ny. egyetemi docens

Rajzolta

Csapody Vera	Kiss László
Jelitai Edit	Vaski László
Kerekes Péter	Velledits Dorottya

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J000976880

© *dr. Bartha Dénes, 1999*

ISBN 963 286 105 1

A mű megjelenését a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium az Erdészeti Közcélú Feladatok megvalósítására létrehozott forrásból támogatta.

X 157913

Mezőgazda Kiadó

1165 Budapest, Koronafürt u. 44.

Felelős kiadó: dr. Lelkes Lajos

Felelős szerkesztő: P. Szabados Katalin

Műszaki vezető: Gerlóci Judit

Műszaki szerkesztő: Berkes Tamás

A borító Helényi Tibor és Gálócsi Ágnes sorozatterve alapján Magyar Ferenc, a hátoldalon Bartha Dénes felvételével készült
Megjelent 18,1 (A/5) ív terjedelemben. 136 oldal ábrával

MGK 711 821 002/04

Előszó

Az utóbbi években magyar nyelven több olyan illusztrált kiadvány látott napvilágot, melyek fa- és cserjefajokkal foglalkoztak. Ezek azonban valamely külföldi kiadónál megjelentetett művek magyar fordításai csupán, nincsenek hazai viszonyokra alkalmazva, jónéhány hazánkban élő faj hiányzik belőlük, ugyanakkor több olyan fajt is tartalmaznak, melyek a Kárpát-medencében nem élnek, s nem is ültetik itt őket. Ez a tény, s az ebből fakadó hiányérzet készítette e sorok íróját arra, hogy Magyarország fa- és cserjefajait az érdeklődőknek jelen könyv keretében bemutassa.

Bár teljességre törekedtem, néhány nehezen azonosítható, specialistát igénylő fajt összevontan, gyűjtőfaj keretében tárgyalok. Fölvettem minden, a hazai dendroflórára őshonosnak bizonyuló fajt, melyeket a gyakrabban termesztett vagy elvadult, nem őshonosokkal is kiegészítettem. Itt a határt nehéz volt megvonnom, így nem kerültek bemutatásra a nehezen azonosítható nemes nyárok sem. S kimaradtak a már kipusztult, de egykor őshonos állományokkal jelen lévő fajok is, mint a bérci ribiszke (*Ribes petraeum*), feketedő fűz (*Salix nigricans*), tőzegrozsmaring (*Andromeda polifolia*), csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata*), komlógyertyán (*Ostrya carpinifolia*).

A leírásoknál, jellemzéseknél tömörségre törekedtem, az ábrákon könnyen felismerhető bélyegekre külön nem tértem ki. Gyakorlatias okokból a fajokat tudományos nevük sorrendjében mutatom be.

A rajzok válogatásában HÓBER BALÁZS volt segítségemre, BÓKON SÁNDORNÉ és dr. CSANÁDY ETELÉNÉ a szöveges rész gépelését végezte. BÖLÖNI JÁNOS pedig értékes kiegészítéseket tett. Fogadják mindannyian hálás köszönetemet. Úgyszintén köszönet illeti a kötet lektorait, kik észrevételeikkel, kiegészítéseikkel, javításaikkal tették tökéletesebbé e munkát.

Ajánlom e könyvecskét a természet iránt érdeklődő és a természetért aggódó honfitársaimnak.

Sopron, 1998 szeptemberében

Bartha Dénes

Jelmagyarázat

- ♂ - hímivarú
- ♀ - nőivarú
- f. - forma (alak)
- var. - varietas (változat)
- ssp. - subspecies (alfaj)
- agg. - aggregatum (gyűjtőfaj)
- cv. - cultivar (fajta)
- ± - többé-kevésbé

A fa- és cserjefajok bemutatásának szempontjai

Nevezéktan

Valamennyi fajnál megadjuk a rendszertani besorolást (család, nemzetség), a magyar nevet és a leggyakoribb társneveket, a tudományos nevet a szerzőnévvel együtt, szinoním nevet (ha van), az angol és német neveket. Kitérünk továbbá az eltérő rendszertani besorolásokra (pl. agg., ssp., cv.) is.

CSALÁDNÉV

NEMZETSÉGNÉV

Magyar név, társnév

Tudományos név SZERZŐNÉV (Szinoním név)

a: angol név

n: német név

Alaki jellemzők

Az alaki jellemzők ismertetését a termettel kezdjük, amit a könnyebb elsajátíthatóság érdekében tipizálunk:

A. *Fák* – föld feletti részük ± fölálló törzsre és különböző magasságban szétágazó koronára oszlik

a) *nagy termetű fa* – 25 m-nél magasabb

b) *közepes termetű fa* – 10–25 m magas

c) *kis termetű fa* – 5–10 m magas

B. *Cserjék* – föld feletti részük a gyökfőnél közvetlenül vagy rövid, rendszerint görbe törzs után gazdagon szétágazik

d) *nagyobb cserje* – 2–5 m magas

e) *kisebb cserje* – 0,5–2 m magas

f) *törpecserje* – 0,5 m-nél alacsonyabb

C. *Félcserjék* – csak a szár alsó része fásodik el, a felső rész összfel elhal. (Közülük e kötetben csak a *Rubus*-okat tárgyaljuk.)

D. *Liánok* – száruk hosszú, megnyúlt, kúszó, illetve támaszték (pl. fa, szikla) esetén fölkapaszkodó

E. *Epifitonok* – teljes életciklusukat fenn, a fán élik le, a hazai fajok a gazdanövénytől vizet és ásványi sókat vonnak el (félélősködők)

Az alaki jellemzők bemutatását a törzs, kéreg sajátosságainak ismertetésével folytatjuk, majd a vessző, rügy leírása következik. Fontos ismertető bélyeg a levél-(rügy-)állás, ahol három alaptípust különíthetünk el:

- a) Szórt (spirális) állású levelek – egy csomón csak egy levél ered, az eredések egymástól bizonyos szöggel eltérnek.
- b) Váltakozó állású levelek – egy csomón csak egy levél ered, de a levelek a hajtáson két, egymással szemközi sort alkotnak.
- c) Keresztben átellenes állású levelek – egy csomón két levél ered egymással szemben, az egymás feletti levélpárok egymásra merőleges síkban állnak.

A levél bemutatása után a virág, virágzat és a termés ismertetése következik. Amennyiben a szövegben nincs rá külön utalás, úgy kétivarú virágokról van szó. Az egyivarú virágoknál külön jelöltük az egylaki és kétlaki virágot hozó fajokat.

Biológiai jellemzők

Az életkor az átlagos termőhelyi viszonyok közt elérhető felső határt jelöli. Minél magasabb életkort érhet meg egy faj, annál nehezebb ezt a határt megadni. Az életkornál az alábbi tipizálást alkalmaztuk:

Fafajok

- a) rövid életű fafajok (< 50 év)
- b) rövidebb életű fafajok (50–100 év)
- c) hosszabb életű fafajok (100–200 év)
- d) hosszú életű fafajok (> 200 év)

Cserjefajok

- a) rövid életű cserjefajok (< 30 év)
- b) hosszú életű cserjefajok (> 30 év)

A virágzási idő kezdetét a lombfakadáshoz viszonyítjuk, majd hónapokra lebontva is megadjuk. Ügyszintén hónapokkal, vagy azon belüli bontással jelöljük a termésérést, s ha ettől eltér, a terméshullást is. Az őszi lombszín megadása után a vegetatív felújulóképességre térünk ki, ahol két típust lehet elkülöníteni:

- a) *Tő-(tuskó-)sarjak* – rendszerint a föld feletti rész eltávolítása után törnek fel.
- b) *Gyökérsarjak* – a gyökereken kialakuló járulékos rügyekből keletkeznek, s gyakran már a faj életében megjelennek. Gyökérsarjakkal az egyed nagyobb területeket hódíthat meg, s sarjtelepeket (polikormonokat) képezhet.

A fafajokat magassági és vastagsági növekedésmentük alapján két fő kategóriába lehet sorolni:

- a) *gyorsan növekvő fafajok* – intenzív magassági és vastagsági növekedési szakaszukat hamar, 50 éven belül befejezik;
- b) *lassan növekvő fafajok* – intenzív magassági és vastagsági növekedési szakaszuk elhúzódik, 50 év fölötti.

A fa- és cserjefajoknál életstratégiájuk alapján kétféle elkülönítést lehet tenni:

- a) *pionír fajok* – rövid életűek, gyors növekedésűek, kisebb méretűek, korán termőre fordulók, magvaik aprók, rendszerint repítőkésszülékkel ellátottak és szélterjesztésűek, rendszeresen termők, tág ökológiai tűrőképességűek (generalisták), fény-

igényesek. A rendelkezésre álló, nyílt területeket gyorsan meghódítják, de később a zárterdei fajok előretörése miatt kiszorulnak;

- b) *zárterdei fajok* – hosszú életűek, lassú növekedésűek, nagyobb méretűek, későn termőre fordulók, nagymagvúak, rendszertelenül termők, szűkebb ökológiai tűrőképességűek (specialisták). A rendelkezésre álló területet lassan hódítják meg, tartósan fennmaradnak.

Megj.: Átmeneti típusok lehetségesek.

Ökológiai jellemzők

Az ökológiai jellemzőket és az ezekkel kapcsolatos termőhelyi igényt – a generális ökológiai tényezők alapján – tipizálva adjuk meg:

A. Fény

- a) *fényigényes fajok* – fejlődésükhöz és növekedésükhöz közvetlen fényre van szükségük;
- b) *mérsékelt fényigényes/mérsékelt árnytűrő fajok* – fejlődésük és növekedésük mérsékelt árnyalásnál is kielégítően végbemegy;
- c) *árnytűrő fajok* – szabályos fejlődésük és növekedésük szórt fényben, állandó árnyalásnál is végbemegy;

Megj.: A fás növények fiatal korukban általában jobban elviselik az árnyalást.

B. Hőmérséklet

- a) *melegigényes fajok* – generatív szakaszukhoz (virágzás, termésérés) sok meleget kívánnak;
- b) *hidegtűrő fajok* – csekély hőmennyiség esetén már kielégítő növekedést és fejlődést mutatnak;
- c) *fagyérzékeny fajok* – a még nem egészen elfásodott hajtás, vagy a fiatal fejlődő hajtás a korai, illetve a kései fagyok miatt károsodik.

C. Víz

- a) *szárazságtűrő (xerofil) fajok* – száraz talajon vagy száraz klímában élő, az aszálynak ellenálló, xeromorf felépítésű fajok;
- b) *közepes vízigényű (mezofil) fajok* – alakilag és ökológiailag a két csoport (a, c) között vannak, kiegyenlített vízgazdálkodású, üde termőhelyeket kedvelnek;
- c) *vízigényes (higrofil) fajok* – nedves talajon és/vagy állandó párák klímában élő, higromorf felépítésű fajok.

Megj.: További köztes kategóriák, így a *xeromezofil* és *mezohigrofil* fajoké is elkülöníthető.

D. Talajkémhatás

- a) *mészkerülő (acidofil) fajok* – mészmentes, savanyú kémhatású talajon élnek;

- b) inkább mészkerülő (acidoklin) fajok – elsősorban mészmentes, savanyú kémhatású talajon élnek, de előfordulhatnak semleges vagy ritkábban gyengén lúgos kémhatású talajokon is;
- c) semleges (közömbös) kémhatást kedvelő (neutrofil) fajok – elsősorban a semleges kémhatású talajokon tenyésznek a legjobban, de előfordulhatnak a gyengén savanyú és gyengén lúgos kémhatású talajokon is;
- d) inkább mészkedvelő (baziklin) fajok – elsősorban meszes, lúgos kémhatású talajokon élnek, de előfordulhatnak semleges vagy ritkábban gyengén savanyú kémhatású talajokon is;
- e) mészkedvelő (bazifil) fajok – mésztartalmú, lúgos kémhatású talajon élnek.

Megi.: A talajkémhatás szoros kapcsolatban áll a talajok tápanyagtartalmával, illetve a tápanyagok felvehetőségével. A savanyú kémhatású talajok általában tápanyagokban szegények, s a rendelkezésre álló tápanyagokat is nehezebben veszik fel a növények.

- f) sótűrő fajok – főleg a nátriumsókat elviselő, szikes talajokon is élő fajokat jelöljük így;
- g) nitrogénkedvelő (nitrofil) fajok – bolygatott, nitrogénben dús talajokon találhatóak.

Elterjedés

A fajok természetes elterjedési területét elsősorban a makroklima határozza meg, ezen belül a fajt *öshonosnak* mondjuk. Az eredeti elterjedési területén kívül telepített vagy elvadult fajokat *adventívnek* nevezzük. Az elterjedési területet (areát) nagyobb természetföldrajzi egységekkel adjuk meg.

Előfordulás

A hazánkon belüli, horizontális előfordulást természetföldrajzi tájainkkal jellemezzük. A vertikális előfordulásnál (a Kárpát-medencére vonatkoztatva) az alábbi tipizálást alkalmazzuk:

- a) sík vidéki (planicien) faj – 200 m tszfm. alatt fordul elő, alföldjeinkre jellemző;
- b) dombvidéki (kollin) faj – 200-400 m tszfm. között fordul elő, dombvidékeinkre jellemző;
- c) középhegységi (szubmontán) faj – 400-800 m tszfm. között fordul elő, középhegységeinkre jellemző;
- d) magashegységi (montán) faj – 800 m tszfm. fölött fordul elő, középhegységeink magasabb régióira (Zempléni-hg., Bükk, Mátra, Börzsöny), illetve a környező magashegységekre (Alpok, Kárpátok) jellemző.

Megi.: A magashegységekben (Alpok, Kárpátok) elkülöníthetők még az *alhavasi* (szubalpin), illetve *havasi* (alpin) fajok is, melyek az 1200-1600 m tszf., illetve 1600-2000 m tszf. magassági régióikra jellemzők;

e) *dealpin*, ill. *dekárpáti faj* – az Alpokból, ill. a Kárpátokból, általában a patakok, folyók segítségével hozzánk leereszkedett faj.

Élőhely

A fajok élőhelyeit elsősorban a természetes-természetközeli erdőtársulás-csoportok szerint mutatjuk be. Az élőhely szerkezeti és termőhelyi viszonyainak érzékeltetésére a fontosabb fa- és cserjefajokat itt föl is soroljuk:

Jelmagyarázat:

A – lombkoronaszint

B – cserjeszint

E – előfordulás, termőhely

- – a vastagon kiemelt fajok állományalkotó szerepet töltenek be

Bükkösök

Bükkösök

A: **bükk**, gyertyán, hegyi juhar, magas kőris, hegyi szil, nagylevelű hárs, (korai juhar, kocsánytalan tölgy)

B: farkasboroszlán, babérboroszlán, borostyán, köszméte, csodabogyók, (vörös bodza, málna, borzas szedrek)

E: Északi- és Dunántúli-khg., Nyugat- és Dél-Dunántúl hegy- és dombvidékén kiegyenlített, üde termőhelyeken, főleg a magasabb régiókban

Mészkerülő bükkösök

A: **bükk**, kocsánytalan tölgy, bibircses nyír, rezgő nyár, madárberkenye

B: –

E: Északi-khg., Dunántúli-khg. (Bakony, Balaton-felvidék), Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl (Mecsek) üde, de mézsmentes alapkőzetű termőhelyein, főleg a magasabb régiókban

Gyertyános–tölgyesek

Gyertyános–kocsánytalan tölgyesek

A: **kocsánytalan tölgy**, **gyertyán**, madárcseresznye, kislevelű hárs, mezei juhar, korai juhar, (cser, magas kőris)

- B: cseregalagonya, vörösgyűrűsom, borostyán, farkasboroszlán, fagyal, mogyoró, csíkos kecskerágó
E: Északi- és Dunántúli-khg., Nyugat- és Dél-Dunántúl hegy- és dombvidékén üde, ki-
egyenlített termőhelyeken

Mészkerülő gyertyános–kocsánytalan tölgyesek

- A: **kocsánytalan tölgy, gyertyán**, kislevelű hárs, rezgő nyár, bibircses nyír, madárberkenye, szelídgesztenye
B: –
E: Északi-középhegység, Nyugat-Dunántúl mészmertes alapkőzetű, üde termőhelyein

Gyertyános–kocsányos tölgyesek

- A: **kocsányos tölgy, gyertyán**, madárcezesznye, magyar kőris, kislevelű hárs, korai juhar, mezei juhar, vadalma
B: cseregalagonya, borostyán, mogyoró, vörösgyűrűsom, csíkos kecskerágó, tatár juhar
E: az Alföld és Kisalföld, Belső-Somogy, Dráva-sík üde, elöntésmentes termőhelyei

Cseres–tölgyesek

Cseres–kocsánytalan tölgyesek

- A: **cser, kocsánytalan tölgy**, mezei juhar, vadkörte, angol szil, kislevelű hárs, ezüst hárs, barkócaberkenye, (olasz tölgy)
B: egybibés galagonya, cseregalagonya, fagyal, ostorménbangita, varjútövisbenge, hússos som, vörösgyűrűsom, csíkos kecskerágó, bibircses kecskerágó, kökény, mogyoró, gyepűrőzsa, molyhos szeder, tatár juhar, szúrós csodabogyó
E: Északi- és Dunántúli-khg., Dél-Dunántúl hegy- és dombvidékén félszáraz termőhelyeken

Cseres–kocsányos tölgyesek

- A: **cser, kocsányos tölgy**, mezei juhar, vadkörte, angol szil, kislevelű hárs
B: egybibés galagonya, kökény, gyepűrőzsa, fagyal, varjútövisbenge, vörösgyűrűsom, csíkos kecskerágó, mogyoró, boróka
E: Kisalföld, Bakonyalja, Somogy félszáraz termőhelyein

Mészkerülő tölgyesek

Fenyőelegyes tölgyesek

- A: **erdeifenyő, kocsánytalan tölgy**, kocsányos tölgy, rezgő nyár, bibircses nyír, gyertyán

- B: közönséges boróka, kutyabenge, seprőzanót, füles fűz
E: Nyugat-Dunántúl (Vasi-hegyhát, Őrség, Vend-vidék, Göcsej, Hetés) mészmmentes alapkőzetű, fűlszárász-űde termőhelyein

Mészkerűlő tölgyesek

- A: **kocsánytalan tölgy**, rezgő nyár, bibircses nyír, madárberkenye, szelűdesztenye
B: kutyabenge, seprőzanót
E: Északi-khg., Dunántűli-khg. (Visegrádi-hg., Budai-hg., Bakony), Nyugat-Dunántűl, Dél-Dunántűl (Mecsek) mészmmentes alapkőzetű, száraz termőhelyein

Mészkedvelő tölgyesek

Mészkedvelő tölgyesek

- A: **molyhos tölgy**, **olasz tölgy**, **cser**, **kocsánytalan tölgy**, vadkörte, barkócaberkenye, házi berkenye, déli berkenye, angol szil, mezei juhar, virágos kőris
B: húsos som, fagyal, ostorménbangita, kőkény, bibircses kecskerágó, egybibés galagonya, varjútővisbenge, űkőrkelonc, pukkanó dudafűrt, sőkaborbolya, cseplezsmeggy, cserszömörce
E: Északi- és Dunántűli-khg., Soproni-dv., Mecsek, Villányi-hg. meszes alapkőzetű, sekély termőrétegű, száraz termőhelyein

Bokorerdők

- A–B: **molyhos tölgy**, **virágos kőris**, sajmeggy, házi berkenye, déli berkenye, (kocsánytalan tölgy, magas kőris)
B: tatár juhar, sajmeggy, madárbirsek, cseplezsmeggy, cserszömörce, kőkény, húsos som, ostorménbangita, sőkaborbolya, egybibés galagonya, bibircses kecskerágó, pukkanó dudafűrt, molyhos szeder, jajrózsa, aranyeső, bokros koronafűrt, fanyarka, törpe mandula, szirti gyöngyvessző
E: Északi- és Dunántűli-khg., Mecsek, Villányi-hg. meszes alapkőzetű, nagyon sekély termőrétegű, nagyon száraz termőhelyein

Szikladomborzatú erdők

Sziklaerdők

- A: magas kőris, kislevelű hárs, nagylevelű hárs, hegyi juhar, korai juhar, mezei juhar, bükk, lisztes berkenye, barkócaberkenye (kocsánytalan tölgy, gyertyán, virágos kőris)
B: szirti gyöngyvessző, madárbirsek, köszméte, űkőrkelonc, bibircses kecskerágó, húsos som, mogyoró, pukkanó dudafűrt

E: Északi- és Dunántúli-khg. csúcsain, gerincein, sziklás részein, félszáraz-üde, sekély termőrétegű termőhelyein

Törmeléklejtő-erdők

A: nagylevelű hárs, kislevelű hárs, hegyi juhar, korai juhar, magas kőris, madárcseresznye, bükk, gyertyán, lisztes berkenye

B: mogyorós hólyagfa, mogyoró, húsos som, vörösgyűrű som, fekete bodza, borostyán, erdei iszalag

E: Északi- és Dunántúli-khg., Mecsek, Villányi-hg. közettörmelékes, üde lejtőin

Szurdokerdők

A: bükk, gyertyán, hegyi juhar, korai juhar, nagylevelű hárs, kislevelű hárs, hegyi szil, magas kőris, madárcseresznye

B: fekete bodza, fürtös bodza, mogyoró, köszméte, mogyorós hólyagfa, borostyán, erdei iszalag, havasi iszalag

E: Északi- és Dunántúli-khg., Kőszegi-hg., Mecsek, Villányi-hg. üde-félmedves szurdokaiban

Erdős-sztyepp erdők

Homoki tölgyesek

A: **kocsányos tölgy**, fehér nyár, mezei juhar, simalevelű mezei szil, vadkörte

B: közönséges boróka, egybibés galagonya, fagyal, kökény, mogyoró, tatár juhar, vörösgyűrűsom, csikos kecskerágó, varjútövisbenge, gypűrózsa

E: az Alföld és Kisalföld homokvidékei száraz-félszáraz termőhelyein

Borókás-nyárasok

A: **fehér nyár**, vadkörte, (kocsányos tölgy)

B: **közönséges boróka**, fagyal, varjútövisbenge, egybibés galagonya, kökény, sóskaborbolya

E: Duna-Tisza köze homokvidéke nagyon száraz termőhelyein

Lösztölgyesek

A: **kocsányos tölgy**, olasz tölgy, mezei juhar, vadkörte, vadalma

B: törpemandula, cseplezsmeggy, egybibés galagonya, bibircses kecskerágó, csikos kecskerágó, kökény, parlagi rózsza, tatár juhar, fagyal, varjútövisbenge, vörösgyűrűsom

E: az Alföld és Kisalföld löszháti, ma már csak néhány maradványállomány

Sziki tölgyesek

A: **kocsányos tölgy**, olasz tölgy, mezei juhar, simalevelű mezei szil, vadkörte

B: tatár juhar, vörösgyűrűsom, egybibés galagonya, csíkos kecskerágó, kökény, fagyal

E: az Alföld és Kisalföld szolonyec szikesei, ma már csak néhány maradványállomány

Ligeterdők

Folyó menti bokorfüzesek

B: **csigolyafűz**, **mandulafűz**, **kosárkötő fűz**

E: főleg a sík vidéken szerte az országban, az ártér alacsony térszintjén

Folyó menti fűz-nyár (puhafás) ligeterdők

A: **fehér fűz**, törékeny fűz, vénic-szil, **fekete nyár**, fehér nyár / zöld juhar, amerikai kőris, fehér eper

B: vörösgyűrűsom, hamvas szeder, kányabangita, kutyabenge, ligeti szőlő / parti szőlő, gyalogakác

E: jelentősebb folyók mentén az egész országban, az ártér középső térszintjén

Folyó menti tölgy-kőris-szil (keményfás) ligeterdők

A: **kocsányos tölgy**, **magyar kőris**, **simalevelű mezei szil**, **vénic-szil**, fehér nyár, vadalma, zselnicemeggy, mezei juhar

B: vörösgyűrűsom, mogyoró, kányabangita, kutyabenge, varjútövisbenge, csíkos kecskerágó, hamvas szeder, tatár juhar, vörös ribiszke, borostyán, ligeti szőlő

E: nagyobb folyók mentén az egész országban, az ártér magasabb térszintjén

Patak menti ligeterdők

A: **mézgás éger**, magas kőris, törékeny fűz, zselnicemeggy, vadalma, (hegyi szil)

B: kutyabenge, kányabangita, fekete bodza, vörösgyűrűsom, vörös ribiszke, farkasboroszlán, hamvas szeder, erdei iszalag

E: hegy- és dombvidékek patakjai mentén az egész országban

Láperdők

Égerlápok

A: **mézgás éger**, zselnicemeggy, magyar kőris, (vénic-szil, szőrös nyír, rezgő nyár)

B: kutyabenge, kányabangita, rekettyefűz, füles fűz, hamvas szeder, vörös ribiszke, fűzlevelű gyöngyvessző

E: sík vidéki és alacsony dombvidéki területeken az egész országban szórványosan, pangóvízes termőhelyeken

Fűz- és nyírlápok

A: **szőrös nyír**, babérfűz, rezgő nyár

B: **rekettyefűz**, füles fűz, kutyabenge

E: nagyon szórványosan az egész országban pangóvízes termőhelyeken

Egyéb

Ennél a csoportnál elsősorban a faanyag tulajdonságait, felhasználhatóságát, a faj egyéb célra való alkalmazhatóságát, kertészeti jelentőségét ismertetjük. Itt térünk ki a 12/1993. (III. 31.) KTM rendelet alapján az esetleges védettségre is.

A fajok ismertetése

Közönséges jegenyefenyő*Abies alba* MILLER (*A. pectinata* /LAM./ DC.)

a: european silver fir

n: Weißtanne

Alaki jellemzők

- örökzöld, nagy termetű fa (35–40 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, ágai örvösen állnak, koronája fiatalon kúpos, idős korban el-laposodó („gólyafészek”), *kérge* sokáig sima, szürke, gyantadudoros
- *hajtása* világosbarna, finoman szőrös, rügyei kicsik, világosbarnák, nem gyantásak
- *tűi* kétoldalt, fésűsen állnak, 12–30 mm hosszúak, laposak, fonákukon két fehér sávval
- egylaki, porzós és termős *virágzatai* zöldessárgák
- *toboza* hengeres, 10–15 cm hosszú, vörösesbarna, még a fán szétesik, *magjai* ék alakúak, 7–9 mm hosszúak

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), lassan növekvő faj
- május elején virágzik
- magja szeptember végén, október elején érlik, a toboz október közepén esik szét
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- erősen árnytűrő
- acidoklin – baziklin

Elterjedés

- Közép- és Dél-Európa

Előfordulás

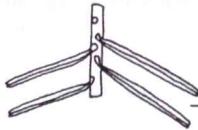
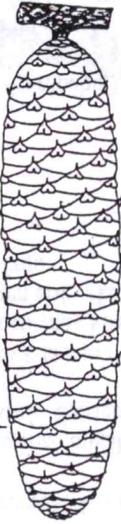
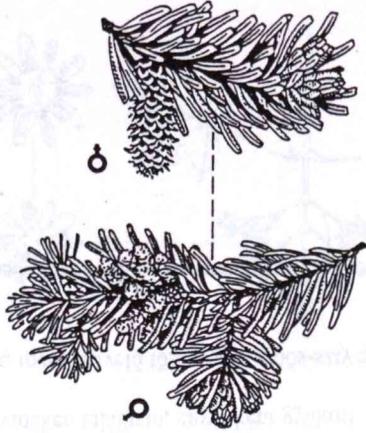
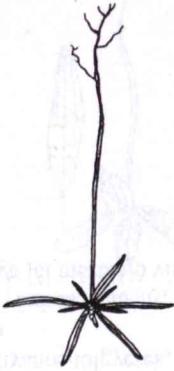
- magashegységi faj, nálunk nem őshonos
- főleg Nyugat-Dunántúlon ültetik

Élőhely

- lucosok és bükkösök elegyfája

Egyéb

- fája sárgásfehér, lágy, könnyű, nem tartós
- kedvelt karácsonyfa, tűit nem hullatja
- a légszennyeződéésre és vadkárosításra rendkívül érzékeny

Mezei juhar, fodor juhar*Acer campestre* L.

a: field maple

n: Feldahorn

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* szabálytalan, görbe, erősen ágas, *kérge* ± téglalapokra tagolt, parás, szürkésbarna, koronája sűrű
- *vesszeje* rozsdabarna, parás, gyakran paraléces, *rügyei* barnák, csúcsukon szürkén molyhosak
- *levelei* keresztben átellenesek, 4–7 cm hosszúak, 5 ritkábban 3 karéjúak, mellékkaréjosak
- poligám *virágai* laza sátorozó bugákban nyílnak, keskeny szirmai sárgászöldek
- *termése* 2–4 cm hosszú ikerlependék, a szárnyak egyenes szöveget alkotnak

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben vagy kissé utána, április végén, május első felében virágzik
- termése szeptember végén érik, október-novemberben hullik
- őszi lombszíne világossárga
- töről nagyon jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Európa (hiányzik Észak-Európából), Kaukázus, Kis-Ázsia

Előfordulás

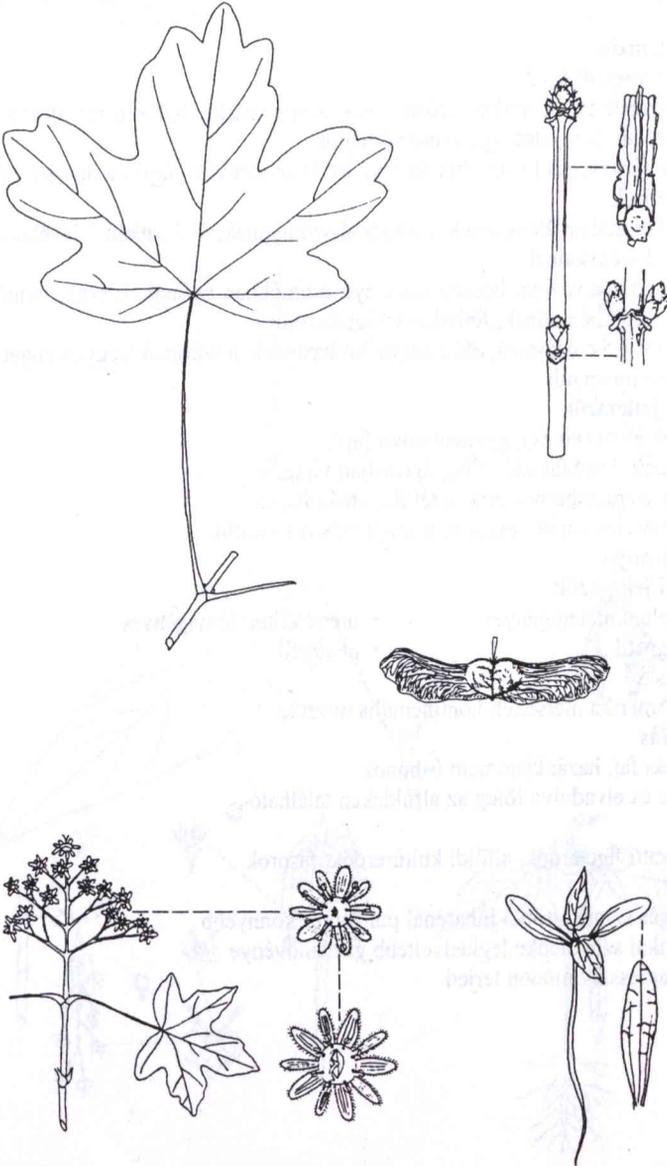
- sík vidéki – dombvidéki faj
- a Nagyalföldön ritkább, főleg a peremvidéken található, egyébként gyakori

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, erdős-sztyepp erdők

Egyéb

- fája vöröses, kemény, nehéz
- virága jól mézel, jó visszaserző képessége miatt élősvénynek alkalmas

Zöld juhar, kőrislevelű juhar*Acer negundo* L.

a: boxelder

n: Eschenblättriger Ahorn

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* szabálytalan, hajlott, erősen ágas, *kérge* szürke, hálósan repedezett, koronája szabálytalan, laza, alsó ágai ívesen lehajlók
- *vesszeje* fényes, zöld vagy ibolyászöld, gyakran hamvas, *rügyei* zöldesbarnák, ezüstösen szőrösek
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, 3–5, ritkán 7 levélkéből állnak, gyakran karéjosodnak
- kétlaki, porzós *virágai* hosszú kocsányú csomókban nyílnak, lilásak, termős *virágai* csüngő fürtökben állnak, fejletlen virágtakarójúak
- *termése* 3–4,5 cm hosszú, okkersárga ikerlependék, a szárnyak hegyesszöget alkotnak, a magház megnyúlt

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), gyorsan növekvő faj
- közvetlenül lombfakadás előtt, áprilisban virágozik
- termése szeptemberben érkezik, a tél folyamán hullik
- őszi lombszíne sárga, levele már szeptemberben hullik
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- mérsékelt fényigényes
- mezohigrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Észak-Amerika mérsékelt kontinentális övezete

Előfordulás

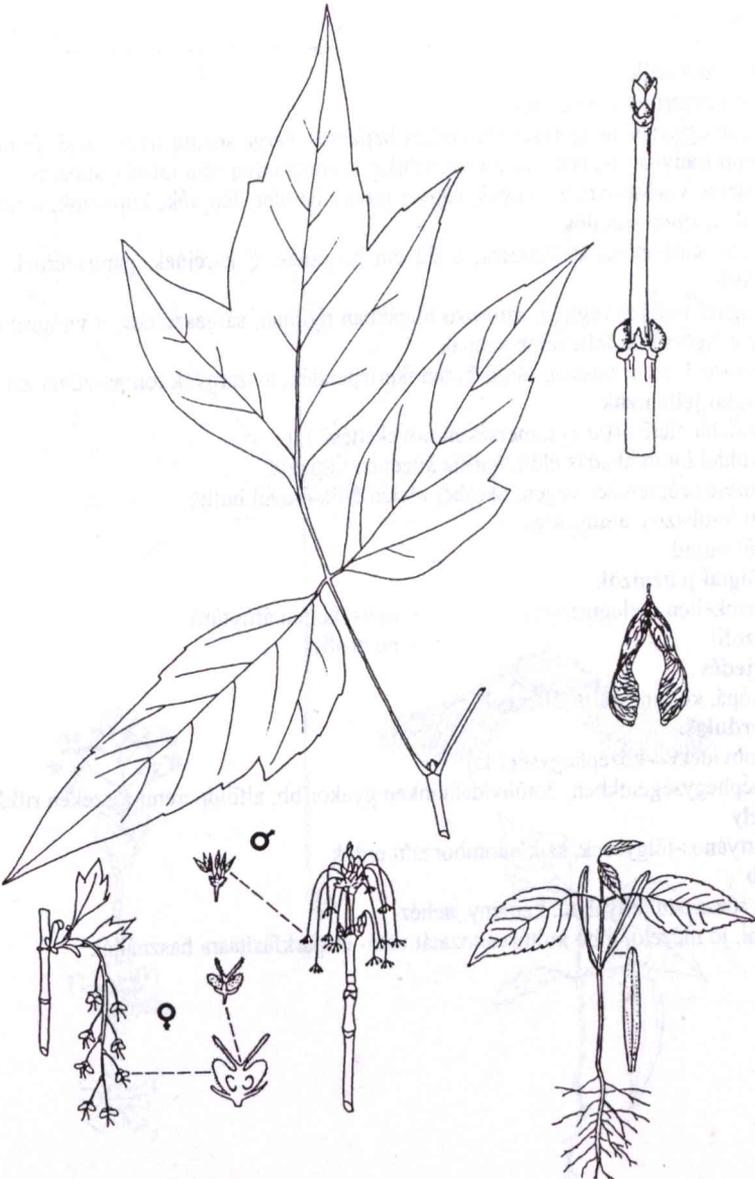
- sík vidéki faj, hazánkban nem őshonos
- telepítve és elvadulva főleg az alföldeken található

Élőhely

- folyó menti ligeterdők, alföldi kultúrerdők, fasorok

Egyéb

- fája sárgás színű, a többi juharénál puhább és könnyebb
- az amerikai szövőlepké legkedveltebb gazdanövénye
- nálunk agresszív módon terjed

Korai juhar, jókori juhar, hegyeslevelű juhar*Acer platanoides* L.

a: norway maple

n: Spitzahorn

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, villásodásra hajlamos, *kérge* sokáig sima, majd sűrűn, hosszanti irányban repedezett, feketésszürke, koronája magasra tolódó, sudaras
- *vesszeje* vörösesbarna, fényes, *rügyei* pirosasbarnák, fénylők, kopaszok, a hónaljrygkek szárhoz simulók
- *levelei* keresztben átellenesek, 8–22 cm hosszúak, 5 karéjuak, papírszerűek, élénkzöldek
- poligám *virágai* végálló, sátorozó bugákban nyílnak, sárgászöldek, a virágzat alapjánál világossárga fellevelek vannak
- *termése* 4–5 cm hosszú, sárgásbarna ikerlependék, a szárnyak tompaszöveget zárnak be

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (100 év), mérsékelt növekedésű faj
- röviddel lombfakadás előtt, április közepén virágzik
- termése szeptember végén, október elején érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne aranysárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- mezofil
- mérsékelt arnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Európa, kontinentális jelleggel

Élőfordulás

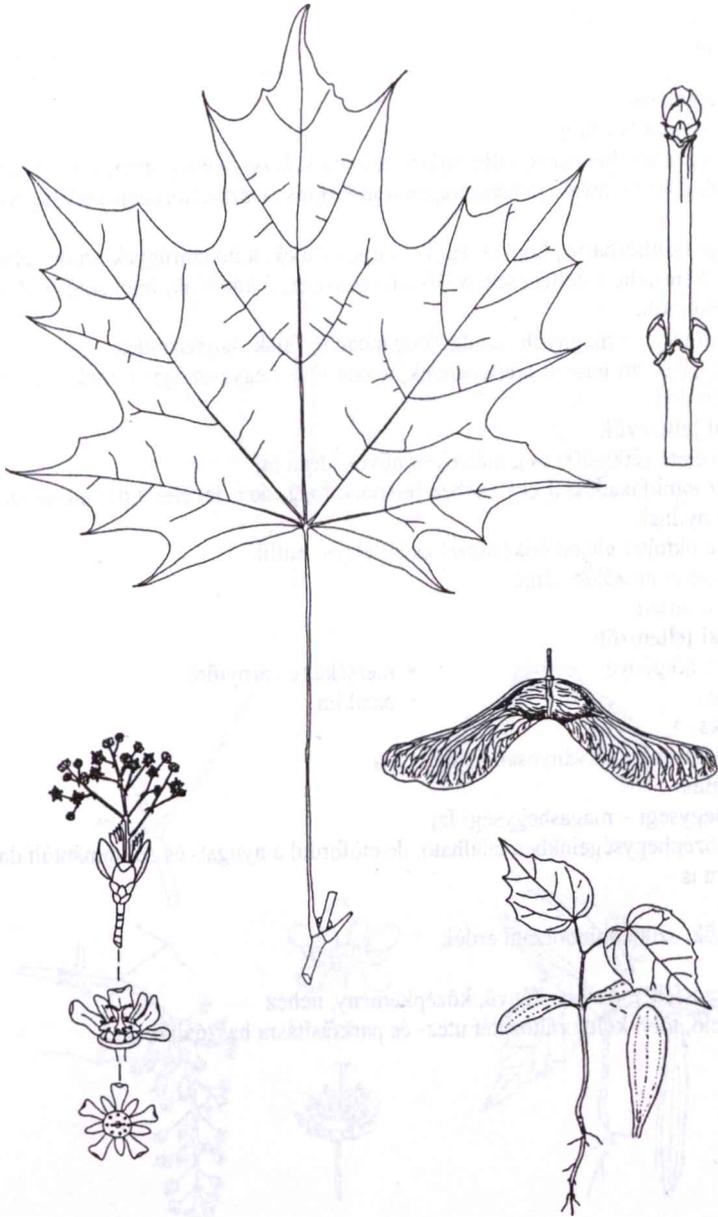
- dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben, dombvidékeinken gyakoribb, alföldperemi részeken ritkább

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, szikladomborzatú erdők

Egyéb

- fája rózsaszín árnyalatú, kemény, nehéz
- korai, jó mézelő, több kultúrváltozatát utca- és parkfásításra használják

Hegyi juhar, fürtös juhar, jávorfa*Acer pseudoplatanus* L.

a: sycamore

n: Bergahorn

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, villásodásra hajlamos, *kérg*e sokáig sima, majd a szabálytalan alakú, lapos, leváló kéregcserepek miatt foltosan tarka, koronája sudaras, sátorozó, sűrű
- *vevseje* szürkésbarna, kopasz, *rügyei* sárgászöldek, a hónaljrygvek szártól elállók
- *levelei* keresztben áttellenesek, 8–16 cm hosszúak, 5 karéjúak, felül sötétzöldek, fonákuk kékeszöld
- poligám *virágai* megnyúlt, csüngő bugákban nyílnak, sárgászöldek
- *termése* 3–5 cm hosszú ikerlependék, a szárnyak hegyesszöget zárnak be, a magház gömbölyded

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), mérsékelt növekedésű faj
- *virágai* lombfakadással egy időben jelennek meg, de a levelek kifejlődése után, májusban nyílnak
- termése október elején érik, ősszel és tél elején hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- mérsékeltén árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Közép-Európa, szórványosan Dél-Európa

Előfordulás

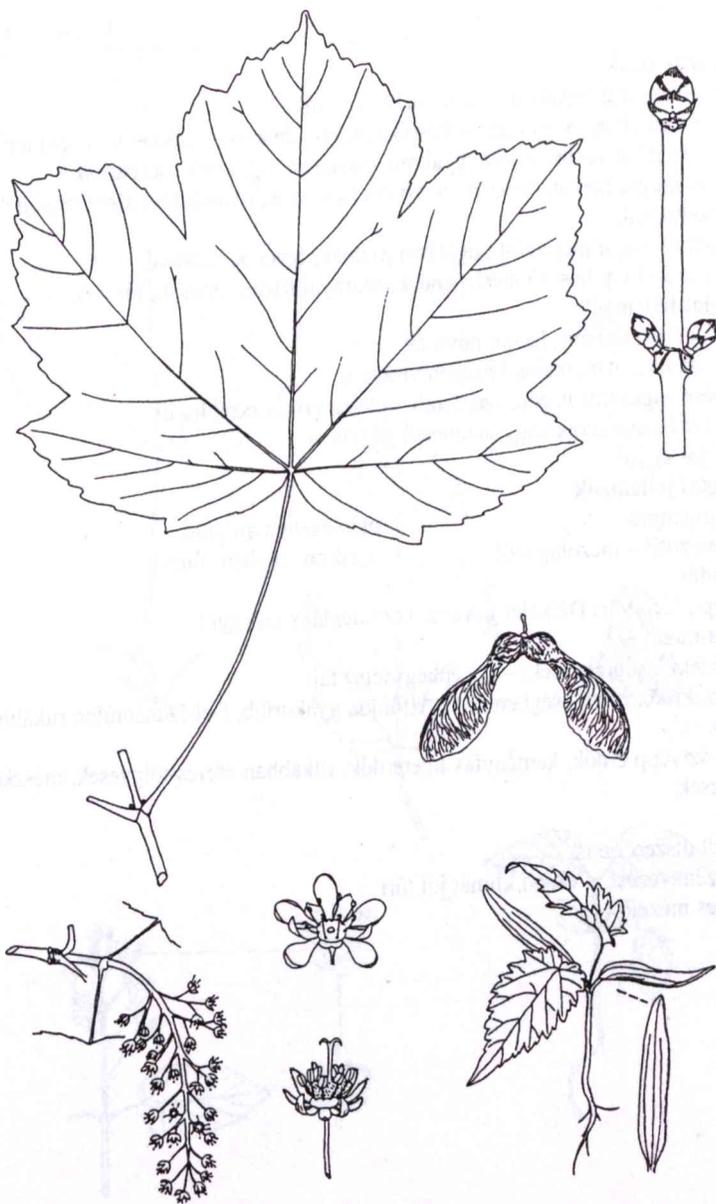
- közephegységi – magashegységi faj
- főleg közephegységeinkben található, de előfordul a nyugat- és dél-dunántúli dombvidékeken is

Élőhely

- bükkösök, szikladomborzatú erdők

Egyéb

- fája sárgásfehér, damasztfényű, közepkemény, nehéz
- jó mézelő, több kultúrváltozatát utca- és parkfásításra használják

Tatár juhar, feketegyűrű-juhar, feketegyűrű

Acer tataricum L.

a: tatarian maple

n: Tatarischer Ahorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkábban kis termetű fa (8 m)
- *törzse* szabálytalan, gyakran villásodik, *kérge* sima, sötétszürke, koronája terpeszkedő
- *vesszeje* élénk vörösesbarna, gyakran szögletes, *rügyei* vörösesbarnák
- *levelei* keresztben átellenesek, 6–10 cm hosszúak, tojásdadok, alsó harmadukban karéjosodhatnak
- poligám *virágai* megnyúlt bugákban nyílnak, fehérek, illatosak
- *termése* 2–3 cm hosszú ikerlependék, szárnyai párhuzamosak, pirosak

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (80 év), lassan növekvő faj
- lombfakadás után, május közepén virágzik
- termése augusztus végén, szeptember elején érik, ősszel hullik
- őszi lombszíné sárga vagy narancssárgás piros
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil – mezohigrofil
- mérsékelt árnytűrő
- baziklin, enyhén sőtűrő

Elterjedés

- Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa, kontinentális jelleggel

Előfordulás

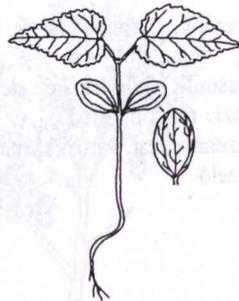
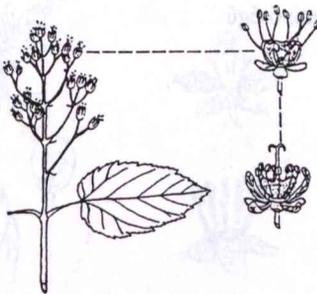
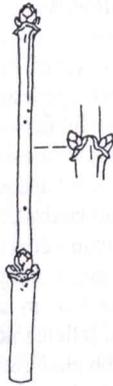
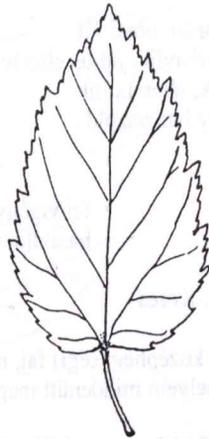
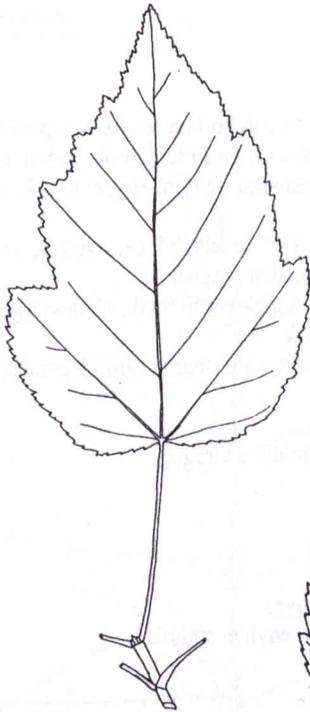
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- az Északi-középhegységben és az Alföldön gyakoribb, Dél-Dunántúlon ritkább

Élőhely

- erdős-sztyepp erdők, keményfás ligeterdők, ritkábban cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek

Egyéb

- kedvelt díszcserje is
- a légszennyezést, a városi klímát jól tűri
- közepes mézélő

Bálványfa*Ailanthus altissima* (P. MILL.) SWINGLE (*A. glandulosa* DESF.)

a: tree-of-heaven

n: Götterbaum

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* sima, szürke, idősebb korban sekélyen repedezett, sárgásfehér repedésekkel, *koronája* széles, ellaposodó, *ágai* fölfelé törők, gyéren elágazók
- *vesszeje* feltűnően vastag, sárgás- vagy vörösesbarna, fénylő, *rügyei* kicsik, félgömb alakúak, vörösesbarnák, finoman szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 13–25 levélkéből összetettek, a levélkéek tojásdad lándzsásak, 7–12 cm hosszúak, kellemetlen szagúak
- elsősorban kétlaki, *virágai* nagy, laza, végálló bugákban nyílnak, zöldessárgák, belül gyapjasak, a porzós virágok kellemetlen szagúak
- *termése* 3–4 cm hosszú, felső felében csavarodott, sárgásbarna színű lependék

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás után, június második, július első felében virágzik
- termése szeptemberben érik, télen hullik
- őszi lombszíne sárgás- vagy barnászöld
- gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin, enyhén sótűrő

Elterjedés

- Északkelet- és Közép-Kína, Korea

Előfordulás

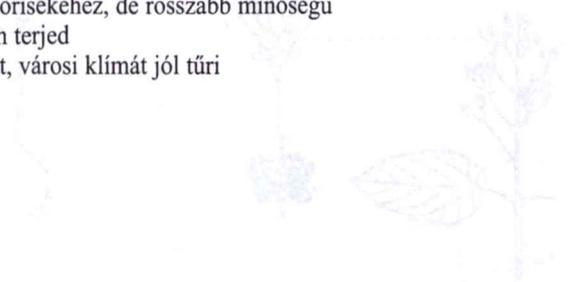
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- az ország melegebb termőhelyein mindenütt megtalálható

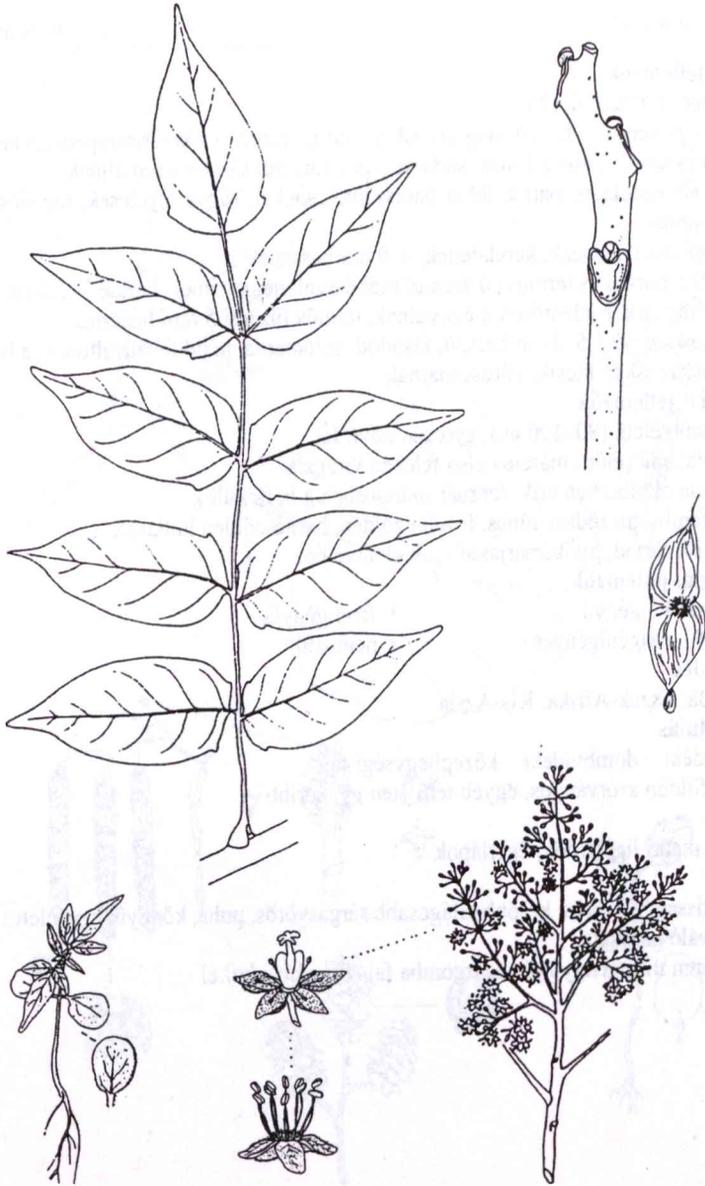
Élőhely

- kultúrerdők, gyomtársulások, felhagyott területek, települések és környékük

Egyéb

- fája hasonlít a kőrisekéhez, de rosszabb minőségű
- agresszív módon terjed
- a légszennyezést, városi klímát jól tűri
- jó mézelő

Mézgás éger, enyves éger, berekfa

Alnus glutinosa (L.) GAERTNER

a: common alder

n: Schwarzerle

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* egyenes, a fa csúcsáig követhető, *kérge* hossz- és kereszt-repedésekkel tagolt, szürkésbarna, *koronája* laza, sudaras, *ágai* zömmel vízszintesen állnak
- *vesszeje* szögletes, barna, fehér paraszemölcsökkel, *rügyei* nyelesek, ragadósak, ibolyásbarnák
- *levelei* szórt állásúak, kerekdedek, 4–9 cm hosszúak
- egylaki, porzós és termős *virágzatai* már ősszel megjelennek, barkái 2–2,5 cm hosszúak, virágzaskor jelentősen megnyúlnak, termős füzérei 5 mm hosszúak
- *terméságazata* 1,5–2 cm hosszú, fásodott, sötétbarna, majd fekete áltoboz, a benne lévő makkocskák kicsik, vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80–100 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, március első felében virágzik
- termése októberben érik, február-márciusban a hóra hullik
- őszi lombszíneződése nincs, levelei zölden, barnászölden hullanak
- töről jól sarjad, gyökérsarjakat csak elvétele hoz

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- higrofil, oxigénigényes
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Európa, Észak-Afrika, Kis-Ázsia

Előfordulás

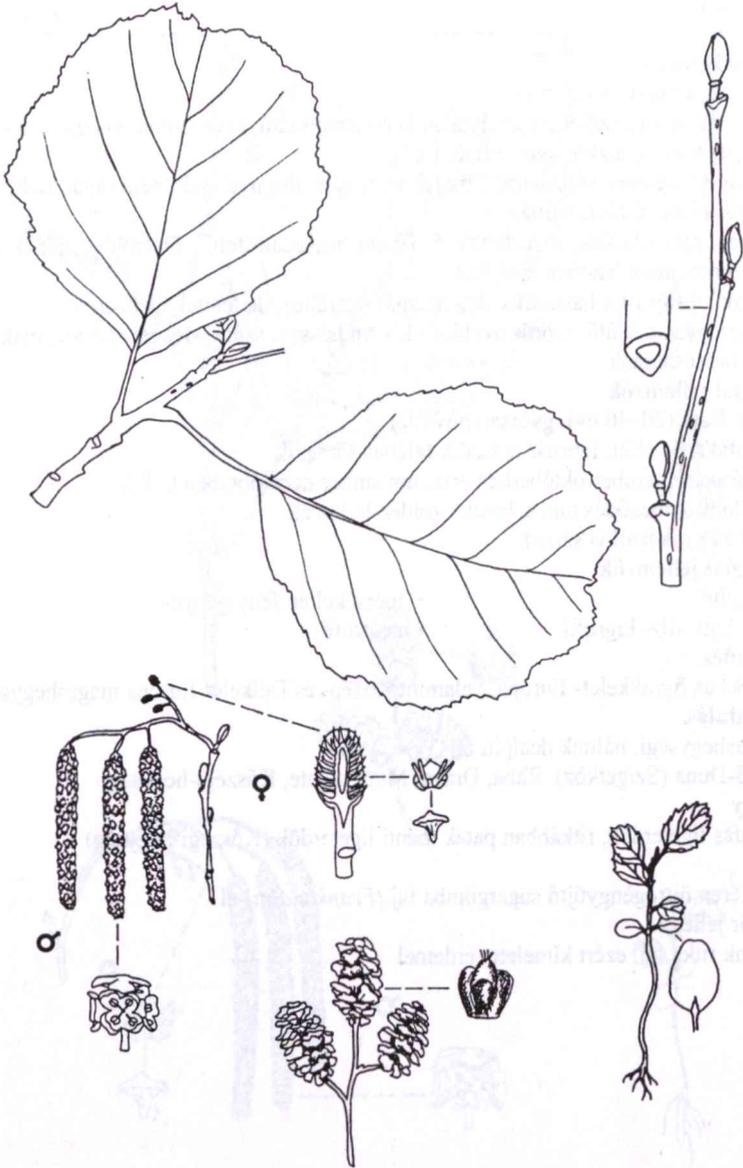
- sík vidéki – dombvidéki – közephegységi faj
- az Alföldön szórványos, egyéb területen gyakoribb

Élőhely

- patak menti ligeterdők, égerlápok

Egyéb

- fája frissen húsvörös, később világosabb sárgásvörös, puha, könnyű, egyenletes szövettű, kiváló ceruzafa
- gyökéren nitrogéngyűjtő sugárgomba faj (*Frankia alni*) él

Hamvas éger, fehér éger*Alnus incana* (L.) MOENCH (*A. kolaënsis* ORLOVA)

a: grey alder

n: Weißerle

Alaki jellemzők

- közepes termető fa (15 m)
- *törzse* többnyire hajlott, szabálytalan keresztmetszetű, *kérgé* sima, világosszürke, *koronája* tojásdad alakú, *ágai* fölfelé törők
- *vesszeje* szögletes, sötétszürke, molyhos, *rügyei* alig nyelesek, nem ragadósak, gyengén szőrösek, ibolyásbarnák
- *levelei* szórt állásúak, tojásdadok, 5–10 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk késszürke, maradandóan molyhos
- egylaki, *virágzatai* hasonlítanak a mézgás égeréhez, de tengelyük szőrös
- *terméságazata* ± ülő, szőrös nyelű, 1–1,5 cm hosszú, szürkésfekete áltoboz, makkocskái vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű (20–40 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt, február második felében virágzik
- termése szeptember-októberben érik, november-decemberben hullik
- őszi lombszíneződés nincs, levelei zölden hullanak
- töről és gyökérről is sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelt fényigényes
- mezohigrofil – higrofil
- neutrofil

Elterjedés

• Észak- és Északkelet-Európa, valamint Közép- és Délkelet-Európa magashegységei

Előfordulás

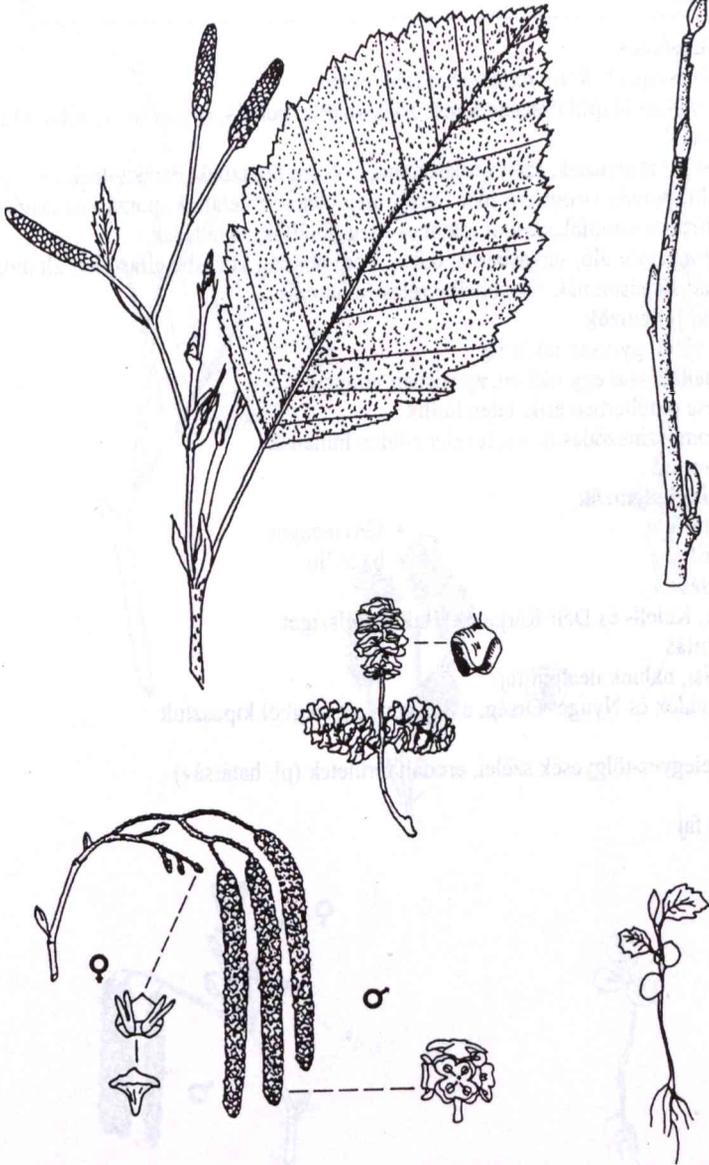
- magashegységi, nálunk dealpin faj
- Felső-Duna (Szigetköz), Rába, Dráva, Mura mente, Kőszegi-hegység

Élőhely

- puhafás ligeterdők, ritkábban patak menti ligeterdők (Kőszegi-hegység)

Egyéb

- gyökéren nitrogénygyűjtő sugárgomba faj (*Frankia alni*) él
- pionír jellegű
- nálunk ritka faj, ezért kíméletet érdemel

Havasi éger, zöld éger*Alnus viridis* (CHAIX) DC. (*A. alnobetula* /EHRH./ HARTIG)

a: green alder

n: Grünerle

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1–3 m), rendszerint töbttörzsű
- vesszeje kétoldalról összenyomott, zöldesbarna, bordás, *rügyei* ülők, zöldesek, barnán foltosak
- *levelei* szórt állásúak, széles tojásdadok, 3–6 cm hosszúak, élénkzöldek
- egylaki, porzós *virágzatai* már ősszel megjelennek, felállók, porzaskor csüngők, termős füzerei lombfakadáskor jelennek meg, felállók, ragadósak
- *terméságazata* ülő, sárgásbarna, 0,8–1,3 cm hosszú, kevésbé elfásodott áltoboz, mak-kocskái sárgásbarnák, szegélyük széles és hártvás

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágozik
- termése októberben érik, télen hullik
- őszi lombszíneződés nincs, levelei zölden hullanak
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- fényigényes
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Alpok, Keleti- és Déli-Kárpátok, Balkán-félsziget

Élőfordulás

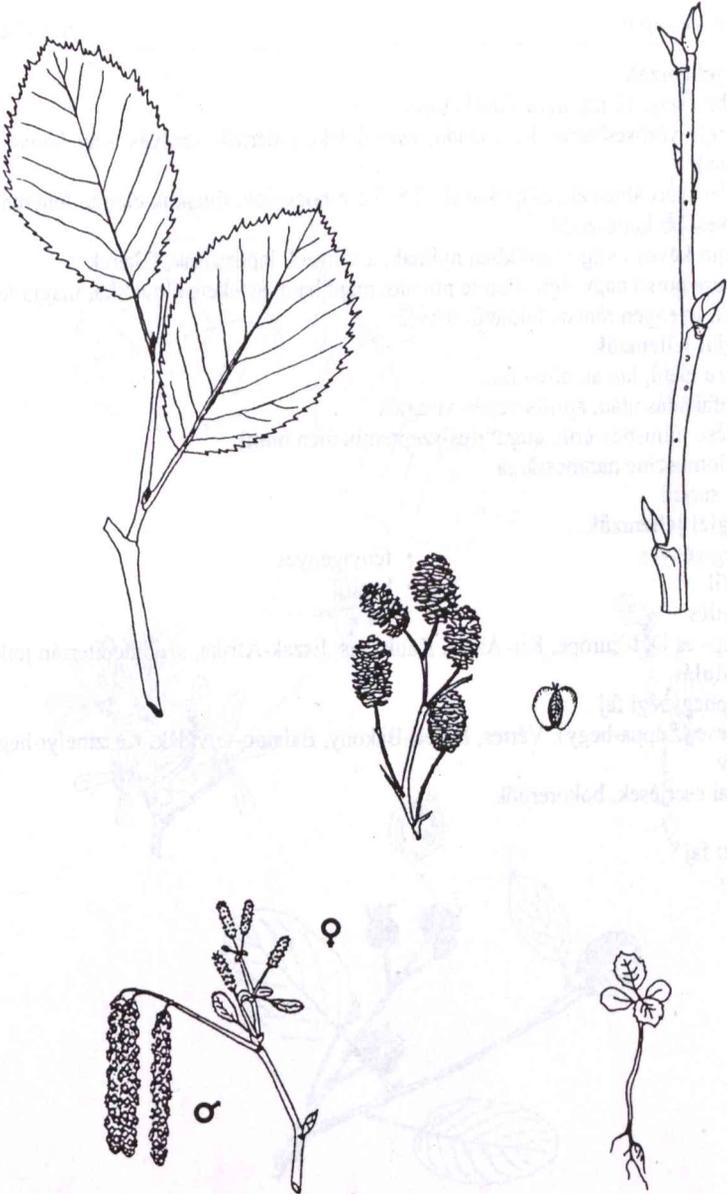
- alhavasi, nálunk dealpin faj
- Vend-vidék és Nyugat-Őrség, a Soproni-hegységből kipusztult

Élőhely

- fenyőegyes-tölgyesek szélei, erodált területek (pl. határsáv)

Egyéb

- védett faj

Fanyarka, kövikörte, szirti fanyarka

Amelanchier ovalis MEDICUS

a: snowy mespilus

n: Felsenbirne

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), *ágai* fölfelé törnek
- *vesszeje* vörösesbarna, kopaszodó, *rügyei* feketésbarnák, ibolyás árnyalatúak, sűrűn pillásak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak, 2,5–5 cm hosszúak, fonákuk eleinte fehéren gyapjas, később kopaszodó
- *virágai* kevés virágú fürtökben nyílnak, a szirmok lándzsásak, fehérek
- *termése* borsó nagyságú, eleinte pirosuló, majd hamvasfekete almácska, magja feketésbarna, gyengén ráncos felületű, fénylő

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, április végén virágozik
- termése júliusban érik, augusztus-szeptemberben hullik
- őszi lombszíne narancssárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazofil

Elterjedés

- Közép- és Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, Észak-Afrika, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

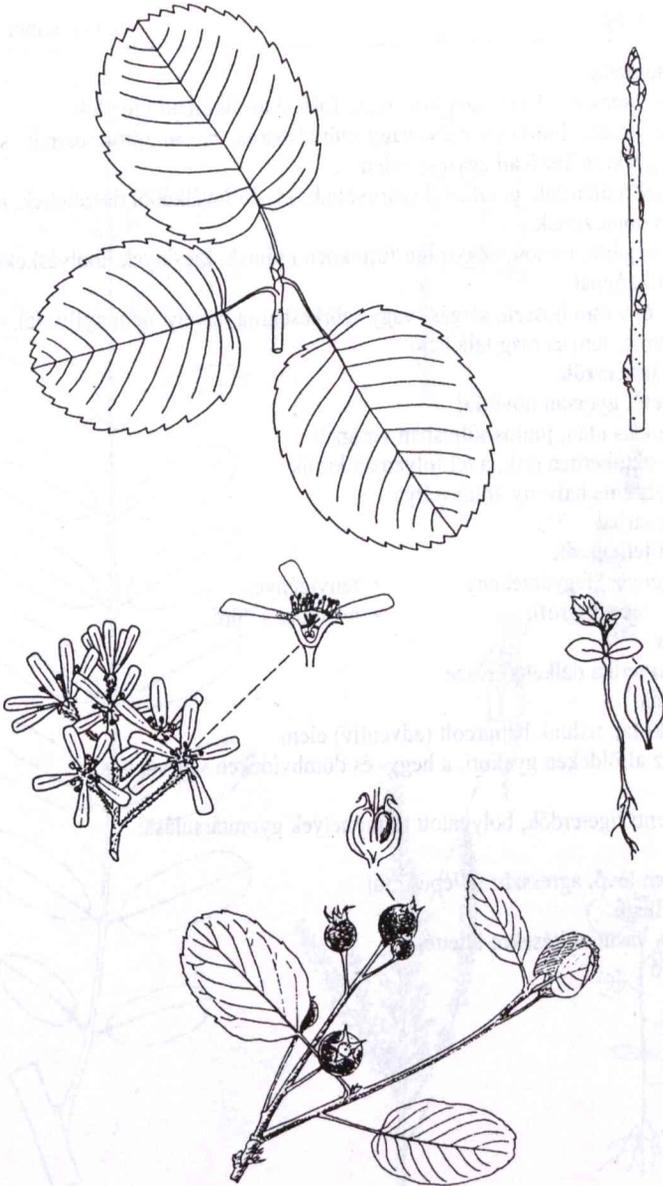
- középhegységi faj
- Gerecse (Zuppa-hegy), Vértes, Keleti-Bakony, Balaton-felvidék, Keszthelyi-hegység

Élőhely

- sziklai cserjések, bokorerdők

Egyéb

- védett faj

Gyalogakác, kinincs, ámorfa*Amorpha fruticosa* L.

a: bastard indigo

n: Gemeiner Bleibusch

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (3–4 m), *ágai* hosszúak, fölfelé török, majd kihajlók
- *vesszeje* vékony, bordás, sárgás- vagy szürkésbarna, *rügyei* aprók, barnák, szárhoz simulók, gyakran kettő áll egymás felett
- *levelei* szőrt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 11–25 levélkéből összetettek, melyek átetszően pontozottak
- *virágai* végálló, tömött, sokvirágú fürtökben nyílnak, kicsinyek, ibolyáskékek, porzói hosszan kilógnak
- *termése* 6–9 mm hosszú, sárgás- vagy szürkésbarna hüvely, nem nyílik fel, benne egy sárgásbarna, fényes mag található

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, június-júliusban virágzik
- termése októberben érik, a tél folyamán hullik
- őszi lombszíne halvány zöldessárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes, fagyérzékeny
- xerofil – mezohigrofil
- fényigényes
- baziklin, sötétítő

Elterjedés

- Észak-Amerika délkeleti része

Előfordulás

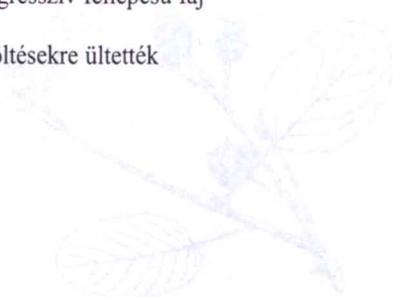
- sík vidéki faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- főként az alföldeken gyakori, a hegy- és dombvidéken szórványos

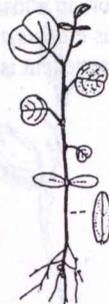
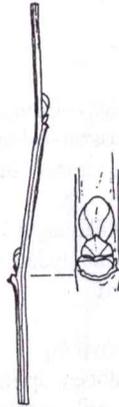
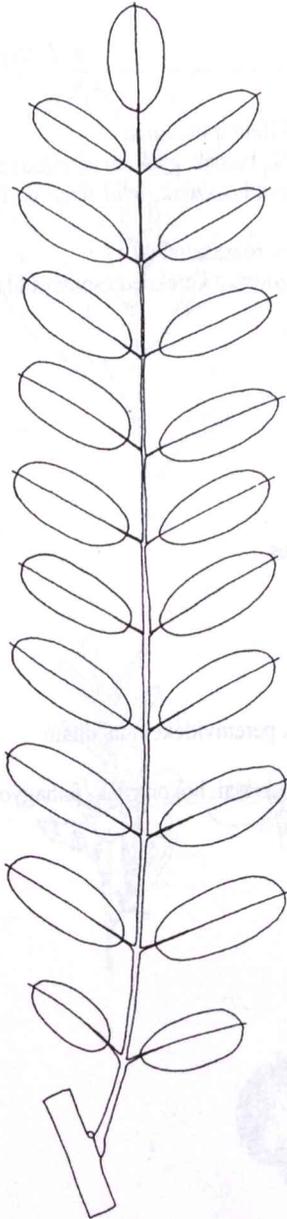
Élőhely

- folyó menti ligeterdők, bolygatott termőhelyek gyomtársulásai

Egyéb

- terjedőben lévő, agresszív fellépésű faj
- pionír jellegű
- korábban vasúti töltésekre ültették
- jó mézelő

Törpe mandula, hangabarak*Amygdalus nana* L. (*Prunus tenella* BATSCH)

a: russian almond

n: Zwergmandel

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1 m), *ágai* vékonyak, egyenesen felfelé irányulnak
- *vevseje* vékony, barnásszürke, kopasz, *rügyei* aprók, barnák, gyakran hármásával állnak
- *levelei* szőtt állásúak, visszás lándzsásak, 2,5–6 cm hosszúak, felül fénylők, fonákuk világoszöld
- *virágai* magánosak, ülők, nagyok, a szirmok élénk rózsaszínűek
- csonthéjas *termése* gömbölyded, sárgásszürkén szőrös, a kerekded csontár oldalról lapított, barázdált felületű

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése augusztusban érik, szeptemberben hullik
- őszi lombszíne pirosaszöld
- gyökérről jól sarjad, sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- főleg a Nagyalföldön, valamint a középhegységek peremvidékein található

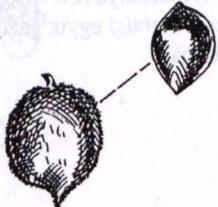
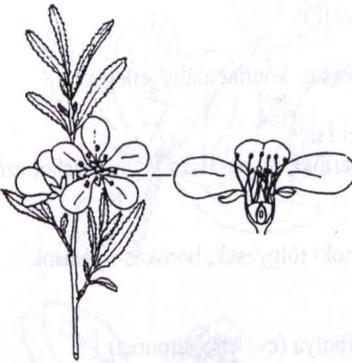
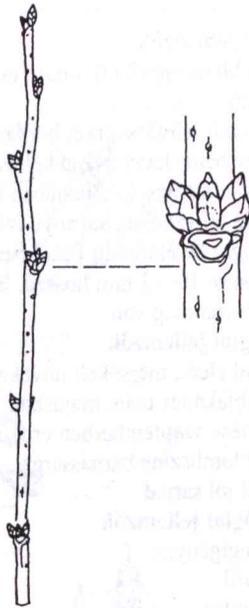
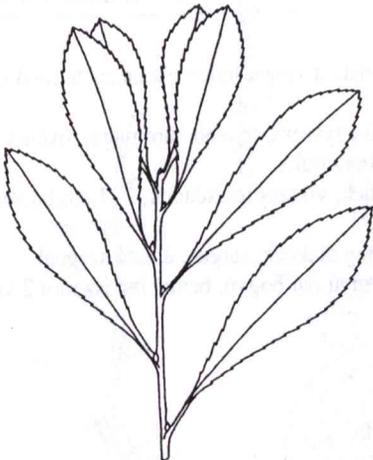
Élőhely

- pusztai cserjések, erdős-sztyepp erdők szegélyei, tisztásai, bokorerdők, felhagyott szőlők, mezsgyék

Egyéb

- védett, visszaszorulóban lévő faj
- elsősorban a lösz alapkőzethez kötődik
- tipikus erdős-sztyepp faj
- diszcserjeként is ültetik

Sóskaborbolya, közönséges borbolya, sóskafa*Berberis vulgaris* L.

a: common barberry

n: Gemeiner Sauerdorn

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), *ágai* vesszősen kihajlanak, a kérget lefejtve a háncs feltűnő sárga színű
- *vesszeje* sárgásszürke, bordás, csúcsi részén egyszerű, lejjebb háromágú, tövénél ötös vagy hetes levéltövisekkel, *rügyei* barnák, borzasak
- *levelei* a tövisek hónaljában csomókban ülnek, visszás tojásdadok, 2–7 cm hosszúak, kissé bőrszerűek, savanyú ízűek
- *virágai* levélhónalji fürtökben nyílnak, harang alakúak, sárgák, átható szagúak
- *termése* 10–12 mm hosszú, bíborpiros, savanyú ízű bogyó, benne rendszerint 2 vörösesbarna mag van

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágozik
- termése szeptemberben érik, tél végén hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa, Kaukázus, kontinentális jelleggel

Előfordulás

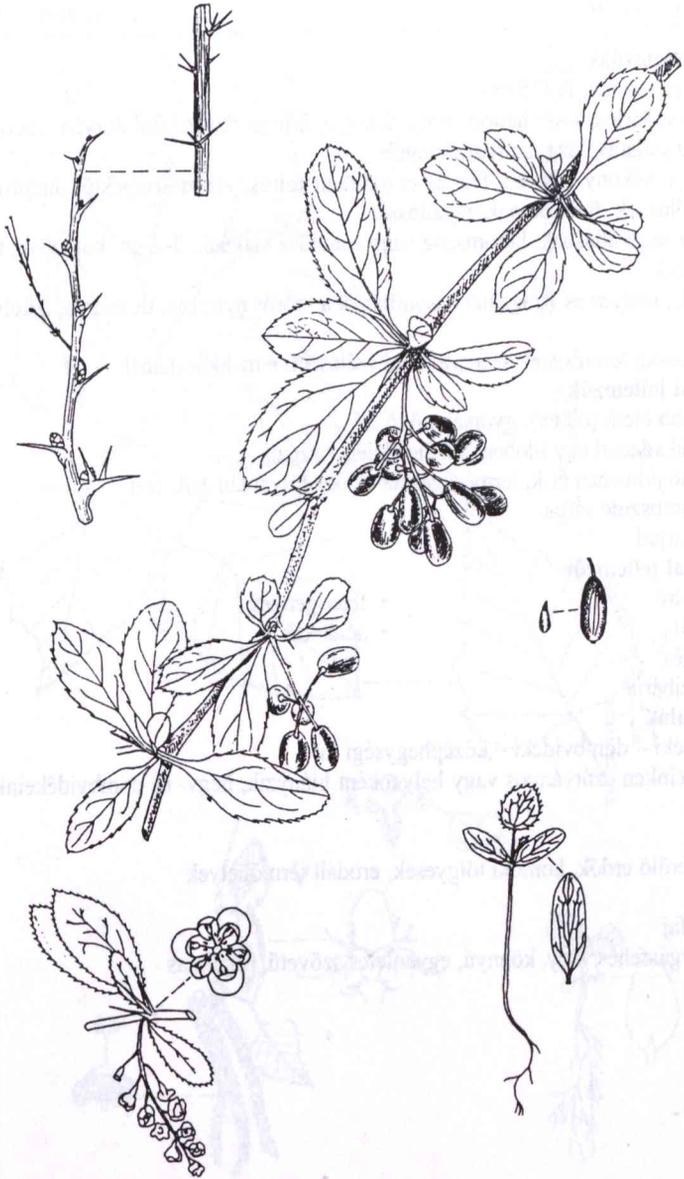
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Kisalföld, Duna-Tisza köze, máshol szórványos vagy hiányzik

Élőhely

- mészkedvelő tölgyesek, bokorerdők, homoki tölgyesek, borókás-nyárasok

Egyéb

- termése alma- és citromsavat tartalmaz
- kultúrváltozata a sötétvörös levelű vérborbolya (cv. *Atropurpurea*)
- a búza feketeterozsdájának (*Puccinia graminis*) egyik gazdanövénye
- termését a madarak szívesen fogyasztják

Bibircses nyír, közönséges nyír*Betula pendula* ROTH (*B. verrucosa* EHRH.)

a: european birch

n: Sandbirke, Weißbirke

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* sudarlós, kissé hajlott, *kérgé* fehér, gyűrűsen elváló, alul durván repedezett, *koronája* sudaras, laza, *gallyai* csüngők
- *vesszeje* vékony, kopasz, fényes és szürkén foltos, viaszmirigyektől dudoros, *rügyei* alul zöldesek, felül barnák, ragadósak
- *levelei* szórt állásúak, háromszög vagy rombusz alakúak, 3–6 cm hosszúak, fényesek, kopaszak
- egylaki, *virágai* és virágzatai hasonlítanak a szőrös nyíréhez, de murvapikkelyei kopaszak
- makkocská *termésének* szárnya jóval szélesebb a makkocskánál

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (60 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, április elején virágzik
- termése júliusban érik, terméságazata az ősz folyamán esik szét
- őszi lombszíne sárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Euroszibéria

Élőfordulás

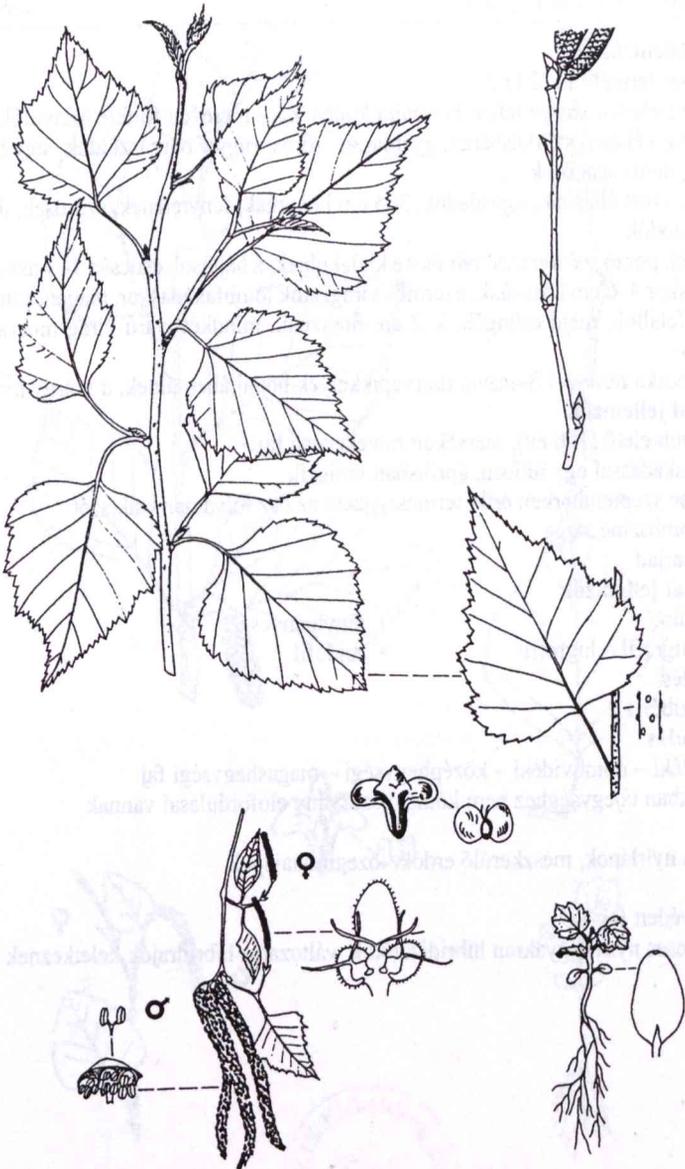
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- alföldjeinken szórványos vagy helyenként hiányzik, hegy- és dombvidékeinken gyakoribb

Élőhely

- mészkerülő erdők, homoki tölgyesek, erodált termőhelyek

Egyéb

- pionír faj
- fája sárgásfehér, lágy, könnyű, egyenletes szövetű, rugalmas

Szőrös nyír, molyhos nyír, pelyhes nyír

Betula pubescens EHRH.

a: pubescent birch, downy birch

n: Moorbirke

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* sudarlós, *kérge* fehér, *koronája* kúpos, *ágai* mereven fölfelé irányulók
- *vesszeje* vékony, szürkésbarna, gyapjasan szőrös, *rügvei* barnászöldek vagy barnásvörösek, nem ragadósak
- *levelei* szórt állásúak, tojásdadok, 3–5 cm hosszúak, fénytelenek, szőrösek, de később kopaszodók
- egylaki, porzós *virágzatai* már őszre kialakulnak, a hajtások csúcán 1–3-asával ülnek, porzásokor 4–6 cm hosszúak, a termős virágzatok lombfakadáskor, magánosan jelennek meg, felálló, majd csüngők, 1–2 cm hosszúak, mindkét ivarú virág murvapikkelye szőrös
- makkoska *termései* 3-asával murvapikkelyek hónaljában ülnek, a szárny kicsi

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (100 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése szeptemberben érik, terméságazata az ősz folyamán esik szét
- őszi lombszíne sárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezohigrofil – higrofil
- fényigényes
- acidofil

Elterjedés

- Euroszibéria

Előfordulás

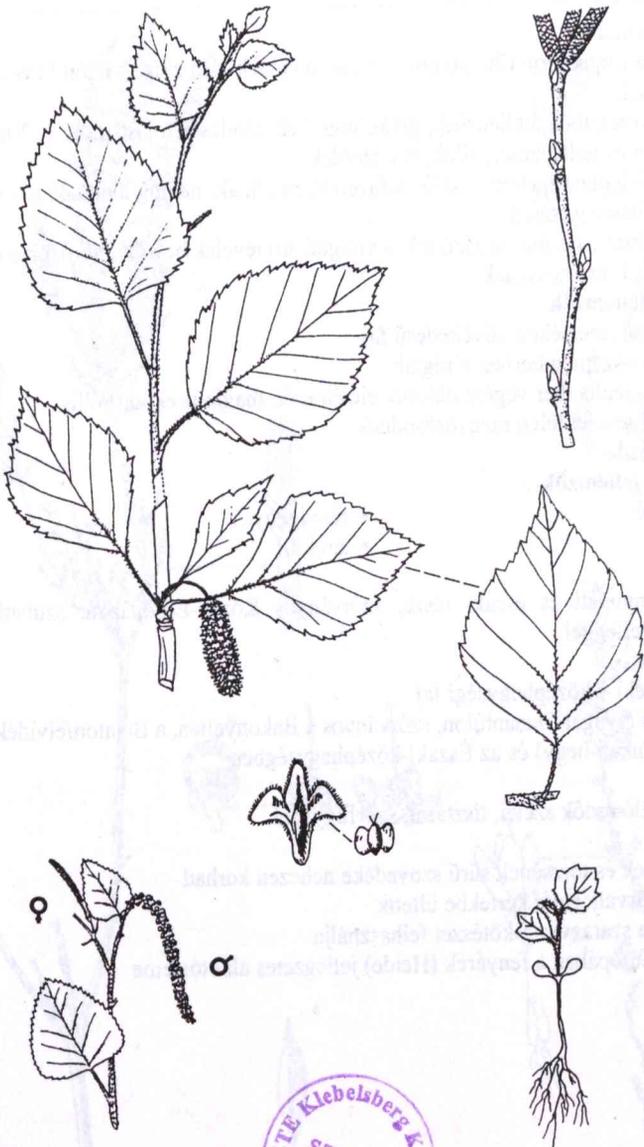
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi – magashegységi faj
- hazánkban tájegységhez nem köthető szórvány előfordulásai vannak

Élőhely

- fűz- és nyírlápok, mészkerülő erdők, tőzegmohalápok

Egyéb

- ritka, védett faj
- a bibircses nyírral gyakran hibridizálódik, változatos hibridrajok keletkeznek

SZIE Klebelsberg Könyvtár
SZEGED
14.

Csarab, avarhanga*Calluna vulgaris* (L.) HULL.

a: heather

sn: Besenheide, Heidekraut

Alaki jellemzők

- örökzöld törpecserje (20–50 cm), *törzsecskéjének* alsó része földön heverő, *ágai* föl-
emelkedők
- *levelei* keresztben átellenesek, pikkelyszerűek, lándzsás tojásdadok, 1–3 mm hosszú-
ak, sűrűn és fedelékesen állók, sötétzöldek
- *virágai* a hajtásvégeken zászlós álfüzérekben állnak, harang alakúak, a 4 csésze és 4
szírom lilásrózsaszínű
- *termése* kicsi, 1,5 mm hosszú tok, a virágtakaró levelek befedik, apró, orsó alakú mag-
jai 0,2–0,3 mm hosszúak

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- augusztus-szeptemberben virágzik
- termése szeptember végén, október elején érik, magja is ekkor hullik
- örökzöld levelei télen megvörösödnek
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- xerofil
- fényigényes
- acidofil

Elterjedés

- Európa nyugati és északi része, szórványos Közép-Európában, szubatlanti-szub-
boreális jelleggel

Előfordulás

- dombvidéki – középhegységi faj
- gyakori a Nyugat-Dunántúlon, szórványos a Bakonyalján, a Balatonfelvidéken, a Me-
ccsen (Jakab-hegy) és az Északi-középhegységben

Élőhely

- mészkerülő erdők széléi, tisztásai, szőrfügyepek

Egyéb

- gyökerének és törzsének sűrű szövődése nehezen korhad
- több kultúrváltozatát kertekbe ültetik
- hajtásait a szárazvirág-kötészet felhasználja
- Nyugat-Európában a fenyérek (Heide) jellegzetes alkotóeleme

Közönséges gyertyán, fehér gyertyán, gyertyán*Carpinus betulus* L.

a: hornbeam

n: Hainbuche

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* ormós, szabálytalan keresztmetszetű, *kérge* sima, sötétszürke, *koronája* sűrű, *ágai* meredeken fölfelé törők
- *vesszeje* vékony, szürkésbarna, fényes, kopasz, *rügyei* 8–10 mm hosszúak, szárhoz simulók, világosbarnák
- *levelei* váltakozó állásúak, megnyúlt elliptikusak, 6–12 cm hosszúak, felül mélyzöldek, fonákuk világosabb, a levélnyel kopasz
- egylaki, porzós *virágzatai* hengeresek, 4–6 cm hosszúak, lazák, a hajtás középső részén található, termős füzerei felállók vagy bókolók, a hajtások végén található
- makkocská *termése* bordás felületű, 6–10 mm hosszú, kupacslevele 3–5 cm hosszú, háromkaréjú

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (120 év), mérsékelt növekedésű faj
- közvetlenül lombfakadás előtt, április első felében virágzik
- termése októberben érik, november-januárban hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről nagyon jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- mezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa, szórványos Dél-Európában, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

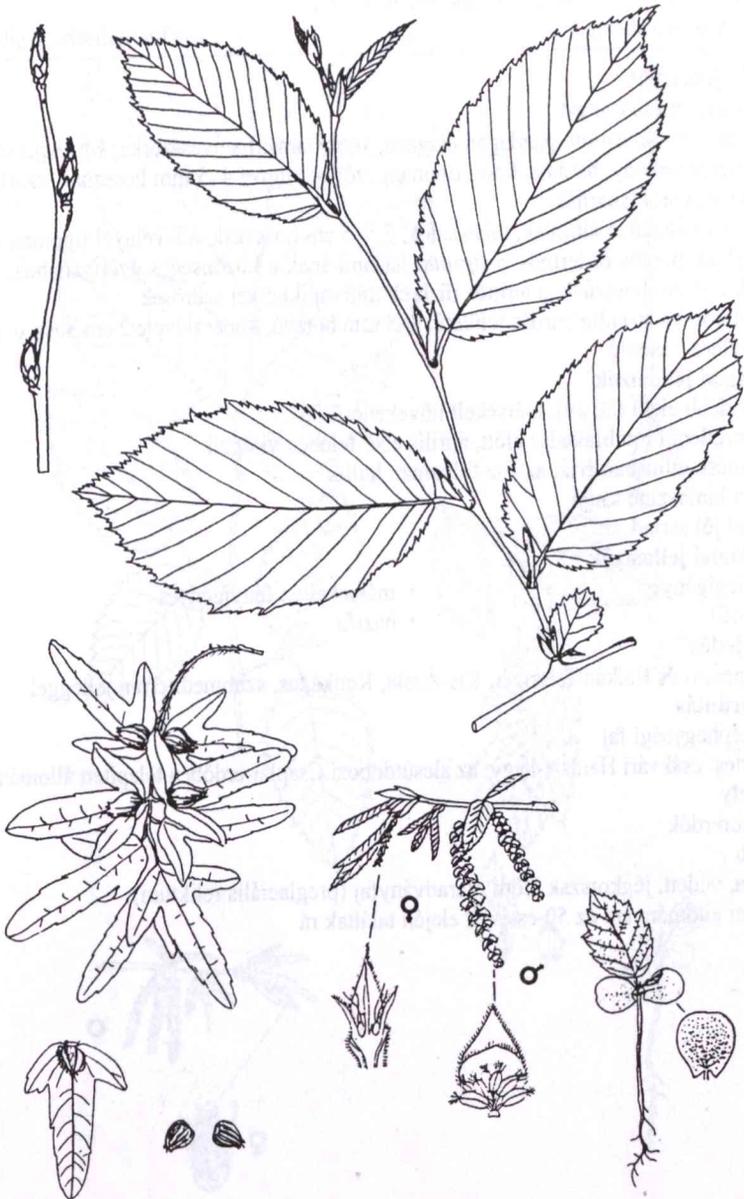
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Nyugat- és Dél-Dunántúl, a Kisalföldön és az Alföldön csak a peremi részeken található

Élőhely

- bükkösök, gyertyános-tölgyesek, törmeléklejtő- és szurdokerdők

Egyéb

- fája sárgásfehér, kemény, igen nehéz, nehezen hasad, kiváló tűzifa
- a nyesést jól tűri, élősovény kialakítására alkalmas

Keleti gyertyán, aprólevelű gyertyán, kislevelű gyertyán

Carpinus orientalis MILLER (*C. duinensis* SCOP.)

a: oriental hornbeam

n: Orientalische Weißbuche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m)
- törzse ormós, hajlott, gazdagon elágazó, kérge sima, hamvasszürke, koronája sűrű
- vesszeje vékony, barnásszürke, finoman szőrös, rügyei 4–5 mm hosszúak, szárhoz simulók, vörösesbarnák
- levelei váltakozó állásúak, tojásdadok, 2,5–5 cm hosszúak, a levélnyel finoman szőrös
- egylaki, porzós és termős virágzatai hasonlítanak a közönséges gyertyánéhoz, a barkák 2–3 cm hosszúak, a termős füzérek murvapikkelyei szőrösek
- makkocska termése bordás felületű, 3–5 mm hosszú, kupacslevele 2 cm hosszú, lomblevélhez hasonló

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), mérsékelt növekedésű faj
- közvetlenül lombfakadás előtt, április első felében virágzik
- termése júliusban érik, az ősz folyamán hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mérsékeltén fényigényes
- xerofil
- bazifil

Elterjedés

- Appenin- és Balkán-félsziget, Kis-Ázsia, Kaukázus, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

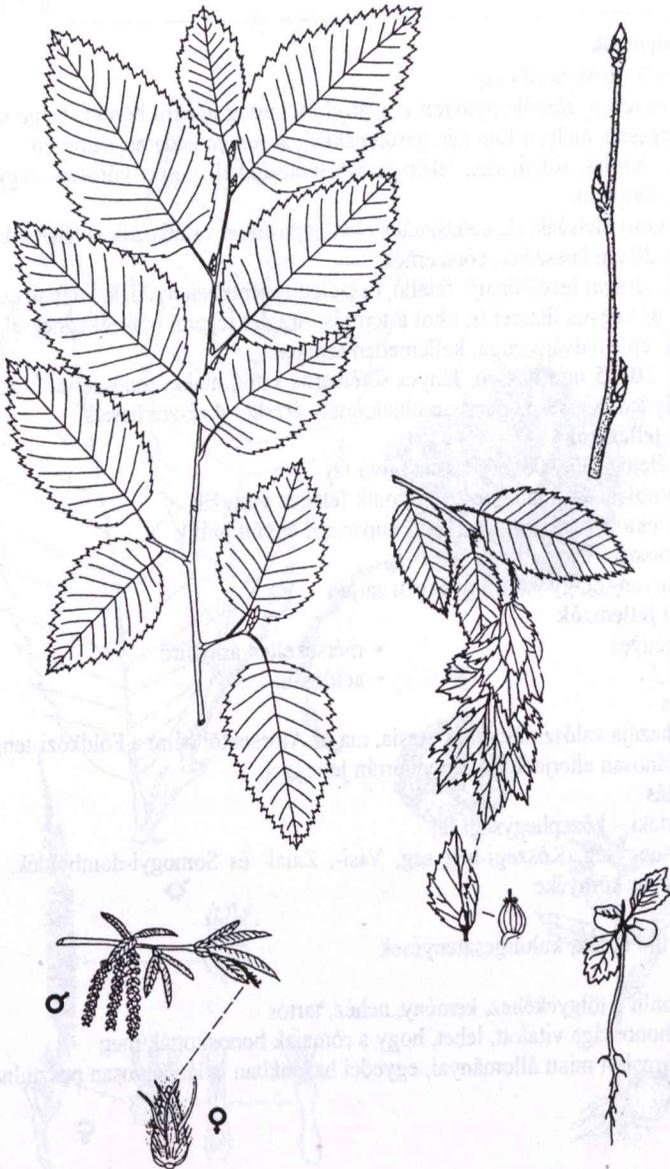
- középhegységi faj
- Vértes: csákvári Haraszt-hegy; az alcsútdobozi Csaplár-erdőben telepített állománya él

Élőhely

- bokorerdők

Egyéb

- ritka, védett, jégkorszak előtti maradványfaj (preglaciális reliktum)
- hazai állományára az 50-es évek elején találtak rá

Szelídgesztenye, jóféle gesztenye, gesztenye

Castanea sativa MILLER (*C. vesca* GAERTN., *C. vulgaris* LAM.)

a: sweet chestnut

n: Edelkastanie

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* egyenes, zömök, gyakran csavarodott, vastag ágakra bomló, *kérgé* sötétbarna, függőlegesen, mélyen futó kéregcserepekkel, *koronája* sudaras, sátorozó
- *vesszeje* bordás, sötétbarna, fehér paraszemölcsökkel, *rügyei* vöröses- vagy szürkésbarnák, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, de a vízszintes oldalhajtásokon váltakozók is lehetnek, lándzsásak, 12–20 cm hosszúak, bőrszerűek
- egylaki, *virágai* levélhónalji, felálló, összetett füzérekben nyílnak, vannak csak porzós füzérei és vegyes füzérei is, ahol a termős virágok legalul helyezkednek el, a porzós virágok leple halványsárga, kellemetlen szagúak
- *termése* 20–35 mm hosszú, fényes sötétbarna színű makk, rendszerint 3-asával zárt, gömbölyded, tövises kupacsban ülnek, mely éréskor 4 részre hasad

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (300–400 év), lassan növekvő faj
- jóval lombfakadás után, június második felében virágzik
- termése októberben érkezik, s ekkor a kupaccsal együtt hullik
- őszi lombszíne sárgásbarna
- töről nagyon jól, gyökérről gyengén sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mérsékelt árnnyűtűrő
- mezofil
- acidoklin

Elterjedés

- eredeti hazája valószínűleg Kis-Ázsia, ma az Alpeseektől délre a Földközi-tenger mentén általánosan elterjedt, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

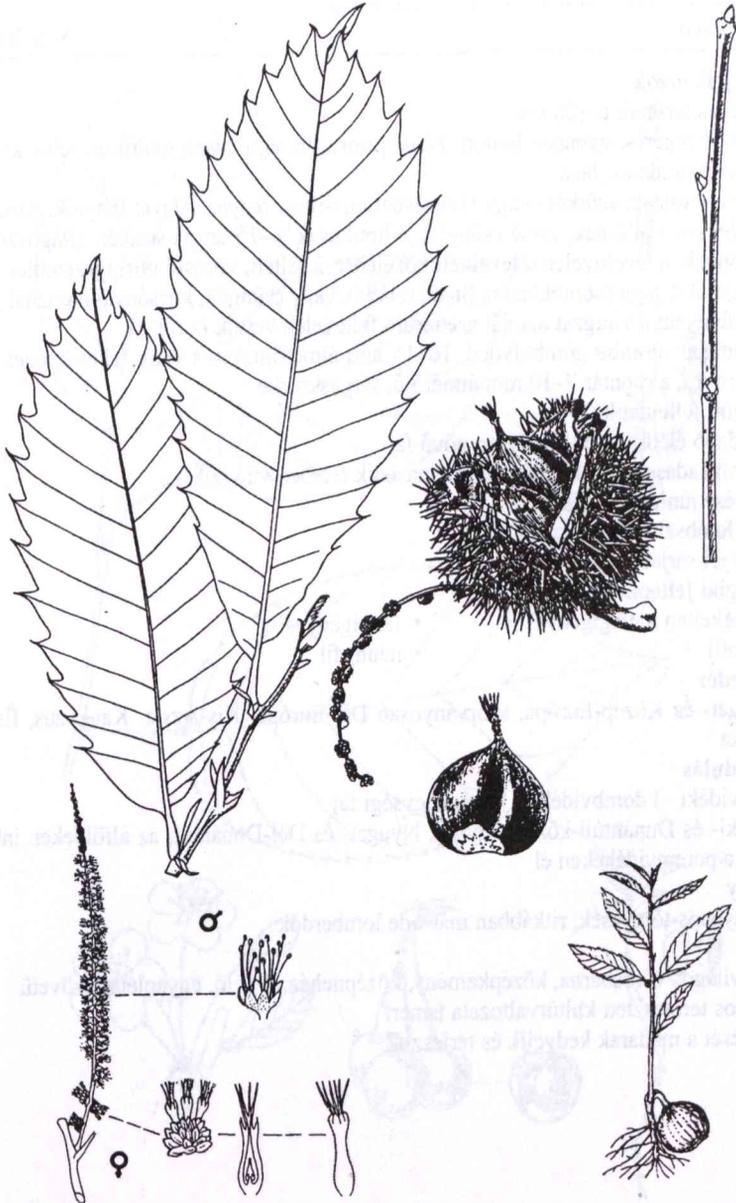
- dombvidéki – középhegységi faj
- Soproni-hegység, Kőszegi-hegység, Vasi-, Zalai- és Somogyi-dombvidék, Mecsek, Dunakanyar környéke

Élőhely

- mészkerülő erdők, kultürgesztényések

Egyéb

- fája hasonlít a tölgyekéhez, kemény, nehéz, tartós
- hazai őshonossága vitatott, lehet, hogy a rómaiak honosították meg
- gombakárosítói miatt állományai, egyedei hazánkban is látványosan pusztulnak

Madárcseresznye, erdei cseresznye, vadcsereznye

Cerasus avium (L.) MOENCH (*Prunus avium* L.)

a: bird cherry

n: Vogelkirsche

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* hengeres, gyengén hajlott, *kérgé* pirosasbarna, fényes, gyűrűsen felszakadozó, *koronája* sudaras, laza
- *vesszeje* vastag, szürkés- vagy vörösesbarna, foltos, fényes, *rügyei* fénylők, barnák
- *levelei* szórt állásúak, kissé csüngők, elliptikusak, 6–15 cm hosszúak, világoszöldek, vékonyak, a levélnyélén a levélváll közelében 2 fejlett, vöröslő mirigyszemölcs van
- *virágai* 2–5 tagú csomókban nyílnak, felállók vagy csüngők, kocsányai hosszúak, szirmai fehérek, a virágzat alapját szétterülő fellevelek veszik körül
- csonthéjas *termése* gömbölyded, 10–15 mm átmérőjű, piros vagy feketés, édes vagy kesernyés, a csontár 7–10 mm átmérőjű, sárgásszürke

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), gyorsan növő faj
- lombfakadással egy időben, április második felében virágzik
- termése júniusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárga, majd piros
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- fényigényes
- mezofil
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa, szórványosan Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, Észak-Afrika

Előfordulás

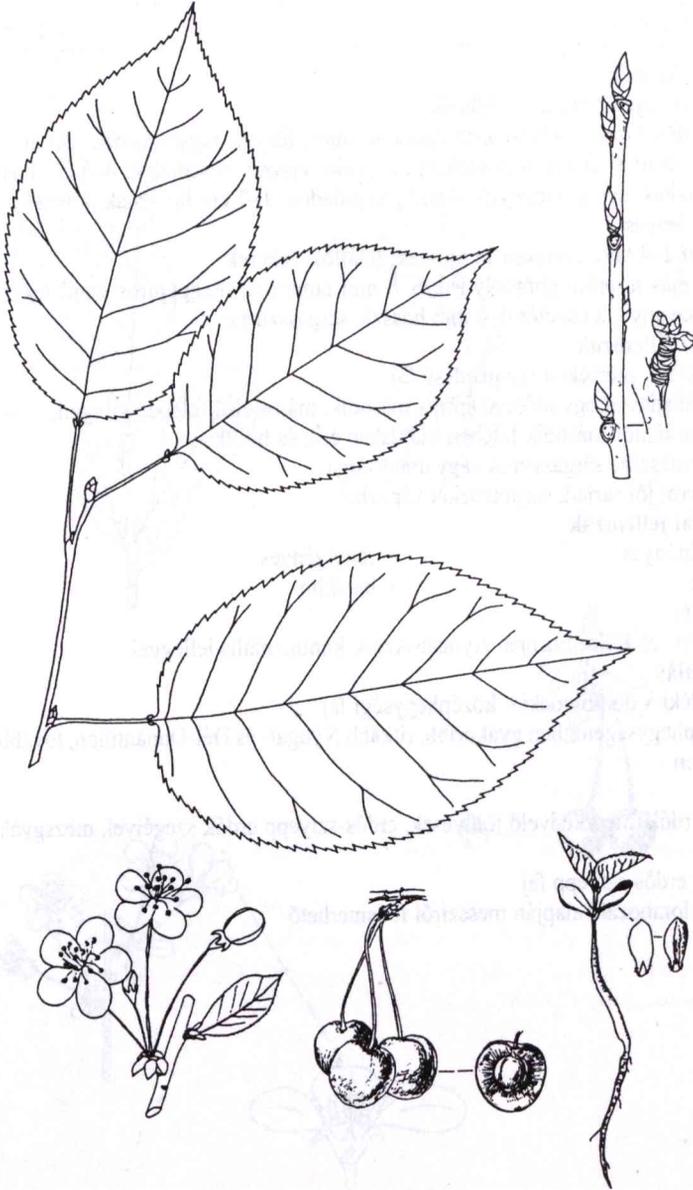
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Nyugat- és Dél-Dunántúl, az alföldeken inkább csak a peremvidékeken él

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, ritkábban más üde lombdők

Egyéb

- fája világos vörösbarna, közepkemény, közepnehéz, fénylő, egyenetlen szövettű
- számos termesztett kultúrváltozata ismert
- termését a madarak kedvelik és terjesztik

Cseplesz meggy*Cerasus fruticosa* (PALLAS) WORONOW (*Prunus fruticosa* PALLAS)

a: ground cherry

n: Zwergkirsche

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), *ágai* felállóak
- *vesszeje* vékony, vörösesbarna, szürkén foltos, fényes, rügyei *aprók*, barnák
- *levelei* szórt állásúak, a hosszúhajtás levelei visszás tojásdadok, 4–5 cm hosszúak, a rövidhajtás levelei megnyúlt visszás tojásdadok, 1–3 cm hosszúak, a levél kissé bőrszerű, fényes
- *virágai* 2–4 tagú csomókban nyílnak, felállóak, fehérek
- csonthejas *termése* gömbölyded, 6–8 mm átmérőjű, meggypiros majd feketedő, nagyon savanyú, a csontár 4–6 mm hosszú, sárgásszürke

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, április második, május első felében virágzik
- termése június második felében, júliusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárgászvörös vagy aranysárga
- gyökérről jól sarjad, sarjtelepeket képezhet

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet- és Kelet-Európa, Nyugat-Ázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

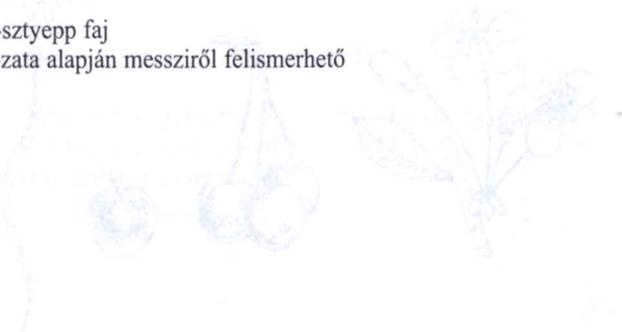
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- a középhegységeinkben gyakoribb, ritkább Nyugat- és Dél-Dunántúlon, továbbá az alföldeken

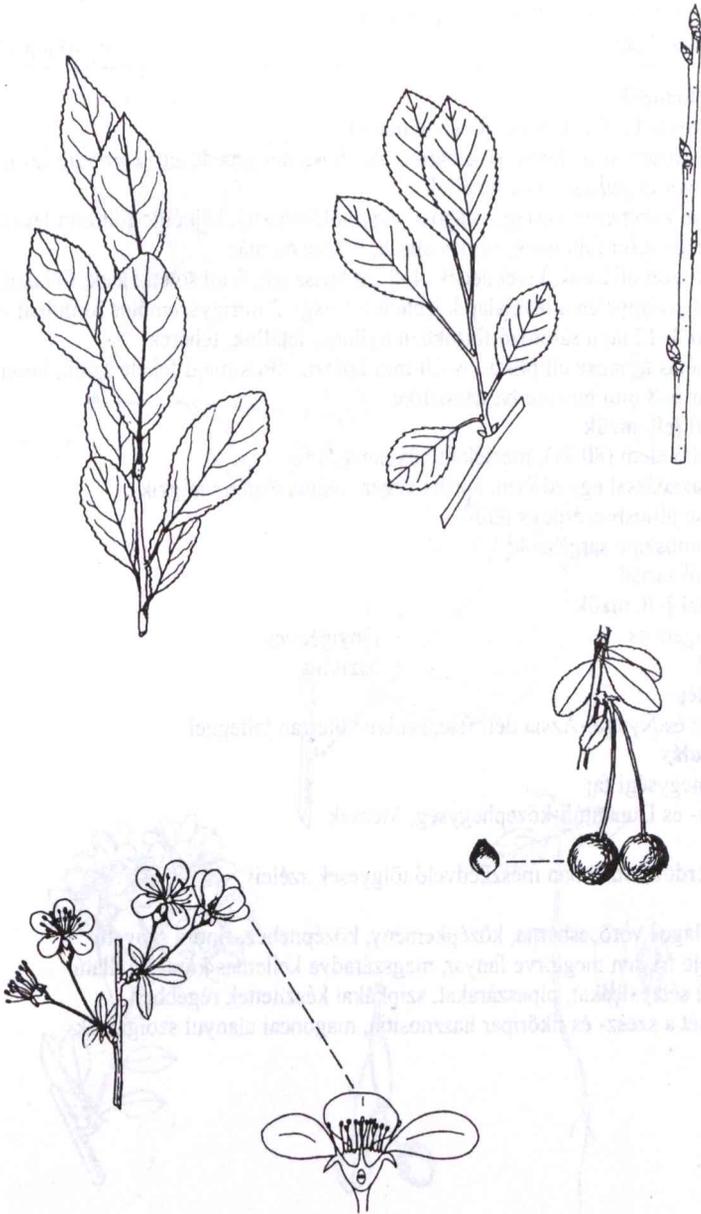
Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, erdős-sztyepp erdők szegélyei, mezsgyék

Egyéb

- tipikus erdős-sztyepp faj
- fényes lombozata alapján messziről felismerhető

Sajmeggy, török meggy*Cerasus mahaleb* (L.) MILLER (*Prunus mahaleb* L.)

a: mahaleb cherry

n: Weichselkirsche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (6 m), sokszor cserje marad
- *törzse* erősen ágas, *kérge* sötétbarna, alul hosszant repedezett, *koronája* laza, terebélyes, *ágai* és *gallyai* kissé lehajlók
- *vesszeje* közepesen vastag, világos- vagy zöldesbarna, héjkérge foltosan leváló, fehér paraszemölcssei feltűnőek, *rügyei* aprók, vörösesbarnák
- *levelei* szórt állásúak, kerekdedek, 4–8 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk kékeszöld, a levélnyélen a levélalap közelében 1 vagy 2 mirigyszemölcs fordulhat elő
- *virágai* 4–12 tagú sátorozó fürtökben nyílnak, felálló, fehérék
- csonthéjas *termése* elliptikus, 8–10 mm hosszú, piros majd fekete színű, kesernyés, a csontár 6–8 mm hosszú, barnásszürke

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, április végén, május elején virágzik
- termése júliusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- xerofil
- baziklin

Elterjedés

- Európa és Nyugat-Ázsia déli fele, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

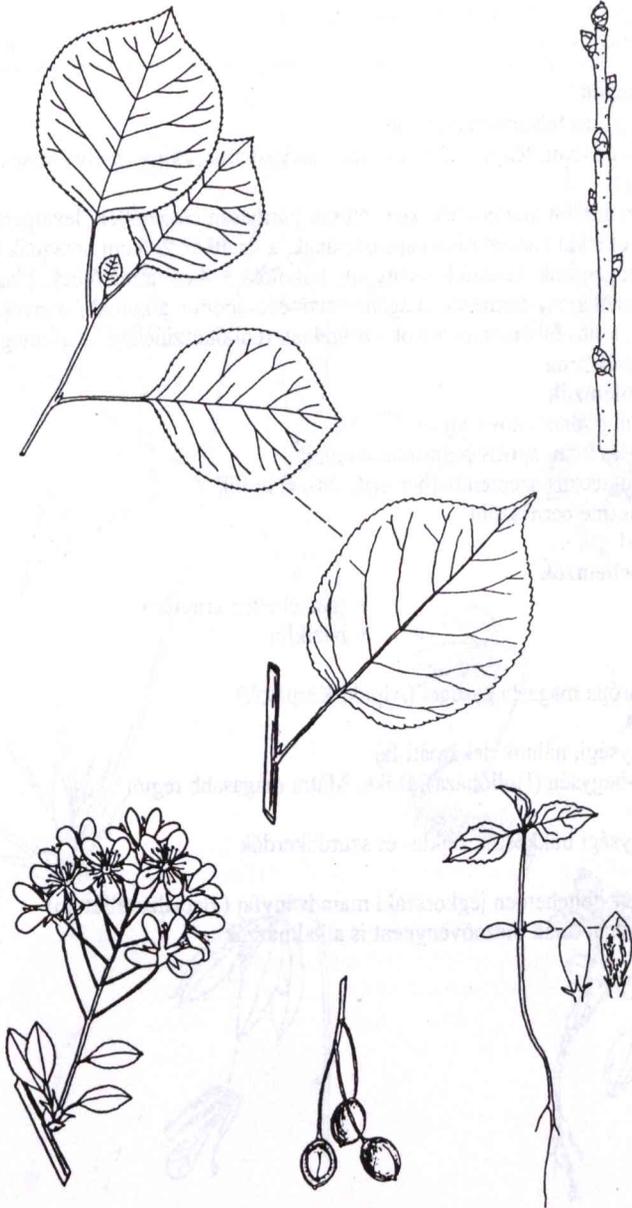
- közephegységi faj
- Északi- és Dunántúli-közephegység, Mecsek

Élőhely

- bokorerdők, ritkábban mészkedvelő tölgyesek szélei

Egyéb

- fája világos vörösesbarna, közepkemény, közepnehéz, finom szövetű
- *vesszeje* frissen megtörve fanyar, megszáradva kellemes kumarin illatú
- fájából sétapálcákat, pipaszáracat, szipkákat készítettek régebben
- termését a szesz- és likőripar hasznosítja, magoncái alanyul szolgálnak

Havasi iszalag, havasi bércse*Clematis alpina* (L.) MILLER (*Atragene alpina* L.)

a: alpine clematis

n: Alpenrebe

Alaki jellemzők

- 1–2 m magasra felkapaszkodó lián
- *vesszeje* bordázott, fénylő, vöröses- vagy sárgásbarna, *rügyei* mélyvörösek, ezüstösen szőrözöttek
- *levelei* keresztben áttellenesek, kétszeresen hármasan összetettek, levélgerincükkel és levélkenyelükkel kacsszerűen kapaszkodnak, a levélkék 2–5 cm hosszúak
- *virágai* magánosak, hosszú kocsányúak, bókolók, 3–4 cm átmérőjűek, liláskékek
- *termése* aszmag, a termések magános terméscsoportot alkotnak, melyeken hosszú, farkszerű, tollas bibemaradványok szolgálnak repítőkészülékül, az aszmag 3,5–4 mm hosszú, sötétbarna

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, április-májusban virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne barnászöld
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelten árnytűrő
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Közép-Európa magashegységei (Alpok, Kárpátok)

Előfordulás

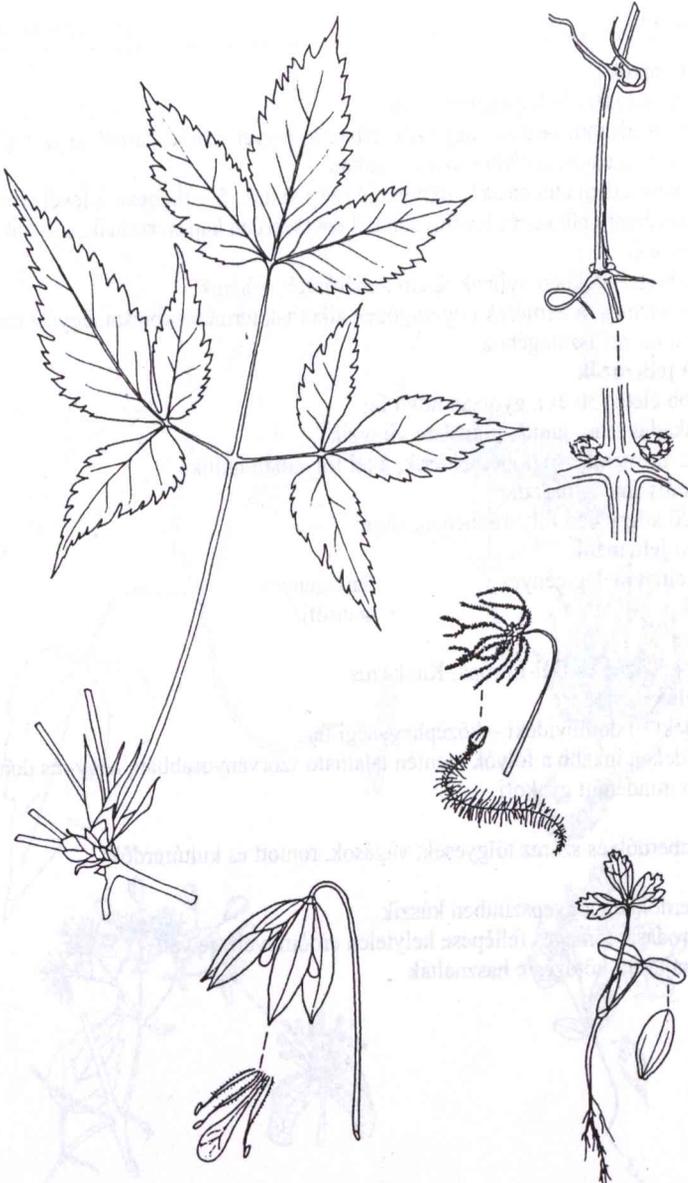
- magashegységi, nálunk dekárpáti faj
- Zempléni-hegység (Hollóháza), Bükk, Mátra magasabb régiói

Élőhely

- magashegységi bükkösök, szikla- és szurdokerdők

Egyéb

- ritka, védett, feltehetően jégkorszaki maradványfaj (glaciális reliktum)
- feltűnő virágai miatt dísznövényként is alkalmazzák

Erdei iszalag, erdei bércse, vénic

Clematis vitalba L.

a: traveler's joy

n: Gemeine Waldrebe

Alaki jellemzők

- 10–15 m magasra felkapaszkodó lián
- *vesszeje* bordázott, sárgás- vagy szürkésbarna, *rügyei* szürkésbarnák, a szétálló pikkelyek között ezüstös, molyhos szőrzet látható
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, 5, ritkábban 3 levélkéből összetettek, levélgerincükkel és levélnyelükkel kacsszerűen kapaszkodnak, a levélkéik 3–10 cm hosszúak
- *virágai* bogernyőkben nyílnak, 2 cm átmérőjűek, fehérek
- *termése* aszmag, a termések bogernyőben alkotnak termés csoportot, egyébként hasonlítanak a havasi iszalagéhoz

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (30 év), gyorsan nőző faj
- lombfakadás után, június-júliusban virágzik
- termése szeptember-októberben érik, a tél folyamán hullik
- őszi lombszíne barnászöld
- a gyökfő közelében fölverődhetnek sarjai

Ökológiai jellemzők

- mérsékelten melegigényes
- fényigényes
- mezofil
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat-, Közép és Dél-Európa, Kaukázus

Előfordulás

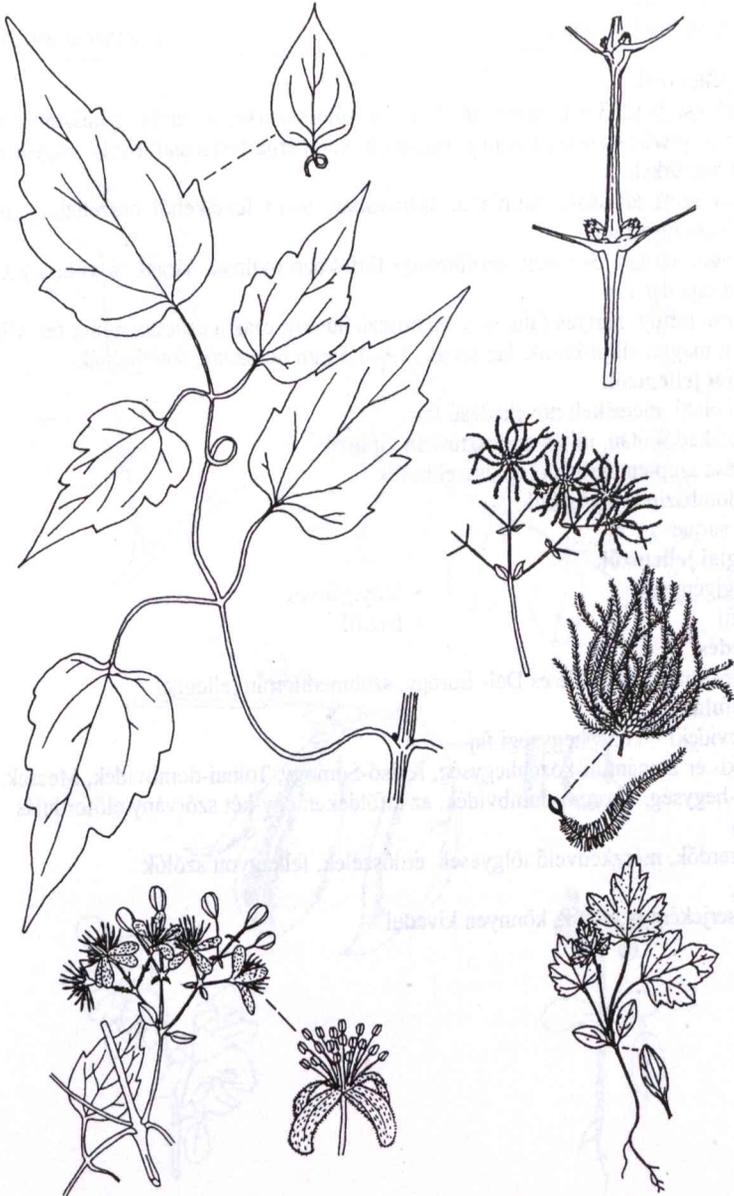
- (sík vidéki –) dombvidéki – közephegységi faj
- az alföldeken inkább a folyók mentén található szórványosabban, hegy- és dombvidékeinken mindenütt gyakori

Élőhely

- üde lomberdők és száraz tölgyesek, vágások, rontott és kultúrerdők

Egyéb

- árnyas erdőkben a gypsintben kúszik
- elszaporodása, tömeges fellépése helytelen erdőművelésre vall
- szívós hajtásait kötözésre használták

Pukkanó dudafürt*Colutea arborescens* L.

a: common bladder senna

n: Gemeiner Blasenstrauch

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2–3 m), *ágai* felálló, *kérge* zöldesszürke, feltűnően paraszemölcsös
- *vesszeje* piszkosszürke, finoman barázdált, parakérge foszlósan leváló, *rügyei* aprók, piszkosszürkék
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 9–13 levélkéből összetettek, melyek 1,5–3 cm hosszúak
- pillangós *virágai* 3–8 tagú levélhóonalji fürtökben nyílnak, sárgák, a vitorla közepén barna rajzolat van
- *termése* felfűjt, hártvás falú, 6–8 cm hosszú hüvely, csak a csúcán nyílik fel, világosbarna, magjai elliptikusak, lapítottak, 3,5–4,5 mm hosszúak, sötétbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, július-augusztusban virágzik
- termése szeptemberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- tőről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép-Európa déli fele és Dél-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

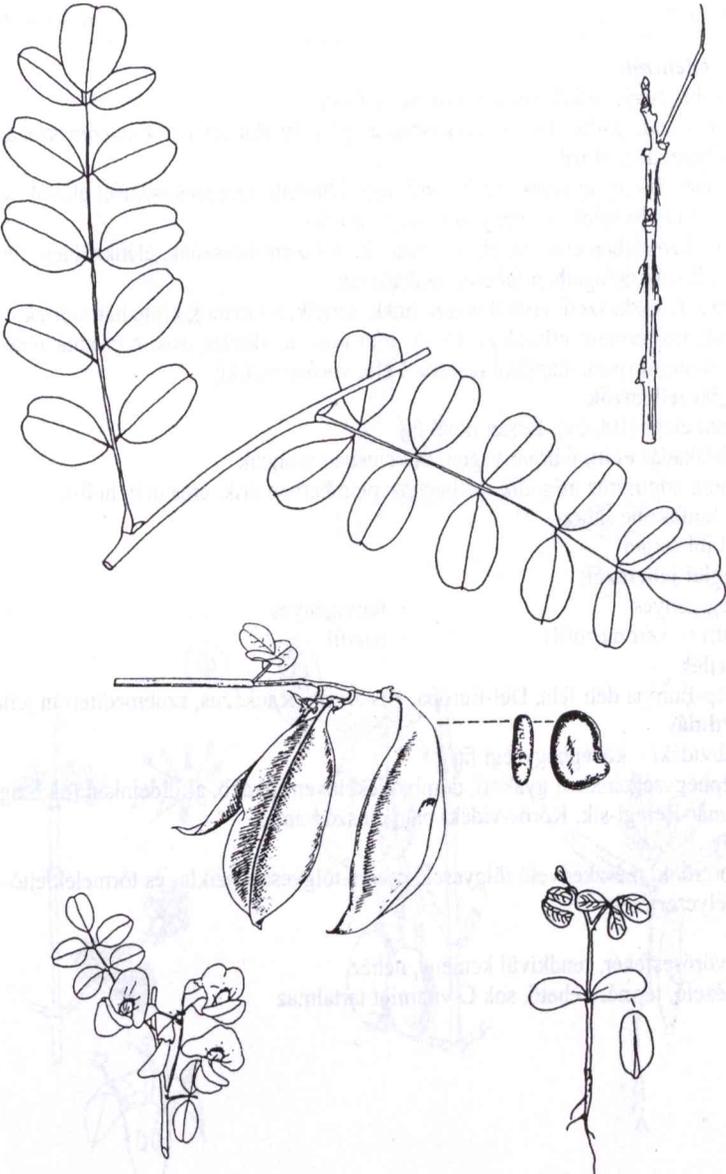
- dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Külső-Somogy, Tolnai-dombvidék, Mecsek, Vilmányi-hegység, Soproni-dombvidék, az alföldeken egy-két szórvány előfordulás

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, erdőszélek, felhagyott szőlők

Egyéb

- díszcserjeként is ültetik, könnyen kivadul

Húsos som*Cornus mas* L.

a: cornelian cherry

n: Kornelkirsche

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkábban kis termetű fa (6 m)
- *törzse* rövid, görbe, *kérge* szürkésbarna, pikkelyesen leváló, *koronája* szabálytalan, *ágai* berzedten állnak
- *vesszeje* vékony, nyúlánk, zöld, *lombrüggyei* barnák, *szőrösek*, szártól elállók, virágrüggyei gömbölydedek, vörhenyesek, sárgászöldek
- *levelei* keresztben átellenesek, tojásdadok, 4–10 cm hosszúak, élénkzöldek, fényesek, a levélfonák érzugaiban fehéren szakállasak
- *virágai* fejecskeszerű ernyőkben nyílnak, sárgák, a szirmok kissé hátratörtek
- csonthéjas *termése* elliptikus, 15–20 mm hosszú, skarlátpiros, a csontár orsó alakú, 11–16 mm hosszú, alapjától kezdve 4 élű, vörössesszürke

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (100 év), lassan növekvő faj
- lombfakadás előtt, február végén, márciusban virágzik
- termése augusztus második felében, szeptemberben érik, érés után hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil (– xeromezofil)
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép-Európa déli fele, Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

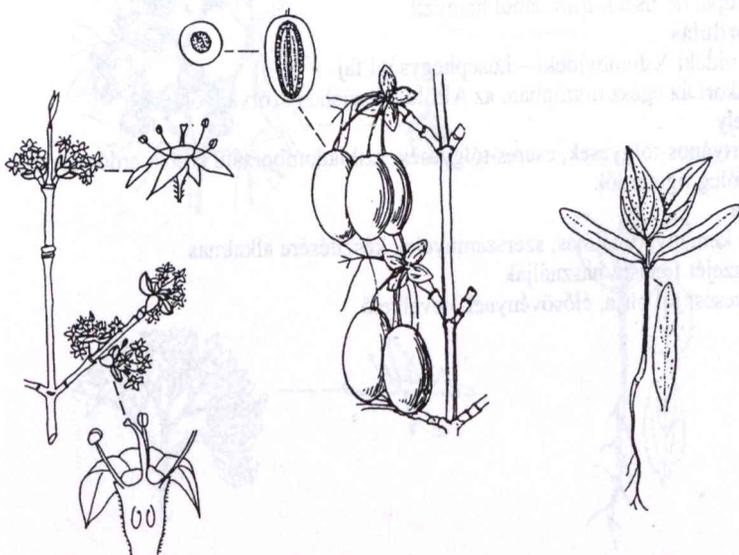
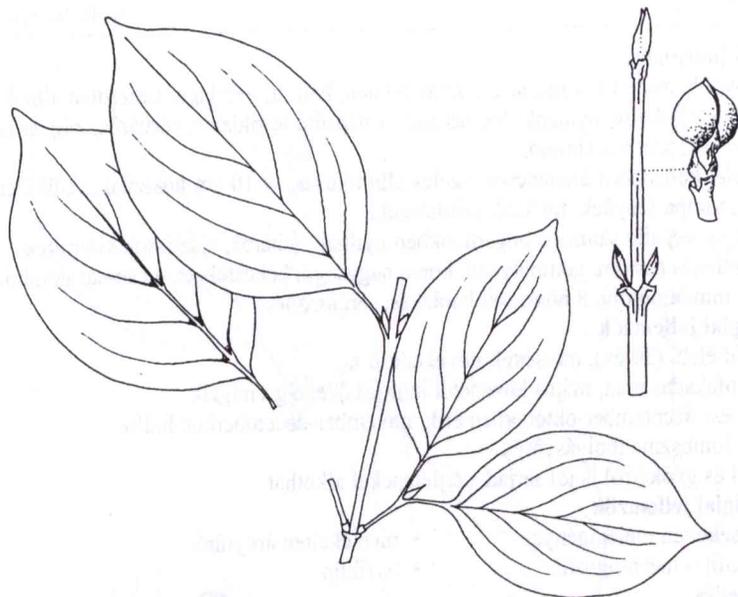
- dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben gyakori, dombvidékeinken ritkább, alföldeinken (pl. Szigetköz, Szatmár-Beregi-sík, Kőrös-vidék) nagyon szórványos

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek, szikla- és törmeléklejtő-erdők, szegélycserjések

Egyéb

- fája vörösesfehér, rendkívül kemény, nehéz
- jó mézélő, termése ehető, sok C-vitamint tartalmaz

Veresgyűrűsom, veresgyűrű*Cornus sanguinea* L. (*Thelycrania sanguinea* /L./ FOURR.)

a: dog-berry

n: Roter Hartriegel

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (3–4 m), *törzse* szabálytalan, hajlott, *oldalági* berzedten állnak
- *vesszeje* vékony, nyúlánk, barnászöld, a napsütötte oldalon vérvörös, *rügyei* barnák, szőrösek, szárhoz simulók
- *levelei* keresztben átellenesek, széles elliptikusak, 4–10 cm hosszúak, felül élénkzöldek, tompa fényűek, fonákuk szürkészöld
- *virágai* végálló sátorozó bogernyőkben nyílnak, fehérek, a szirmok kiterültek
- csontthéjas *termése* gömbölyded, borsó nagyságú, kékesfekete, a csontár gömbölyded, 4–5 mm átmérőjű, 8 hosszanti barázdás, sárgásszürke

Biológiai jellemzők

- rövid életű (30 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május közepétől június közepéig virágzik
- termése szeptember-októberben érik, november-decemberben hullik
- őszi lombszíne ibolyásvörös
- töről és gyökérről is jól sarjad, sarjtelepeket alkot

Ökológiai jellemzők

- mérsékelten melegigényes
- mérsékelten árnytűrő
- mezofil – mezohigrofil
- baziklin

Elterjedés

- Európa, de Észak-Európából hiányzik

Előfordulás

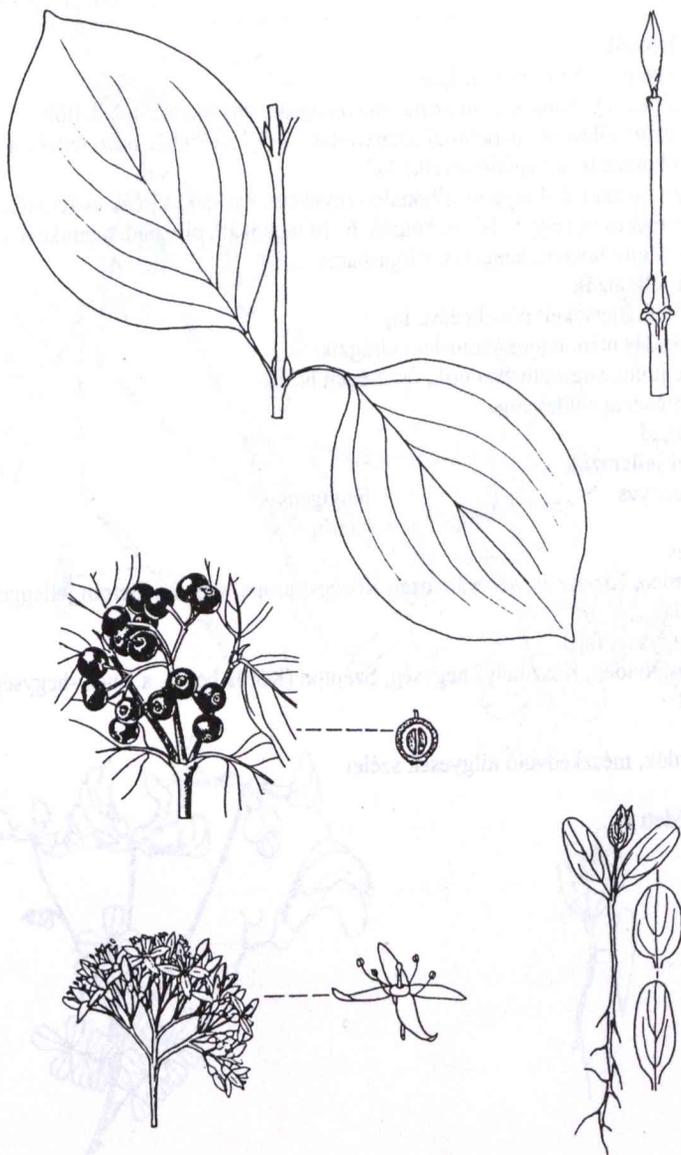
- sík vidéki – dombvidéki – közephegységi faj
- gyakori az egész országban, az Alföld belsejében szórványos

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, cseres-tölgyesek, szikladomborzatú erdők, erdős-sztyepp erdők és főleg ligeterdők

Egyéb

- fája kemény, rugalmas, szerszámnyelek készítésére alkalmas
- vesszejét fonásra használják
- a nyesést jól bírja, élősvévénynek nevelhető

Bokros koronafürt*Coronilla emerus* L. (*Hippocrepis emerus* /L./ LASSEN)

a: scorpion senna

n: Strauchige Kronwicke

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5 m), erősen ágas
- *vesszeje* vékony, bordás, zöld színű, *rügyei* aprók, zöldek, szártól elálló
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 7–9 levélkéből összetettek, a levélkék 1–2 cm hosszúak, a végálló levélke ülő
- pillangós *virágai* 2–4 tagú levélhóralji ernyőkben nyílnak, sárgák és fénylők
- *termése* cikkes hüvely, 5–10 cm hosszú, 6–10 tagból áll, olívdzöld, tagonként 1 maggal, mely 4–5 mm hosszú, hengeres, sárgásbarna

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május-júniusban virágzik
- termése július-augusztusban érik, ősz végén hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazofil

Elterjedés

- Dél-Európa, Kis-Ázsia, szórványosan Közép-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

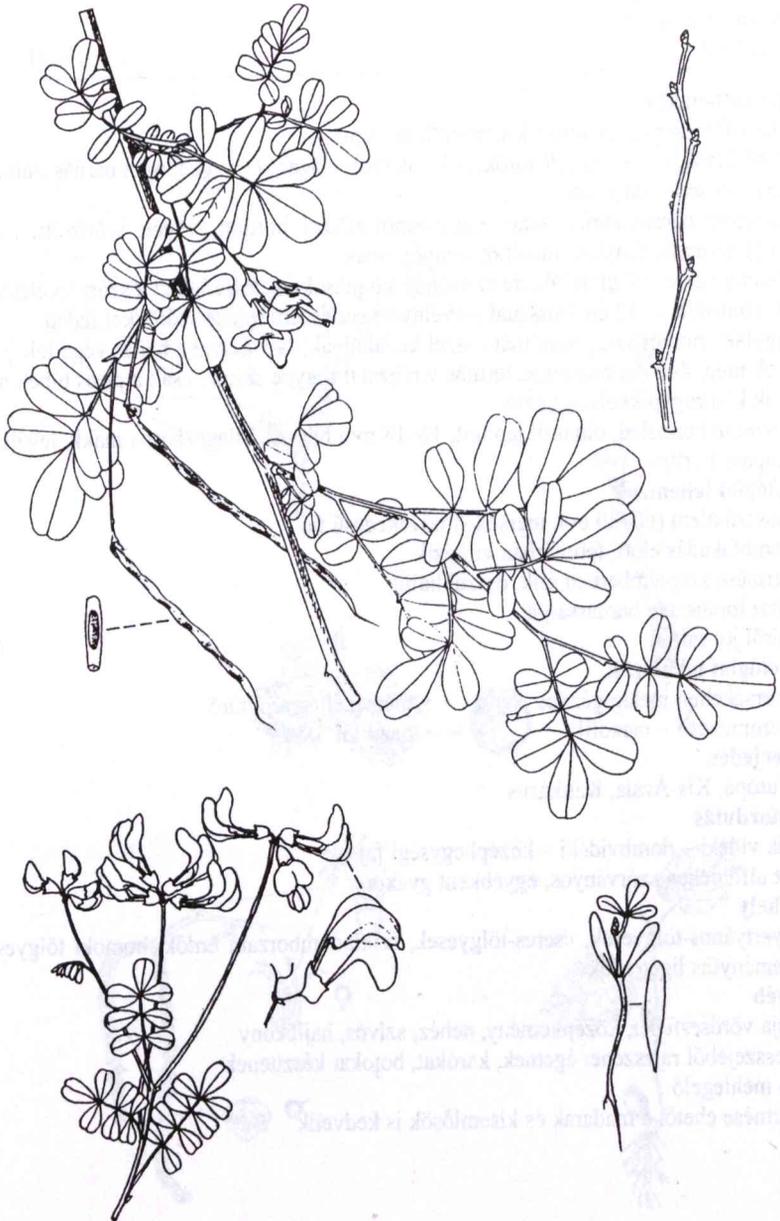
- középhegységi faj
- Balaton-felvidék, Keszthelyi-hegység, Szántód (Kőrös-hegy), a Budai-hegységből kikapusztult

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek szélei

Egyéb

- ritka, védett faj

Közönséges mogyoró*Corylus avellana* L.

a: hazelnut

n: Haselnuß

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkábban kis termetű fa (7 m)
- töbttörzsű, *törzsei* fölfelé törők, csúcsuk táján elágazók, *kérge* fényes barnásszürke, si-ma, *koronája* sátorozó
- *vesszeje* barnásszürke, fehér paraszemölcsökkel borított, végén szőrözött, *rügyei* zöldesbarnák, fénylők, oldalt összenyomottak
- *levelei* váltakozó állásúak, de az erőteljes hajtásokon előfordulhat a szórt levélállás is, kerekdedek, 6–12 cm hosszúak, levélnyele serteszerű mirigyszőrökkel fedett
- egylaki, porzós *virágzatai* már ősszel kialakulnak, 1–3-asával a hajtás vége felé jelennek meg, 4–6 cm hosszúak, termős virágzatai rügybe zártak, csak a piros bibék nyúlnak ki a rügypikkelyek közül
- *termése* kerekded, oldalról lapított, 16–18 mm hosszú, világosbarna makk, levélszerű kupacs borítja

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (60–80 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, februárban virágzik
- termése szeptemberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- xeromezofil – mezofil
- mérsékelt árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

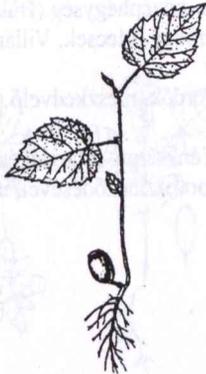
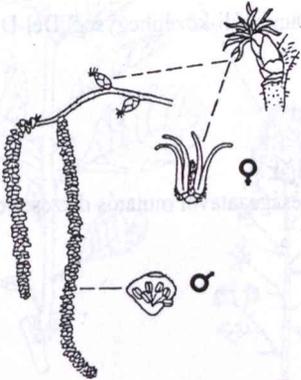
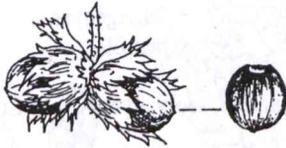
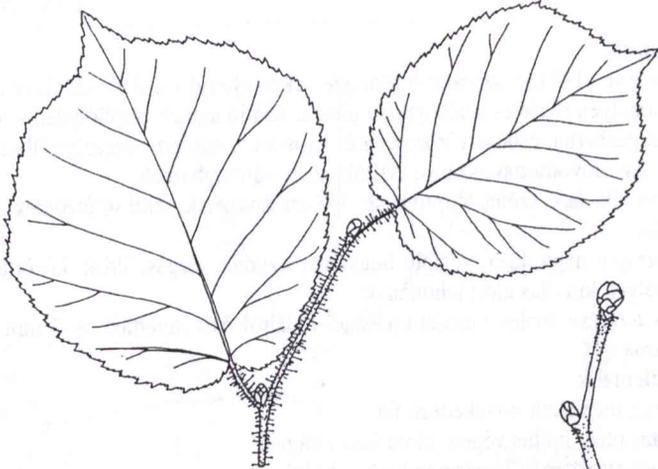
- sík vidéki – dombvidéki – közephegységi faj
- az alföldeken szórványos, egyébként gyakori

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, cseres-tölgyesek, szikladomborzatú erdők, homoki tölgyesek, keményfás ligeterdők

Egyéb

- fája vörösesfehér, közepkemény, nehéz, szívós, hajlékony
- vesszejéből rajzszenet égetnek, karókat, botokat készítenek
- jó méhlegelő
- termése ehető, a madarak és kisemlősök is kedvelik

Cserszömörce, parókafa, szkumpia*Cotinus coggygria* SCOP. (*Rhus cotinus* L.)

a: wig tree

n: Perückenbaum

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (4–5 m), szárazabb termőhelyeken elterülő, erősen szétágazó, kedvezőbb termőhelyen rövid és szabálytalan törzsű, felálló ágú, ± gömbölyded koronájú
- *vesszeje* sárgásbarna, csúcsa vörösbarna és hamvas, megtörve sárgarépa illatú, *rügyei* kicsinyek, összenyomottak, szártól elálló, sötét vörösesbarnák
- *levelei* szórt állásúak, széles elliptikusak, 3–8 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk kékeszürke
- poligám *virágai* nagy, laza, végálló bugákban nyílnak, sárgászöldek, közöttük sok a meddő, melyek kinyílás előtt lehullanak
- csonthéjas *termése* ferdén visszás tojásdad, oldalról összenyomott, 4–5 mm hosszú, bordás, barna

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május végén, júniusban virágzik
- termése augusztusban érik, szeptemberben hullik
- őszi lombszíne narancssárga vagy kárminpiros
- töről és különösen gyökérről jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, szórványos Közép-Európában, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

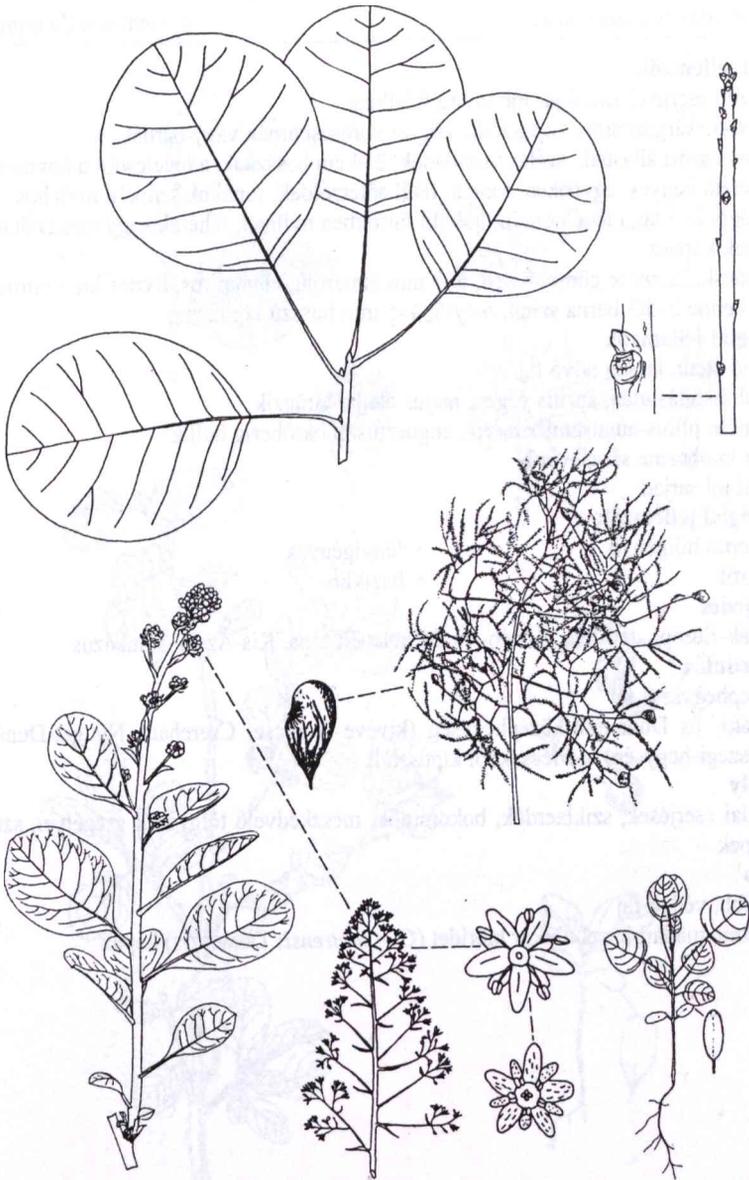
- középhegységi faj
- Északi-középhegység (Bükk, Naszály), Dunántúli-középhegység, Dél-Dunántúl (Kül-ső-Somogy, Mecsek, Villányi-hegység)

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek szélei

Egyéb

- fája élénksárga, intarziakészítésre használják
- őszi lombszineződésével, laza terméságazatával mutatós díszcserje

Piros madárbirs, szirti madárbirs, közönséges madárbirs
Cotoneaster integerrimus MEDICUS (*C. vulgaris* LINDLEY)

a: wild common cotoneaster

n: Gemeine Zwergmispel

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1 m), *ágai* többnyire felállnak
- *vesszeje* sárgásbarna, kopaszodó, *rügyei* vörösesbarnák vagy barnák
- *levelei* szórt állásúak, széles tojásdadok, 2–4 cm hosszúak, a levélcsőcs a hosszúhajtás levelein hegyes, egyébként tompa, felül sötétzöldek, fonákuk szürkén molyhos
- *virágai* 2–3 tagú levélhómalji, bókoló fürtökben nyílnak, fehérek vagy rózsaszínűek, a vacok kopasz
- almácska *termése* gömbölyded, 6–7 mm átmérőjű, élénkpiros, lisztes húsa citromsárga, benne 2–5/3 barna színű, fénylő, 4–5 mm hosszú kőmaggal

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, április végén, május elején virágozik
- termése július-augusztusban érik, augusztustól októberig hullik
- őszi lombszíne sárgásvörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Észak-Európa déli fele, Közép- és Délkelet-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

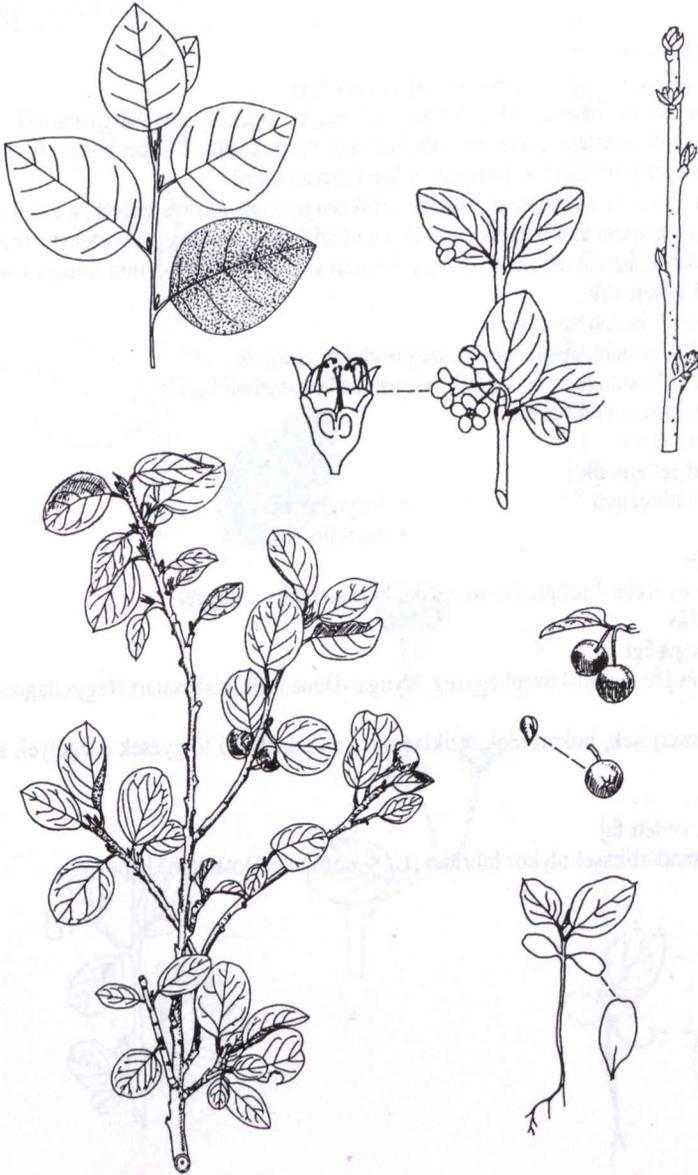
- középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység (kivéve Gerecse, Cserehát), Nyugat-Dunántúl (Kőszegi-hegység), a Mecsekben kipszult

Élőhely

- sziklai cserjések, sziklaerdők, bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek szegélyei, sziklagyepek

Egyéb

- ritkább, védett faj
- a fekete madárbirssal olykor hibridet (*C. × matrensis* DOMOKOS) képez

Fekete madárbrs, fekete kőnaspolya*Cotoneaster niger* (THUNB.) FRIES (*C. melanocarpus* LODD.)

a: black medlar

n: Schwarze Zwergmispel

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2 m), *ágai* többnyire felállnak
- *vesszeje* vörösesbarna, fénylő, kopaszodó, *rügyei* szürkés- vagy sárgásbarnák
- *levelei* szórt állásúak, széles tojásdadok vagy elliptikusak, 2–5 cm hosszúak, felül sőtétzöldek, napon fénylők, fonákuk zöldesfehéren szőrös
- *virágai* 3–8 tagú levélhómalji, bókoló fürtökben nyílnak, pirosasfehérek, a vacok kopasz
- almácska *termése* gömbölyded, 6–8 mm átmérőjű, hamvas- vagy bíborfekete, lisztes húsa lilássárga, benne többnyire 2 vagy 3 barna színű, fénylő, 4–5 mm hosszú kőmaggal

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, április végén, május elején virágzik
- termése július-augusztusban érlik, augusztus-októberben hullik
- őszi lombszíne vörösbarna
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

• Közép- és Kelet-Európa, Belső-Ázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

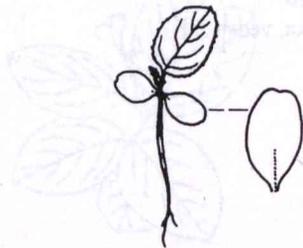
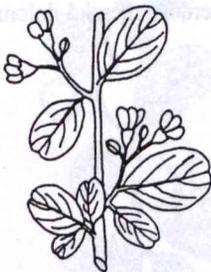
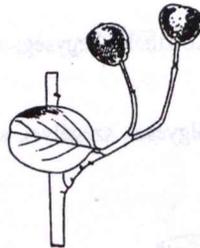
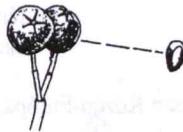
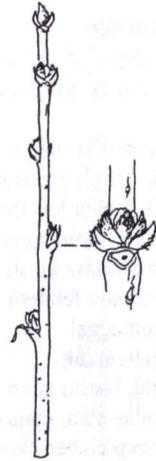
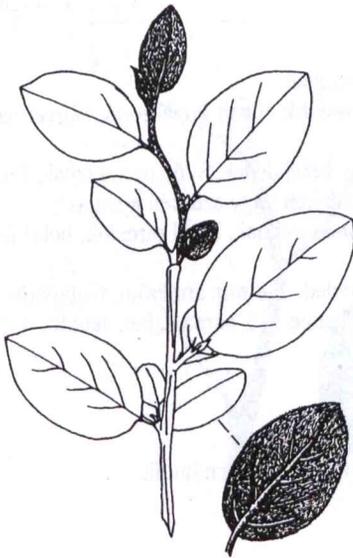
- középhegységi faj
- Észak- és Dunántúli-középhegység, Nyugat-Dunántúl (felsőcsatári Nagyvilágos-hegy)

Élőhely

- sziklai cserjések, bokorerdők, sziklaerdők, mészkedvelő tölgyesek szegélyei, sziklagepek

Egyéb

- ritkább, védett faj
- a szirti madárbrissel olykor hibridet (*C. × matrensis* DOMOKOS) képez

Molyhos madárbirs, molyhos kőnaspolya

Cotoneaster tomentosus (AIT.) LINDLEY (*C. nebrodensis* C. KOCH)

a: downy medlar

n: Filz-Zwergmispel

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2,5 m), *ágai* többnyire felállnak
- *vesszeje* barna, gyapjasan szőrös, csak a második évben kopaszodó, *rügyei* barnás-vörösek
- *levelei* szórt állásúak, széles tojásdadok vagy kerekdedek, 3–6 cm hosszúak, felül sötétzöldek, kifejtetten is pelyhesek, fonákuk fehéren vagy szürkén gyapjas
- *virágai* 3–8 tagú levélhómalji, bókoló fürtökben nyílnak, kívül piroslók, belül fehéresek, a vacok sűrűn molyhos
- almácska *termése* kicsit szögletesen gömbölyded, 7–8 mm átmérőjű, téglavörös, éretten is molyhos felületű, lisztes húsa sárga, benne 3–5 barna színű, fénylő, 4–5 mm hosszú kómmaggal

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése szeptember-októberben érik, október-novemberben hullik
- őszi lombszíne vörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

Dél-Európa, szórványosan Közép-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

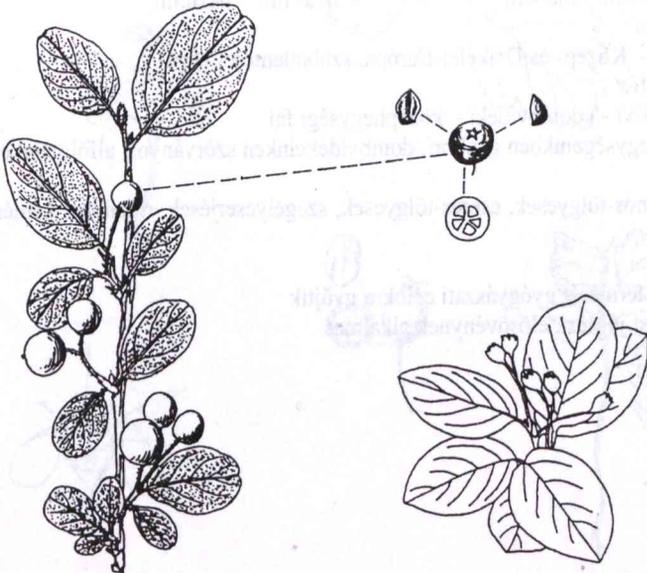
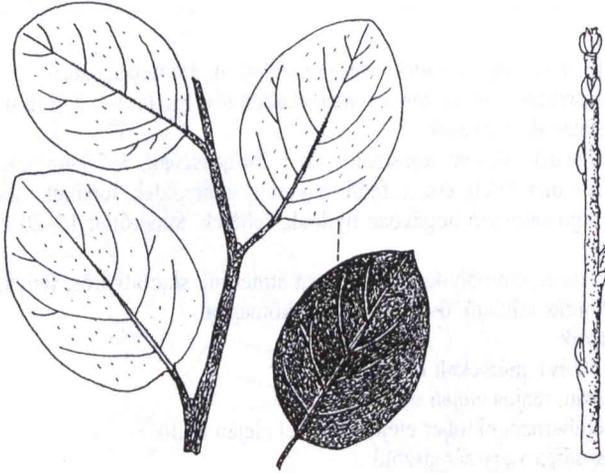
- középhegységi faj
- Gerecse, Vértes, Bakony, Keszthelyi-hegység; a Dél-Dunántúlról (Mecsek, Alsok, Kurd) kipuштult

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek szegélyei, sziklaerdők, mészkő-dolomit sziklagyeppek

Egyéb

- ritka, védett faj

Cseregalagonya, kétbibés galagonya*Crataegus laevigata* (POIRET) DC. (*C. oxyacantha* auct.)

a: may hawthorn

n: Zweigriffeliger Weißdorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (4 m), *ágai* rövidek, ívesen meghajlók, lombzata sűrű
- *vesszeje* vörösesbarna, kopasz, fényes, mérsékeltén tövises, tövisei 5–8 mm hosszúak, *rügyei* vörösesbarnák, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, visszás tojásdadok, 2–5 cm hosszúak, 3–5 karéjúak, az öblök legfeljebb a fél lemez feléig érnek, felül fényesek, sötétzöldek, fonákuk világoszöld
- *virágai* 6–12 tagú sátorozó bugákban nyílnak, fehérek, átmérőjük 15–20 mm, kellemtelen szagúak
- almácska *termése* ± gömbölyded, 10–12 mm átmérőjű, skarlátvörös, fénylő, benne 2 sárgásbarna, bordás felületű, 6–7 mm hosszú kőmaggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (50 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május elején virágozik
- termése szeptemberben, október elején érik, tél elején hullik
- őszi lombszíne sárga vagy sárgászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékeltén melegigényes
- mérsékeltén árnytűrő
- xeromezofil – mezofil
- neutrofil – baziklin

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Délkelet-Európa, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

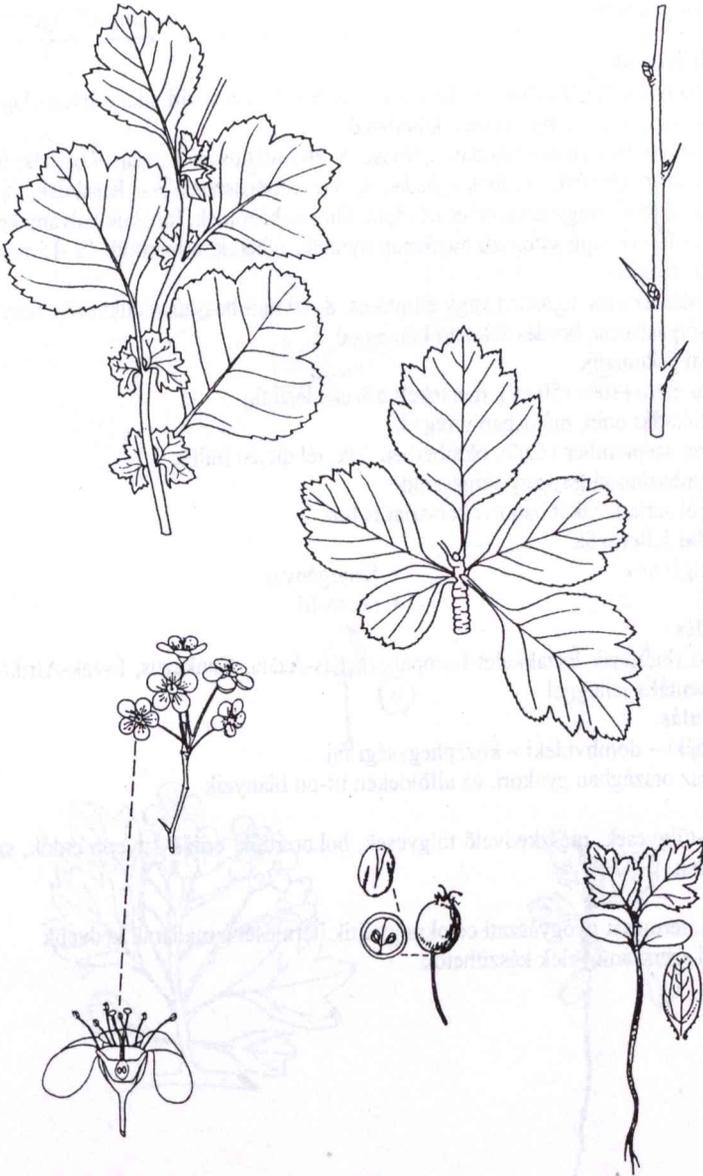
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben gyakori, dombvidékeinken szórványos, alföldjeinken ritka

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, cseres-tölgyesek, szegélycserjések, ritkábban keményfás ligeterdők

Egyéb

- levelét, termését gyógyászati célokra gyűjtik
- a nyesést jól tűri, élősvénynek alkalmas

Egybibés galagonya*Crataegus monogyna* JACQ.

a: common hawthorn

n: Eingriffeliger Weißdorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkábban kis termetű fa (8 m), *törzse* rövid, alacsonyan elágazó, *koronája* laza, széles, *ágai* ívesen kihajlanak
- *vesszeje* vörösesbarna vagy barna, tövisei 8–20 mm hosszúak, *rügyei* barnák, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, rombos tojásdadok, 4–6 cm hosszúak, 3–7 hasábúak, az öblök a fél lemez feléig vagy azon túl érnek, felül fényesek, zöldek, fonákuk halvány kékeszöld
- *virágai* 10–18 tagú sátorozó bugákban nyílnak, fehérek, átmérőjük 12–15 mm, kellemtelen szagúak
- almácska *termése* tojásdad vagy elliptikus, 8–10 mm hosszú, élénkvörös, fénylő, benne 1 sárgásbarna, bordás felületű kómaggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (100–150 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése szeptember végén, októberben érik, tél elején hullik
- ősz lombszíne sárga vagy sárgászöld
- töről jól sarjad, ritkábban gyökérsarjat is hoz

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- xerofil
- neutrofil

Elterjedés

- Európa (hiányzik Északkelet-Európából), Kis-Ázsia, Kaukázus, Észak-Afrika, szubkontinentális jelleggel

Előfordulás

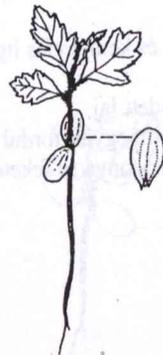
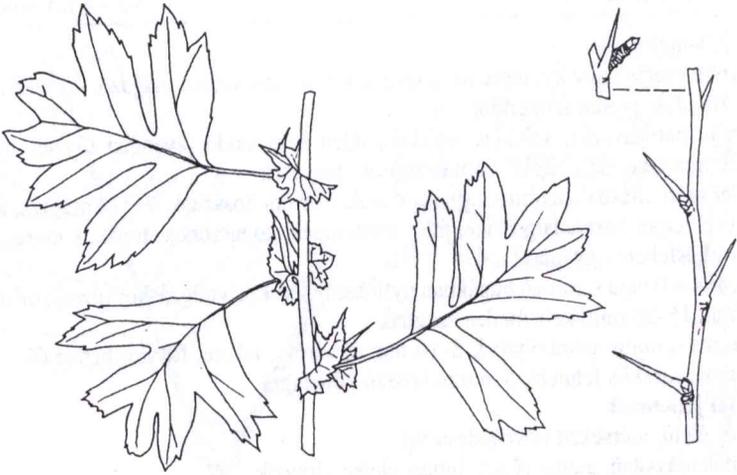
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- az egész országban gyakori, az alföldeken itt-ott hiányzik

Élőhely

- cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, bokorerdők, erdős-sztyepp erdők, szegélycserjések

Egyéb

- levelét, termését gyógyászati célokra gyűjtik, termését a madarak kedvelik
- fájából szerszámnyelvek készíthetők

Fekete galagonya, magyar galagonya*Crataegus nigra* WALDST. et KIT.

a: hungarian hawthorn

n: Schwarzer Weißdorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kis termetű fa (6 m), *törzse* alacsonyan elágazó, *koronája* laza, *ágai* rövidek, ívesen szétterülő
- *vesszeje* barnásvörös, szürkén molyhos, télen kopaszodó, gyengén tövises, tövisei 10–20 mm hosszúak, *rügvei* barnásvörösek, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, háromszög tojásdadok, 5–9 cm hosszúak, 7–11 karéjúak, az öblök a fél lemez harmadáig érnek, felül sötétzöldek, kopaszodók, fonákuk maradandóan szürkésfehéren gyapjas
- *virágai* 4–10 tagú sátorozó bugákban nyílnak, fehérek, elvirágzáskor rózsaszínűek, átmérőjük 15–20 mm, kellemetlen szagúak
- almácska *termése* gömbölyded, 8–10 mm átmérőjű, fekete, fénylő, benne (4–)5 sárgásbarna, rücskös felületű, 5–6 mm hosszú kőmaggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május végén, június elején virágzik
- termése szeptemberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne sárga vagy sárgászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezohigrofil
- mérsékeltén árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Balkán-félsziget északi része

Élőfordulás

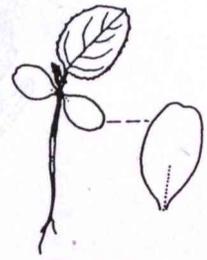
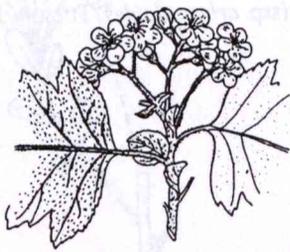
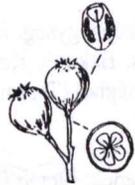
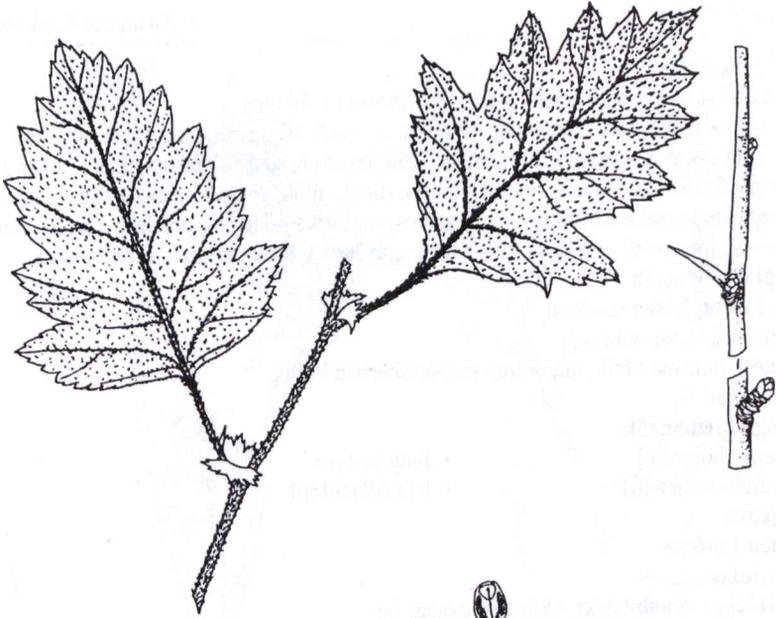
- sík vidéki faj
- Alsó-Duna ártér, a középső Duna szakasról feltehetően már kipusztult

Élőhely

- puhafás és keményfás ligeterdők

Egyéb

- ritka, védett faj
- rendszerint együtt fordul elő a Degen-galagonyával (*C. × degenii* ZSÁK), mely az egybibés galagonya és fekete galagonya hibridje

Henye boroszlán*Daphne cneorum* L. (*D. broterana* /COUTINHO/ SAMP.)

a: garland flower

n: Rosmarin-Seidelbast

Alaki jellemzők

- örökzöld, heverő vagy felálló szárú törpecserje (5–30 cm)
- *levelei* szórt állásúak, megnyúlt elliptikusak vagy megnyúlt lándzsásak, 1–2 illetve 2–3 cm hosszúak, vastagok, bőrszerűek, felül fényesek, sötétzöldek, fonákuk szürkészöld
- *virágai* 6–10 tagú végálló fejecskekben nyílnak, ülők, rózsaszínűek, erősen illatosak
- csonthéjas *termése* elliptikus, 4–5 mm hosszú, burka bőrszerű, pelyhes, sárgás-, majd vörösesbarna színű, a csontár hosszúkás tojásdad, 3–4 mm hosszú, feketésbarna

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növő faj
- április-májusban virágzik
- termése júliusban érik, augusztus-szeptemberben hullik
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- xerofil/xeromezofil
- fényigényes
- bazifil/acidofil

Elterjedés

- Közép-Európa

Előfordulás

- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- Bükk, Budai-hegység, Vértes, Bakony, Keszthelyi-hegység, Kisalföld illetve Őrség, Vend-vidék; kipusztult a Nyírségből (Terem), Mecsekből, Kőszegi-hegységből, Belső-Somogyból (Mesztegyő)

Élőhely

- zárt mészkő-dolomit sziklagyepek, illetve fenyőelegyes-tölgyesek szélei, tisztásai

Egyéb

- ritkulóban lévő, védett faj
- két, alakilag és ökológiailag jól elkülönülő alfaját lehet megkülönböztetni, a heverő szárú, kisebb levelű, mészkedvelő, xerofil alfajt (ssp. *cneorum*), és a felálló szárú, nagyobb levelű, mészkerülő, xeromezofil alfajt (ssp. *arbusculoides* /TUZSON/ JÁV.)

Babérboroszlán, babérkaboroszlán*Daphne laureola* L. (*D. philippi* GREN.)

a: spruce laurel

n: Lorbeer-Seidelbast

Alaki jellemzők

- örökzöld, kisebb cserje (60–100 cm), nyúlánk, felálló hajtásokkal, kevés oldalággal
- *levelei* szórt állásúak, a hajtáscsúcson tömörülők, visszas lándzsásak, 5–10 cm hosszúak, vastagok, bőrszerűek, felül fényesek, sötétzöldek, fonákuk matt, világos- vagy sárgászöld
- *virágai* 5–10 tagú levélhóralji fürtökben nyílnak, rövid kocsányúak, sárgászöldek, gyengén illatosak
- csonthéjas *termése* tojásdad alakú, 6–8 mm hosszú, fényesfekete színű, a csontár tojásdad alakú, 5–6 mm hosszú, zöldsészürke

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- március végén, április elején virágzik
- termése június-júliusban érik, augusztusban hullik
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelten melegigényes
- mérsékelten fényigényes
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Nyugat- és Dél-Európa, szórványosan Közép-Európa, Észak-Afrika, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

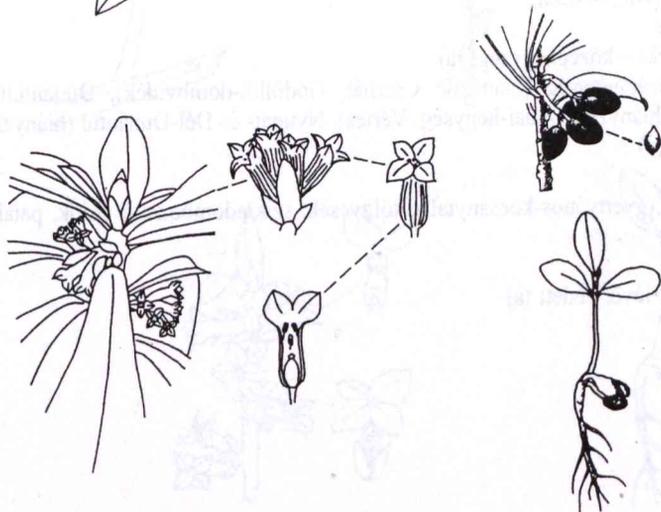
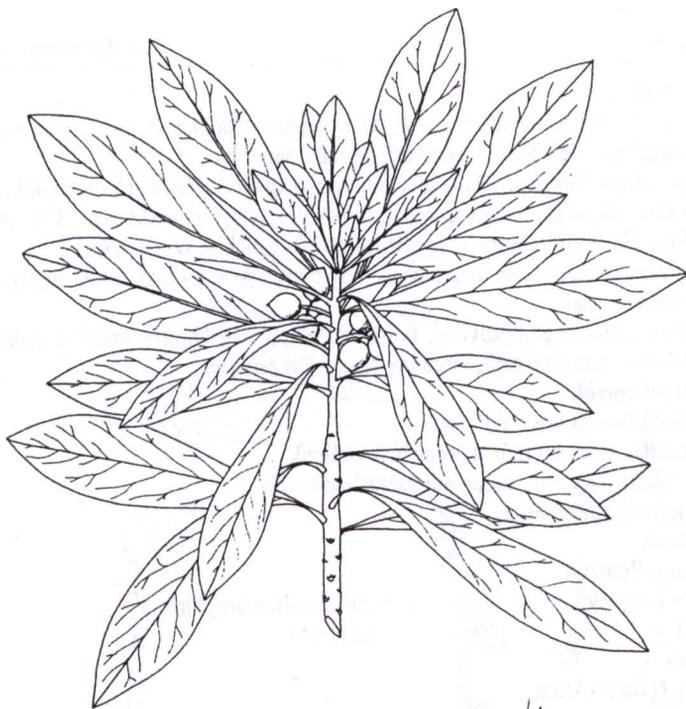
- középhegységi faj
- Vértes, Bakony, Keszthelyi-hegység, kipusztult a Dél-Börzsönyből és a Budai-hegységből

Élőhely

- bükkösök, szurdok- és törmeléklejtő-erdők, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, cseres-kocsánytalan tölgyesek

Egyéb

- ritkább, védett faj

Farkasboroszlán, farkashárs*Daphne mezereum* L.

a: mezereum

n: Gemeiner Seidelbast

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (60–120 cm), nyúlánk, felálló hajtásokkal, kevés oldalággal, szürkésbarna kéreggel és sárgásfehér, kellemetlen szagú hánccsal
- *vesszeje* világos barnásszürke, puha tapintású, *rügyei* a szártól erősen elállóak, zöldesek
- *levelei* szórt állásúak, a hajtáscúcson tömörülők, visszas lándzsásak, 3–8 cm hosszúak, vékonyak, felül világos- vagy sárgászöldek, fonákuk szürkészöld
- *virágai* a hajtások oldalán magánosan vagy hármásával nyílnak, ülők, lilásrózsaszínűek, erősen illatosak
- csonthéjas *termése* gömbölyded, borsó nagyságú, skarlátpiros színű, a csontár gömbölyded, 4–6 mm átmérőjű, törékeny falú, szürkésbarna

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás előtt, február-márciusban virágzik
- termése júniusban érik, július-augusztusban hullik
- őszi lombszíne fakósárga
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- mérsékelten árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Európa, Nyugat-Ázsia

Előfordulás

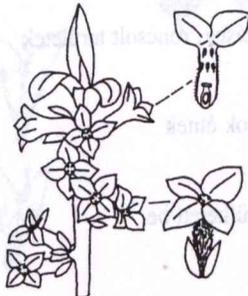
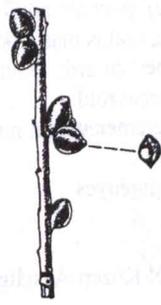
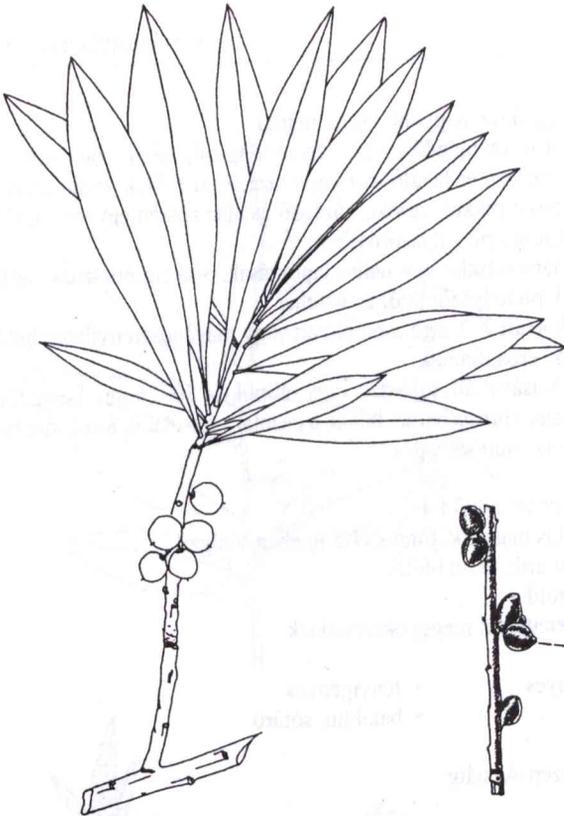
- dombvidéki – középhegységi faj
- Északi-középhegység (hiányzik: Cserhát, Gödöllői-dombvidék), Dunántúli-középhegység (hiányzik: Budai-hegység, Vértes), Nyugat- és Dél-Dunántúl (hiányzik: Külső-Somogy)

Élőhely

- bükkösök, gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szikladomborzatú erdők, patak menti ligeterdők

Egyéb

- ritkulóban lévő, védett faj

Keskenylevelű ezüstfa*Elaeagnus angustifolia* L.

a: oleaster

n: Schmalblättrige Ölweide

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m), gyakran nagyobb cserje marad
- *törzse* többnyire térgörbe és megdőlt, alacsonyan elágazó, *kérge* sötétbarna, puha, hosszant rostosan felrepedező és leváló, *koronája* laza, *ágai* erősek, lazán szétállók
- *vesszeje* vékony, ezüstösen pikkelyszőrös, középső és alsó részén egyenes ágtövisekkel, *rügyei* kicsik, ezüstösen pikkelyszőrösek
- *levelei* szórt állásúak, lándzsásak vagy szálas lándzsásak, 3–8 cm hosszúak, felül zöldek, fényesek, fonákuk pikkelyszőröktől ezüstfehér
- poligám *virágai* levélhólnalji 2–3 tagú csomókban vagy magánosan nyílnak, belül sárgák, kívül ezüstfehérek, erős illatúak
- csonthéjas *termése* 1–3-asával áll, tojásdad vagy elliptikus, 10–16 mm hosszú, ezüstszürke, majd sárgás- vagy vörösesbarna, benne a csontár orsó alakú, 8–12 mm hosszú, világosbarna, 8 sötét hosszanti sávval

Biológiai jellemzők

- rövid életű (50 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás után, május második, június első felében virágzik
- termése szeptemberben érik, télen hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól sarjad, betemetett ágai meggyökeresednek

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- fényigényes
- xerofil
- baziklin, sőtűrő

Elterjedés

- Délkelet-Európától Közép-Ázsiáig

Előfordulás

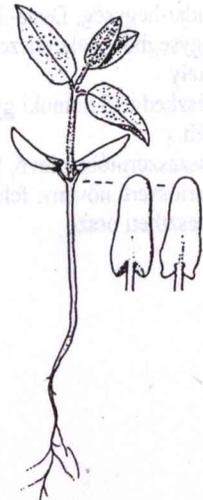
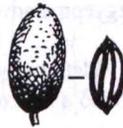
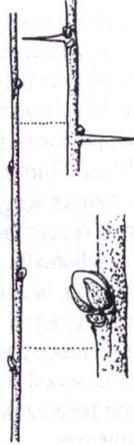
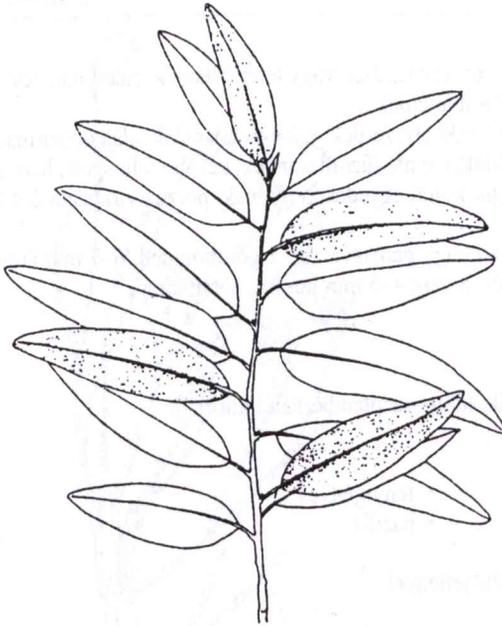
- sík vidéki (– dombvidéki) faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- főként az alföldeken található

Élőhely

- erdősávok, erdőszegélyek, szikfásítások, roncsolt területek

Egyéb

- pionír jellegű faj
- gyökerén nitrogénygyűjtő baktériumok élnek
- jó mézelő
- a városi környezetet jól tűri
- hazánkba a török uralom idején kerülhetett be

Csikófark*Ephedra distachya* L. (*E. vulgaris* L.C.M. RICHARDS)

a: sea grape

n: Meertraube

Alaki jellemzők

- örökzöld törpecserje, hajtásai mereven felállóak vagy felemelkedők, ritkábban heverők, sötét- vagy kékeszöldek, \pm sima felületűek
- *levelei* párosan helyezkednek el, pikkelyszerűek, \pm 2 mm hosszúak, alsó kétharmad részükön hüvelyszerűen összenöttek, eleinte fűzöld színűek, később fehéresek, hártvásak
- kétlaki, porzós és termős *virágai* külön egyedeken nyílnak, porzós virágzata 2–8 tagból áll, szőlőfürtszerű
- magköpenyes *magja* magánosan vagy párosával áll, \pm gömbölyded, 6–7 mm átmérőjű, a magköpeny húsos és vörös, a mag 4–5 mm hosszú, sötétbarna

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, lassan növekvő faj
- májusban virágzik
- magja június-augusztusban érik, július-szeptemberben hullik
- gyökérről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Eurázsia déli része, kontinentális jelleggel

Előfordulás

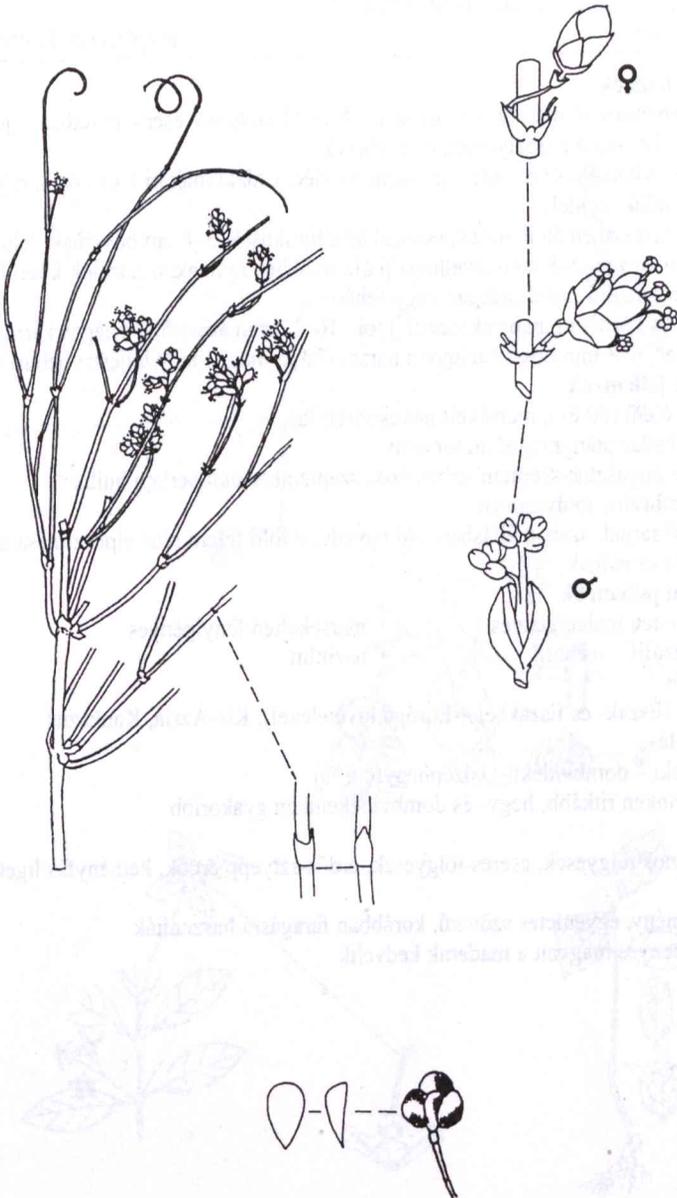
- sík vidéki (– dombvidéki) – középhegységi faj
- Budai-hegység, Duna-Tisza köze, Mezőföld, szórvány előfordulásokkal; a Visegrádi-hegységből, Balatonszemesről és több kiskunsági lelőhelyéről kispusztult

Élőhely

- mészkedvelő homoki gyepek, löszgyepmaradványok, dolomit sziklagyepek

Egyéb

- visszaszorulóban lévő, fokozottan védett, nyitvatermő faj
- zsurlószerű növény, felületes szemlélő a hosszú zsúrlóval (*Equisetum ramosissimum*) tévesztheti össze

Csíkos kecskerágó, közönséges kecskerágó*Euonymus europaeus* L. (*E. vulgaris* MILLER)

a: spindle-tree

n: Europäisches Pfaffenhütchen

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (4 m), nagyon ritkán kis termetű fa, *törzse* cserjeméretben is jól elkülöníthető, *koronája* szabálytalan, *ágai* görbék
- *vesszeje* sötétzöld színű, élein gyakran paralécek alakulnak ki („csíkos”), *rügyei* szárhoz simulók, zöldek
- *levelei* keresztben átellenesek, hosszúkás elliptikusak, 3–8 cm hosszúak, felül fénylők
- poligám *virágai* 3–8 tagú levélhóonalji álelnyőkben nyílnak, a szirmok kiterülők, megnyúlt tojásdadok, zöldessárgák vagy fehérek
- *termése* 4 bordájú („papsipkaszerű”) tok, 10–12 mm átmérőjű, világos kárminpiros, a 4 fehéres, 6–8 mm hosszú magot a narancssárga magköpeny teljesen beburkolja

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (60 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érik, szeptember-októberben hullik
- őszi lombszíne ibolyáspiros
- töről jól sarjad, szabad állásban álló egyedei a föld feletti rész elpusztulása után gyökérről is sarjadnak

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- xeromezofil – mezofil
- mérsékelt fényigényes
- baziklin

Elterjedés

• Európa (Észak- és Északkelet-Európa kivételével), Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

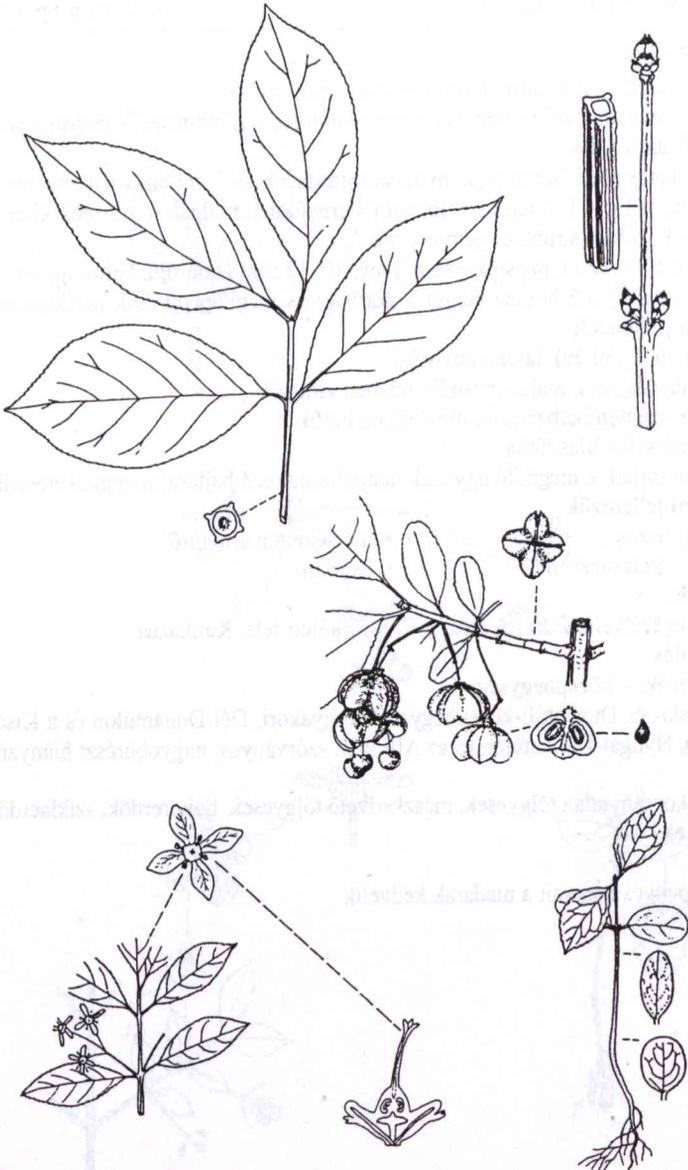
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- alföldjeinken ritkább, hegy- és dombvidékeinken gyakoribb

Élőhely

- gyertyános-tölgyesek, cseres-tölgyesek, erdős-sztyepp erdők, keményfás ligeterdők

Egyéb

- fája kemény, egyenletes szövétű, korábban faragásra használták
- magköpenyes magvait a madarak kedvelik

Bibircses kecskerágó*Euonymus verrucosus* SCOP.

a: rough-stemmed spindle-tree

n: Warzen-Spindelstrauch

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), sűrűn ágas, hajtásai erősen elállóak
- *vesszeje* nyúlánk, zöld színű, sűrűn paraszemölcsös („bibircses”), *rügyei* a szártól kis-sé elállnak, zöldek
- *levelei* keresztben átellenesek, nyúlánk tojásdadok, 3–7 cm hosszúak, vékonyak
- poligám, *virágai* 1–3 tagú levélhómalji álemyőkben nyílnak, a szirmok kiterülők, ke-rekdedek, zöldezbarnák és pettyezettek
- *termése* 4 bordájú („papsipkaszerű”) tok, 10–12 mm átmérőjű, kárminpiros, a 4 fekete, fényes, 4,5–5,5 hosszú magot a skarlátpiros magköpeny csak részlegesen takarja

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (50 év), lassan növekvő faj
- lombfakadás után, május második felében virágozik
- termése szeptemberben érik, októberben hullik
- őszi lombszíne lilásvörös
- töről jól sarjad, a megdőlő egyedek talajjal érintkező hajtásai meggyökeresedhetnek

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- mérsékelt aránytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Kelet- és Délkelet-Európa, Közép-Európa keleti fele, Kaukázus

Előfordulás

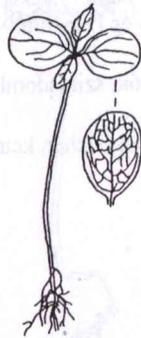
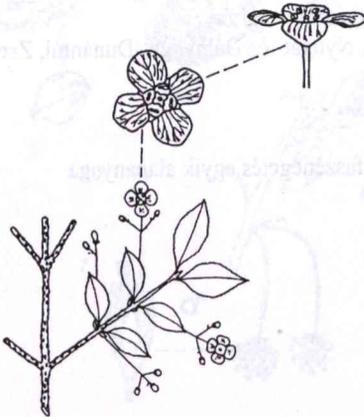
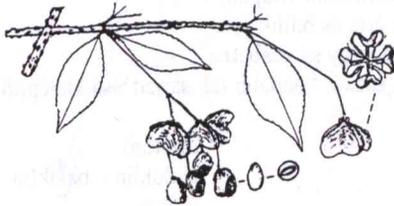
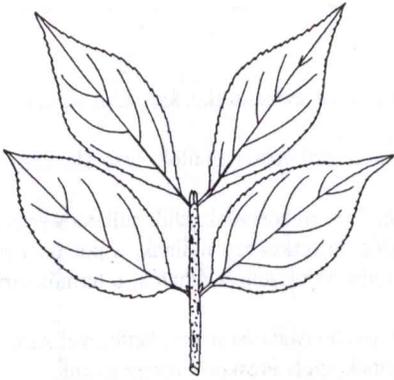
- dombvidéki – középhegységi faj
- az Északi- és Dunántúli-középhegységben gyakori, Dél-Dunántúlon és a Kisalföldön ritkább, Nyugat-Dunántúlon és az Alföldön szórványos, nagyjából hiányzik

Élőhely

- cseres-kocsánytalan tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, bokorerdők, sziklaerdők, lősz-tölgyesek

Egyéb

- magköpenyes magvait a madarak kedvelik

Közönséges bükk, európai bükk, bükkfa*Fagus sylvatica* L.

a: common beech

n: Rotbuche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (40 m)
- *törzse* hengeres, nyúlánk, *kérge* vékony, sima, ezüstszürke, *koronája* sűrű, *ágai* meredeken fölfelé irányulók
- *vesszeje* szürkésbarna, fényes, *rügyei* a szártól erősen elállóak, orsó alakúak, nagyok, fahéjbarnák
- *levelei* váltakozó állásúak, elliptikusak, 5–8 cm hosszúak, élük hullámos és pillás
- egylaki, porzós és termős *virágai* külön fejecskében nyílnak, a porzós virágzatok hosszú kocsányúak, csüngők, a hajtás alsóbb részein találhatóak, a termős virágzatok kocsánya rövidebb, merevebb, elálló
- *termése* háromélű, 15–20 mm hosszú, gesztenyebarna makk, kettesével zárt, 2–3 cm hosszú, bozontos felületű kupacsbán ülnek, mely éréskor 4 részre hasad

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (200 év), lassan növekvő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése októberben érik és hullik
- őszi lombszíne sárga vagy sárgásbarna
- töről rosszul sarjad, csak a fiatalabb fák sarjadzása kielégítő

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- árnytűrő
- acidoklin – baziklin

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa, szórányosabb Dél-Európában, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

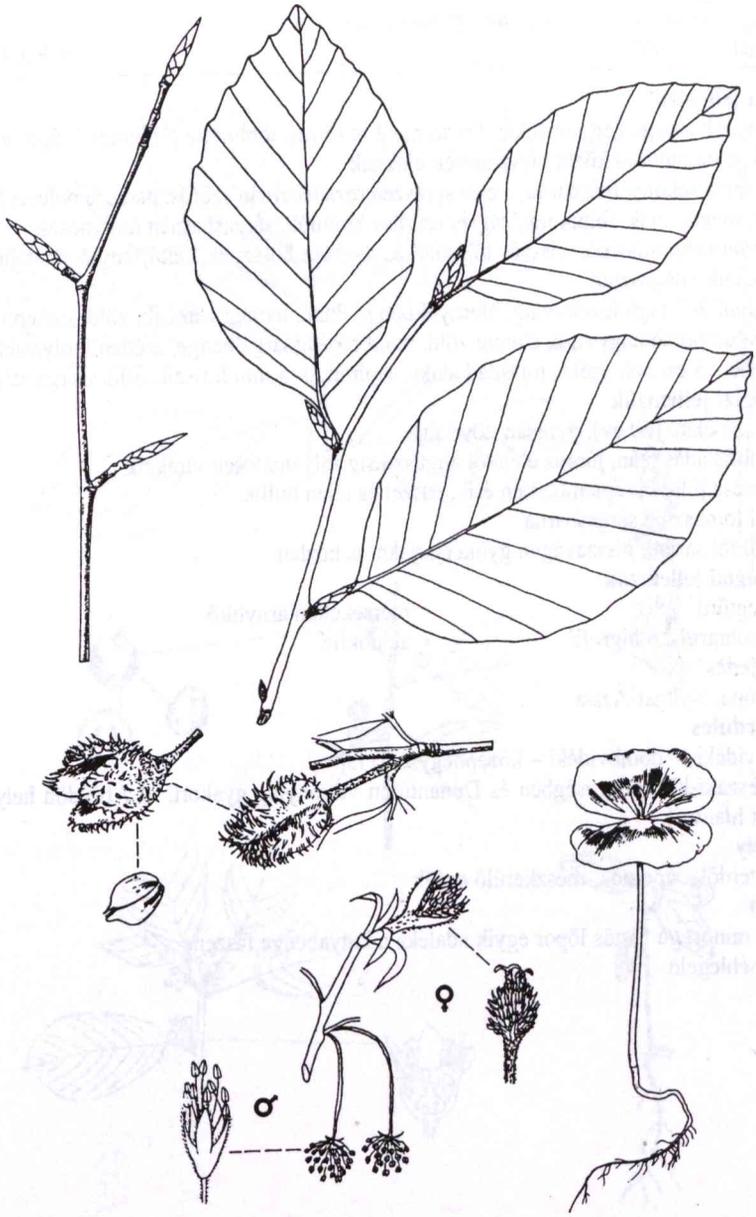
- (dombvidéki –) középhegységi – magashegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Nyugat- és Délnyugat-Dunántúl, Zselic, Mecsek

Élőhely

- bükkösök, szikladomborzatú erdők

Egyéb

- fája vörösesfehér, kemény, nehéz, a faszénégetés egyik alapanyaga

Kutyabenge, kutyafa, бүдөсфa*Frangula alnus* MILLER (*Rhamnus frangula* L.)

a: black dogwood

n: Faulbaum

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, nagyon ritkán kis termetű fa (5 m), többnyire többtörzsű, *ágai* fölállnak, oldalhajtásai közel vízszintesen elállnak
- *vevseje* vékony, lilásbarna, a csúcsi részen rozsdabarnán szőrös, paraszemölcssei fehérek, megnyúltak, feltűnőek, *rügyei* szárhoz simulók, sárgásbarnán molyhosak
- *levelei* szórt állásúak, visszás tojásdadok, 4–8 cm hosszúak, felül fénylő sötétzöldek, fonákuk világoszöld
- *virágai* 2–7 tagú levélhómalji álernyőkben nyílnak, harang alakúak, zöldesfehérek
- *termése* borsó nagyságú, eleinte zöld, majd pirosassárga benge, éretten ibolyásfekete, benne a 3 csontár széles tojásdad alakú, lapított, 4–5 mm hosszú, zöldessárga színű

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (60 év), gyorsan növe faj
- lombfakadás után, június elejétől augusztusig folyamatosan virágzik
- termése július-szeptemberben érik, ősszel és télen hullik
- őszi lombszíne sárgásbarna
- töről jól sarjad, visszavágva gyökérsarjakat is hozhat

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékeltén árnytűrő
- mezohigrofil – higrofil
- acidoklin

Elterjedés

- Európa, Nyugat-Ázsia

Előfordulás

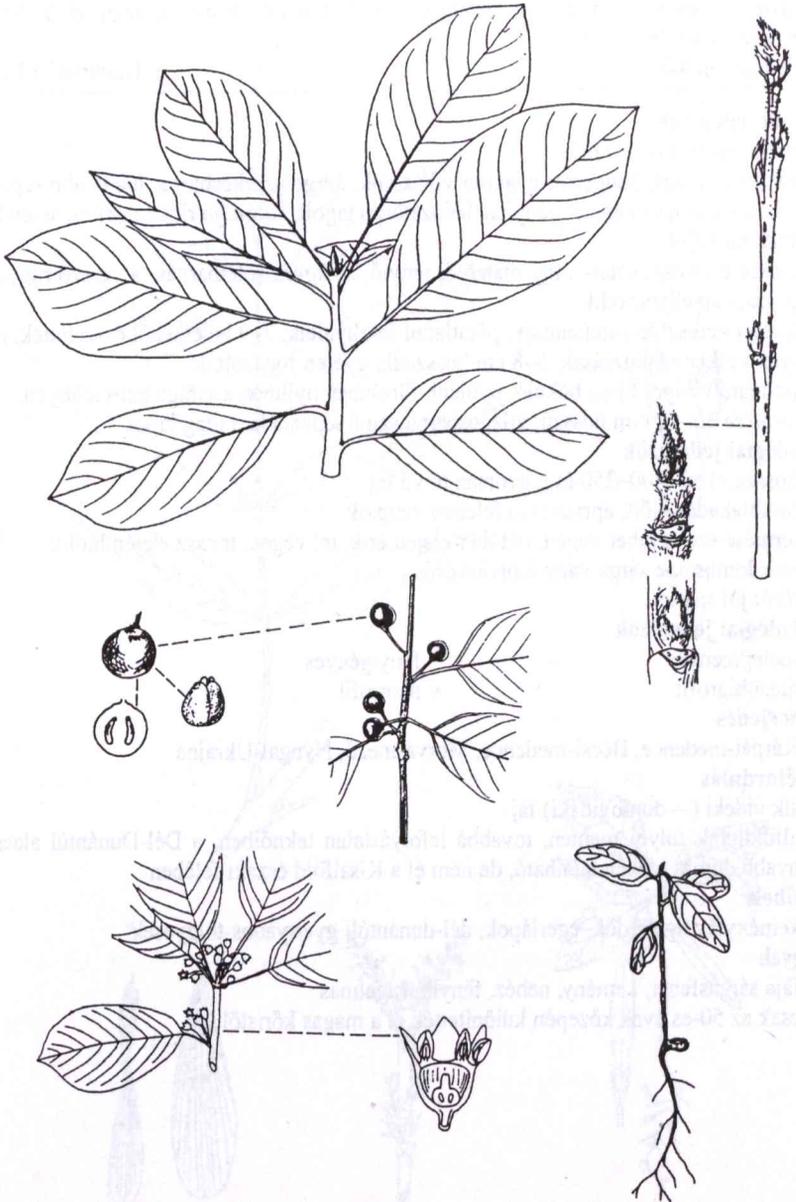
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- az Északi-középhegységben és Dunántúlon viszonylag gyakori, az Alföldön helyenként hiányzik

Élőhely

- ligeterdők, láperdők, mészkerülő erdők

Egyéb

- a jó minőségű füstös lőpor egyik adaléka a kutyabenge faszene
- jó méhlegelő

Magyar kőris, szlávón kőris, pannon kőris

Fraxinus angustifolia VAHL. ssp. *pannonica* SOÓ et SIMON (*Fraxinus angustifolia* VAHL. ssp. *danubialis* POUJAR)

a: hungarian ash

n: Ungarische Esche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, gyakran villásodik, *kérge* szürkésbarna, hamarabb repedezik, hosszanti és kereszt irányban hálózatosan tagolt, *koronája* ritka, *ágai* mereven felfelé irányulók
- *vesszeje* vastag, sötét- vagy olajzöld, fénylő, a *rügyek* sötétbarnák, a vessző rügymagasságban ellaposodik
- *levelei* keresztben áttellenesek, páratlanul szárnyaltak, 7–9 levélkéből összetettek, melyek keskeny lándzsásak, 5–8 cm hosszúak, gyéren fogazottak
- poligám *virágai* kissé bókoló, nyúlánk fürtökben nyílnak, a virágtakaró hiányzik
- *termése* 30–50 mm hosszú, világosbarna színű lependék, a mag lapos

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–250 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt, április első felében virágzik
- termése szeptember végén, október elején érik, tél végén, tavasz elején hullik
- őszi lombszíne sárga vagy ibolyásvörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- mezohigrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Kárpát-medence, Bécsi-medence, Morva-mező, Nyugat-Ukrajna

Előfordulás

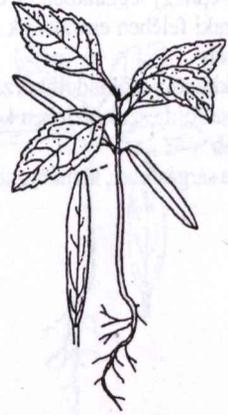
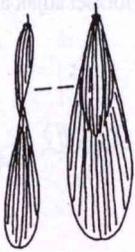
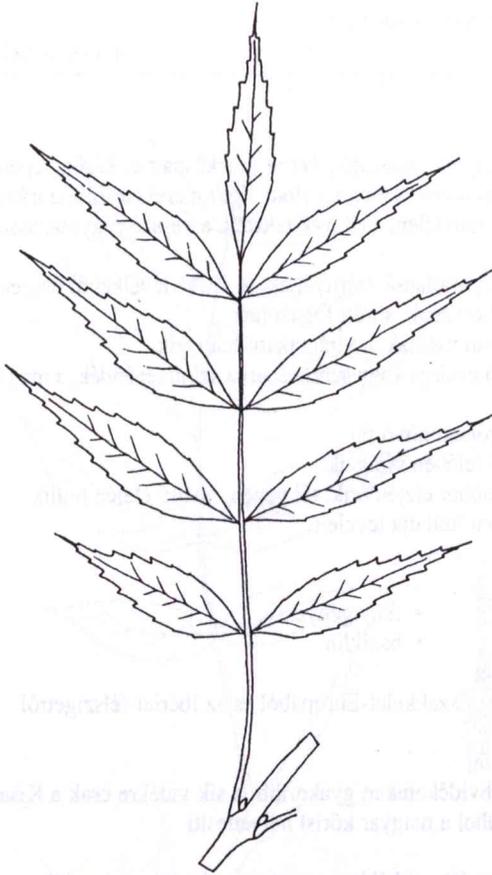
- sík vidéki (– dombvidéki) faj
- alföldjeink folyói mentén, továbbá lefolyástalan teknőiben, a Dél-Dunántúl alacsonyabb dombvidékén található, de nem él a Kisalföld északi felében

Élőhely

- keményfás ligeterdők, égerlápok, dél-dunántúli gyertyános-tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásfehér, kemény, nehéz, fénylő, rugalmas
- csak az 50-es évek közepén különítették el a magas kőristől

Magas kőris*Fraxinus excelsior* L. (*F. coriariifolia* SCHEELE)

a: common ash

n: Gemeine Esche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- törzse egyenes, hengeres, gyakran villásodik, kérge szürkésbarna, későn repedezik, hosszanti irányban hálózatosan tagolt, koronája ritka, ágai mereven fölfelé irányulók
- vesszeje vastag, zöldesszürke, fénytelen, a rügyek feketék, a vessző rügymagasságban ellaposodik
- levelei keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, 9–13/11 levélkéből összetettek, melyek lándzsásak, 6–10 cm hosszúak, sűrűn fogazottak
- poligám virágai elálló bugákban nyílnak, a virágtakaró hiányzik
- termése 30–45 mm hosszú, okkersárga vagy szürkésbarna színű lependék, a mag lapos

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–250 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, április első felében virágzik
- termése szeptember végén, október elején érik, tél végén, tavasz elején hullik
- őszi lombszíne hiányzik, zölden hullatja leveleit
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- fényigényes
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Európa, Kaukázus, de hiányzik Északkelet-Európából és az Ibériai-félszigetről

Előfordulás

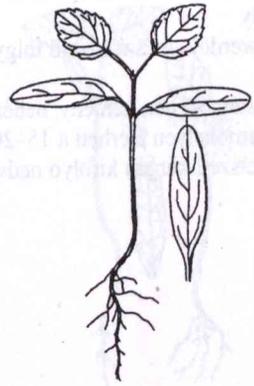
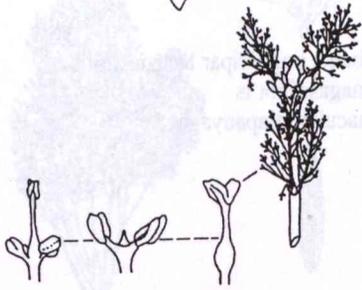
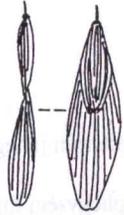
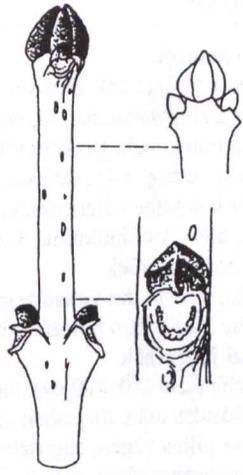
- dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben és dombvidékeinken gyakoribb, a sík vidékre csak a Kisalföld északi felében ereszkedik le, ahol a magyar kőrist helyettesíti

Élőhely

- bükkösök, szikladomborzatú erdők, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, a Kisalföld északi felében keményfás ligeterdők

Egyéb

- fája sárgásfehér, kemény, nehéz, fénylő, rugalmas, csomoros törzsei adják a (habos kőrist)

Virágos kőris, mannakőris*Fraxinus ornus* L. (*Ornus europaea* PERS.)

a: manna ash

n: Manna-Esche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (8 m), gyakran cserje méretű marad
- *törzse* szabálytalan, hajlott, *kérgé* sötétszürke, sokáig sima, *koronája* ellaposodó, *ágai* fölfelé irányulnak, gyakran villásodnak
- *vesszeje* vastag, zöldesszürke, fénytelen, *rügyei* ezüstszürkék, gyakran vörhenyések
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, rendszerint 7 levélkéből összetettek, melyek elliptikusak, 3–8 cm hosszúak, kissé bőrszerűek, a fonákon a főér mentén rozsdás szőrűek
- poligám *virágai* dús virágú végálló bugákban nyílnak, szirmai keskenyek, sárgásfehérek
- *termése* 20–30 mm hosszú, vörösesbarna lependék, a mag hengeres

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80–100 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése július végén, augusztus első felében érik, ősszel hullik
- őszi lombszíné sárga vagy ibolyászörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Dél-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

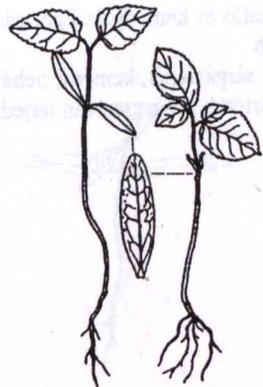
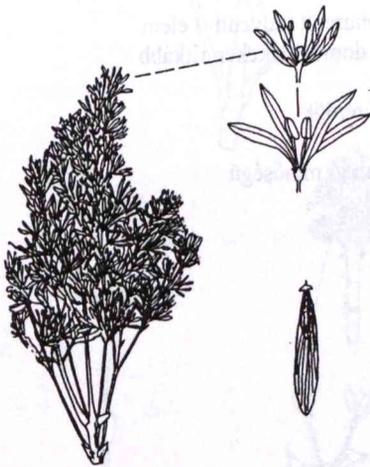
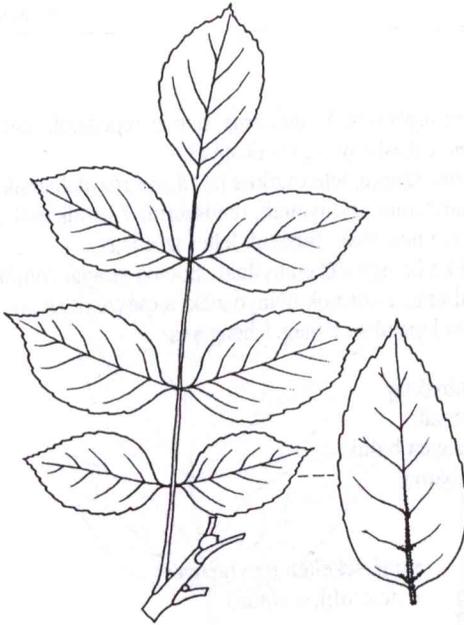
- (dombvidéki –) középhegységi faj
- Dél-Dunántúl, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység (Börzsöny-Mátra, ettől keletre már csak szubspontán)

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásfehér, kemény, nehéz, korábban a bognáripár hasznosította
- jó termőhelyen elérheti a 15–20 m-es magasságot is
- bemetszett kérgén kifolyó nedv a mannacukor alapanyaga

Amerikai kőris, vörös kőris*Fraxinus pennsylvanica* MARSH.

a: green ash

n: Rotesche

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- törzse hengeres, villásodásra nem hajlamos, *kérge* barna, hamar repedezik, hosszanti és lapos kéregcserepekkel, *koronája* keskeny, *ágai* vékonyak
- *vesszeje* vastag, zöldes- vagy barnásszürke, lehet szőrös is, *rügyei* rozsdabarnák
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, rendszerint 7 levélkéből összetettek, melyek tojásdadok, 7–10 cm hosszúak, fonákuk lehet szőrös is
- kétlaki, porzós és termős *virágai* külön egyedeken nyílnak, porzós virágai zömök, termős virágai nyúlánk bugákban állnak, a szirmok hiányoznak, a csésze megvan
- *termése* 35–70 mm hosszú, sárgás lependék, a mag ± hengeres

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, áprilisban virágzik
- termése szeptemberben érik, tél elején hullik
- őszi lombszíne sárga vagy sárgásbarna
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mérsékelt fényigényes
- mezohigrofil – higrofil
- neutrofil, ± sötétűrő

Elterjedés

- Észak-Amerika középső és keleti része

Élőfordulás

- sík vidéki faj, nálunk nem őshonos, behurcolt (adventív) elem
- az alföldeken gyakori, az alacsonyabb dombvidékeken ritkább

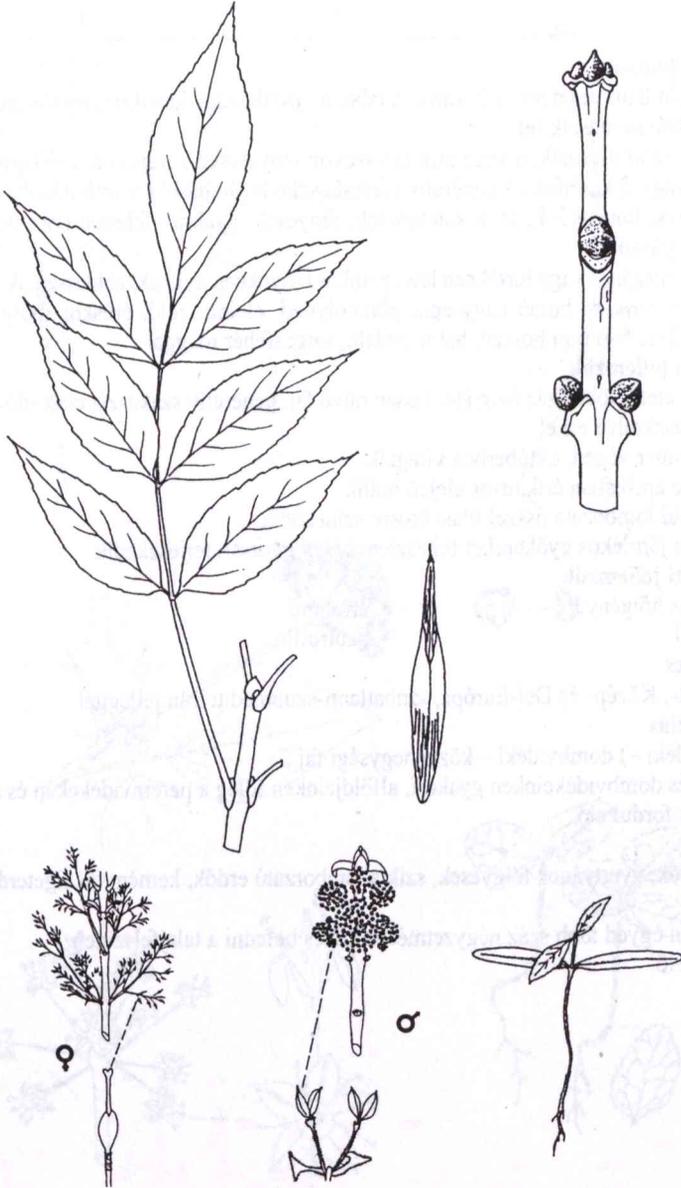
Élőhely

- puhafás és keményfás ligeterdők, kultúrerdők

Egyéb

- fája sárgásfehér, kemény, nehéz, de nem jó minőségű
- az ártereken agresszívan terjed

Borostyán*Hedera helix* L.

a: ivy

n: Efeu

Alaki jellemzők

- örökzöld lián, vegetatív hajtásaival a talajon kúszik, vagy kapaszkodógyökereivel fákra, sziklákra mászik fel
- *levelei* szórt állásúak, a vegetatív hajtásokon tenyeresen karéjosak, 4–10 cm hosszúak, 3 vagy 5 karéjúak, a generatív (felkapaszkodó) hajtásokon tojásdadok, 6–10 cm hosszúak, børszerűek, felül sötétzöldek, fényesek, gyakran fehéren ereztettek, fonákuk sárgászöld
- *virágai* magános vagy fürtökben lévő gömbös ernyőkben nyílnak, zöldessárgák, illatosak
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, gömbölyded, eleinte zöld, éréskor ibolyásfekete, benne 2–3, 5–6 mm hosszú, háromoldalú, sárgásfehér maggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, több száz évig élő, lassan növekvő faj, generatív szakaszát csak idős korban, fölkapaszkodva éri el
- szeptember végén, októberben virágozik
- termése áprilisban érik, nyár elején hullik
- örökzöld lombzata ősszel lilásvörösre színeződik
- hajtásai járulékos gyökereket fejlesztenek, így gyorsan terjeszkedik

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Dél-Európa, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel

Élőfordulás

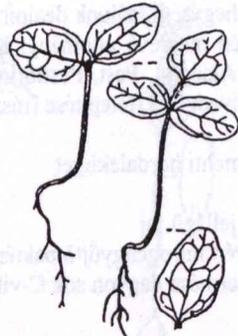
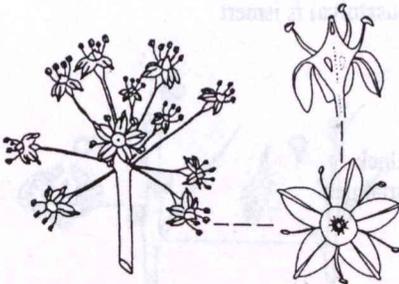
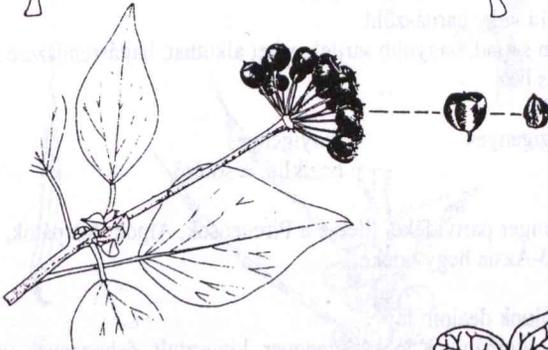
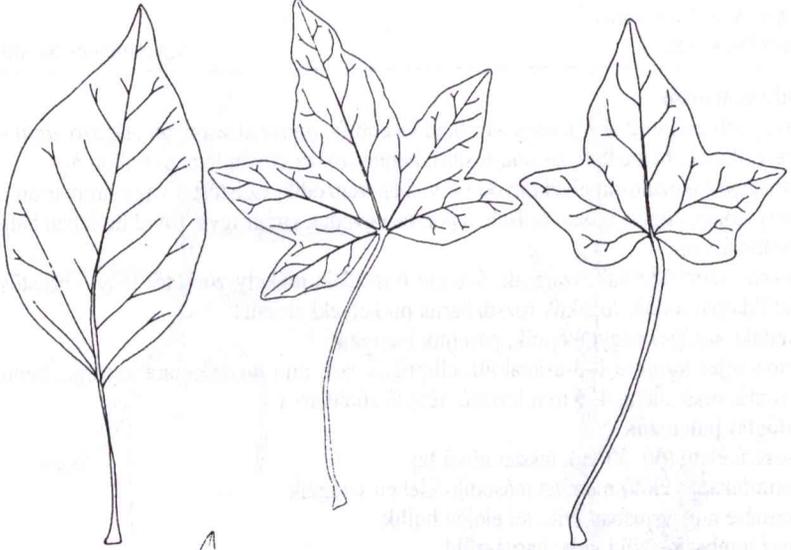
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- hegy- és dombvidékeinken gyakori, alföldjeinken főleg a peremvidékeken és a folyók mentén fordul elő

Élőhely

- bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szikladomborzatú erdők, keményfás ligeterdők

Egyéb

- egyetlen egyed több száz négyzetmétert képes befedni a talajfelszínen
- jó mézelő

Homoktövis*Hippophaë rhamnoides* L.

a: sea buckthorn

n: Gemeiner Sanddorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (2–4 m), nagyon ritkán kisebb fa, *törzse* alacsonyan elágazó, *ágai* szabálytalanok, berzedtek, *koronája* sűrű, benne sok az elhalt, le nem hullott ág
- *vesszeje* fokozatosan elvékonyodó tövisben végződik, ezüstösen vagy bronzosan pikkelyszőrös, *rügyei* bronzvörösek, a porzós egyedek virágrügyei rövid füzérben halmozottan állnak
- *levelei* szórt állásúak, szálasak, 5–8 cm hosszúak, pikkelyszőröktől fénylő ezüstösek, felül kopaszodók, fonákuk rozsdabarna pikkelyekkel fedett
- kétlaki, *virágai* nagyon aprók, pártájuk hiányzik
- csonthéjas *termése* 1–3-asával áll, elliptikus, 6–8 mm hosszú, narancssárga, benne a csontár orsó alakú, 4–5 mm hosszú, fénylő sötétbarna

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (30–50 év), lassan növekvő faj
- lombfakadás előtt, március második felében virágzik
- termése augusztusban érik, tél elején hullik
- őszi lombszíne zöld vagy barnászöld
- gyökérről kiválóan sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkot, hajtásrendszere károsodása esetén tősarjakat is hoz

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- fényigényes
- xerofil – higrofil
- baziklin, ± sötétűrő

Elterjedés

- Északi- és Balti-tenger partvidéke, illetve a Pireneusok, Alpok, Kárpátok, Kis-Ázsia, Kaukázus és Belső-Ázsia hegyvidéke

Előfordulás

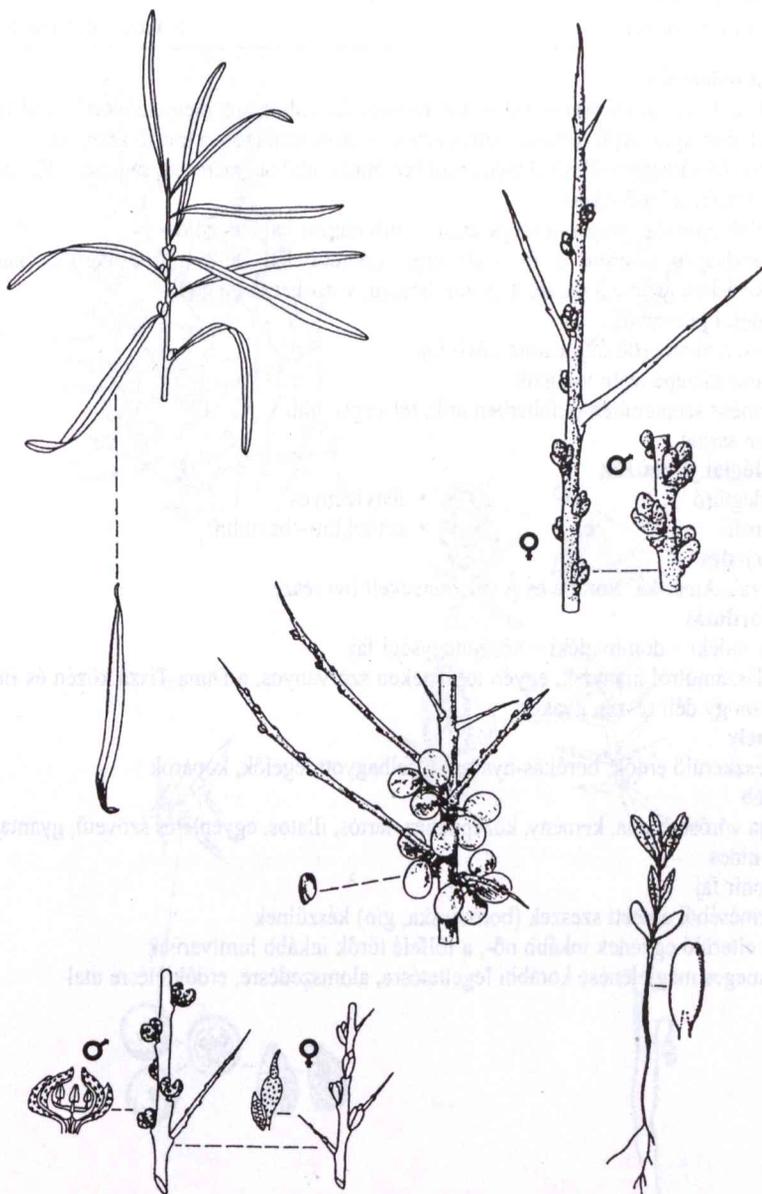
- magashegységi, nálunk dealpin faj
- egyetlen meglévő állomány: Káposztásmegyér, kipusztult, őshonosnak vélt állományok: Alsógöd, Pest, Pestlőrinc, Rákoskeresztúr, Nagytétény, Győr, Murakeresztúr; több kivadulása, telepítése (részben kipusztulva) is ismert

Élőhely

- folyó menti hordalékliget

Egyéb

- pionír jellegű faj
- gyökerén nitrogényűjtő baktériumok élnek
- lédús termése nagyon sok C-vitamint tartalmaz

Közönséges boróka*Juniperus communis* L.

a: common juniper

n: Gemeiner Wacholder

Alaki jellemzők

- örökzöld nagyobb cserje, ritkán kis termetű fa, változatos megjelenéssel, rendszerint alul több ágra oszló törzzsel, sima, szürkésbarna, szalagosan leváló kéreggel
- *tűlevelei* váltakozó állású, 3 tagú örvökben állnak, elállóak, merevek, szúrósak, 10–15 mm hosszúak, szürkészöldek
- kétlaki, porzós *virágzata* sárga színű, a nővirágzat halványzöld
- tobozbogyó *termése* 2 év alatt érik, gömbölyded, 5–8 mm átmérőjű, hamvas feketés-kék, benne 3 darab, 4–5 mm hosszú, vörösbarna maggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (100 év), lassan növekvő faj
- május közepe táján virágzik
- termése szeptember–októberben érik, tél végén hullik
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- xerofil
- fényigényes
- acidoklin – baziklin

Elterjedés

- Észak-Amerika, Európa és Ázsia mérsékelt övi része

Előfordulás

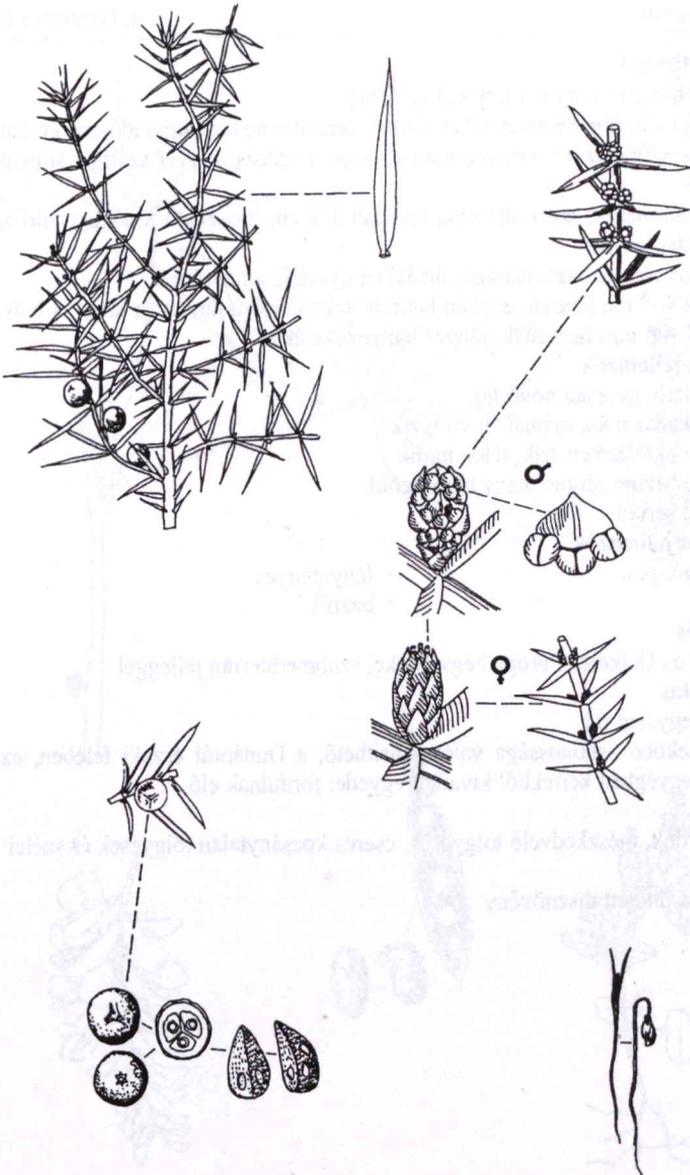
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- a Tiszántúlról hiányzik, egyéb területeken szórványos, a Duna-Tisza közén és Belső-Somogy déli részén gyakori

Élőhely

- mészkerülő erdők, borókás-nyárasok, felhagyott legelők, kopárok

Egyéb

- fája vörösbarna, kemény, középnehéz, tartós, illatos, egyenletes szövetű, gyantájára nincs
- pionír faj
- terméséből égetett szeszek (borovicska, gin) készülnek
- az elterülő egyedek inkább nő-, a fölfelé törők inkább hímivarúak
- tömeges megjelenése korábbi legeltetésre, alomszedésre, erdőkiélésre utal

Aranyeső, sárgaakác, fái zanót

Laburnum anagyroides MEDICUS (*Cytisus laburnum* L.)

a: golden rain

n: Gemeiner Goldregen

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kis termetű fa (7 m)
- *törzse* felálló, *kérge* ± sima, feketésbarna, ágrendszere laza, *ágai* idősebb korban lehajlók
- *vesszeje* szürkészöld, rányomottan ezüstösen szőrös, *rügyei* szárhoz simulók, ezüstszürkék
- *levelei* hármassak, szórt állásúak, levélkéi 3–8 cm hosszúak, fonákuk szürkészöld, rányomottan szőrös
- pillangós *virágai* laza, csüngő fürtökben nyílnak, aranyárgák
- *termése* 4–7 cm hosszú, enyhén lapított, selyemszórú hüvely, a magvak babszem alakúak, 4–4,5 mm hosszúak, fényes barnásfeketék

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése októberben érik, télen hullik
- őszi lombszíne sárgás- vagy barnászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép- és Délkelet-Európa hegyvidéke, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

- középhegységi faj
- a Mecsekben őshonossága valószínűsíthető, a Dunántúl északi felében, az Északi-középhegységben kertekből kivadult egyedei fordulnak elő

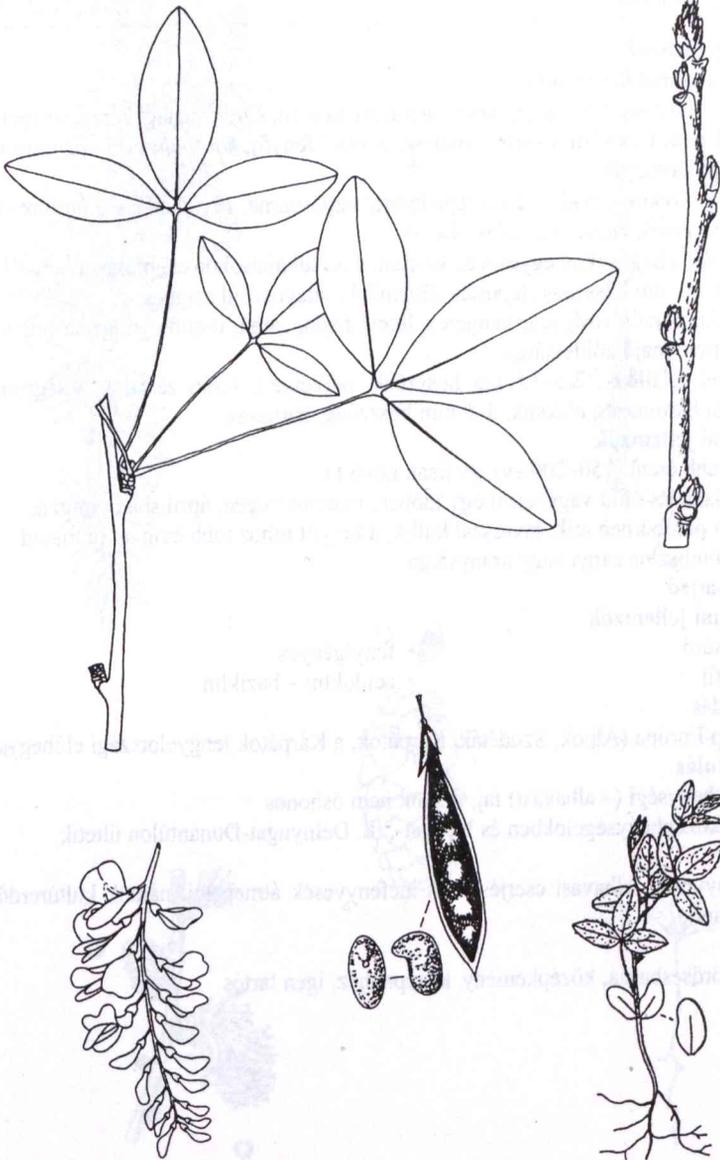
Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, cseres-kocsánytalan tölgyesek és szélei

Egyéb

- gyakorta ültetett dísznövény

Vörösfenyő, európai vörösfenyő, rozmaringfenyő*Larix decidua* MILLER (*L. europaea* DC.)

a: european larch

n: Europäische Lärche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35–40 m)
- *törzse* sudarlós, tövénél gyakran kard alakúan ívelt, *kérge* vastag, kéregcserepei szélesek, lepattintva kárminvörös színűek („vörös” fenyő), *koronája* laza, magasra tolódó, *gallyai* lecsüngők
- *vesszeje* vékony, pikkelyesen repedezett, sárgásbarna, rövidhajtásai kúposak, alapjukon borzasak, *rügyei* sárgásbarnák
- *tűlevelei* a hajtásokon egyesével, szórtan, a rövidhajtásokon csomókban helyezkednek el, 20–30 mm hosszúak, laposak, fűneműek, világoszöld színűek
- egylaki, porzós *virágzata* hengeres, lefelé hajló, sárga, termős virágzata felálló, ibolyáspiros, majd zöldessárga
- *tobozai* felállóak, 2,5–3,5 cm hosszúak, pikkelyeik lazán záródók, világosbarnák, magjai háromszög alakúak, 3–5 mm hosszúak, barnásak

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt vagy azzal egy időben, március végén, áprilisban virágzik
- magja októberben érik, tavasszal hullik, a kinyílt toboz több évig a fán marad
- őszi lombszíne sárga vagy aranyásárga
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- fényigényes
- acidoklin – baziklin

Elterjedés

- Közép-Európa (Alpok, Szudéták, Kárpátok, a Kárpátok lengyelországi előhegységei)

Élőfordulás

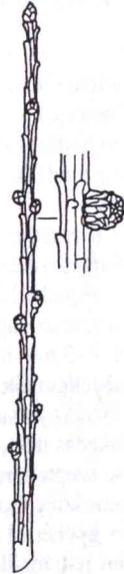
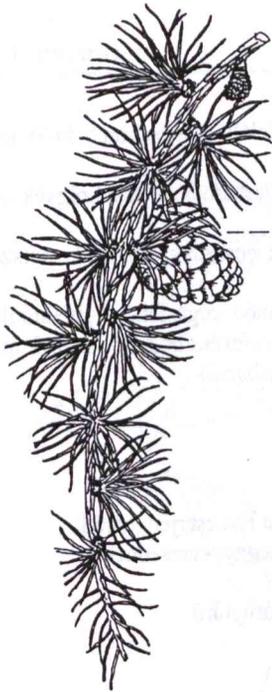
- magashegységi (– alhavi) faj, nálunk nem őshonos
- főleg középhegységeinkben és Nyugat-, ill. Délnyugat-Dunántúlon ültetik

Élőhely

- lucfenyvesek, alhavi cserjések és lucfenyvesek átmenetei, nálunk kultúrerdők fátyolszintje

Egyéb

- fája vörösesbarna, közepkemény, közepnehéz, igen tartós

Közönséges fagyal, vesszős fagyal*Ligustrum vulgare* L.

a: privet

n: Gemeiner Liguster

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1–2 (4) m), rendszerint több szárral, felálló, csúcukon bókoló, kevésbé elágazó hajtásokkal
- *vesszeje* nyúlánk, vékony, zöldesszürke, *rügyei* zöldesbarnák, a hónaljrygvek szárhoz simulók
- *levelei* keresztben átellenesek, lándzsásak, 4–7 cm hosszúak, vastagok, bőrszerűek, felül fényes sötétzöldek, fonákuk sárgászöld
- *virágai* végálló, kúpos bugákban nyílnak, fehérek, majd sárgásfehérek, bódító illatúak
- *termése* borsó nagyságú, eleinte zöld, éretten fényesfekete bogyó, benne 2 maggal, melyek 4–5 mm hosszúak, ráncos felületűek, ibolyásbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás után, júniusban virágozik
- termése szeptemberben érik, tél végén hullik
- őszi lombszíne ibolyászöld, a levelek egy része télen is a cserjén marad
- töről és gyökérről sarjad, a talajon elfekvő ágai is meggyökeresednek

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- mérsékelt árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

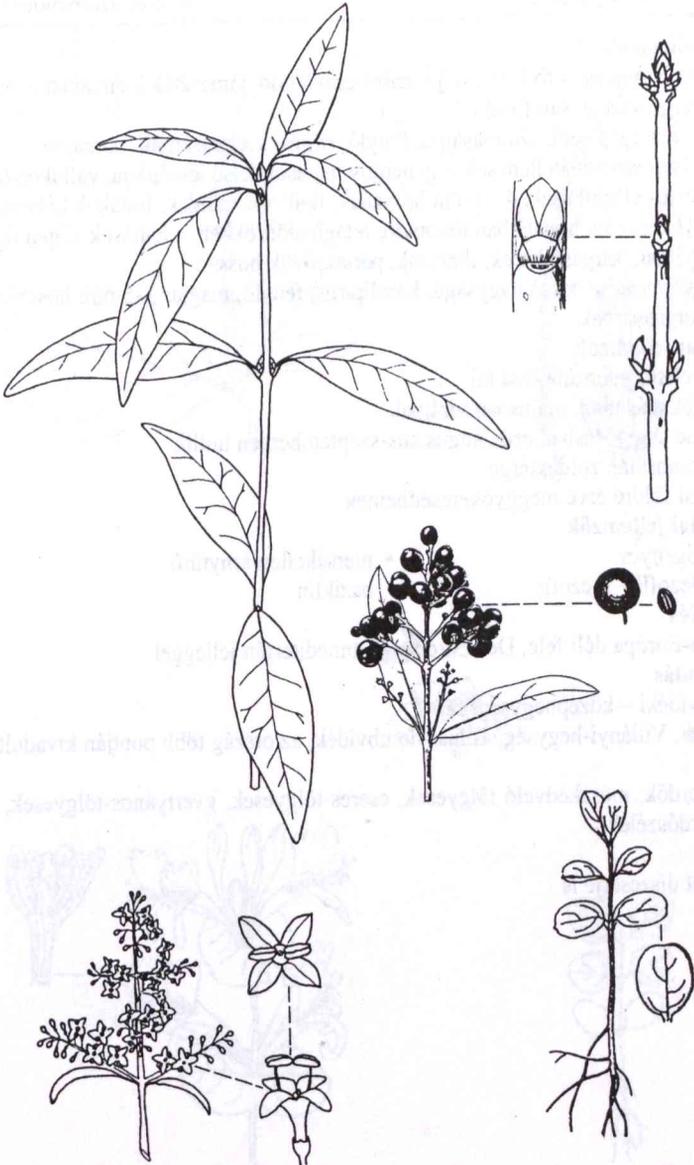
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- az Alföldön helyenként hiányzik, egyébként gyakori

Élőhely

- cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, erdős-sztyepp erdők, szegélycserjések, ritkán üde lombdők

Egyéb

- a nyesést jól tűri, élősvénynek alkalmas
- vesszeje kötözésre alkalmas
- termését a madarak szívesen fogyasztják

Jerikói lonc, jerikói magcsat*Lonicera caprifolium* L. (*L. pallida* Host)

a: goat-leaf honeysuckle

n: Wohlriechendes Geißblatt

Alaki jellemzők

- liánszerű, 4 m-ig is fölfutó cserje, *szára* csavarodó, támaszték hiányában a talajon kúszó, *kérge* szalagosan fozsló
- *vesszeje* üreges belű, szalmasárga, fénylő, *rügyei* szalmasárgák, borzasak
- *levelei* keresztben átellenesek, a generatív hajtások felső levélpárjai vállukon összenőttek, széles elliptikusak, 4–10 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk kékeszöld
- *virágai* a levelek hónaljában többnyire 6 tagú álörvökben, a hajtások végén fejcskékben nyílnak, sárgásfehérek, illatosak, pártacsövük hosszú
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, korallpiros, fénylő, magjai 3–5 mm hosszúak, laposak, sárgásbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése augusztusban érik, augusztus-szeptemberben hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- hajtásai földre érve meggyökeresedhetnek

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil – mezofil
- mérsékeltén árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Közép-Európa déli fele, Dél-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

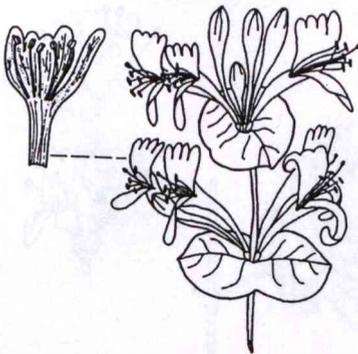
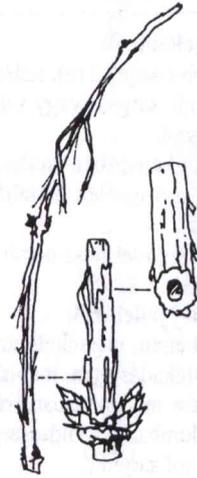
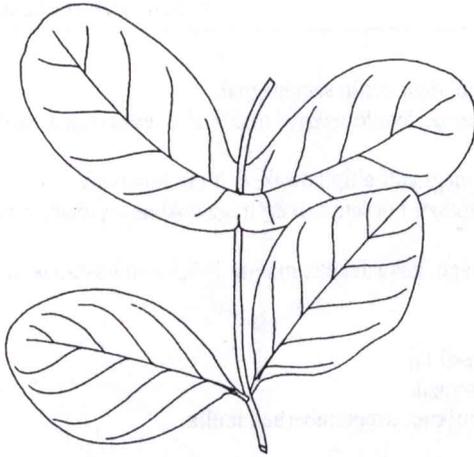
- dombvidéki – középhegységi faj
- Mecsek, Villányi-hegység, Tolnai-dombvidék, az ország több pontján kivadult

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, bükkösök, erdőszélek

Egyéb

- kedvelt díszcserje is

Fekete lonc, fekete ükörke*Lonicera nigra* L. (*L. carpatica* KIT.)

a: black honeysuckle

n: Schwarze Heckenkirsche

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), szára felálló, *ágai* sűrűn szétágaznak
- *vevszeje* sárgás- vagy szürkésbarna, fénylő, *rügyei* a szárral hegyesszöget zárnak be, kopaszak
- *levelei* keresztben átellenesek, megnyúlt elliptikusak, 4–8 cm hosszúak
- *virágai* a levelek hónaljában hosszú kocsányú ikervirágzatokban nyílnak, pirosasfehérek
- ikerbogyó *termése* borsó nagyságú, kékesfekete, magjai 3–3,5 mm hosszúak, laposak, barnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése augusztusban érik, augusztus–szeptemberben hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- tőről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- mérsékeltén árnytűrő
- acidofil

Elterjedés

- Alpok, Kárpátok

Előfordulás

- magashegységi faj, nálunk dekárpáti elem
- Zempléni-hegység (Füzér: Pizskétető)

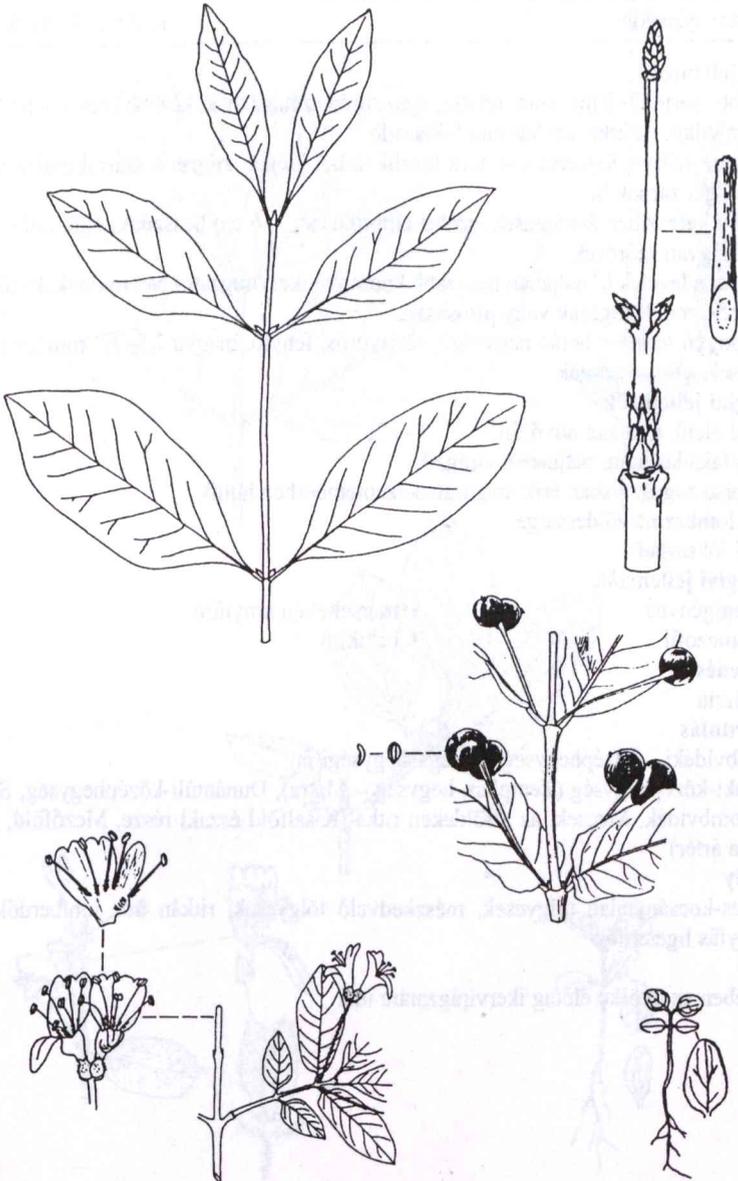
Élőhely

- mészkőrűlő tölgyes

Egyéb

- ritka, védett faj
- hazánkban 1954-ben fedezték fel

Ükörkelonc, ükörke*Lonicera xylosteum* L. (*L. leiophylla* A. KERNER)

a: fly honeysuckle

n: Rote Heckenkirsche

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2–3 m), szára felálló, ágai sűrűn szétágaznak, később ívesen lehajlanak, kérge világosszürke, szalagosan felhasadó
- vesszeje szürke, héjkérge rostokra foszlik, a bél üreges, rügyei a szárral majdnem derékszöget zárnak be
- levelei keresztben átellenesek, széles elliptikusak, 3–6 cm hosszúak, élük pillás, alul-felül lágyan szőrösek
- virágai a levelek hónaljában hosszabb kocsányú ikervirágzatokban nyílnak, kezdetben fehérek, majd sárgásak vagy pirosasak
- ikerbogyó termése borsó nagyságú, sötétvörös, fénylő, magjai 2,8–3,2 mm hosszúak, laposak, vörössárgák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése augusztusban érik, augusztus-szeptemberben hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- mérsékeltén árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia

Előfordulás

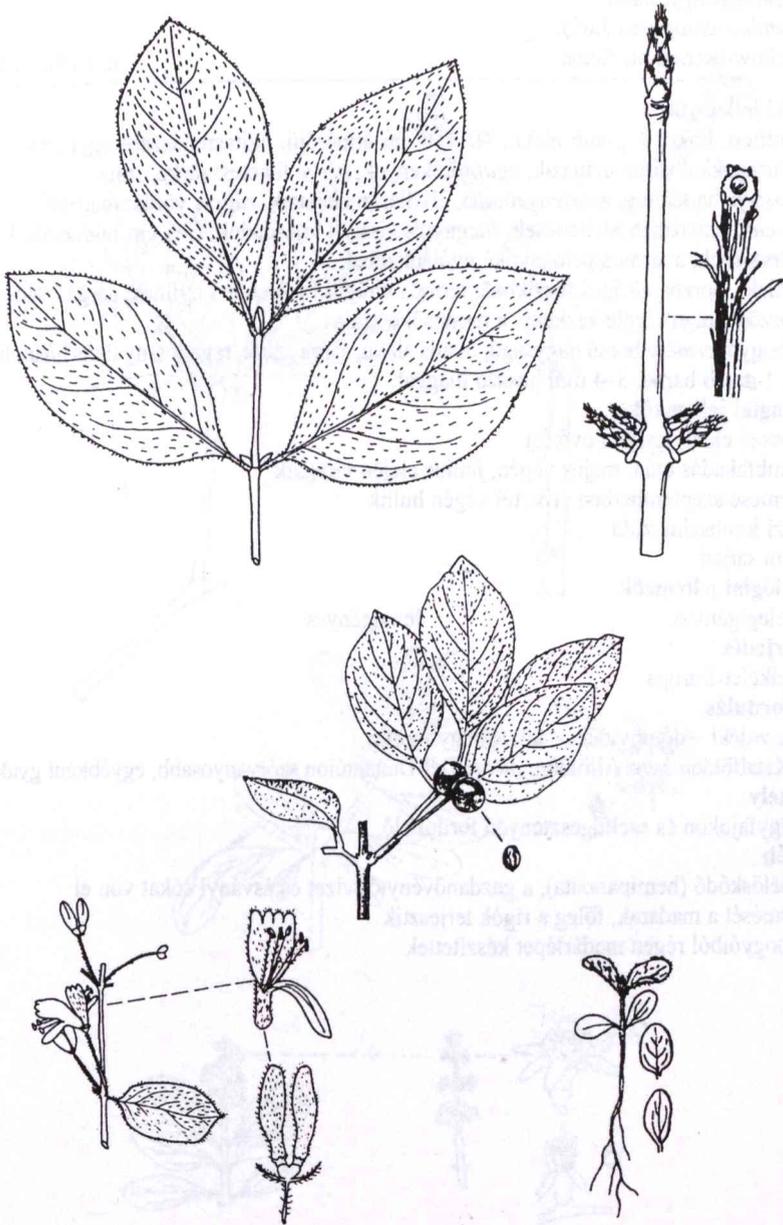
- dombvidéki – középhegységi – magashegységi faj
- Északi-középhegység (Zempléni-hegység – Mátra), Dunántúli-középhegység, Soproni-dombvidék, Mecsek, az alföldeken ritka (Kisalföld északi része, Mezőföld, Alsó-Duna ártér)

Élőhely

- cseres-kocsánytalan tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, ritkán üde lombdők, keményfás ligeterdők

Egyéb

- nevében az ükörke előtag ikervirágzatára utal

Sárgafagyöngy, fakín*Loranthus europaeus* JACQ.

a: yellow-berried mistletoe

n: Eichenmistel

Alaki jellemzők

- epifiton, bokra ± gömb alakú, 40–150 cm átmérőjű, hajtásrendszere egyre rövidülő szártagokkal sűrűn elágazik, *ágai* törékenyek, *kérge* feketésszürke, sima
- *vesszeje* hajlékony, gesztenyebarna, álvillásan elágazik, *rügyei* vörösesbarnák
- *levelei* keresztben átellenesek, megnyúlt visszás tojásdadok, 2–5 cm hosszúak, kissé bőrszerűek, a termős példányoké nyúlánkabbak
- kétlaki, porzós *virágai* fürtökben, termős virágai füzérekben nyílnak, sárgászöldek, a porzós virágok leple keskeny, a termősöké szálás
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, ovális alakú, sárga színű, ragadós-nyálkás húsú, benne 1 darab barna, 3–4 mm hosszú maggal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, május végén, június elején virágzik
- termése szeptemberben érik, tél végén hullik
- őszi lombszíne zöld
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes

Elterjedés

- Délkelet-Európa

Előfordulás

- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- a Kisalföldön és az Alföldön, illetve Dél-Dunántúlon szórványosabb, egyébként gyakori

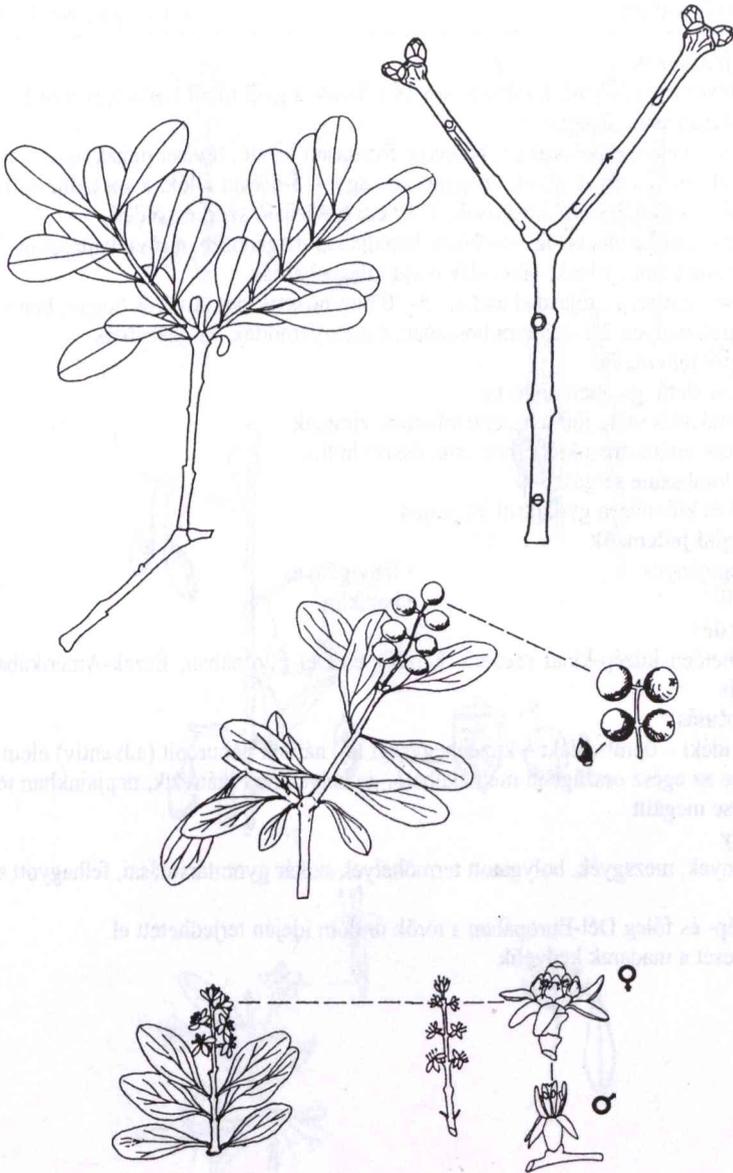
Élőhely

- tölgyfajokon és szelidgesztenyén fordul elő

Egyéb

- félélősködő (hemiparazita), a gazdanövénytől vizet és ásványi sókat von el
- termését a madarak, főleg a rigók terjesztik
- álbogyóiból régen madárlépet készítettek

Közönséges ördögcerna, semfű-semfa*Lycium barbarum* L. (*L. halimifolium* MILL.)

a: spiny box-thorn

n: Europäische Bocksdom

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2–3 m), feltűnően sok és vékony, a gyökfőből kinövő, ívesen lehajló és hosszasan csüngő ággal
- *vesszeje* vékony, fakószürke, héjkérge fonalasan leváló, tövisei puhák, egy részük rügyeket visel, melyek aprók, magánosan vagy 4–5-ösével állók, a vesszőbe süllyedtek
- *levelei* szórt állásúak, lándzsásak, 3–10 cm hosszúak, szürkészöldek
- *virágai* a hosszuhajtások *leveleinek* hónaljában magánosan, a rövidhajtásokon 2-5 tagú csomókban nyílnak, bíborlilák majd világosbarnák
- *termése* megnyúlt tojásdad alakú, 15–20 mm hosszú, skarlátvörös bogyó, benne (1-2) maggal, melyek 2,2–2,8 mm hosszúak, összenyomottak, sárgásbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, június-szeptemberben virágzik
- termése augusztus-októberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről és különösen gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- xerofil
- baziklin

Elterjedés

- feltehetően közép-kínai eredetű, Közép- és Dél-Európában, Észak-Amerikában adventív

Előfordulás

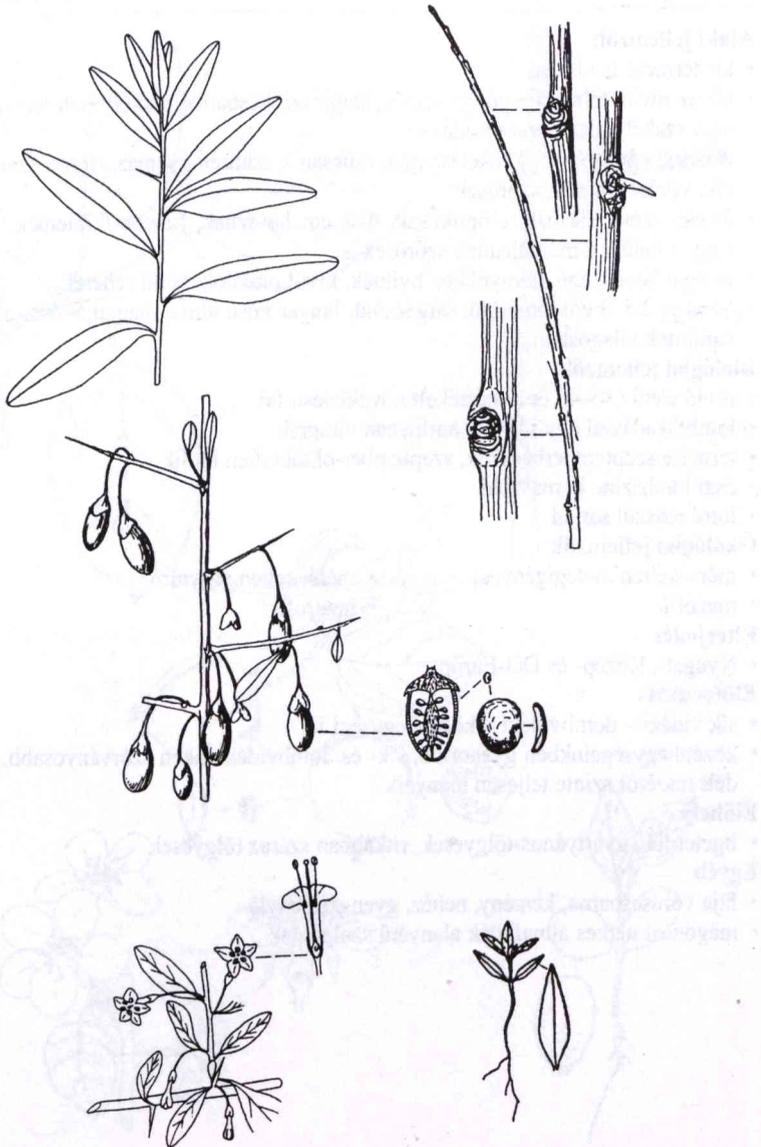
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- szinte az egész országban megtalálható, de helyenként hiányzik, napjainkban terjeszkedése megállt

Élőhely

- sövények, mezsgyék, bolygatott termőhelyek szikár gyomtársulásai, felhagyott szőlők

Egyéb

- Közép- és főleg Dél-Európában a török uralom idején terjedhetett el
- termését a madarak kedvelik

Vadalma*Malus sylvestris* MILLER

a: wild apple tree

n: Holzapfelbaum

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m)
- *törzse* rövid, többnyire görbe, ormós, *kérge* szürkésbarna, pikkelyesen repedező, *koronája* szabálytalan, *ágai* rövidék
- *vesszeje* vöröses- vagy feketésbarna, csúcán ± szürkén gyapjas, *rügyei* szárhoz simulók, vörösesbarnák, szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak, 4–8 cm hosszúak, ráncos felületűek, kopaszak, vagy a fonákon maradhatnak szőrösek is
- *virágai* kevés tagú álernyőkben nyílnak, kívül piroslók, belül fehérek
- *termése* 2,5–3 cm átmérőjű, sárgászöld, fanyar húsú alma, magjai 5–6 mm hosszúak, lapítottak, világosbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű (30–40 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése szeptemberben érik, szeptember-októberben hullik
- őszi lombszíne barnászöld
- töről rosszul sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelten melegigényes
- mérsékelten árnytűrő
- mezofil
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Dél-Európa

Előfordulás

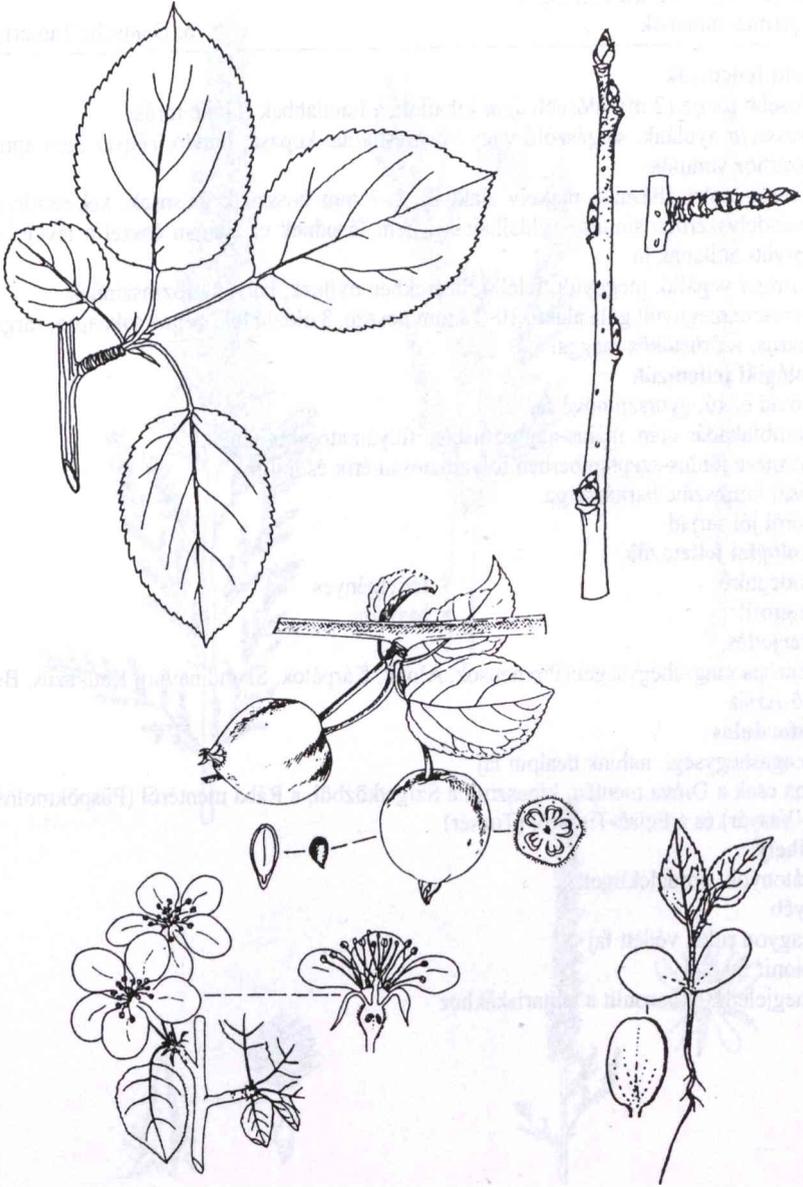
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben gyakoribb, sík- és dombvidékeinken szórványosabb, az Alföld déli részéről szinte teljesen hiányzik

Élőhely

- ligeterdők, gyertyános-tölgyesek, ritkábban száraz tölgyesek

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, nehéz, gyengén fénylő
- magoncrai nemes almafajták alanyául szolgálnak

Csermelycypus, német tamariska*Myricaria germanica* (L.) DESV.

a: german tamarisk

n: Deutsche Tamariske

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (2 m), idősebb *ágai* kihajlók, a fiatalabbak fölfelé török
- *vesszeje* nyúlánk, sárgászöld vagy vörösesbarna, kopasz, fénylő, *rügvei* igen aprók, szárhoz simulók
- *levelei* szórt állásúak, pikkely alakúak, 2–7 mm hosszúak, húsosak, kékesszürkék, zsendelyszerűen simulók, oldalhajtásai nem fásodnak el, hanem ősszel a levelekkel együtt hullanak le
- *virágai* végálló, megnyúlt, felálló füzérekben nyílnak, halvány rózsaszínűek
- *termése* megnyúlt gúla alakú, 10–12 mm hosszú, 3 oldalú tok, benne sok, apró, sárgásbarna, szőrüstökös maggal

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május-augusztusban, folyamatosan virágzik
- termése június-szeptemberben folyamatosan érik és hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- higrófil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Európa magashegységei (Pireneusok, Alpok, Kárpátok, Skandinávia), Kaukázus, Bel-ső-Ázsia

Előfordulás

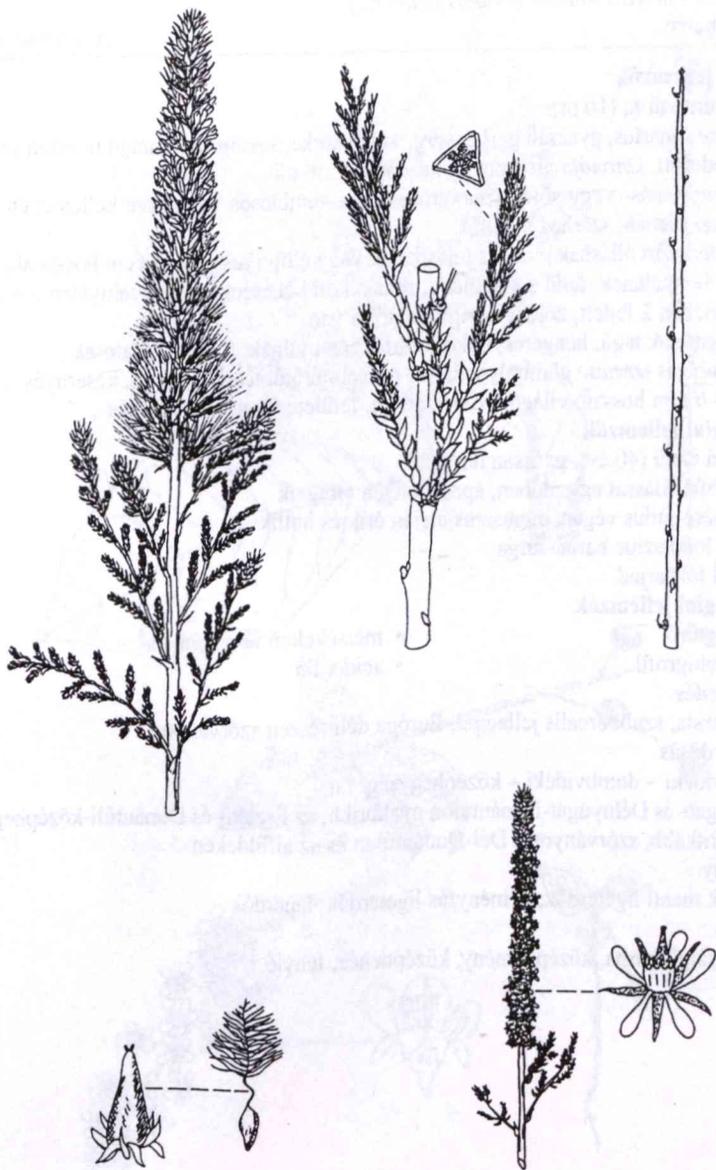
- magashegységi, nálunk dealpin faj
- ma csak a Dráva mentén, kipusztult a Szigetközből, a Rába mentéről (Püspökmolnári – Vasvár) és a Felső-Tiszáról (Tuzsér)

Élőhely

- zátonyok, hordalékligetek

Egyéb

- nagyon ritka, védett faj
- pionír faj
- megjelenésre hasonlít a tamariskákhoz

Zselnicemeggy, zselnice, májusfa, büdöshárs
Padus avium (L.) MILLER (*Prunus padus* L.)

a: hagberry

n: Traubenkirsche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m)
- *törzse* sudarlós, gyakran görbe, *kérge* sötétszürke, sokáig sima, majd hosszan sekélyen repedezett, *koronája* alacsonyan kezdődő, kiritkuló
- *vesszeje* lilás- vagy sötétbarna, erősen paraszemölcsös, megtörve kellemetlen szagú, *rügyei* barnák, szárhoz simulók
- *levelei* szórt állásúak, visszás tojásdadok vagy elliptikusak, 6–12 cm hosszúak, ráncosak, fénytelenek, felül sötétzöldek, fonákukon kékeszöldek, a levélnyélen a levélaláp közelében 2 fejlett, zöldes mirigyszemölcs van
- *virágai* sok tagú, hengeres, bókoló fürtökben nyílnak, fehérek, illatosak
- csonthéjas *termése* gömbölyded, 7–8 mm átmérőjű, fekete, fényes, kesernyés, a csontár 5–6 mm hosszú, világos zöldesszürke, felülete finoman gödörkés

Biológiai jellemzők

- rövid életű (40 év), gyorsan növő faj
- lombfakadással egy időben, április elején virágzik
- termése július végén, augusztus elején érik és hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelt fényigényes
- mezohigrofil
- acidoklin

Elterjedés

• Eurázsia, szubboreális jelleggel, Európa déli részén szórványos

Előfordulás

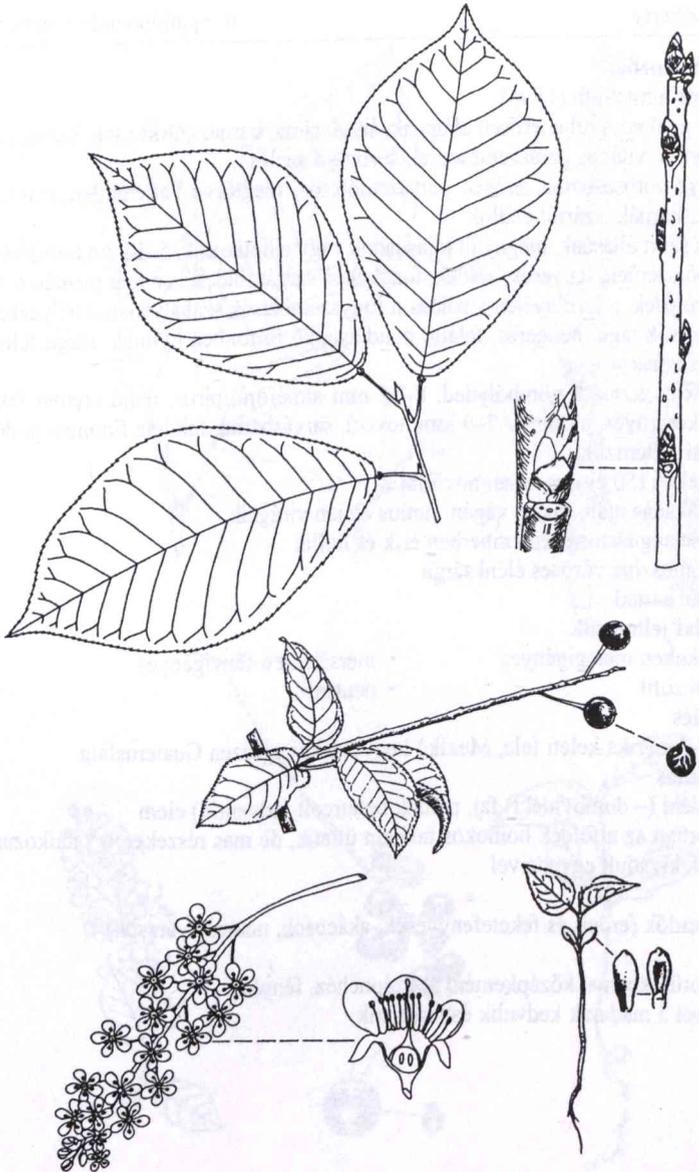
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- Nyugat- és Délnyugat-Dunántúlon gyakoribb, az Északi- és Dunántúli-középhegységben ritkább, szórványos a Dél-Dunántúlon és az alföldeken

Élőhely

- patak menti ligeterdők, keményfás ligeterdők, láperdők

Egyéb

- fája sárgásbarna, közepkemény, közepnehéz, fénylő

Kései meggy*Padus serotina* (EHRH.) BORKH. (*Prunus serotina* EHRH.)

a: black cherry

n: Spätblühende Traubenkirsche

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15 m)
- *törzse* gyakran görbe, erősen elágazik, *kérge* sima, barnásszürke, sok, keresztirányban megnyúló, világos paraszemölcsessel, *koronája* széles
- *vesszeje* vörösesbarna, erősen paraszemölcsös, megtörve kellemetlen szagú, *rügyei* vörösesbarnák, szártól elállók
- *levelei* szórt állásúak, megnyúlt tojásdadok vagy elliptikusak, 5–12 cm hosszúak, vastagok, bőrszerűek, fényesek, zöldek, fonákukon sárgászöldek és a főér mentén rozsdabarnán szőrösek, a levélnyélen a zöldes mirigyszemölcsök szabálytalanul helyezkednek el
- *virágai* sok tagú, hengeres, felálló majd csüngő fürtökben nyílnak, sárgásfehérek, átható szagúak
- csonthéjas *termése* gömbölyded, 8–10 mm átmérőjű, piros, majd éretten fekete, fényes, kesernyés, a csontár 7–9 mm hosszú, sárgásbarna, felülete finoman gödörkés

Biológiai jellemzők

- rövid életű (50 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május végén, június elején virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érik és hullik
- őszi lombszíne vöröses élénksárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- mérsékelt fényigényes
- xeromezofil
- neutrofil

Elterjedés

- Észak-Amerika keleti fele, Mexikó hegyvidékei egészen Guatemaláig

Előfordulás

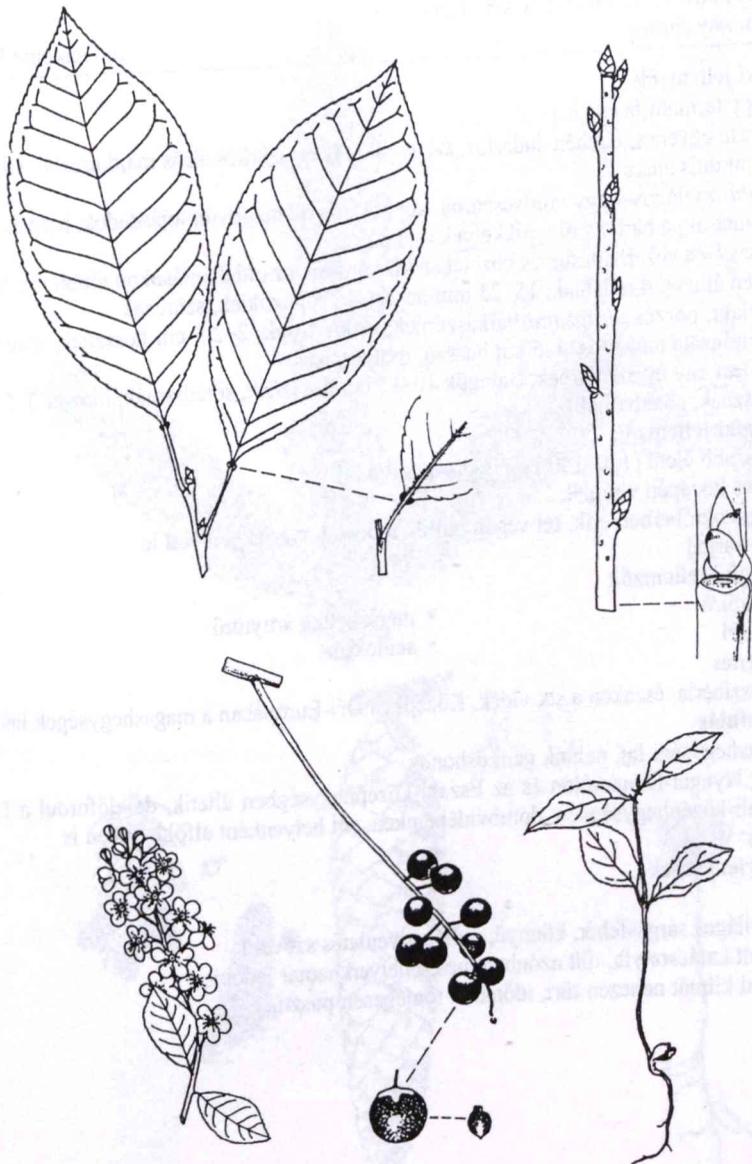
- sík vidéki (– dombvidéki) faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- elsősorban az alföldek homokos talajain ültetik, de más részeken is találkozunk ültetett, ill. kivadult egyedeivel

Élőhely

- kultúrerdők (erdei- és feketefenyvesek, akácosok, nemes nyárasok)

Egyéb

- fája vörösesbarna, közepkemény, közepnehéz, fénylő
- termését a madarak kedvelik és terjesztik

Közönséges lucfenyő, luc*Picea abies* L. (*P. excelsa* /LAM./ LINK)

a: norway spruce

n: Gemeine Fichte

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* egyenes, enyhén sudarlós, *kérge* pikkelyes, szürkésvörös majd szürke, *koronája* piramis alakú
- *hajtása* világos- vagy vörösesbarna, kopasz, *rügyei* megnyúlt tojásdadok, barnák, nem gyantások, a hártás rügypikkelyek ± simulók
- *tűlevelei* a vezérhajtáson és közelében körkörös, az oldalhajtásokon többnyire félkörösen állnak, 4 oldalúak, 15–25 mm hosszúak, sötétzöldek, szúrósak
- egylaki, porzós *virágzatai* barkaszerűek, csoportosak, 2–2,5 cm hosszúak, sárgások, nővirágzata magános, 4–5 cm hosszú, ibolyáspiros
- *tobozai* egy év alatt érnek, csüngők 10–15 cm hosszúak, sötétbarnák, magjai 3–5 mm hosszúak, sötétbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (120–140 év), gyorsan növekvő faj
- május közepén virágzik
- magja októberben érik, tél végén hullik, tobozait nyár elején veti le
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelt arnyttűrő
- mezofil
- acidoklin

Elterjedés

- Euroszibéria, északon a sík vidék, Közép- és Dél-Európában a magashegységek lakója

Előfordulás

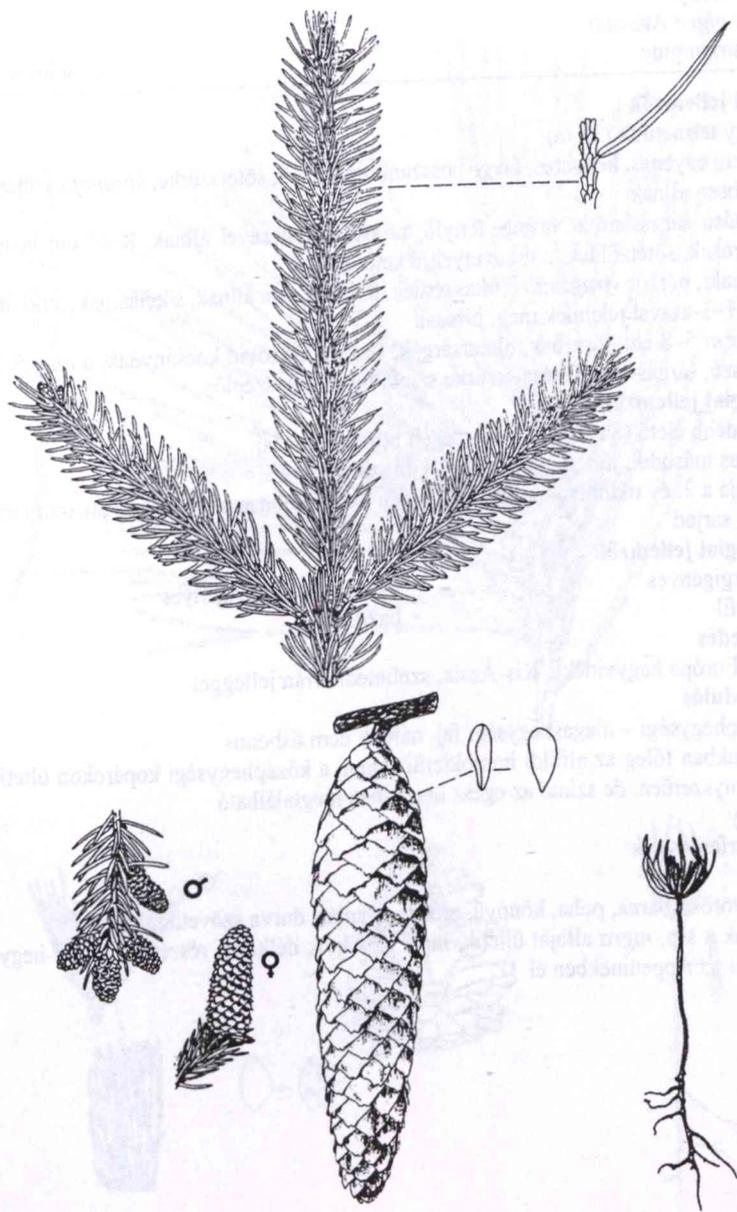
- magashegységi faj, nálunk nem őshonos
- főleg Nyugat-Dunántúlon és az Északi-középhegységben ültetik, de előfordul a Dunántúli-középhegységben, dombvidégeinken, sőt helyenként alföldjeinken is

Élőhely

- kultúrfenyvesek

Egyéb

- fája világos sárgásfehér, könnyű, puha, egyenletes szövetű
- kedvelt karácsonyfa, tűit azonban meleg helyen hamar ledobja
- a hazai klímát nehezen tűri, időnként tömegesen pusztul

Feketefenyő*Pinus nigra* ARNOLD

a: austrian pine

n: Schwarzkiefer

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* hosszant repedezett, sötétszürke, *koronája* széles, *ágai* örvösen állnak
- *hajtása* sárgásbarna, vastag, fénylő, *tülevelei* kettesével állnak, 8–10 cm hosszúak, szúrósak, sötétzöldek, a *tűhüvelyek* feketések
- egylaki, porzós *virágzatai* barkaszerűek, halmozottan állnak, sötétsárgák, a nővirágzatok 1–3-asával jelennek meg, pirosak
- *tobozai* 5–8 cm hosszúak, okkersárgák, fénylők és rövid kocsányúak, a mag 5–7 mm hosszú, sárgás- vagy barnásszürke színű, többnyire szeplős

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80–100 év), mérsékelt növekedésű faj
- május második, június első felében virágzik
- magja a 2. év októberében érik, tél végén hullik, toboza a következő tavaszon esik le
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- mérsékeltén fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Dél-Európa hegyvidéke, Kis-Ázsia, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

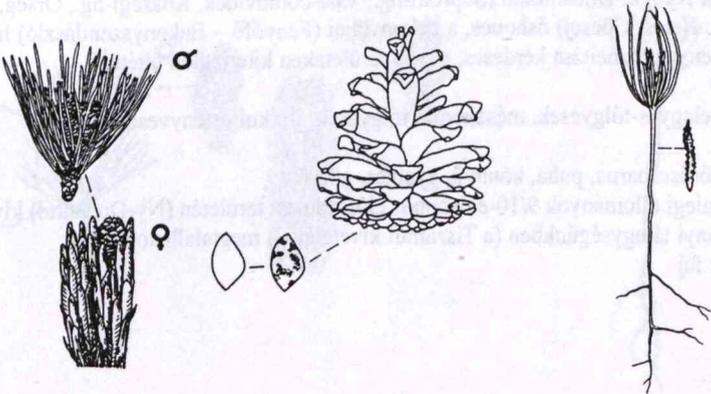
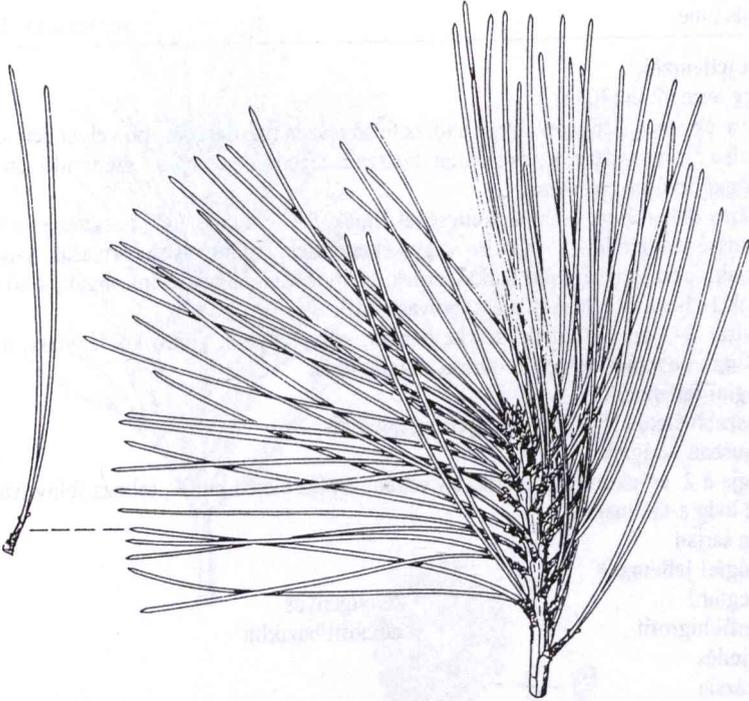
- középhegységi – magashegységi faj, nálunk nem őshonos
- hazánkban főleg az alföldi homokterületeken, a középhegységi kopárokon ültetik állományyszerűen, de szinte az egész országban megtalálható

Élőhely

- kultúrfenyvesek

Egyéb

- fája vörösesbarna, puha, könnyű, erősen gyantás, durva szövetű, göcsös
- nálunk a ssp. *nigra* alfaját ültetik, mely az Alpok délkeleti részén, a Dinári-hegységben és az Appenineken él

Erdeifenyő*Pinus sylvestris* L.

a: scots pine

n: Gemeine Kiefer

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* a törzs felső részén rozsdavörös, pikkelyekben leváló, az alsó részen vastag, szürkésbarna, hosszant repedező, *koronája* szétterülő, laza, oldalági örvösek, vastagok
- *hajtása* okkersárga, *tülevelei* kettesével állnak, 4–7 cm hosszúak, hossz tengelyük körül kissé csavarodottak, szürkés- vagy kékeszöldek, a tűhüvelyek hátrásak, szürkék
- egylaki, porzós *virágzatai* barkaszerűek, halmozottan állnak, élénk sárgák, a nővirágzatok 1–3-asával jelennek meg, ibolyászöldek
- *toboza* 3–7 cm hosszúak, szürkésbarnák, nem fénylők, görbe kocsányúak, a mag 3–4 mm hosszú, sötétszürke-szürkéssárgán tarka

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–250 év), gyorsan növő faj
- májusban virágzik
- magja a 2. év októberében érik, tél végén, tavasz elején hullik, toboza felnyílva még 1–2 évig a fán marad
- nem sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- xerofil/higrofil
- fényigényes
- acidofil/baziklin

Elterjedés

- Eurázsia

Előfordulás

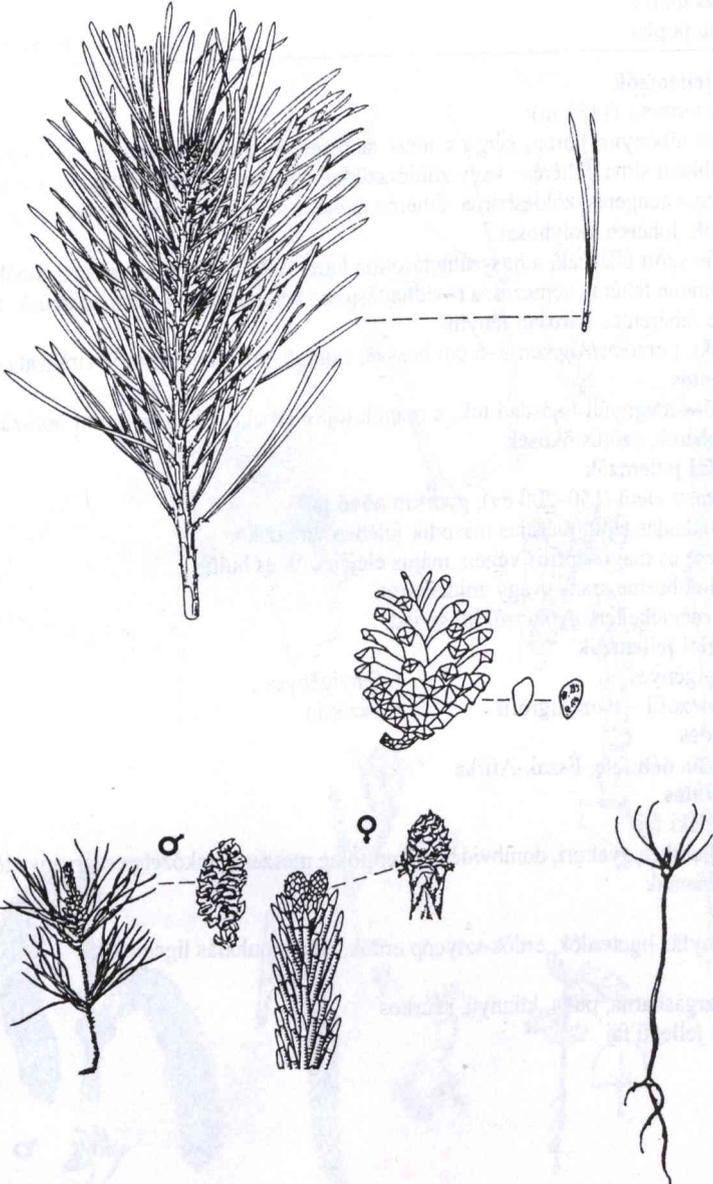
- dombvidéki – középhegységi – magashegységi faj
- nálunk Nyugat-Dunántúlon (Soproni-hg., Vasi-dombvidék, Kőszegi-hg., Őrség, Vendvidék, Hetés, Göcsej) őshonos, a bakonyaljai (Fenyőfő – Bakonyszentlászló) homokvidéken spontaneitása kérdéses, egyéb területeken kiterjedten ültetett

Élőhely

- fenyőelegyes-tölgyesek, mészkerülő tölgyesek, ill. kultúrfenyvesek

Egyéb

- fája vörösesbarna, puha, könnyű, gyantás, göcsös
- a jelenlegi állományok 9/10-e őshonos előfordulási területén (Ny-Dunántúl) kívül valamennyi tájegységünkben (a Tiszántúl kivételével) megtalálhatók
- pionír faj

Fehér nyár, ezüst nyár

Populus alba L.

a: white poplar

n: Silberpappel

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* többnyire görbe, *kérge* a törzs alsó részén sötétszürke és mélyen repedezett, egyébként sima, fehéres– vagy zöldesszürke, *koronája* széles, vastag ágakra bomló
- *vesszeje* hengeres, zöldesbarna, fehéren nemezes, de kopaszodó, *rügyei* a szártól kissé elállóak, fehéren molyhosak
- *levelei* szórt állásúak, a hosszúhajtásokon karéjosak, 6–12 cm hosszúak, fonákuk maradandóan fehéren nemezes, a rövidhajtásokon kerekdedek, 4–7 cm hosszúak, fonákuk öszre fehéren és zsirosan fénylik
- kétlaki, porzós *virágzata* 5–6 cm hosszú, csüngő, bozontos, termős virágzata csüngő, bozontos
- *termése* megnyúlt tojásdad tok, a magok tojásdad alakúak, 1,5–2 mm hosszúak, sárgásfehérek, szőrüstökösök

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt, március második felében virágzik
- termése és magja április végén, május elején érik és hullik
- őszi lombszíne arany- vagy zöldessárga
- töről mérsékelten, gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil – mezohigrofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia déli fele, Észak-Afrika

Előfordulás

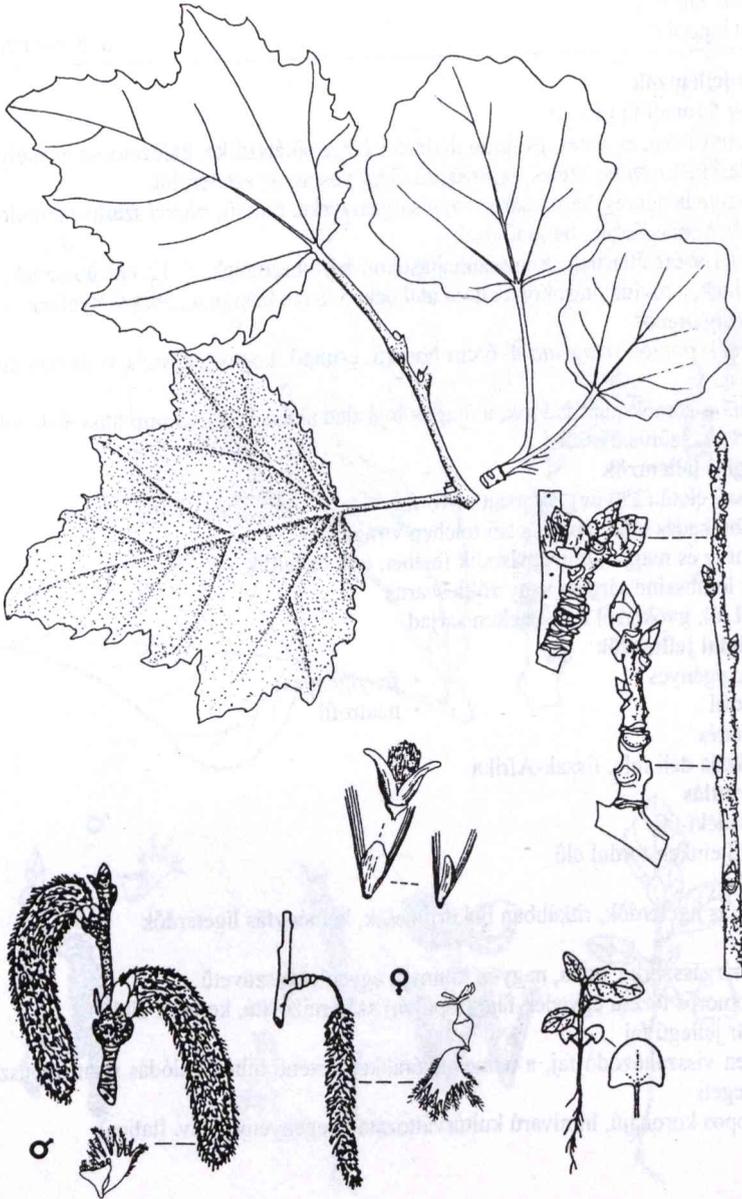
- sík vidéki faj
- alföldjeinken gyakori, dombvidékeinken főleg meszes alapközeten szórvány előfordulásai vannak

Élőhely

- keményfás ligeterdők, erdős-sztyepp erdők, ritkán puhafás ligeterdők

Egyéb

- fája sárgásbarna, puha, könnyű, szurkos
- pionír jellegű faj

Fekete nyár, topolyafa, csomoros nyár

Populus nigra L.

a: black poplar

n: Schwarzpappel

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- törzse vastag, egyenes, gyakran dudoros, *kérge* sötétszürke, hálózatosan és mélyen repedezett, *koronája* széles, seprőszerű, *ágai* vastagok, szétterülő
- *vesszeje* hengeres, barnássárga vagy sárgásszürke, fénylő, *rügyei* szárhoz simulók, nagyok, barnássárgák, balzsamosak
- *levelei* szórt állásúak, a hosszúhajtásokon háromszögűek, 6–12 cm hosszúak, rövid nyelűek, a rövidhajtásokon deltoid alakúak, 5–8 cm hosszúak, hosszú nyelűek, a levél-szegély porcos
- kétlaki, porzós *virágzata* 4–6 cm hosszú, csüngő, kopasz, termős virágzata csüngő, kopasz
- *termése* zömök tojásdad tok, a magok tojásdad alakúak, 2–2,5 mm hosszúak, világoszürkék, szőrüstökösök

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (250 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, április első felében virágzik
- termése és magja június második felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárgás- vagy zöldesbarna
- töről jól, gyökérről mérsékelten sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- higrofil
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Eurázsia déli fele, Észak-Afrika

Előfordulás

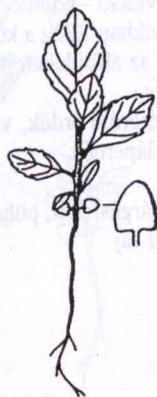
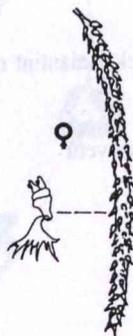
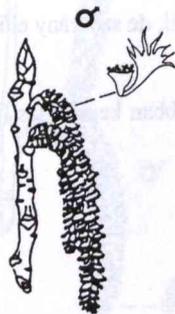
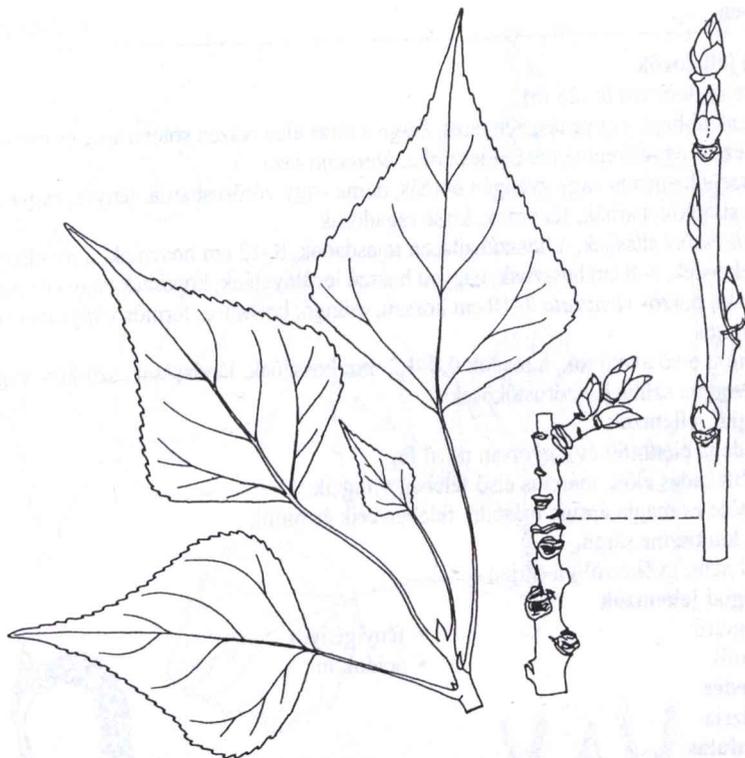
- sík vidéki faj
- alföldjeinken fordul elő

Élőhely

- puhafás ligeterdők, ritkábban bokorfüzesek, keményfás ligeterdők

Egyéb

- fája sárgásszürke, puha, nagyon könnyű, egyenletes szövetű
- a csomoros törzsű egyedek fája (topolya) szép rajzolatú, keresett cikk
- pionír jellegű faj
- erősen visszahúzódó faj, a nemes nyárrakkal történő hibridizálódás miatt kipusztulás fenyegeti
- oszlopos koronájú, hímivarú kultúrváltozata a jegenyenyár (cv. *Italica*)

Rezgő nyár*Populus tremula* L.

a: aspen

n: Zitterpappel

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* többnyire egyenes, hengeres, *kérge* a törzs alsó részén sötétszürke és mélyen repedezett, egyébként sima, zöldeszürke, *koronája* laza
- *vesszeje* hengeres vagy gyengén bordás, barna vagy vörösesbarna, fényes, *rügyei* szárhoz simulók, barnák, fényesek, kissé ragadósak
- *levelei* szórt állásúak, a hosszúhajtáson tojásdadok, 8–12 cm hosszúak, a rövidhajtáson kerekdedek, 3–8 cm hosszúak, nagyon hosszú levélnyelűek, kopaszak vagy kopaszodók
- kétlaki, porzós *virágzata* 8–10 cm hosszú, csüngő, bozontos, termős virágzata csüngő, bozontos
- *termése* orsó alakú tok, a magok 0,8–1,2 mm hosszúak, lándzsásak, szürkés- vagy fekete-barna színűek, szőröstökösek

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (60 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, március első felében virágzik
- termése és magja április második felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről nem, gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Eurázsia

Előfordulás

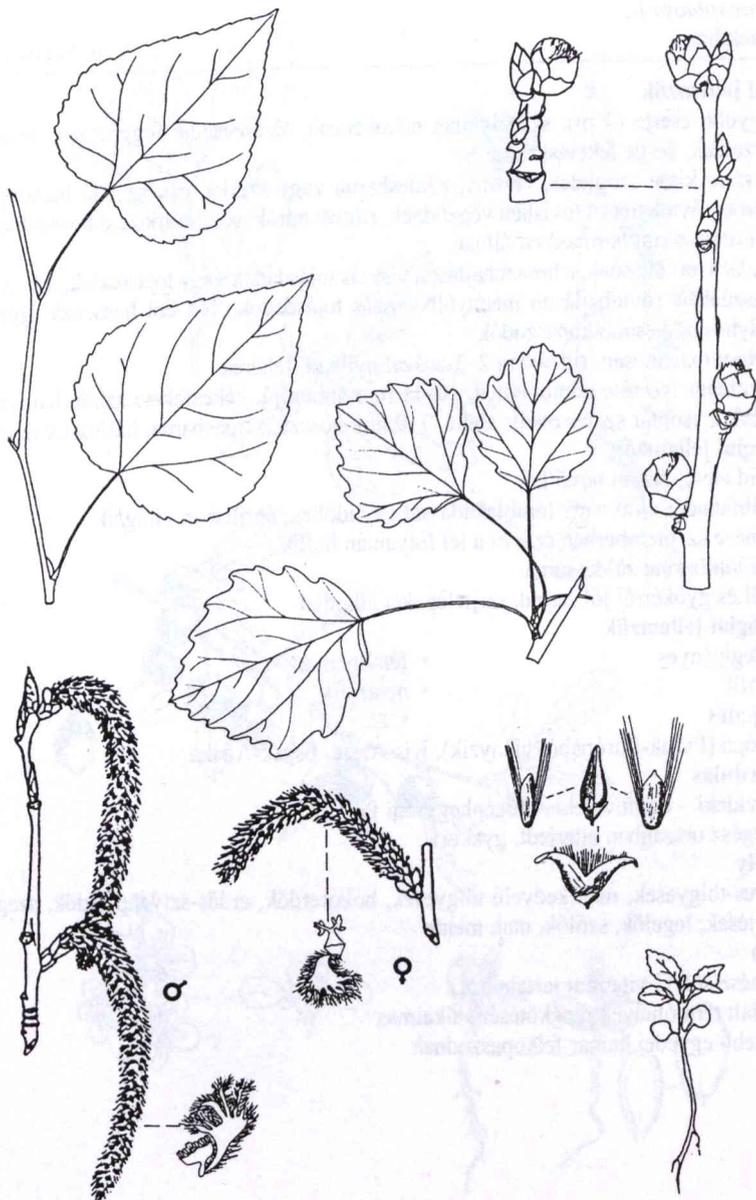
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- hazánkban főleg a középhegységeken és a dombvidékeken él, de szórvány előfordulásai az alföldeken is vannak

Élőhely

- mészkerülő erdők, vágások, erodált területek, valamint ritkábban keményfás ligeterdők, láperdők

Egyéb

- fája sárgásfehér, puha, könnyű, egyenletes szövetű
- pionír faj

Kökény, tövisfa*Prunus spinosa* L.

a: blackthorn

n: Schwarzdorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (3 m), szabálytalan növekedésű, törzsecskéje függőleges, oldalági berzedtek, kérge feketészürke
- vesszeje kissé szögletes, vékony, zöldesbarna vagy szürke, csúcsa felé bársonyosan szőrös, rövidhajtásai tövisben végződnek, rügvei aprók, sötétszürkék, a hosszúhajtásokon rendszerint hármásával állnak
- levelei szórt állásúak, a hosszúhajtáson visszás tojásdadok vagy tojásdadok, 2,5–3,5 cm hosszúak, a rövidhajtáson megnyúlt visszás tojásdadok, 2–5 cm hosszúak, gyengén molyhosak, később kopaszodók
- virágai magánosan, ritkábban 2–3-asával nyílnak, fehérek
- csonthéjas termése gömbölyded, 10–11 mm átmérőjű, kékesfekete színű, hamvas felületű, a csontár széles ovális alakú, 7–9 mm hosszú, sárgásbarna, hálózatos felületű

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás előtt vagy lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése szeptemberben érik és a tél folyamán hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről és gyökérről jól sarjad, sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Európa (Észak-Európából hiányzik), Kis-Ázsia, Észak-Afrika

Előfordulás

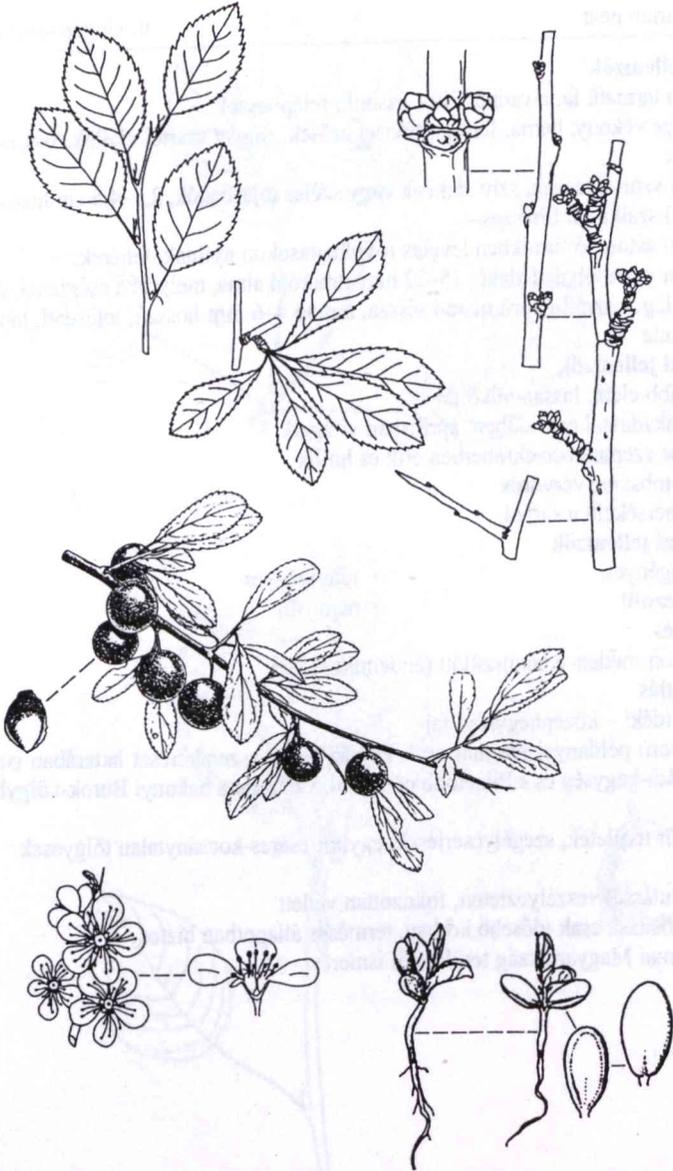
- sík vidéki – dombvidéki – közephegységi faj
- az egész országban elterjedt, gyakori

Élőhely

- cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek, bokorerdők, erdős-sztyepp erdők, szegély-cserjések, legelők, szőlők, utak mente

Egyéb

- termése sok C-vitamint tartalmaz
- erodált termőhelyek megkötésére alkalmas
- idősebb egyedei hamar felkopaszodnak

Magyar vadkörte, magyar körte*Pyrus magyarica* TERPÓ

a: hungarian pear

n: Ungarischer Birnbaum

Alaki jellemzők

- kisebb termetű fa, a vadkörtehez hasonló felépítéssel
- *vesszeje* vékony, barna, fényes, tövisei erősek, *rügyei* szártól elállók, fényesek, sötétbarnák
- *levelei* szórt állásúak, szív alakúak vagy széles tojásdadok, 2,5–4,5 cm hosszúak, a levélszél szálkásan fűrészkes
- *virágai* sátorozó fürtökben leveles rövidhajtásokon nyílnak, fehérek
- *termése* gömbölyded alakú, 15–22 mm átmérőjű alma, melyről a csésze lehull, és csak egy világos színű gyűrű marad vissza, a mag 4–6 mm hosszú, tojásdad, lapított, barnásfekete

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű, lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése szeptember-októberben érkezik és hullik
- őszi lombszíne vérvörös
- töről mérsékelten sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- a Pannon-medence bennszülött (endemikus) faja

Előfordulás

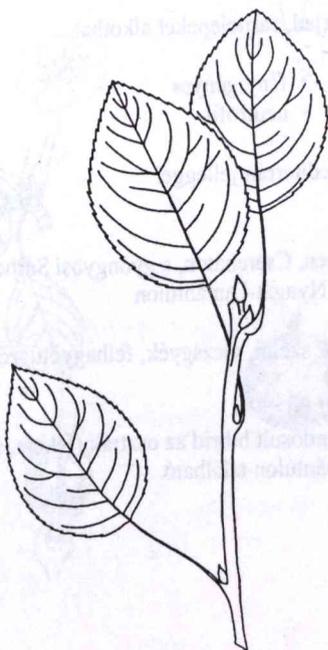
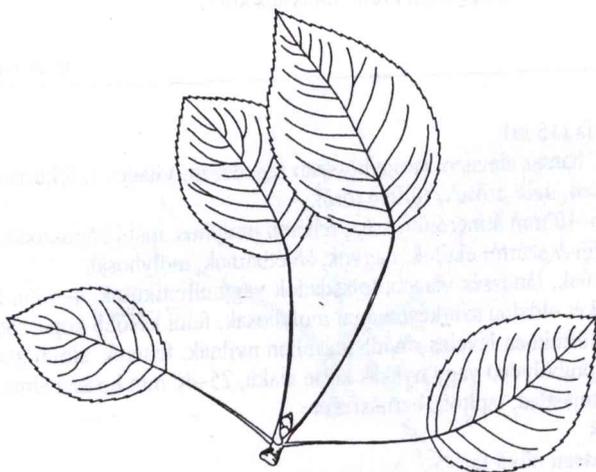
- dombvidéki – középhegységi faj
- termőkorú példányai ma már csak Pomáz és Pilisszentkereszt határában ismertek, a Visegrádi-hegység és a Pilis több pontjáról, valamint a bakonyi Burok-völgyből eltűnt

Élőhely

- félkultúr területek, szegélycserjések, egykor cseres-kocsánytalan tölgyesek

Egyéb

- kipusztulással veszélyeztetett, fokozottan védett
- beazonosítása csak idősebb korban, természetes állapotban biztos
- csak a mai Magyarország területéről ismert

Gyapjas körte, hókörte, vastaggallyú körte, molyhos körte*Pyrus nivalis* JACQ.

a: snow pear

n: Schneebirne

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15 m)
- *törzse* ± egyenes, hamar elágazó, *kérge* hosszan repedezett, világos szürkésbarna, *koronája* gömbölyded, *ágai* erősek, fölfelé törők
- *vevszeje* vastag, 6–10 mm átmérőjű, barna, fehéren molyhos, majd kopaszodó, tövisei ritkán vannak, *rügyei* szártól elállóak, nagyok, sötétbarnák, molyhosak
- *levelei* szőrt állásúak, lándzsás visszás tojásdadok vagy elliptikusak, 4–9 cm hosszúak, fiatalon mindkét oldalon szürkésfehéren molyhosak, felül később kopaszodók
- *virágai* sátorozó fürtökben leveles rövidhajtásokon nyílnak, fehérek, sűrűn gyapjasak
- *termése* lapított gömbölyded vagy nyakas körte alakú, 25–40 mm hosszú alma, magja 4–6 mm hosszú, tojásdad, lapított, barnásfekete

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű, lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érik és hullik
- őszi lombszíne vérvörös
- töről és különösen gyökérről jól sarjad, sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Közép- és Délkelet-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

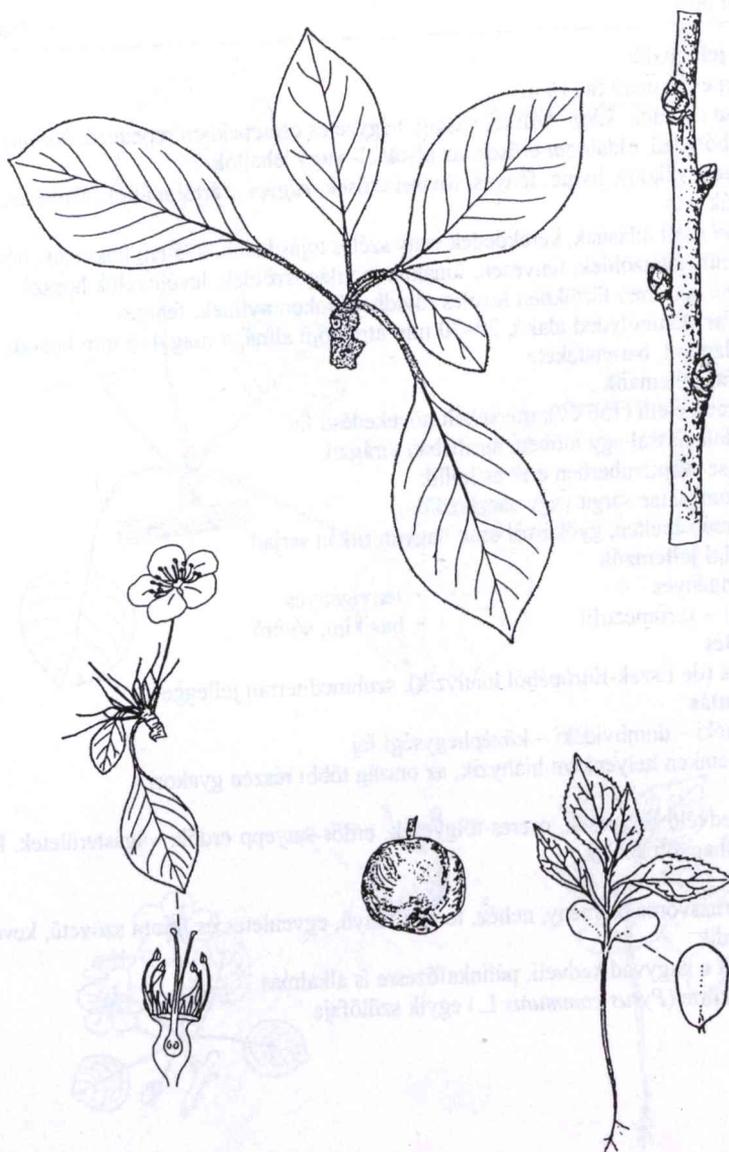
- dombvidéki – középhegységi faj
- szórványosan a Zempléni-hegységben, Csereháton, a gyöngyösi Sárhegyen, Dunazug-hegységben, Balaton-felvidéken és Nyugat-Dunántúlon

Élőhely

- félkultúr élőhelyek: száraz tölgyesek szélei, mezsgyék, felhagyott szőlők

Egyéb

- kipusztulással veszélyeztetett, védett faj
- hibridizálódik a vadkörtevel, az állandósult hibrid az osztrák (fekete, sózó) körte (*P. × austriaca* KERN.) főleg Nyugat-Dunántúlon található

Vadkörte, vackor*Pyrus pyraster* BURGD.

a: wild pear

n: Holzbirne

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15 m)
- *törzse* nyúlánk, *kérge* szürke, vastag, négyzetes cserepekben repedező, *koronája* laza, gömbölyded, *oldalágai* erősek, az alsók el- vagy lehajlók
- *vesszeje* vékony, barna, fényes, tövisei erősek, *rügyei* szártól elálló, fényesek, sötétbarnák
- *levelei* szórt állásúak, kerekdedek vagy széles tojásdadok, 2–5 cm hosszúak, bőrszerűek, felül sötétzöldek, fényesek, fonákukon világoszöldek, levélnyelük hosszú
- *virágai* sátorozó fürtökben leveles rövidhajtásokon nyílnak, fehérek
- *termése* gömbölyded alakú, 20–30 mm átmérőjű alma, a mag 4–6 mm hosszú, tojásdad, lapított, barnásfekete

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése szeptemberben érik és hullik
- őszi lombszíne sárga vagy sárgászöld
- töről mérsékelt, gyökérről csak nagyon ritkán sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- fényigényes
- baziklin, sötűrő

Elterjedés

- Európa (de Észak-Európából hiányzik), szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

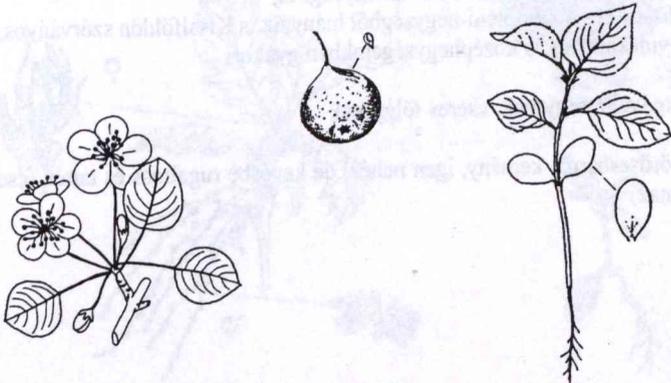
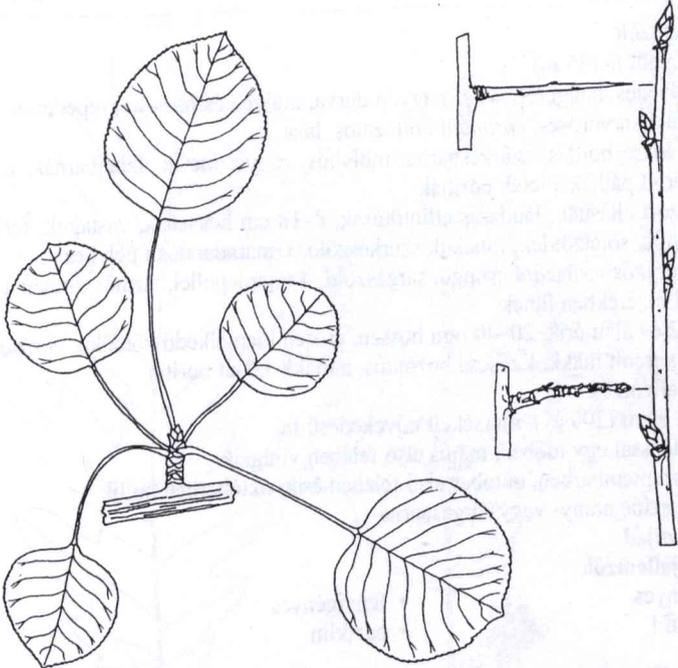
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- alföldjeinken helyenként hiányzik, az ország többi részén gyakori

Élőhely

- mézskedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek, erdős-sztyepp erdők; vágásterületek, legelők, felhagyott szőlők

Egyéb

- fája barnásvörös, kemény, nehéz, tompa fényű, egyenletes és finom szövetű, kevésbé vetemedik
- termését a nagyvad kedveli, pálinkafőzésre is alkalmas
- nemes körte (*Pyrus communis* L.) egyik szülőfaja

Csertölgy, cser, cserfa*Quercus cerris* L.

a: turkey oak

n: Zerreiche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* nagyon durva, mélyen és hosszant repedezett, szürke, a barázdákban vöröses, *koronája* boltozatos, laza
- *vesszeje* kissé bordás, szürkésbarna, molyhos, *rügyei* kicsik, fahéjbarnák, ár alakú, összesodrott pálhaképletek borítják
- *levelei* szórt állásúak, lándzsás elliptikusak, 8–18 cm hosszúak, vastagok, felül érdesek, fénylők, sötétzöldek, fonákuk szürkészöld, ± maradandóan pelyhes
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, 4 tagú lepellettel, termős virágai 1–4-esével rövid füzérekben ülnek
- *termése* 2 év alatt érik, 20–40 mm hosszú, erősen kiemelkedő köldökű, vörösesbarna, finoman karcolt makk, kupacsa bozontos, a makk 1/3-át borítja

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (200 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, május első felében virágzik
- termése szeptemberben, október első felében érik, októberben hullik
- őszi lombszíne arany- vagy sárgásbarna
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet-Európa, Kis-Ázsia, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

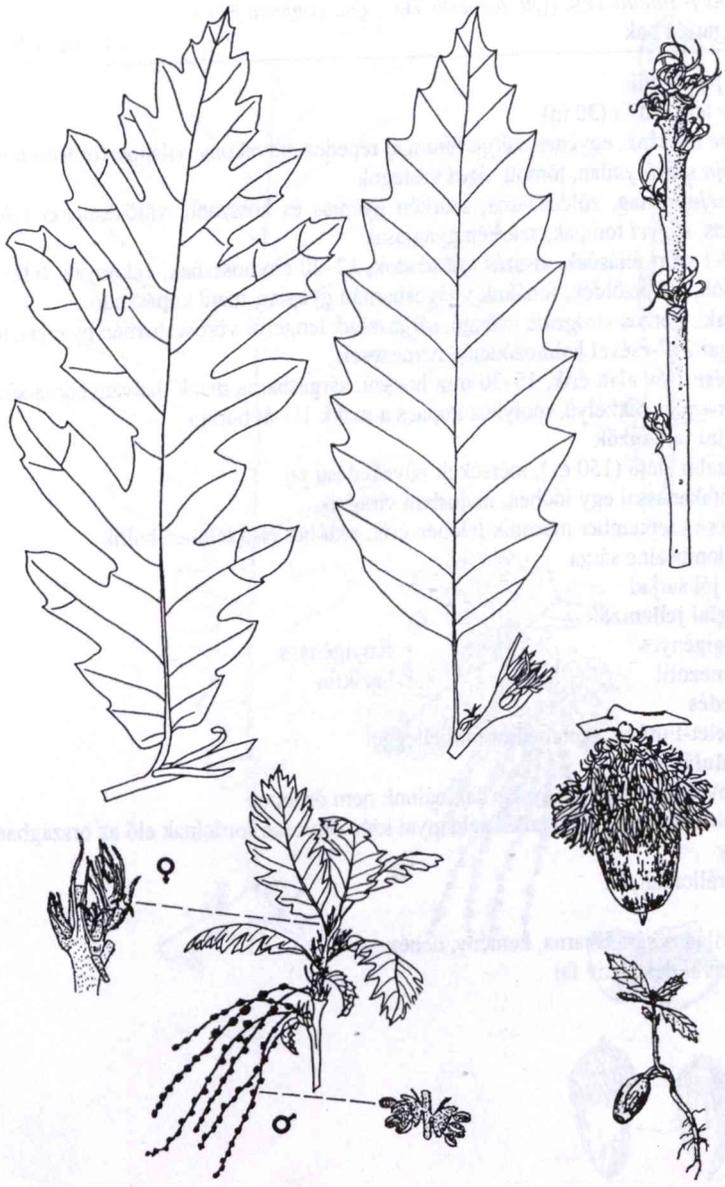
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- az Alföldről és a Zempléni-hegységből hiányzik, a Kisalföldön szórványos, egyébként dombvidékeinken és középhegységeinkben gyakori

Élőhely

- mézskedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, igen nehéz, de kevésbé rugalmas és tartós (csersavat alig tartalmaz)

Magyar tölgy*Quercus frainetto* TEN. (*Qu. frainetto* TEN., *Qu. conferta* KIT.)

a: hungarian oak

n: Ungarische Eiche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* nyúlánk, egyenes, *kérge* finoman repedezett, vékony, világos vörösesbarna, *koronája* szabálytalan, tömött, *ágai* vastagok
- *vesszeje* vastag, zöldesbarna, szürkén gyapjas és hosszabb, vörösesbarna szőröktől borzas, *rügyei* tompák, szürkén gyapjasak
- *levelei* szórt állásúak, visszas tojásdadok, 12–20 cm hosszúak, vékonyak, felül kopaszodók, élénkzöldek, fonákuk világosbarnán gyapjas, majd kopaszodó
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, tengelye vörösesbarnán gyapjas, termős virágai 2–7-esével halmozódnak, nemezések
- *termése* 1 év alatt érik, 15–30 mm hosszú, sárgásbarna makk, halványbarna sávozással, a szálas pikkelyű, molyhos kupacs a makk 1/3-át borítja

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, májusban virágzik
- termése szeptember második felében érik, október első felében hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

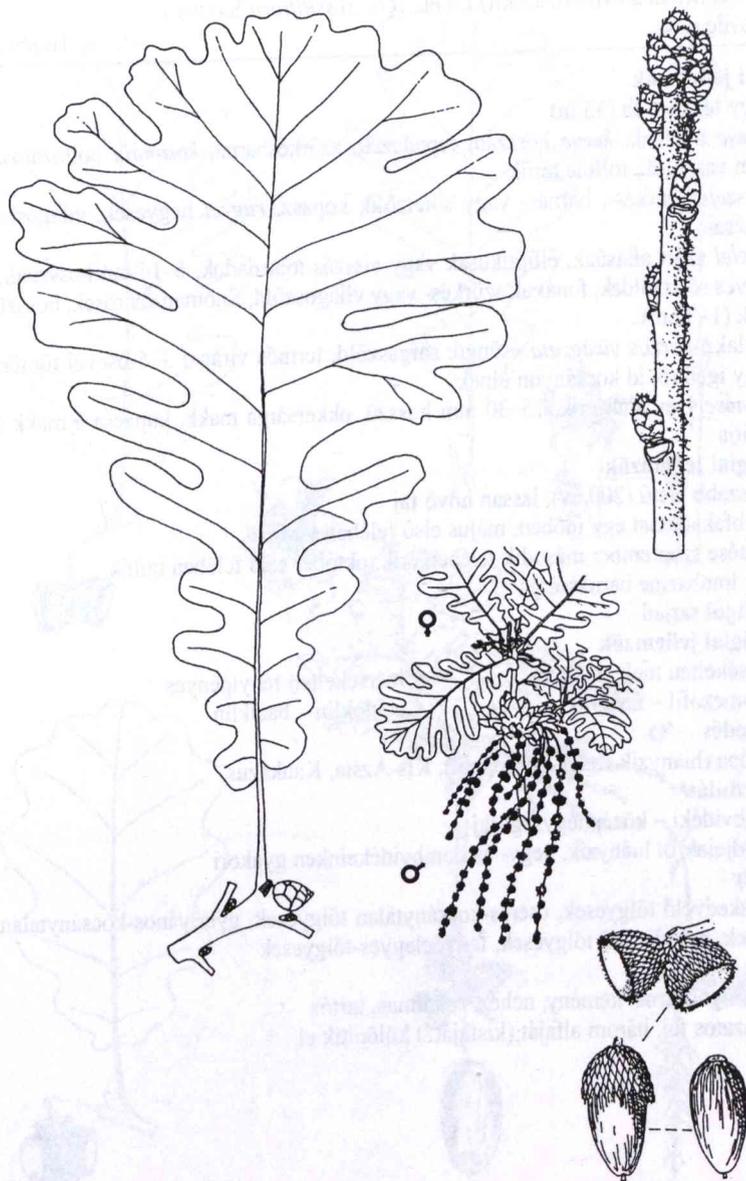
- dombvidéki – középhegységi faj, nálunk nem őshonos
- kisebb ültetett állományai és példányai szórványosan fordulnak elő az országban

Élőhely

- kultúrállományok

Egyéb

- fája világos sárgásbarna, kemény, nehéz
- rendkívül dekoratív faj

Kocsánytalan tölgy*Quercus petraea* (MATTUSCHKA) LIEBL. (*Qu. sessiliflora* SALISB.)

a: sessile oak

n: Traubeneiche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* nyúlánk, *kérge* hosszant repedezett, szürkésbarna, *koronája* boltozatos, *ágai* nem vastagok, fölfelé török
- *vesszeje* szürkés-, barnás- vagy sötétzöld, kopasz, *rügyei* hegyesek, világosbarnák, pillásak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak vagy visszás tojásdadok, 6–14 cm hosszúak, felül fényes sötétzöldek, fonákuk szürkés- vagy világoszöld, finoman szőrösök, hosszú nyelűek (1–3 cm)
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, termős virágai 3–5-ösével tömörülnek vagy igen rövid kocsányon ülnek
- *termése* 1 év alatt érik, 15–30 mm hosszú, okkersárga makk, kupacsa a makk 1/3-át borítja

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (200 év), lassan növő faj
- lombfakadással egy időben, május első felében virágzik
- termése szeptember második felében érik, október első felében hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- xeromezofil – mezofil
- mérsékelt fényigényes
- acidoklin – baziklin

Elterjedés

- Európa (hiányzik Kelet-Európából), Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

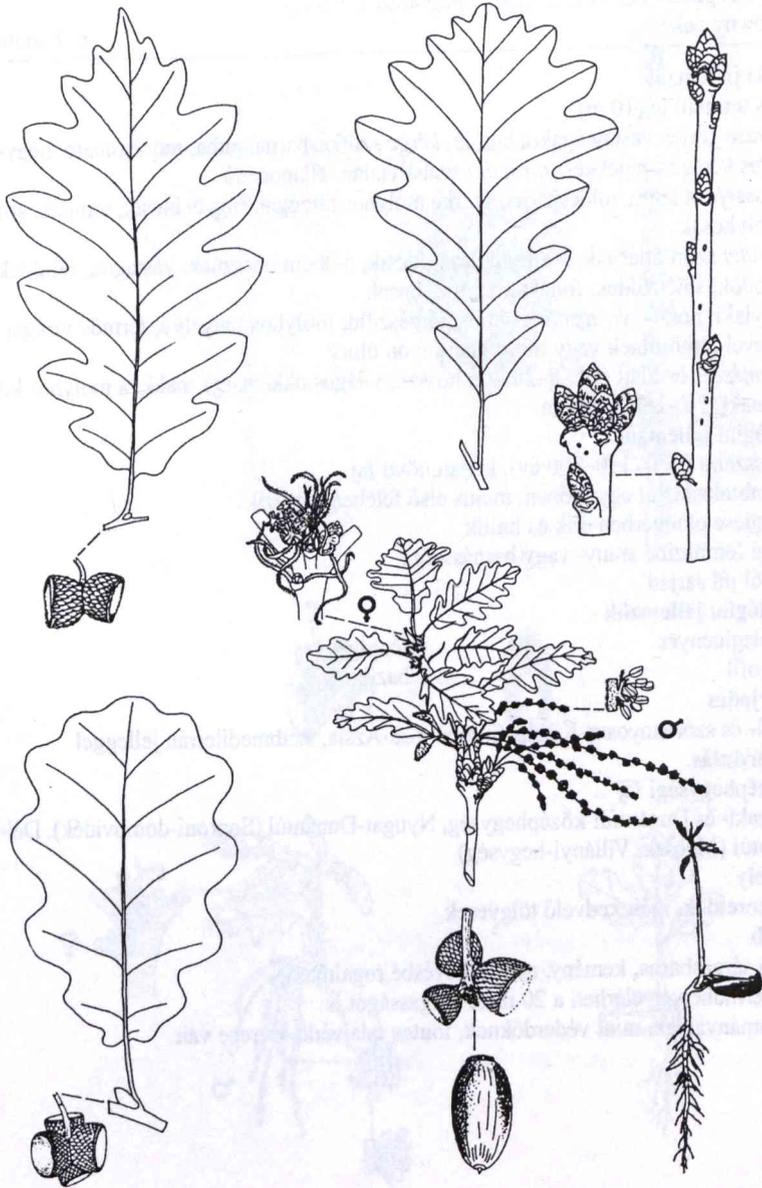
- dombvidéki – közephegységi faj
- alföldjeinkről hiányzik, hegy- és dombvidékeinken gyakori

Élőhely

- mészkedvelő tölgyesek, cseres-kocsánytalan tölgyesek, gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, mészkerülő tölgyesek, fenyőelegyes-tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásbarna, kemény, nehéz, rugalmas, tartós
- változatos faj, három alfaját (kisfaját?) különítik el

Molyhos tölgy*Quercus pubescens* WILLD. (*Qu. lanuginosa* THUILL.)

a: downy oak

n: Flaumeiche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m)
- *törzse* görbe, vastag ágakra bomló, *kérgé* szürkésbarna, puha, morzsolható, négyszögletes kéregcserepekkel, *koronája* szabálytalan, ellaposodó
- *vesszeje* vékony, zöldebbarna, szürke molyhos réteggel, *rügyei* kicsik, tompák, szürkén molyhosak
- *levelei* szórt állásúak, ± elliptikusak, kicsik, 5–8 cm hosszúak, vastagok, felül lekopaszodók, sötétzöldek, fonákukon molyhosak
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, molyhos tengelyű, termős virágai 1–5-ösével tömörülnek vagy rövid kocsányon ülnek
- *termése* 1 év alatt érik, 8–20 mm hosszú, világos okkersárga makk, a molyhos kupacs a makk 1/2–1/3-át borítja

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, május első felében virágzik
- termése októberben érik és hullik
- őszi lombszíne arany- vagy barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Dél- és szórányosan Közép-Európa, Kis-Ázsia, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

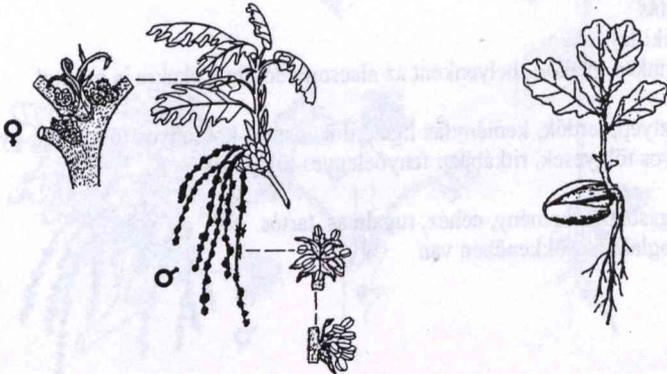
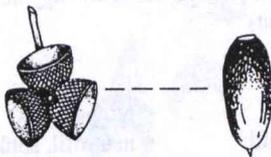
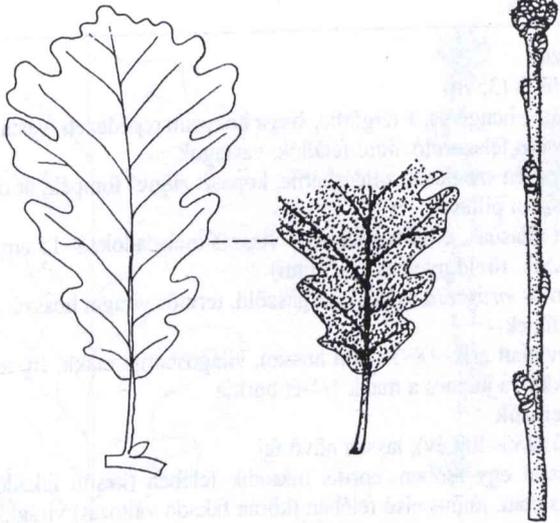
- középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Nyugat-Dunántúl (Soproni-dombvidék), Dél-Dunántúl (Mecsek, Villányi-hegység)

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásbarna, kemény, nehéz, kevésbé rugalmas
- jó termőhelyen elérheti a 20 m-es magasságot is
- állományainak, mint véderdőknek, fontos talajvédő szerepe van

Kocsányos tölgy, mocsártölgy*Quercus robur* L. (*Qu. pedunculata* EHRH.)

a: pedunculate oak

n: Stieleiche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* nyúlánk, hengeres, ± térgörbe, *kérge* hosszant repedezett, vastag, kemény, sötétbarna, *koronája* felszoruló, *ágai* felállóak, vastagok
- *vesszeje* gyengén szögletes, zöldesbarna, kopasz, *rügyei* tompák, öt oldalúak, világosbarnák, finoman pillásak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak vagy visszás tojásdadok, 8–15 cm hosszúak, vékonyak, kopaszak, rövid nyelűek (2–5 mm)
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, termős virágai hosszú, merev tengelyen 4–6-osával ülnek
- *termése* 1 év alatt érik, 18–35 mm hosszú, világosbarna makk, frissen olajzöld hosszanti sávokkal, a kupacs a makk 1/4-ét borítja

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (250–400 év), lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, április második felében (későn fakadó változat) vagy lombfakadás után, június első felében (korán fakadó változat) virágzik
- termése szeptember második felében érik, október első felében hullik
- őszi lombszínre sárga (korán fakadó változat) vagy nem színesedik, csak télen megbar-nul (későn fakadó változat)
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- fényigényes
- xeromezofil – mezohigrofil
- neutrofil, sőtűrő

Elterjedés

- Európa

Előfordulás

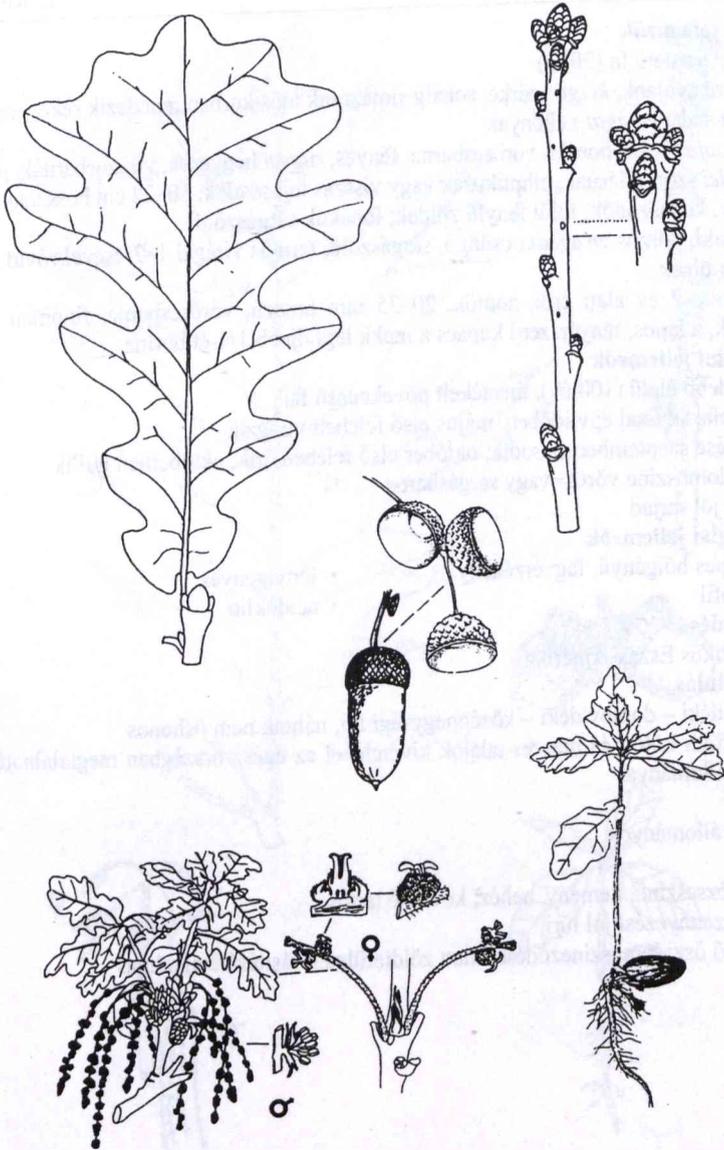
- sík vidéki faj
- alföldjeinken gyakori, helyenként az alacsony dombvidékekre is behatol

Élőhely

- erdős-sztyepp erdők, keményfás ligeterdők, cseres-kocsányos tölgyesek, gyertyános-kocsányos tölgyesek, ritkábban fenyőlelgyes-tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásbarna, kemény, nehéz, rugalmas, tartós
- területfoglalása csökkenőben van

Vörös tölgy*Quercus rubra* L. (*Qu. borealis* MICHX.)

a: northern red oak

n: Rot-Eiche

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* nyúlánk, *kérge* szürke, sokáig sima, csak idős korban repedezik sekélyen, *koronája* sudaras, *ágai* vékonyak
- *vesszeje* erősen bordás, vörösesbarna, fényes, *rügyei* hegyesek, világosbarnák, pillásak
- *levelei* szőrt állásúak, elliptikusak vagy visszás tojásdadok, 10–22 cm hosszúak, vékonyak, kopaszodók, felül fénylő zöldek, fonákuk sárgászöld
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, termős virágai 1–2-esével rövid kocsányon ülnek
- *termése* 2 év alatt érik, zömök, 20–25 mm hosszú, vörösesbarna, finoman szőrös makk, a lapos, tányérszerű kupacs a makk legfeljebb 1/4-ét borítja

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (100 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadással egy időben, május első felében virágzik
- termése szeptember második, október első felében érik, októberben hullik
- őszi lombszíne vörös- vagy sárgásbarna
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű, fagyérzékeny
- mezofil
- fényigényes
- acidoklín

Elterjedés

- atlantikus Észak-Amerika

Előfordulás

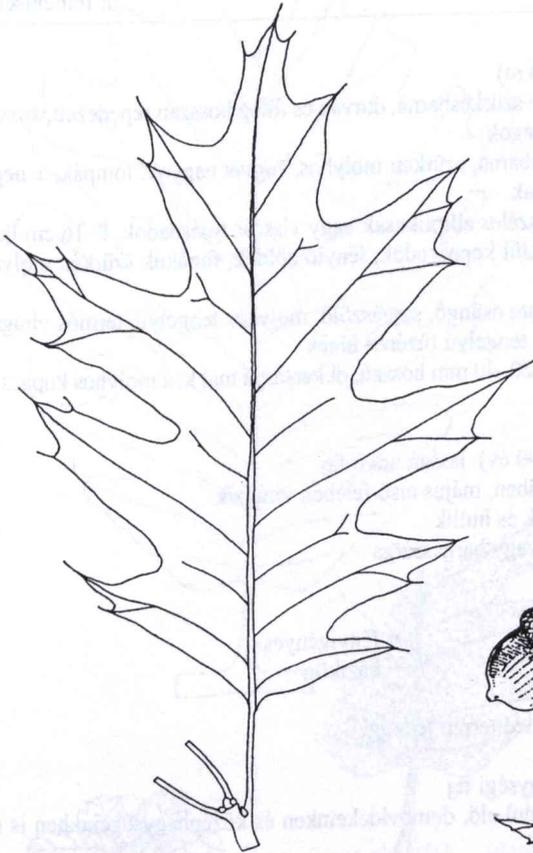
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj, nálunk nem őshonos
- az alföldi kötött és meszes talajok kivételével az egész országban megtalálhatók kisebb állományai

Élőhely

- kultúrállományok

Egyéb

- fája rózsaszínű, kemény, nehéz, kevésbé tartós
- a légszennyezést jól tűri
- feltűnő őszi lombszíneződése miatt zöldterületek fásítására alkalmas

Olasz tölgy*Quercus virgiliana* TEN.

a: vergilius' oak

n: Italienische Eiche

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* ± egyenes, *kérge* szürkésbarna, durván és főleg hosszán repedezett, *koronája* tojásdad alakú, ágai vastagok
- *vesszeje* vastag, zöldesbarna, szürkén molyhos, *rügyei* nagyok, tompák, ± négy oldalúak, szürkén molyhosak
- *levelei* szórt állásúak, széles elliptikusak vagy visszás tojásdadok, 8–16 cm hosszúak, közepesen vastagok, felül kopaszodók, fénylő zöldek, fonákuk szürkén molyhos, később kopaszodó
- egylaki, porzós *virágzata* csüngő, sárgászöld, molyhos tengelyű, termős virágai hosszú, merev és molyhos tengelyű füzéren ülnek
- *termése* 1 év alatt érik, 20–40 mm hosszú, okkersárga makk, a molyhos kupacs a makk 1/3-át borítja

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), lassan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, május első felében virágzik
- termése októberben érik és hullik
- őszi lombszíne arany- vagy barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

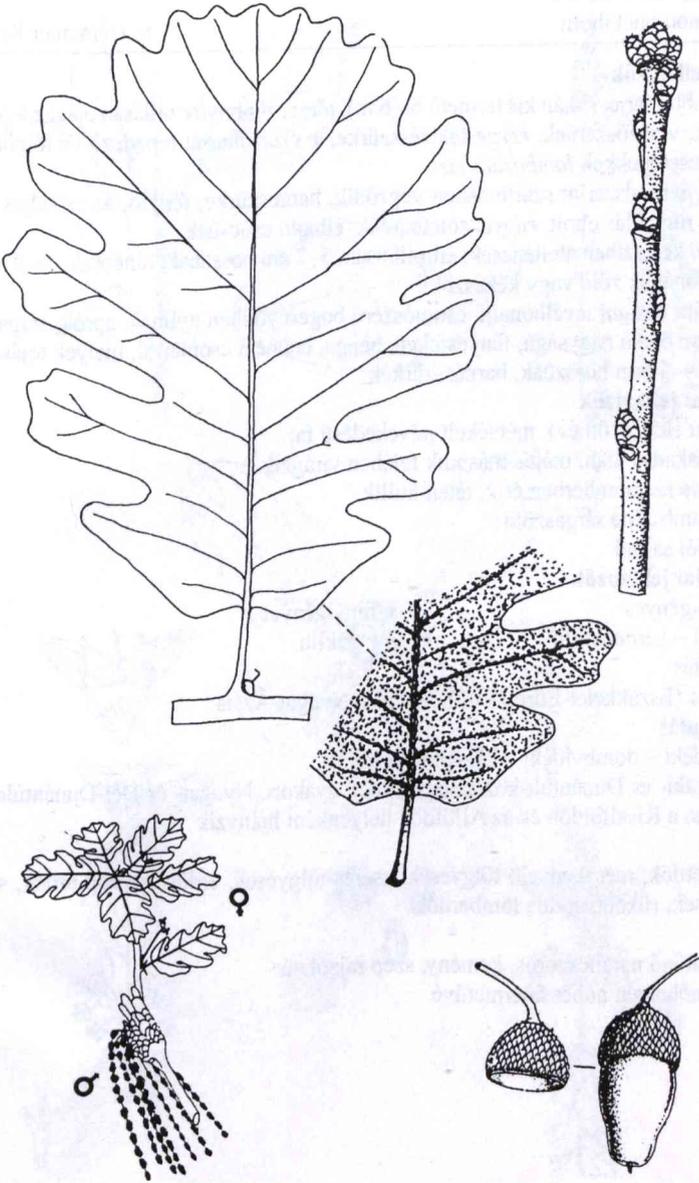
- dombvidéki – középhegységi faj
- alföldjeinken ritkán fordul elő, dombvidékeinken és középhegységeinkben is szórva nyos

Élőhely

- mészkedvelő tölgyesek, ritkán lösz- és homoki tölgyesek

Egyéb

- fája a molyhos tölgyéhez hasonlít

Varjútövis-benge, varjútövis, ebtövis*Rhamnus catharticus* L.

a: common buckthorn

n: Gemeiner Kreuzdorn

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkán kis termetű fa (6 m), *törzse* többnyire villásan elágazik, *ágai* felállóak, vesszőszerűek, *kérge* feketésszürke, ± vízszintesen repedező és fölpödördő kéregcserepekkel, *lombozata* laza
- *vesszeje* rendszerint szártövisben végződik, hamuszürke, fénylő, az erőteljes vesszőkön a rügyállás eltolt, *rügyei* sötétbarnák, elhajló csúcsúak
- *levelei* keresztben átellenesek, elliptikusak, 5–7 cm hosszúak, ráncosak, felül sötétzöldek, fonákuk zöld vagy kékeszöld
- poligám *virágai* levélhónalji, csomószerű bogernyőkben nyílnak, aprók, sárgászöldek
- *termése* borsó nagyságú, fényesfekete benge, benne 3 csontárral, melyek tojásdad alakúak, 4–5 mm hosszúak, barnásszürkék

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (100 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május második felében virágzik
- termése szeptemberben érik, télen hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Európa (Északkelet-Európából hiányzik), Nyugat-Ázsia

Előfordulás

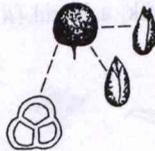
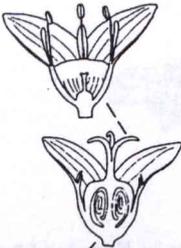
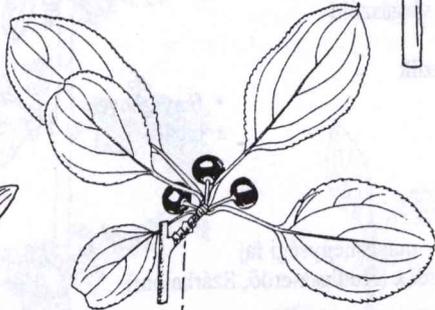
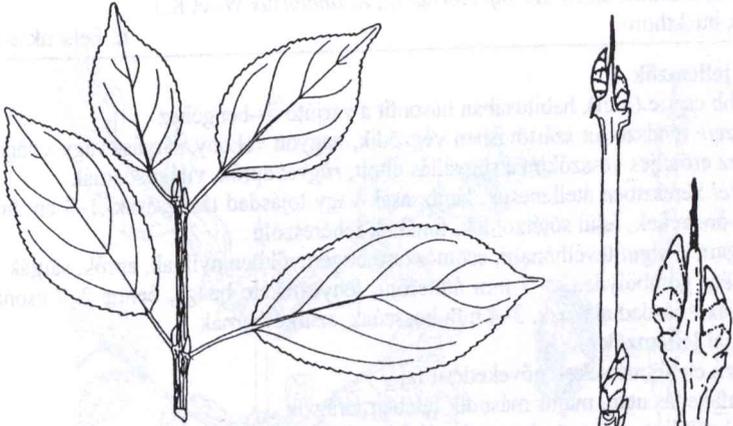
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- az Északi- és Dunántúli-középhegységben gyakori, Nyugat- és Dél-Dunántúlon szórványos, a Kisalföldön és az Alföldön helyenként hiányzik

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek, erdős-sztyepp erdők, szegélycserjések, ritkábban üde lomberdők

Egyéb

- fája feltűnő narancsvörös, kemény, szép rajzolatú
- jó termőhelyen nőhet fatermetűvé

Kövi benge, sziklai benge, szirti benge, festő benge

Rhamnus saxatilis JACQ. (*R. infectorius* L., *R. tinctorius* W. et K.)

a: rock buckthorn

n: Felsenkreuzdorn

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1 m), habitusában hasonlít a varjútövis-bengéhez
- *vesszeje* rendszerint szártövisben végződik, nagyon vékony, sárgás- vagy világosbarna, az erőteljes vesszőkön a rügyállás eltolt, *rügyei* aprók, világosbarnák
- *levelei* keresztben átellenesek, lándzsásak vagy tojásdad lándzsásak, 1–3 cm hosszúak, bőrszerűek, felül sötétzöldek, fonákuk fehéreszöld
- poligám *virágai* levélhóonalji, csomószerű bogernyőkben nyílnak, aprók, sárgák
- *termése* gömbölyded, 5–7 mm átmérőjű, fényesfekete benge, benne 2–3 csontárral, melyek tojásdad alakúak, 3–4 mm hosszúak, szürkésbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május második felében virágzik
- termése július–augusztusban érik, télen hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép-Európa

Előfordulás

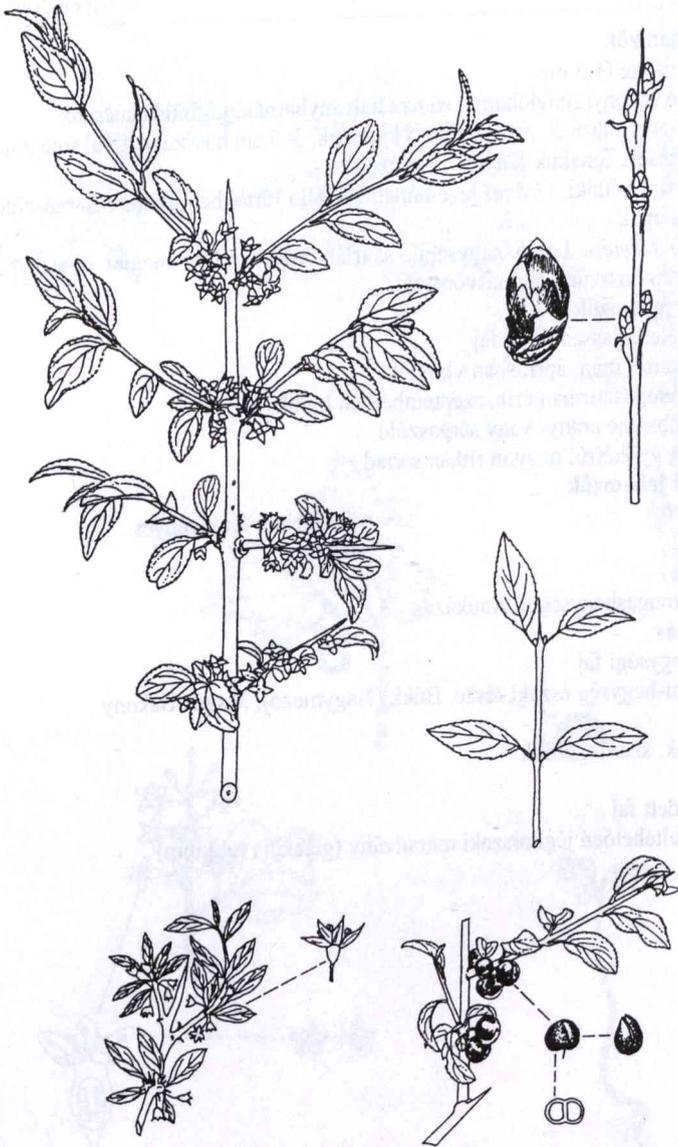
- középhegységi – magashegységi faj
- Soproni-dombvidék (Dudlesz-erdő, Szárhalom)

Élőhely

- mészkedvelő tölgyesek és széleik

Egyéb

- ritka, védett faj
- a varjútövis-bengével hibridizálódik, a hibrid (*R. × gayeri* KÁRP.) a kövi bengével együtt fordul elő

Havasi ribiszke*Ribes alpinum* L.

a: alpine currant

n: Alpen-Johannisbeere

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5 m)
- *vesszeje* vékony, fénylőbarna, *rügyei* halványbarnák, görbülő csúcsúak
- *levelei* szórt állásúak, 3, ritkábban 5 karéjúak, 3–5 cm hosszúak, felül sötétzöldek, gyéren szőrösek, fonákuk fénylő világoszöld
- rendszerint kétlaki, *virágai* levélhómalji, felálló fürtökben nyílnak, sárgászöldek vagy pirosassárgák
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, skarlátvörös, íztelen, magjai tojásdad alakúak, 2–2,5 mm hosszúak, barnásvörösek

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, lassan növekvő faj
- lombfakadás után, áprilisban virágzik
- termése augusztusban érik, szeptemberben hullik
- őszi lombszíne arany- vagy sárgászöld
- töről jól, gyökérről nagyon ritkán sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelten fényigényes
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Európa magashegységei, Kaukázus

Előfordulás

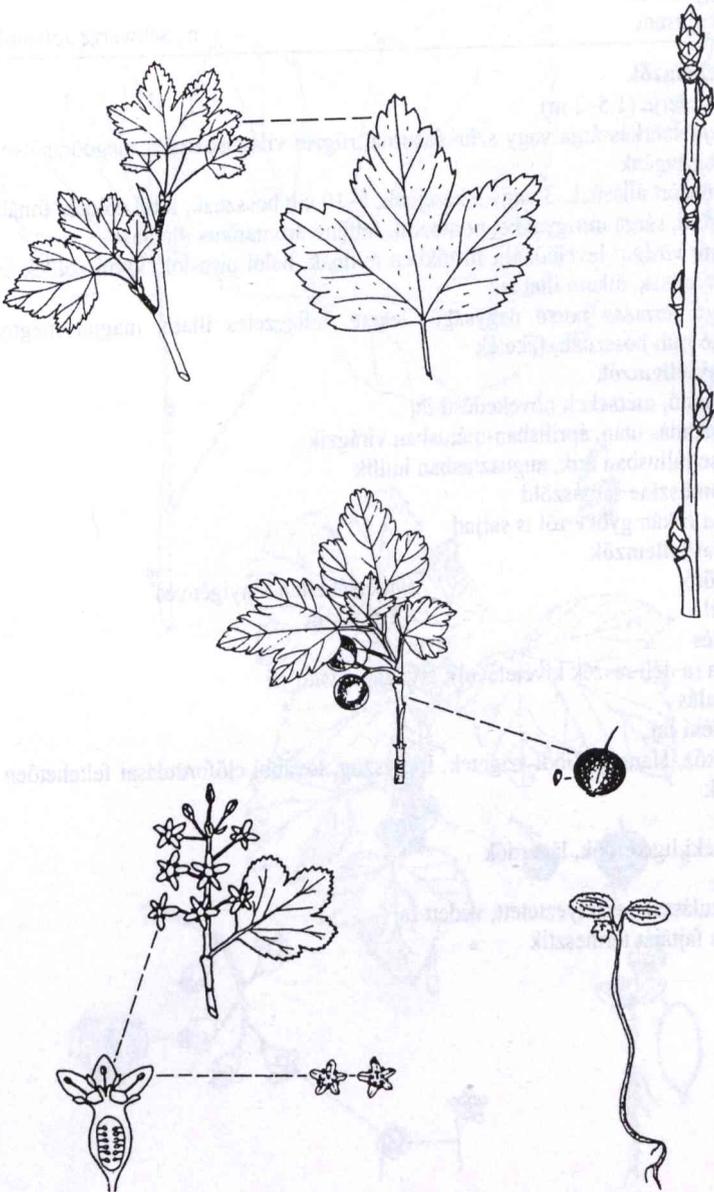
- magashegységi faj
- Zempléni-hegység északi része, Bükk (Nagymező), Magas-Bakony

Élőhely

- bükkösök, szurdokerdők

Egyéb

- ritka, védett faj
- nálunk feltehetően jégkorszaki maradvány (glaciális reliktum)

Fekete ribiszke*Ribes nigrum* L.

a: black currant

n: Schwarze Johannisbeere

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2 m)
- *vevszeje* szürkésárga vagy szürkésbarna, *rügyei* világosbarnák, megdörzsölve kellemetlen szagúak
- *levelei* szórt állásúak, 3 vagy 5 karéjúak, 5–10 cm hosszúak, felül zöldek, fonákuk világoszöld, sárga mirigyekkel pontozott, feltűnő aromatikusan illatúak
- poligám *virágai* levélhóonalji fürtökben nyílnak, belül piroslók, kívül zöldek és finoman szőrösek, átható illatúak
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, fekete, jellegzetes illatú, magjai megnyúltak, 1,8–2,6 mm hosszúak, feketék

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, áprilisban-májusban virágozik
- termése júliusban érkezik, augusztusban hullik
- őszi lombszínre sárgászöld
- töről és ritkán gyökérről is sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- higrofil
- mérsékelt fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Európa (a déli részek kivételével), Nyugat-Ázsia

Előfordulás

- sík vidéki faj
- Szigetköz, Hanság, Gödi-szigetek, Ipolyszög, további előfordulásai feltehetően kivadulások

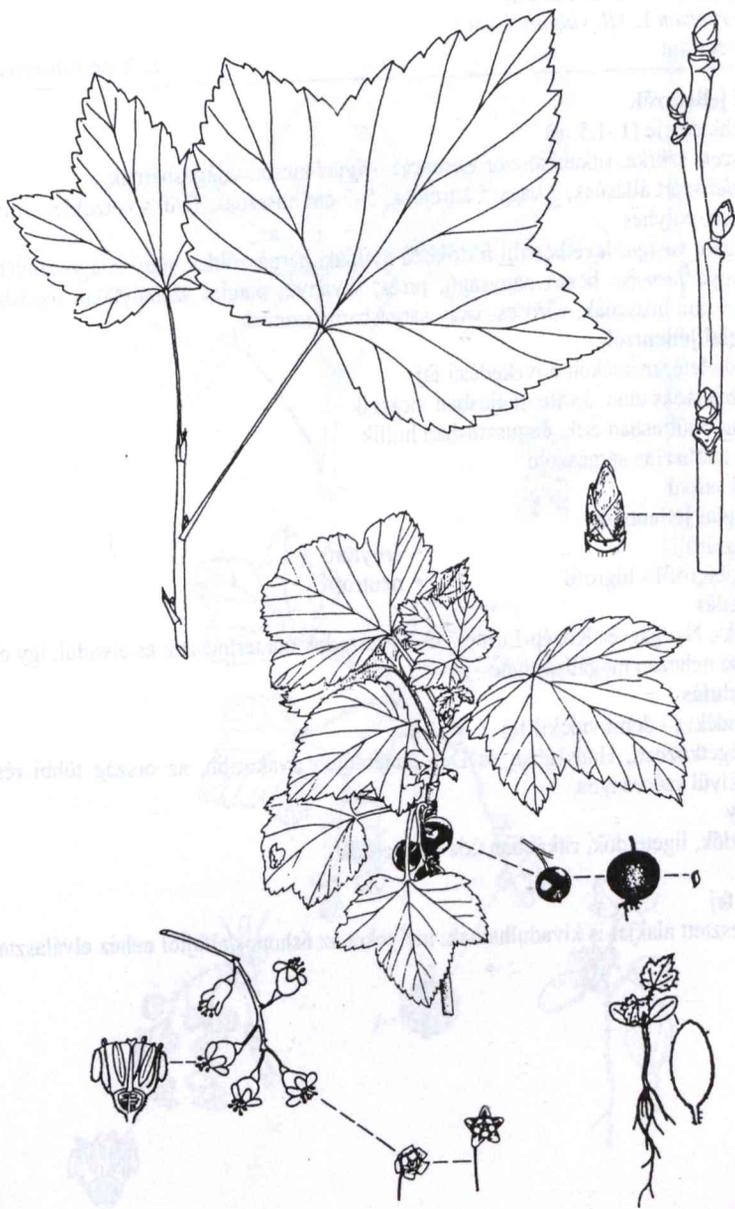
Élőhely

- sík vidéki ligeterdők, láperdők

Egyéb

- kizárólagosan veszélyeztetett, védett faj
- számos fajtáját termesztik

Piros ribiszke, vörös ribiszke*Ribes rubrum* L. (*R. vulgare* LAM.)

a: red currant

n: Rote Johannisbeere

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1–1,5 m)
- *vesszeje* szürke, ritkábban vörösesbarna, *rügyei* kicsik, világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, 3 vagy 5 karéjúak, 5–7 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk erezett, pelyhes
- poligám *virágai* levélhóonalji fürtökben nyílnak, barnászöldek vagy világoszöldek
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, piros, savanyú, magjai szabálytalan tojásdadok, 2–2,5 mm hosszúak, vöröses- vagy sárgásbarna színűek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, április-májusban virágzik
- termése júliusban érik, augusztusban hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezohigrofil - higrofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Észak-, Nyugat- és Közép-Európa, de évszázadok óta termesztik és elvadul, így elterjedése nehezen megállapítható

Előfordulás

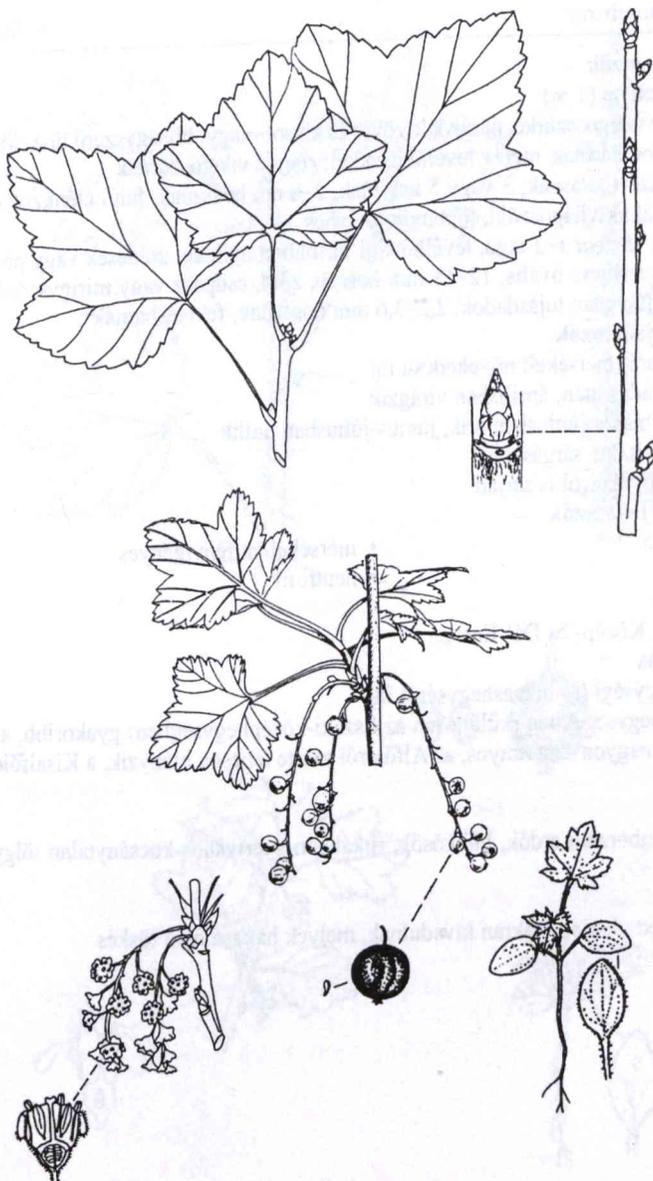
- sík vidéki (– dombvidéki) faj
- a Szigetközben, Hanságban és Dél-Dunántúlon gyakoribb, az ország többi részén rendkívül szórványos

Élőhely

- láperdők, ligeterdők, ritkábban üde lomberdők

Egyéb

- ritka faj
- termesztett alakjai is kivadulhatnak, melyeket az őshonos alfajtól nehéz elválasztani

Vadköszméte, vadegres*Ribes uva-crispa* L. (*R. grossularia* L.)

a: wild gooseberry

n: Stachelbeere

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1 m)
- *vevszeje* világosszürke, barázdált, rövid és kisebb-nagyobb, egyszerű tüskékkel, a szár-csomókon hármás, merev levéltövisekkel, *rügyei* világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, 3 vagy 5 karéjúak, 2–6 cm hosszúak, felül élénkzöldek, fénysesek, fonákuk világoszöld, többnyire pelyhes
- poligám *virágai* 1–3 tagú, levélhóonalji fűrtökben nyílnak, zöldesek vagy piroslók
- álbogyó *termése* ovális, 12–15 mm hosszú, zöld, csupasz vagy mirigyszőrös, a magvak szabálytalan tojásdadok, 2,2–3,6 mm hosszúak, feketésbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, áprilisban virágzik
- termése május-júniusban érik, június-júliusban hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről és gyökérről is sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- mérsékeltén fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Dél-Európa

Előfordulás

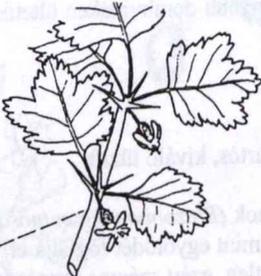
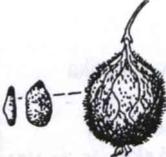
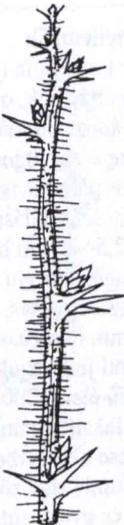
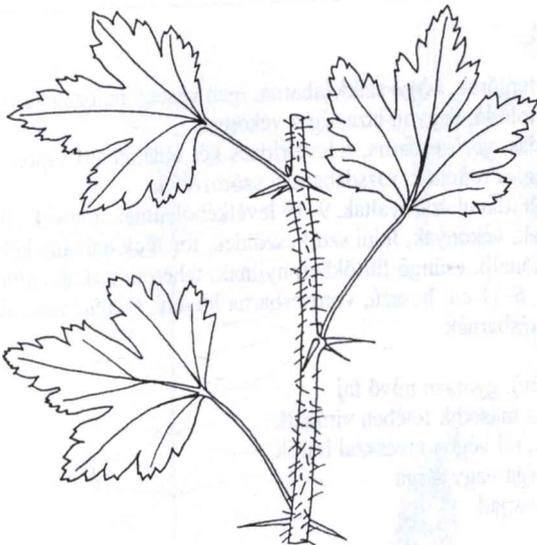
- középhegységi (– magashegységi) faj
- a középhegységekben (különösen az Északi-középhegységben) gyakoribb, a dombvidékeken nagyon szórványos, az Alföldről szinte teljesen hiányzik, a Kisalföldön szórványos

Élőhely

- szikladomborzatú erdők, bükkösök, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, ligeterdők

Egyéb

- természetett alakjai gyakran kivadulnak, melyek hajtása nem tüskés

Fehér akác*Robinia pseudoacacia* L.

a: black locust

n: Robinie

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* nyúlánk, ormós, térgörbe, *kérgé* szürkésbarna, igen vastag, hálózatosan repedezett, *koronája* magasra tolódó, nagyon laza, *ágai* vékonyak
- *vesszeje* zegzugos, bordás, vörösesbarna, a levélripacs két oldalán 1-1 lapos, merev, szúrós párhátövissel, *rügyei* rejtettek, rozsdabarnán szőrözöttek
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 9–19 levélkéből állnak, melyek elliptikusak, 2,5–4,5 cm hosszúak, vékonyak, felül szürkészöldek, fonákuk halvány kékeszöld
- pillangós *virágai* levélhónalji, csüngő fürtökben nyílnak, fehérek, torkuk zöldessárga
- *termése* egyenes, lapos, 6–11 cm hosszú, vörösesbarna hüvely, *magjai* vese alakúak, 3–5 mm hosszúak, feketésbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–250 év), gyorsan növő faj
- lombfakadás után, május második felében virágozik
- termése októberben érik, tél végén-tavasszal hullik
- ősz lombszíne zöldessárga vagy sárga
- töről és gyökérről is jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes, fagyérzékeny
- xeromezofil
- fényigényes
- neutrofil, nitrofil

Elterjedés

- atlantikus Észak-Amerika

Előfordulás

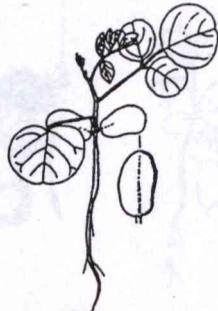
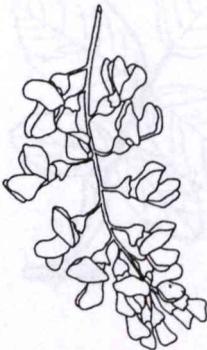
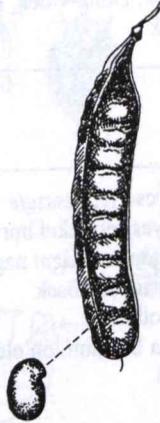
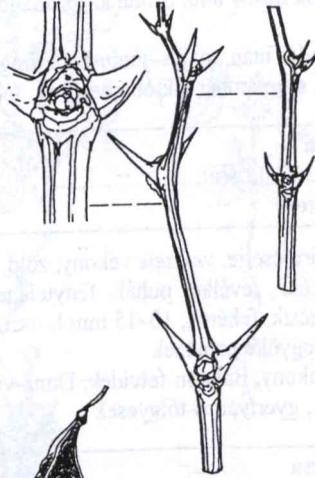
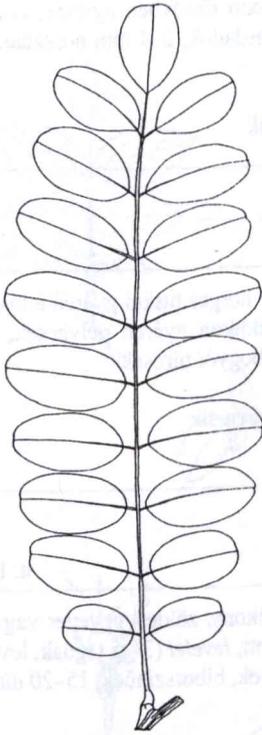
- nálunk nem őshonos faj
- főleg a sík vidékeken és az alacsonyabb dombvidéken ültetik, de a középhegységekben is előfordulnak állományai

Élőhely

- kultúrerdők

Egyéb

- fája zöldesbarna, kemény, nehéz, tartós, kiváló tüzifa
- jó mézélő
- gyökerén nitrogéngyűjtő baktériumok (*Rhizobium leguminosarum*) élnek
- ma az ország erdőterületének több mint egyötödét foglalja el
- ahol megtelepedett, szinte kiiríthatatlan, ezért számos természeti értéket veszélyeztet

- Kisebb cserjék (0,2–3 m), *szárak* felálló, heverő vagy kúszó, többnyire tüskés, *rügyeik* félgömb vagy tompa kúp alakúak, *levelek* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, *virágaik* oldalhajtásokon magánosan vagy sátorozó fürtökben nyílnak, csipkebogyó *áltermésük* húsos falú, benne az aszmagok \pm tojásdadok, 2–4 mm hosszúak, fásodott falúak
- lombfakadás után, május–júniusban virágoznak
- termésük szeptember–októberben érik, télen hullik

Erdei rózsza

Rosa arvensis HUDSON

a: ayrshire rose

n: Feldrose

- kúszó szárú cserje, *vevseje* vékony, zöld, vékony horgas tüskéi gyéren állnak, *levelei* (5–)7 tagúak, levélkéi puhák, fénytelenek, fonákukon gyéren pelyhesek, magános *virágai* kicsik, fehérek, 10–15 mm hosszú csipkebogyói pirosak
- *hajtásai* legyökerezhetnek
- Mátra, Bakony, Balaton-felvidék, Duna-vidék, Dráva-sík
- bükkösök, gyertyános-tölgyesek

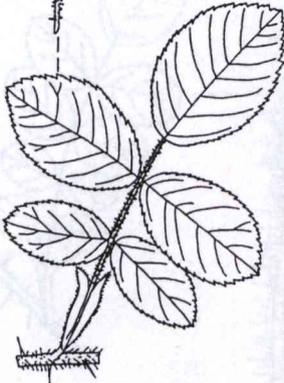
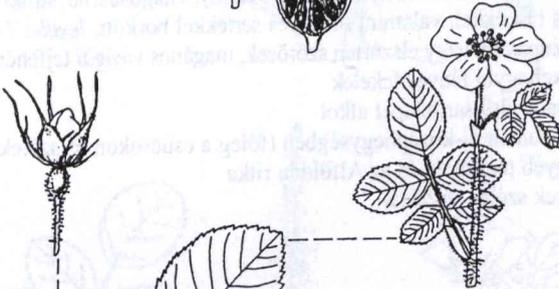
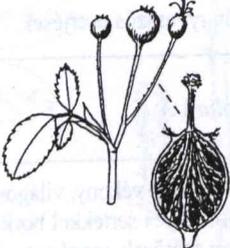
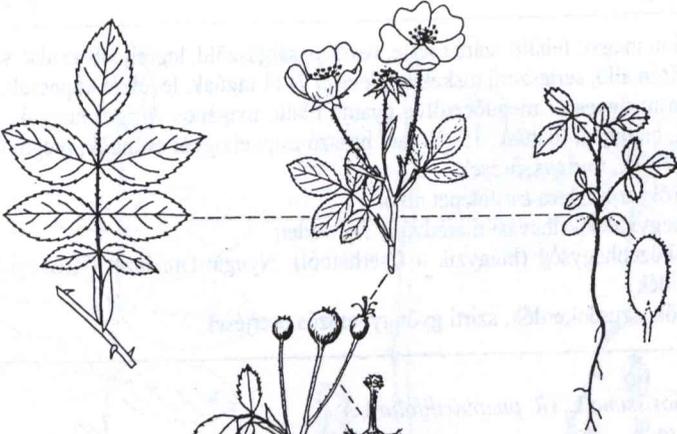
Parlagi rózsza

Rosa gallica L.

a: french rose

n: Essigrose

- 0,2–0,8 m magas, felálló szárú cserje, *vevseje* vékony, zöldes, egyenes vagy enyhén ívelt, karcú tüskékkel és mirigyes sertékkal borított, *levelei* (3–)5 tagúak, levélkéi nagyok, merevek, bőrszerűek, magános *virágai* nagyok, bíborszínűek, 15–20 mm hosszú csipkebogyói barnáspirosak, mirigyszőrösök
- gyöktörzse kúszó, telepeket alkothat
- az Északi-középhegységben és a Dunántúlon elég gyakori, az alföldeken ritkább
- száraz tölgyesek szélei, tisztásai

Havasalji rózsza*Rosa pendulina* L.

a: alpine rose

n: Alpenrose

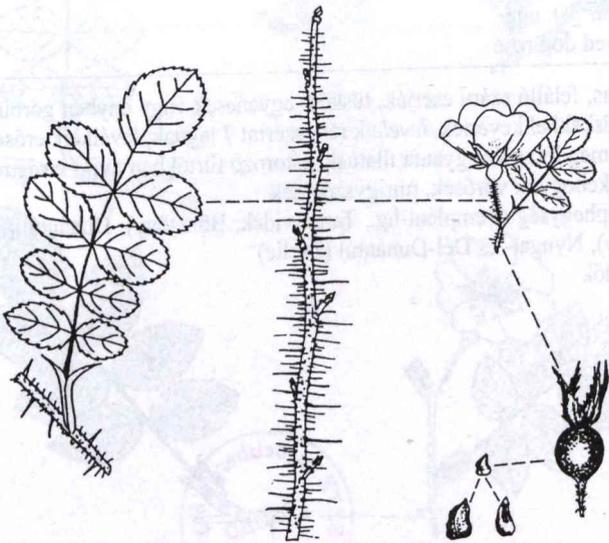
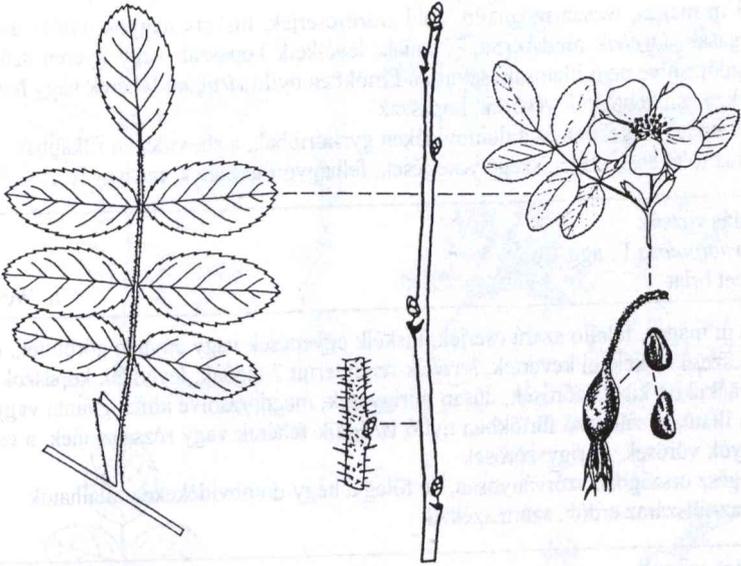
- 0,5–1,5 m magas, felálló szárú cserje, *vesszeje* sárgászöld, legfeljebb az alsó szakaszon lévő, sűrűn álló, serteszerű tüskékkel, *levelei* 7–11 tagúak, levélkéi kopaszak, fonákuk gyakran mirigyes és megdörzsölve gyanta illatú, magános *virágai* nagyok, sötétlilás pirosak, ciklámen illatúak, 15–20 mm hosszú csipkebogyói csüngők, megnyúltak, narancsvörösek, mirigyszőrösek
- gyökérről sarjad, laza sarjtelepet alkot
- magashegyvidéki-alhavas maradvány faj, védett
- Északi-középhegység (hiányzik a Cserhátból), Nyugat-Dunántúl (Kőszegi-hegység, Vend-vidék)
- bükkösök, szurdokerdők, szirti gyöngyvesszős cserjések

Jajrózsza*Rosa spinosissima* L. (*R. pimpinellifolia* L.)

a: burnet rose

n: Bibernellose

- 0,2–1 m magas, felálló szárú cserje, *vesszeje* vékony, világosbarna, sűrűn álló, hosszú és rövid, egyenes tüskékkel, valamint mirigyes sertékekkel borított, *levelei* 7–11 tagúak, levélkéi aprók, kopaszak vagy elszórtan szőrösek, magános *virágai* tejfehérek, 10–15 mm átmérőjű csipkebogyói fényes feketék
- gyökérről sarjad, sűrű sarjtelepet alkot
- az Északi- és Dunántúli-középhegységben (főleg a csúcson és széleken) nem ritka, a Dunántúl egyéb területein és az Alföldön ritka
- száraz tölgyesek szélei, tisztásai

Gyepűrózsák*Rosa canina* L. agg.

a: dog rose

n: Hundsrose

- 1–3 m magas, ívesen meghajló, zöld szárú cserjék, tüskéik nagyok, széles alapúak, horgasak, *leveleik* rendszerint 7 tagúak, levélkéik kopaszak vagy gyéren szőrösek, megdörzsölve nem illatosak, sátorozó fürtökben nyíló *virágaik* fehérek vagy rózsaszínűek, a csipkebogyók vörösek, kopaszak
- a középhegységekben és a dombvidéken gyakoribbak, a sík vidéken ritkábbak
- száraz tölgyesek szélei, szegélycserjések, felhagyott területek, mezsgyék

Rozsdás rózsák*Rosa rubiginosa* L. agg.

a: sweet briar

n: Weinrose

- 1–3 m magas, felálló szárú cserjék, tüskéik egyenesek vagy enyhén görbültek, ritkán serteszzerű tüskékkal keverték, *leveleik* rendszerint 7 tagúak, levélkéik kopaszok vagy a fonákukon kissé szőrösek, dúsan mirigyesek, megdörzsölve alma, gyanta vagy parfüm illatúak, sátorozó fürtökben nyíló *virágaik* fehérek vagy rózsaszínűek, a csipkebogyók vörösek, mirigyszőrösek
- az egész országban szórványosan, de főleg a hegy-dombvidékeken találhatók
- száraz-félszáraz erdők, származékaik

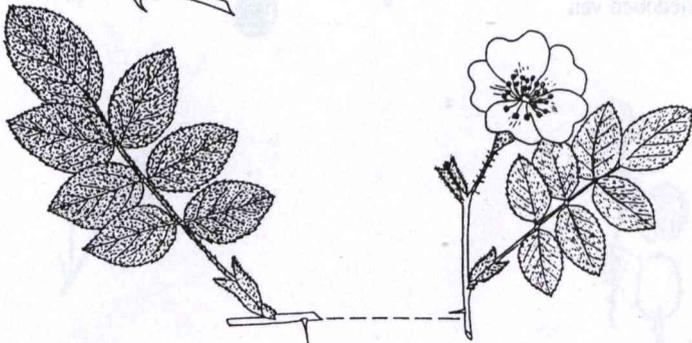
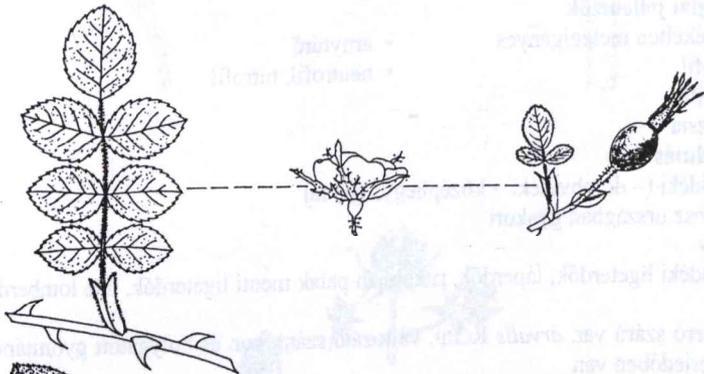
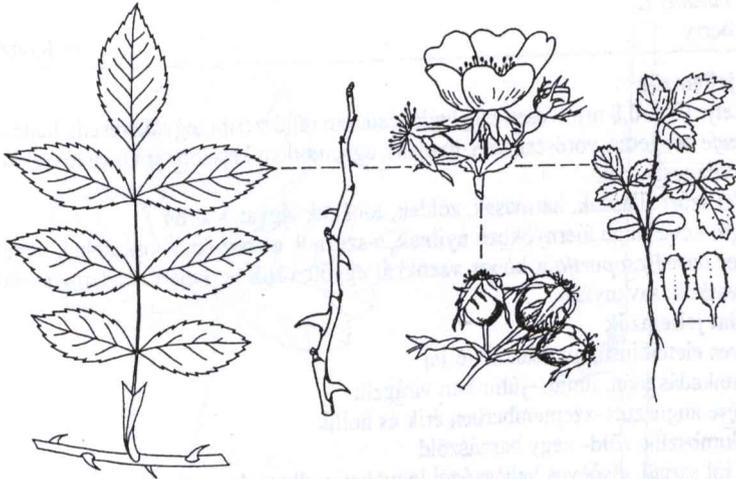
Molyhos rózsák*Rosa tomentosa* Sm. agg.

a: downy-leaved dog rose

n: Filzrose

- 1–3 m magas, felálló szárú cserjék, tüskéik egyenesek vagy enyhén görbültek, ritkán serteszzerű tüskékkal keverték, *leveleik* rendszerint 7 tagúak, levélkéik erősen molyhos szőrzetűek, megdörzsölve gyanta illatúak, sátorozó fürtökben nyíló *virágaik* rózsaszínűek, a csipkebogyók vörösek, mirigyszőrösek
- Északi-középhegység (Zempléni-hg., Tarna-vidék, Börzsöny), Dunántúli-középhegység (Bakony), Nyugat- és Dél-Dunántúl (Zselic)
- üde lomberdők

Hamvas szeder, kék szeder*Rubus caesius* L.

a: dewberry

n: Kratzbeere

Alaki jellemzők

- félserje (0,5–0,8 m), ívesen meghajló, csúcán rendszerint legyökeresedő hajtásokkal
- *vesszeje* hengeres, vörösesbarna, hamvas, egyenlőtlenül elszórt, ár alakú tüskékkel, *rügyei* világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, hármaskak, zöldek, fonákuk lágyan szőrös
- *virágai* kevés tagú álernyőkben nyílnak, a szirmok a csészénél hosszabbak, fehérek
- szeder *terméscsoportja* a kúpos vacokkal együtt válik le, kevés részterméskéből áll, hamvaskék, savanykás

Biológiai jellemzők

- kétéves életciklusú, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, június–júliusban virágzik
- termése augusztus–szeptemberben érik és hullik
- őszi lombszíne zöld- vagy barnászöld
- töről jól sarjad, elsőéves hajtásvégei legyökeresedhetnek

Ökológiai jellemzők

- mérsékelt melegigényes
- higrofil
- árnytűrő
- neutrofil, nitrofil

Elterjedés

- Eurázsia

Előfordulás

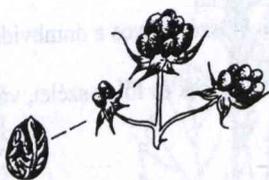
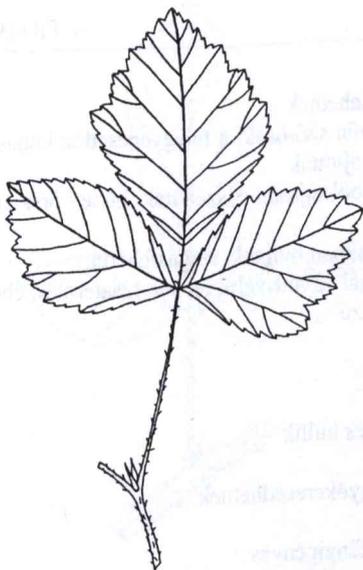
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- az egész országban gyakori

Élőhely

- sík vidéki ligeterdők, láperdők, ritkábban patak menti ligeterdők, üde lomberdők

Egyéb

- a heverő szárú var. *arvalis* RCHB. változata szántókon és bolygatott gyomtársulásokban terjedőben van

Molyhos szeder*Rubus canescens* DC. (*R. tomentosus* BORKH.)

a: –

n: Filz-Brombeere

Alaki jellemzők

- félcserje (0,6–1 m), *vesszejei* kétfélék lehetnek
- *vesszeje* szögletes, a földre terültek sűrűn szőrösek, a felegyenesedők kopaszak vagy gyéren szőrösek, tüskéi rövidek, hátrahajlottak
- *levelei* szórt állásúak, 3 vagy 5 levélkéből ujjasan összetettek, kissé bőrszerűek, felül sötétzöldek, fonákuk fehéren molyhos
- *virágai* dús virágú fürtökben vagy bugákban nyílnak, sárgásfehérek
- szeder *terméscsoportja* a kúpos vacokkal együtt válik le, sok részterméskéből áll, fényesfekete, ± száraz húsú, aromatikusan ízű

Biológiai jellemzők

- kétéves életciklusú, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, júniusban virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érkezik és hullik
- őszi lombszínre zöld vagy barnásszöld
- töről jól sarjad, földre terült hajtásai legyökeresedhetnek

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin, ± nitrofil

Elterjedés

- Európa déli fele, Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

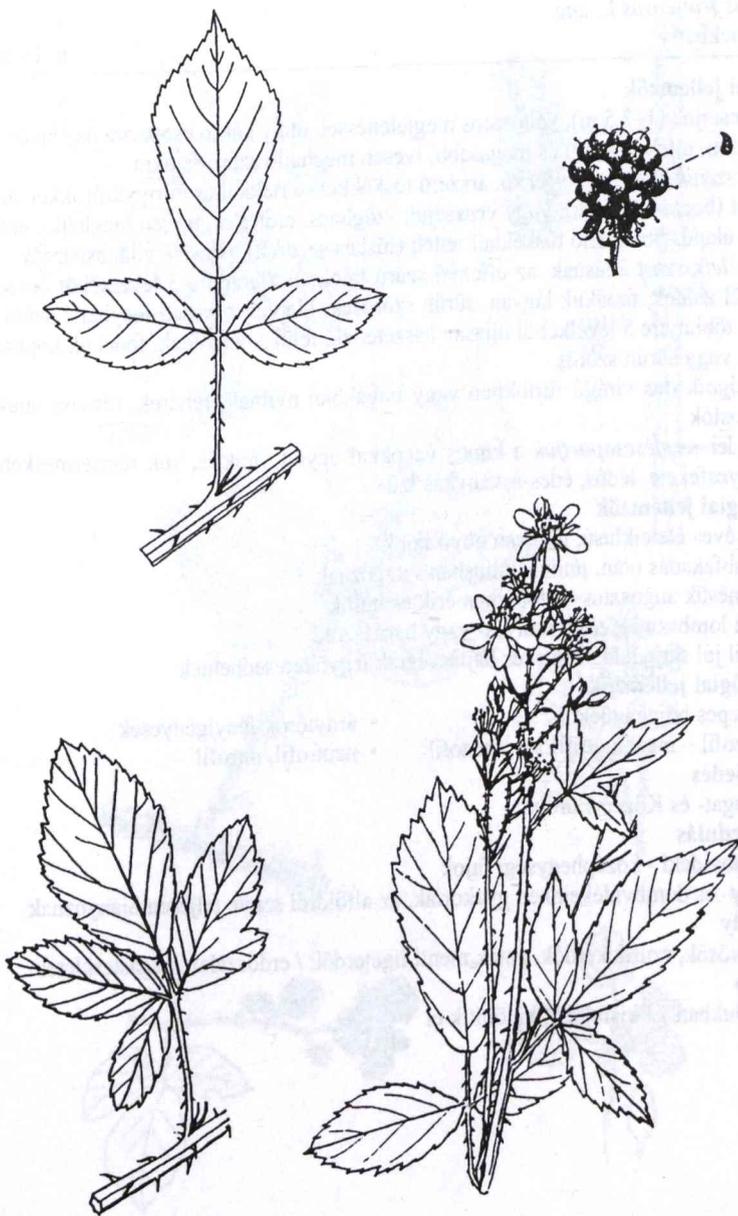
- (dombvidéki –) középhegységi faj
- főleg középhegységeinkben él, szórványos a dombvidékeken

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek és főleg szélei, vágások, felhagyott szőlők

Egyéb

- kevésbé ismert faj

Földi szedrek, vadszedrek

Rubus fruticosus L. agg.

a: blackberry

n: Brombeere

Alaki jellemzők

- félcserjék (1–2,5 m), változatos megjelenéssel, mely két fő csoportra osztható: alacsonyabb, elfekvő szárú és magasabb, ívesen meghajló szárú fajokra
- *vesszejük* hengeres, elfekvő, árszerű tüskékkel, sertékkal és mirigyszőrökkel sűrűn fedett (borzas szedrek), vagy *vesszejük* szögletes, erőteljes, ívesen meghajló, erős, széles alapú, ritkán álló tüskékkel fedett (tüskés szedrek), *rügyeik* világosbarnák
- *leveleik* szórt állásúak, az elfekvő szárú fajoknál többnyire 3 levélkéből összetettek, felül zöldek, fonáruk lágyan, sűrűn szőrösek, illetve az ívesen meghajló szárú fajoknál többnyire 5 levélkéből ujjasan összetettek, felül sötétzöldek, fonáruk kopasz, gyéren vagy sűrűn szőrös
- *virágaik* dús virágú fürtökben vagy bugákban nyílnak, fehérek, rózsaszínűek vagy piroslók
- szeder *terméscsoportjuk* a kúpos vacokkal együtt válik le, sok részterméskéből áll, fényesfekete, lédús, édes-savanykás ízű

Biológiai jellemzők

- két éves életciklusú, gyorsan növő fajok
- lombfakadás után, június–júliusban virágoznak
- termésük augusztus–októberben érik és hullik
- őszi lombszínük zöld, ibolyás- vagy barnászöld
- töről jól sarjadnak, elsőéves hajtásvégeik legyökeresedhetnek

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényűek
- mezofil – mezohigrofil/xeromezofil
- árnytűrők/fényigényesek
- neutrofil, nitrofil

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa

Élőfordulás

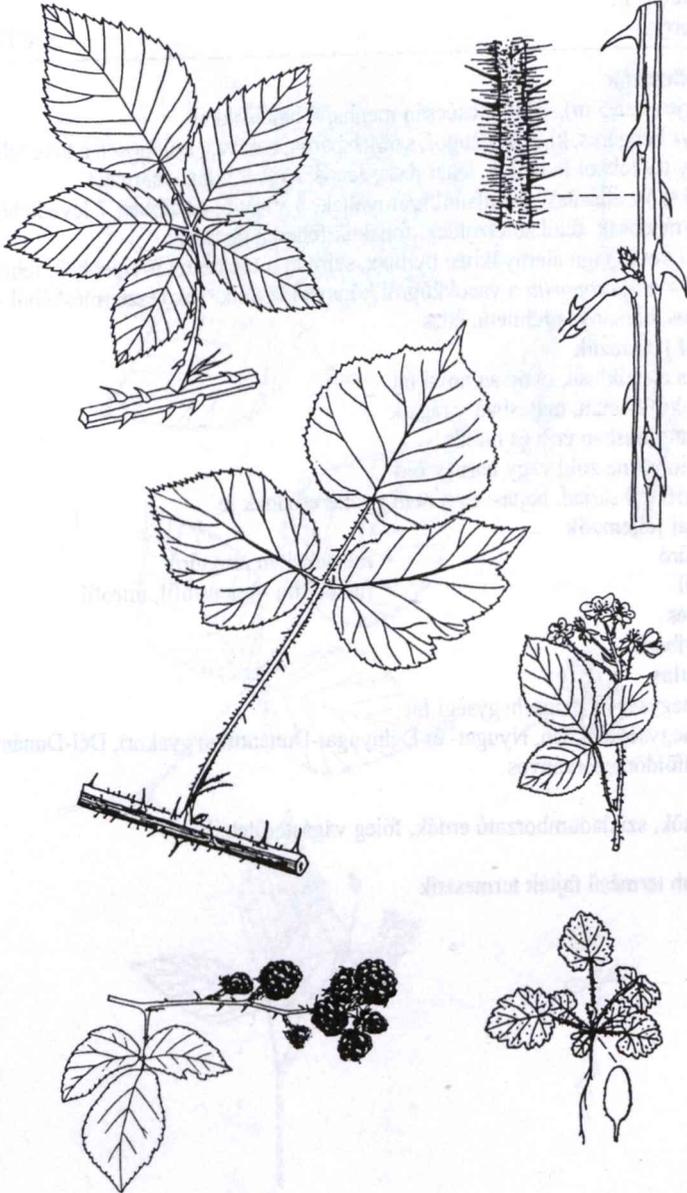
- dombvidéki - középhegységi fajok
- hegy- és dombvidékeinken gyakoriak, az alföldről szinte teljesen hiányoznak

Élőhely

- bükkösök, szurdokerdők, patak menti ligeterdők / erdőszélek, vágásterületek

Egyéb

- hazánkban 73 kistajukat különítik el

Málna, erdei málna

Rubus idaeus L.

a: raspberry

n: Himbeere

Alaki jellemzők

- félcserje (1–1,5 m), felálló, csúcsán meghajló hajtásokkal
- *vesszeje* hengeres, kissé zezugos, szürkésbarna, hamvas, különösen a töve felé merev, vékony tüskékkel fedett, de lehet tüskétlen is, *rügyei* világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 3 vagy 5, ritkábban 7 levélkéből összetettek, ráncosak, felül sötétzöldek, fonákuk fehéren nemezes
- *virágai* kevés tagú álnyírokban nyílnak, szirmai a csészénél rövidebbek, fehérek
- szeder *terméscsoportja* a vacokkúpról könnyen leválik, sok részterméskéből áll, világospiros, bársonyos felületű, édes

Biológiai jellemzők

- kétéves életciklusú, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése júliusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöld vagy barnászöld
- gyökérről jól sarjad, hajtásvégei nem gyökeresednek le

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékeltén árnytűrő
- mezofil
- (acidoklin –) neutrofil, nitrofil

Elterjedés

- Euroszibéria

Előfordulás

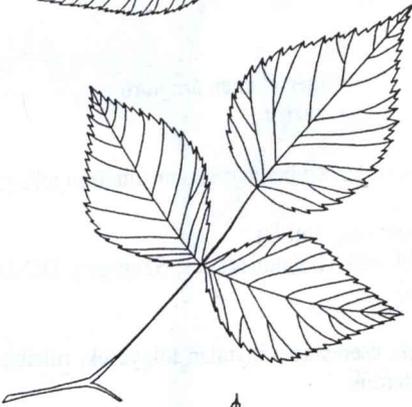
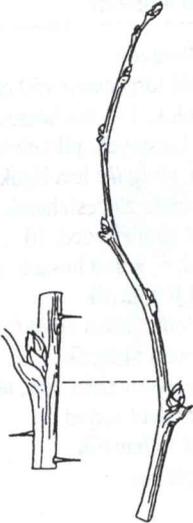
- középhegységi – magashegységi faj
- középhegységeinkben, Nyugat- és Délnyugat-Dunántúlon gyakori, Dél-Dunántúlon és a Kisalföldön szórványos

Élőhely

- bükkösök, szikladomborzatú erdők, főleg vágásterületeik

Egyéb

- nagyobb termésű fajtáit termesztik

Szúrós csodabogyó, egértövis*Ruscus aculeatus* L.

a: butcher's broom

n: Stacheliger Mäusedorn

Alaki jellemzők

- örökzöld törpecserje (50 cm), *szára* föláll és elágazik, *levélágai* ± átellenesen állanak, tojásdadok, 1–3 cm hosszúak, tompa zöld színűek, szúrósak
- *levelei* kicsinyek, pikkelyszerűek, barnák, a levélágak tövénél helyezkednek el
- egylaki, *virágai* a levélágak közepe táján pikkelyszerű murvalevelek hónaljából 1–2-esével erednek, zöldesfehérek
- *termése* gömbölyded, 10–15 mm átmérőjű, kárminpiros bogyó, benne többnyire 1 gömbölyded, 6–9 mm hosszú, viaszfényű *mag* van

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- márciusban virágzik
- termése októberben érik, télen hullik
- gyöktörzséről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezofil
- mérsékelten árnytűrő
- bazifil

Elterjedés

- Nyugat- és Dél-Európa, Észak-Afrika, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- Keszthelyi-hegység, Balaton-felvidék (Balatonederics, Szigliget), Dél-Dunántúl (Somogy, Baranya és Tolna megye)

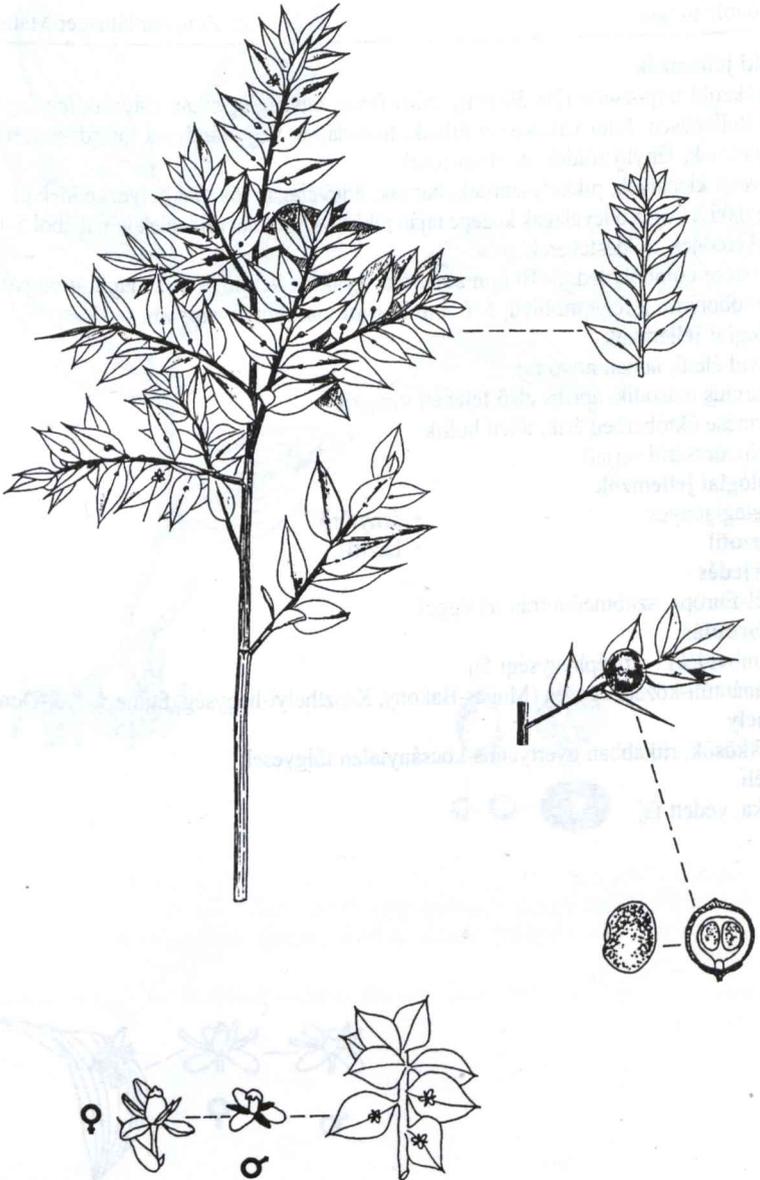
Élőhely

- bükkösök, gyertyános-tölgyesek, cseres-kocsánytalan tölgyesek, ritkábban mészkedvelő tölgyesek, keményfás ligeterdők

Egyéb

- védett faj

Lónyelvű csodabogyó*Ruscus hypoglossum* L.

a: double tongue

n: Zungenblättriger Mäusedorn

Alaki jellemzők

- örökzöld törpecserje (20–30 cm), *szára* ferde, egyszerű, ritkán elágazó, *levélágai* alul ± átellenesen, felül váltakozva állnak, tojásdadok vagy lándzsás tojásdadok, 4–7 cm hosszúak, fénylő zöldek, nem szúrósak
- *levelei* kicsinyek, pikkelyszerűek, barnák, a levélágak tövénél helyezkednek el
- egylaki, *virágai* a levélágak közepe táján pikkelyszerű murvalevelek hónaljából 5–6-osával erednek, zöldefehérek
- *termése* gömbölyded, 8–10 mm átmérőjű, gyakran kétoldalt kissé lapított bogyó, benne többnyire 2 félgömbölyű, 5–6 mm hosszú viaszfényű *mag* van

Biológiai jellemzők

- rövid életű, lassan növekvő faj
- március második, április első felében virágzik
- termése októberben érik, télen hullik
- gyöktörzséről sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezofil
- árnytűrő
- bazifil

Elterjedés

- Dél-Európa, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

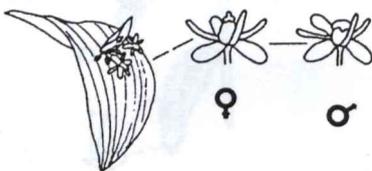
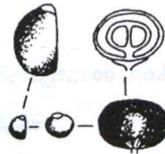
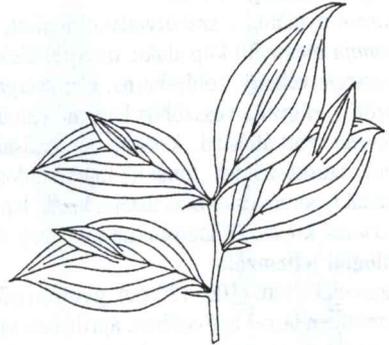
- dombvidéki – középhegységi faj
- Dunántúli-középhegység (Magas-Bakony, Keszthelyi-hegység, Sümeg), Dél-Dunántúl

Élőhely

- bükkösök, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

Egyéb

- ritka, védett faj

Fehér fűz, ezüst fűz*Salix alba* L.

a: white willow

n: Silberweide

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* nyúlánk, ± szabálytalanul hajlott, *kérgé* barnásszürke, hosszant repedezett, *koronája* megnyúlt kúp alakú, *ágai* felállók, seprőszerűen elágazók
- *vesszeje* vékony, zöldesbarna, élénksárga vagy élénkpiros, a csúcsi részen selymesen szőrös, *rügyei* a vesszőhöz hasonló színűek, selymesen szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, keskeny lándzsásak, 5–10 cm hosszúak, középen a legszélesebbek, szürkészöldek, fonákuk maradandóan fénylő selyemszőrű
- kétlaki, porzós és termős füzerei lazák, lekonyulók, kocsányosak, murvapikkelyei zöldek
- *termése* kopasz, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (100–120 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése és magja június első felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- higrofil
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia déli fele, Észak-Afrika

Előfordulás

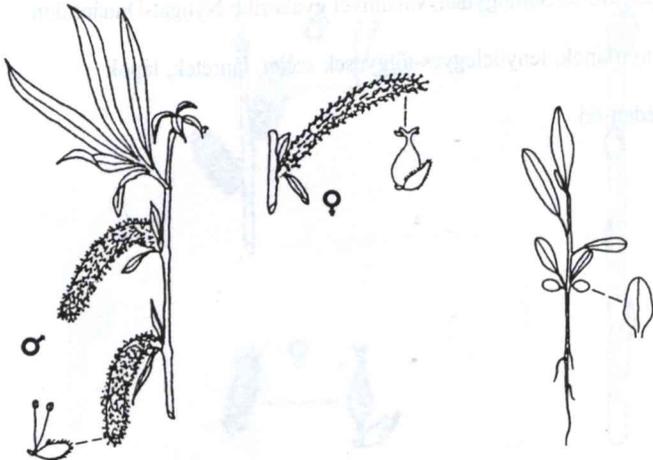
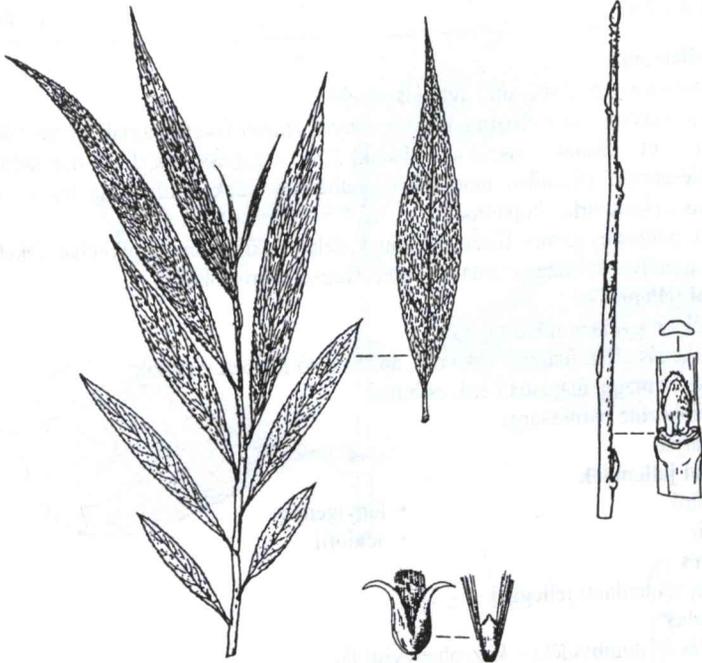
- sík vidéki faj
- alföldjeinken gyakori, de megtalálható a hegy-dombvidékek széles völgyeiben is

Élőhely

- puhafás ligeterdők

Egyéb

- fája sárgásbarna, puha, könnyű, laza szövetű
- vízbe merülő törzse légzőgyökereket fejleszt („szakállas fűz”)
- ma szelektált kultúrváltozatait ültetik, ezért az alapfaj visszaszorulóban van
- jó mézelő
- magas tavaszi vízállásos helyeken vesszőtermelésre korábban ún. fejesfa üzemmódot alkalmaztak

Füles fűz, zsályafűz*Salix aurita* L.

a: eared willow

n: Ohrweide

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2 m), sűrű ágrendszerrel
- *vesszeje* vékony, vörösesbarna, kopasz, fénylő, *rügyei* feketésbarnák, kopaszok
- *levelei* szórt állásúak, visszás tojásdadok, 2,5–5 cm hosszúak, felső harmadukban a legszélesebbek, feltűnően ráncosak és hullámos élűek, felül kissé fénylő zöldek, fonáruk kékesszürke, kopaszodó
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, felállóak, ülők, murvapikkelyei feketék
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőröstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt, március második, április első felében virágzik
- termése és magja májusban érik és hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- fényigényes
- higrofil
- acidofil

Elterjedés

- Európa, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

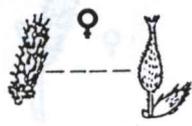
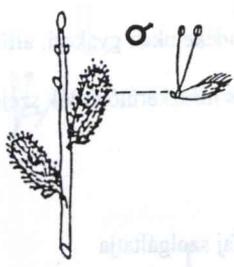
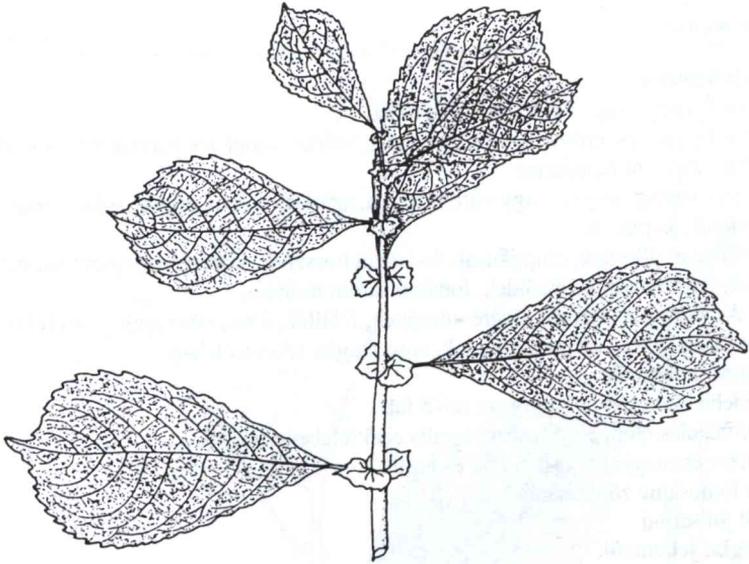
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- szórványos a Beregi-síkon, Nyírségen, Északi-középhegységben, Hanságban, Bakonyalján, Belső-Somogyban, valamivel gyakoribb Nyugat-Dunántúlon

Élőhely

- fűz- és nyírlápok, fenyőelegyes-tölgyesek szélei, láprétek, lápok

Egyéb

- ritka, védett faj

Kecskefűz, leányfűz, pálmáfűz, barkafa*Salix caprea* L.

a: goat willow

n: Salweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kis termetű fa (10 m)
- *törzse* ± egyenes, erősen ágas, *kérge* sima, szürke, szögletes paraszemölcsökkel, időskorban hosszant repedezett
- *vesszeje* vastag, sárgás- vagy vörösesbarna, szürkén szőrös, *rügyei* zöldes- vagy vörösesbarnák, kopaszak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak, 5–10 cm hosszúak, középen a legszélesebbek, rancosak, felül fénylő sötétzöldek, fonákuk sűrűn molyhos
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, felállóak, ülők, murvapikkelyei feketék
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (60 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, márciusban, április első felében virágzik
- termése és magja májusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Eurázsia

Előfordulás

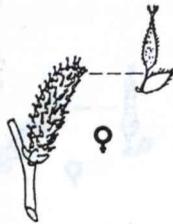
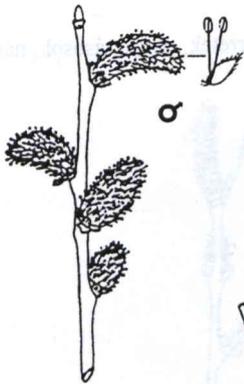
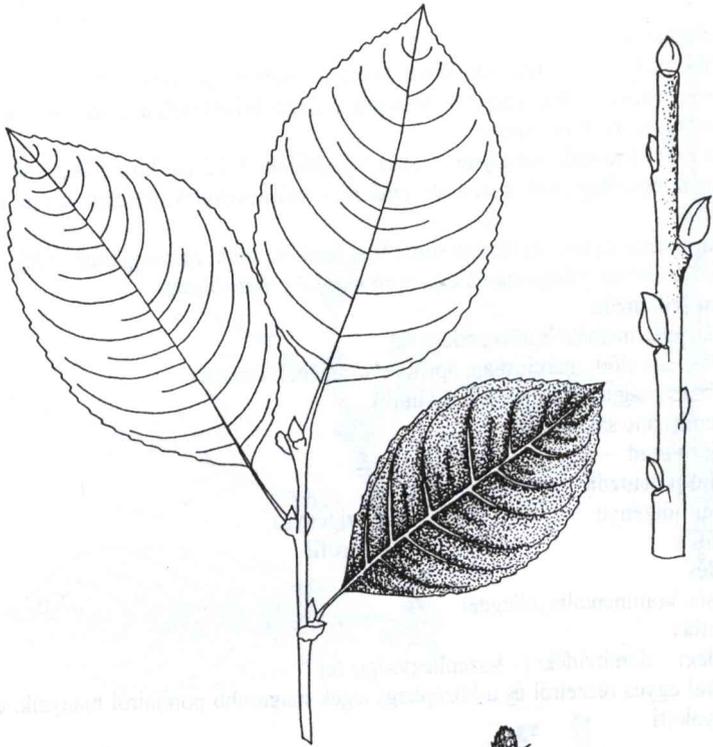
- dombvidéki – középhegységi faj
- középhegységeinkben és dombvidékeinken gyakori, alföldjeinken szórványos

Élőhely

- vágásterületek, üde lomberdők és mészkerülő erdők szélei; utak, nyiladékok szegélye, rézsűk, roncsolt területek

Egyéb

- pionír faj
- jó mézélő
- a „húsvéti barkát” részben ez a faj szolgáltatja

Rekettyefűz, hamvas fűz*Salix cinerea* L.

a: gray willow

n: Aschweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (5 m), félgömb alakú, tövétől erősen elágazó bokorral
- vesszeje vastag, zöldes- vagy feketésszürke, sűrűn, feketésszürkén szőrös, *rügyei* sárgásbarnák, szürkén molyhosak
- *levelei* szórt állásúak, megnyúlt visszás tojásdadok, 5–12 cm hosszúak, felső harmadukban a legszelebbek, ráncosak, felül matt szürkészöldek, fonákuk sűrűn, szürkén molyhos
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, felállóak, ülők, murvapikkelyei feketék
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, márciusban, április első felében virágzik
- termése és magja májusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- tőről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- fényigényes
- higrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Eurázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

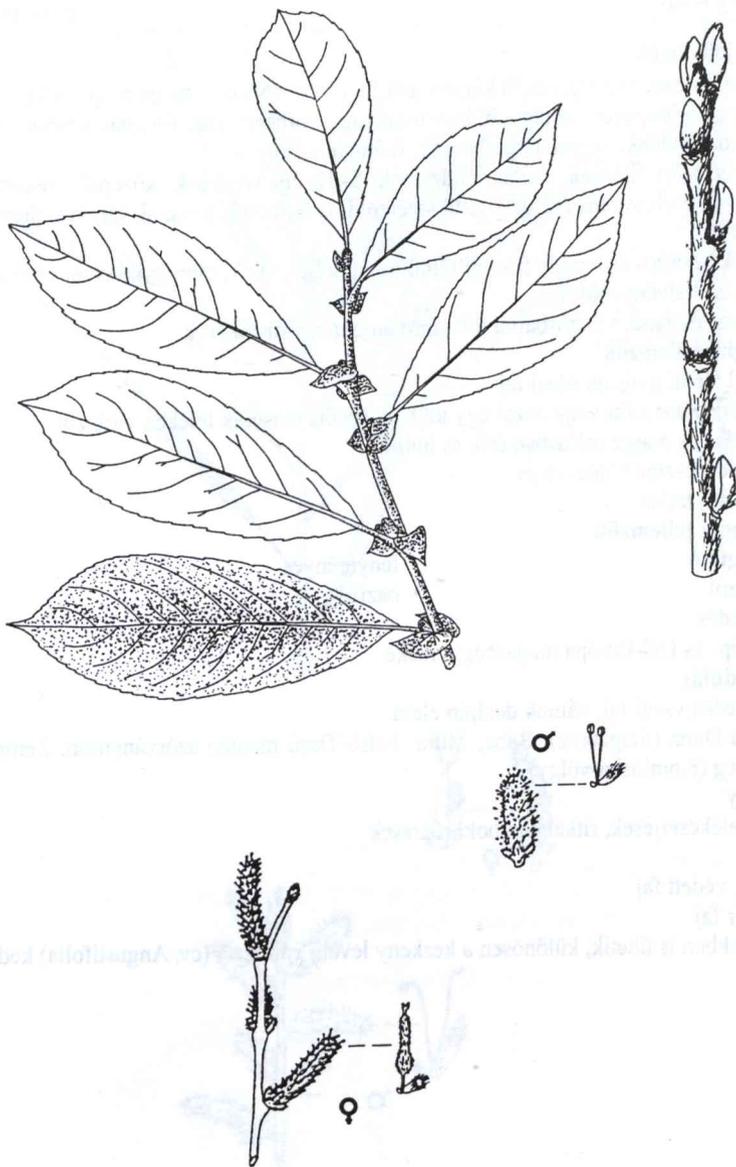
- sík vidéki – dombvidéki (– középhegységi) faj
- az alföld egyes részeiről és a középhegységek magasabb pontjairól hiányzik, egyébként gyakori

Élőhely

- fűz- és nyírlápok, égerlápok szélei, láprétek, mocsárrétek, magassásosok, nádasok

Egyéb

- pionír jellegű faj
- jó mézélő
- a „hűsvéti barkát” részben ez a faj szolgáltatja

Parti fűz, szürke fűz*Salix elaeagnos* SCOP. (*S. incanca* SCHRANK)

a: hoary willow

n: Grauweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (5 m), ritkán kis termetű fa, *törzse* egyenes, *kérge* sötétszürke
- *vesszeje* közepesen vastag, zöldesszürke vagy vörösesbarna, finoman szőrös, ízközei nagyon rövidek, *rügyei* sárgásbarnák, finoman szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, szálalásúak, 5–12 cm hosszúak, középső szakaszukon hosszan párhuzamos szélűek, felül sötétzöldek, fényesek, fonákuk szürkésfehéren nevezes
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, felállóak, ülők, murvapikkelyei vörösesbarnák, ill. halványzöldek
- *termése* kopasz, világosbarna tok, apró *magjai* szőröstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt vagy azzal egy időben, április második felében virágzik
- termése és magja májusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöldessárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- higrofil
- fényigényes
- bazifil

Elterjedés

- Közép- és Dél-Európa magashegyvidéke

Előfordulás

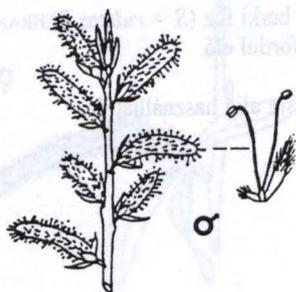
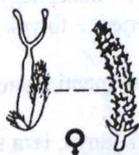
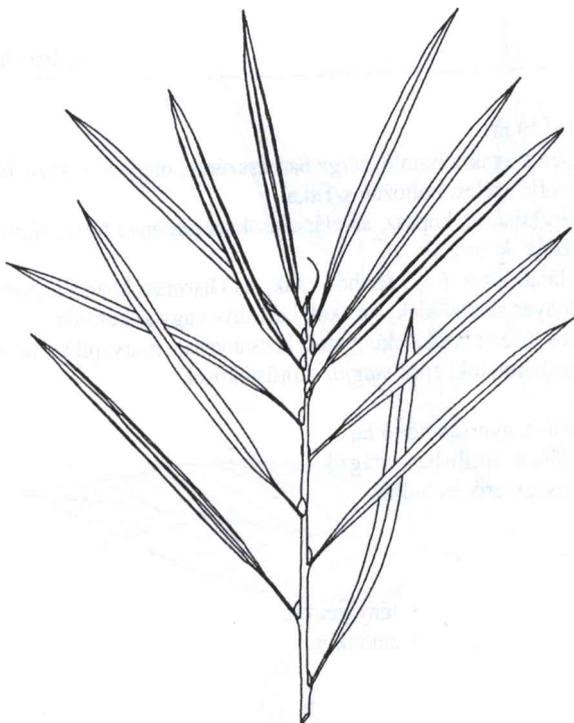
- magashegységi faj, nálunk dealpin elem
- Felső-Duna (Szigetköz), Rába, Mura, Felső-Tisza mentén szórványosan, Zempléni-hegység (Komlóska-völgy)

Élőhely

- hordalékcserjések, ritkábban bokorfüzesek

Egyéb

- ritka, védett faj
- pionír faj
- parkokban is ültetik, különösen a keskeny levelű változata (cv. *Angustifolia*) kedvelt

Törékeny fűz, csörögefűz*Salix fragilis* L.

a: crack willow

n: Bruchweide

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15–20 m)
- *törzse* gyakran görbe, erős ágakra bomló, *kérgé* barnásszürke, mélyen és kissé hálózatosan repedezett, *koronája* széles, boltozatos, ritka
- *vesszeje* vastagabb, sárgásbarna, kopasz, az elágazásoknál pattanva törik, *rügyei* sárgásbarnák vagy feketedők, kopaszak
- *levelei* szórt állásúak, lándzsásak, 6–15 cm hosszúak, alsó harmadukban a legszélesebbek, kopaszak, felül fényes sötétzöldek, fonákuk halvány- vagy kékeszöld
- kétlaki, porzós és termős füzerei lazák, lekonyuló, kocsányosak, murvapikkelyei zöldek
- *termése* kopasz, világosbarna tok, apró *magjai* szőröstökösek

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (70–80 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése és magja júniusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- higrofil
- fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Euroszibéria

Előfordulás

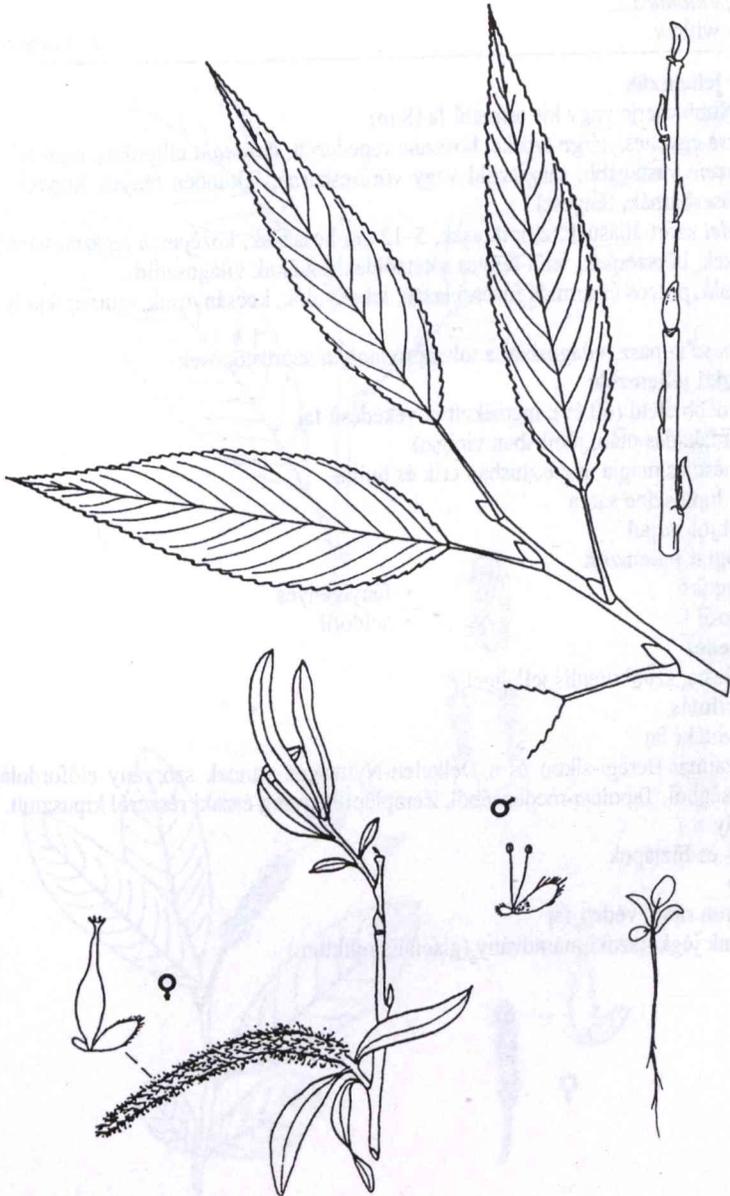
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- az egész országban elterjedt a folyók és patakok mentén

Élőhely

- puhafás ligeterdők, patak menti ligeterdők

Egyéb

- fája sárgásbarna, puha, könnyű, laza szövetű
- a fehér fűzzel alkotott hibridje a berki fűz (*S. × rubens* SCHRANK) gyakori, tömegesen a Tisza és mellékfolyói mentén fordul elő
- pionír faj, jó mézelő
- vastag, merev vesszői kosárfonásra alig használhatók

Babérfűz, borostyánfűz, ötporzós fűz

Salix pentandra L.

a: bay willow

n: Lorbeerweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kis termetű fa (8 m)
- *törzse* egyenes, *kérge* szürke, hosszant repedezett, *koronája* elliptikus, *ágai* felálló
- *vesszeje* vastagabb, sárgászöld vagy vörösbarna, feltűnően fényes, kopasz, *rügyei* vörösbarnák, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak, 5–12 cm hosszúak, közepén a legszélesebbek, kopaszak, borszerűek, felül fényes sötétzöldek, fonákuk világoszöld
- kétlaki, porzós és termős füzerei lazák, lekonyuló, kocsányosak, murvapikkelyei zöldek
- *termése* kopasz, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstköcsök

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (60 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, júniusban virágozik
- termése és magja augusztusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- higrofil
- fényigényes
- acidofil

Elterjedés

- Eurázsia, szubboreális jelleggel

Előfordulás

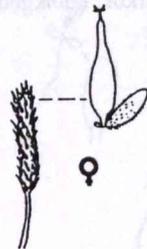
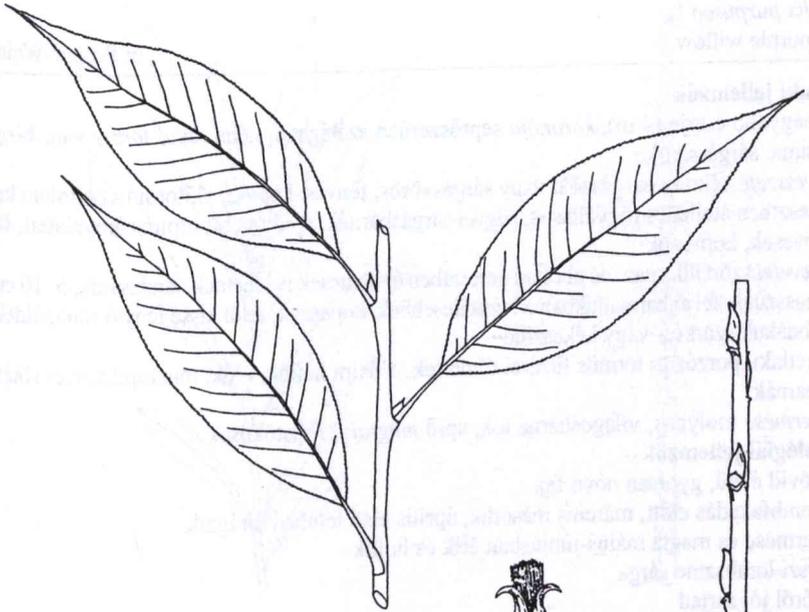
- sík vidéki faj
- a Szatmár-Beregi-síkon és a Délkeleti-Nyírségen vannak szórvány előfordulásai, a Hanságból, Tapolcai-medencéből, Zempléni-hegység északi részéről kipusztult

Élőhely

- nyír- és fűzlápok

Egyéb

- nagyon ritka, védett faj
- nálunk jégkorszaki maradvány (glaciális reliktum)

Csigolyafűz, biborfűz, sárfűz*Salix purpurea* L.

a: purple willow

n: Purpur-Weide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (4 m), *koronája* seprőszerűen szétágazó, néha rövid *törzse* van, *kérge* sima, sárgásszürke
- *vesszeje* vékony, sárgászöld vagy sárgászörös, fényes, kopasz, előfordul az eltoltan keresztben átellenes rügyállás is, *rügyei* sárgásbarnák, gyakran bíborpiros árnyalattal, fényesek, kopaszok
- *levelei* szórt állásúak, de eltoltan keresztben átellenesek is lehetnek, lándzsásak, 5–10 cm hosszúak, felső harmadukban a legszélesebbek, kopaszak, felül kissé fénylő sötétzöldek, fonákuk szürkés- vagy kékeszöld
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, oldalra hajlók, ülők, murvapikkelyei sötétbarnák
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, március második, április első felében virágzik
- termése és magja május-júniusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- kiegyenlített hőigényű
- fényigényes
- higrofil
- baziklin

Elterjedés

- Európa (az északi, északkeleti részek kivételével), Észak Afrika

Előfordulás

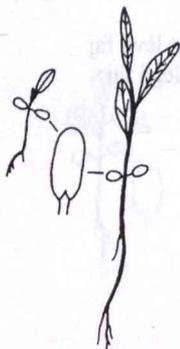
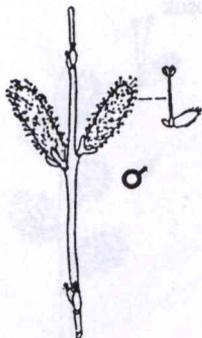
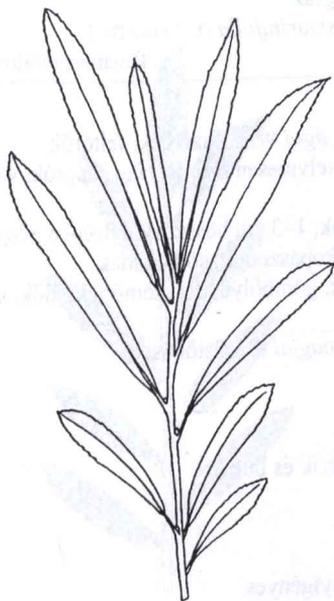
- sík vidéki (– dombvidéki – közephegységi) faj
- elsősorban a Duna és mellékfolyói mentén él, a Tisza és mellékfolyói, illetve a hegydombvidéki patakok mentén szórványosabb

Élőhely

- bokorfüzesek; árkok, kubikgördrök, holtágak, patakhordalékok

Egyéb

- pionír faj
- értékes fonófűz
- jó mézeldő

Serevényfűz, cinegefűz, ciglefűz, rozmaringfűz

Salix rosmarinifolia L. (*S. repens* L. ssp. *rosmarinifolia* /L./ HARTM.)

a: rosemary-leaved willow

n: Rosmarinblättrige Weide

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1 m), *törzse* elfekvő, rövid, *ágai* vesszőszerűek, feltörők
- *vesszeje* feltűnően vékony, vörösesbarna, selymesen szőrös, *rügyei* aprók, vörösesbarnák, selymesen szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, hosszúkás lándzsásak, 1–3 cm hosszúak, közepén a legszélesebbek, ezüstösen selymesen szőrösek, felül kopaszodók, sötétzöldek
- kétlaki, porzós és termős füzerei kicsinyek, gömbölydedek, tömöttek, ülők, murvapikelyei sötétbarnák
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, márciusban virágzik
- termése és magja május második felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárga vagy barnásvörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- mezohigrofil
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

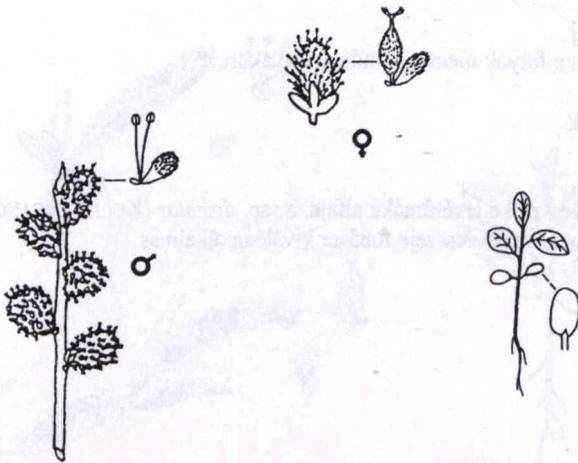
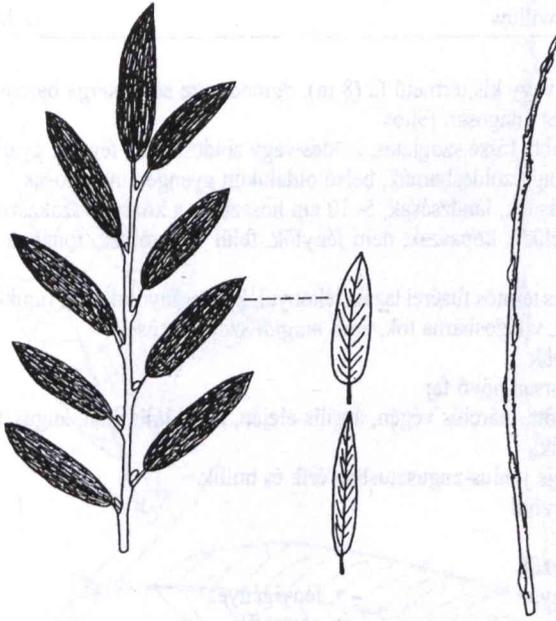
- sík vidéki (– dombvidéki) faj
- tömeges a Duna-Tisza közén, az Alföld többi részén és a hegy-, dombvidékeken szórványos

Élőhely

- láprétek, üde homoki gyepek, ritkábban magassásosok

Egyéb

- ritkulóban lévő faj
- pionír jellegű faj

Mandulafűz, mandulalevelű fűz, háromporzós fűz

Salix triandra L. (*S. amygdalina* L.)

a: almond-leaved willow

n: Mandelweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kis termetű fa (8 m), ágrendszere sűrű, kérge barnásszürke, cserpesen leváló és világosan foltos
- vesszeje vastagabb, kissé szögletes, zöldes vagy zöldesbarna, fényes, gyakran elágazó, rügvei barnák vagy zöldesbarnák, belső oldalukon gyengén molyhosak
- levelei szórt állásúak, lándzsásak, 5–10 cm hosszúak, a középső szakaszon hosszan ± párhuzamos szélűek, kopaszak, nem fénylők, felül sötétzöldek, fonákuk kékesszürke vagy fehéres
- kétlaki, porzós és termős füzerei lazák, lekonyulók, kocsányosak, murvapikkelyei zöldek
- termése kopasz, világosbarna tok, apró magjai szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, március végén, április elején, majd júliusban, augusztus első felében újra virágzik
- termése és magja június-augusztusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- higrofil
- fényigényes
- neutrofil

Elterjedés

- Eurázsia

Élőfordulás

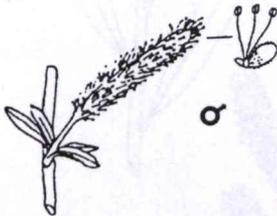
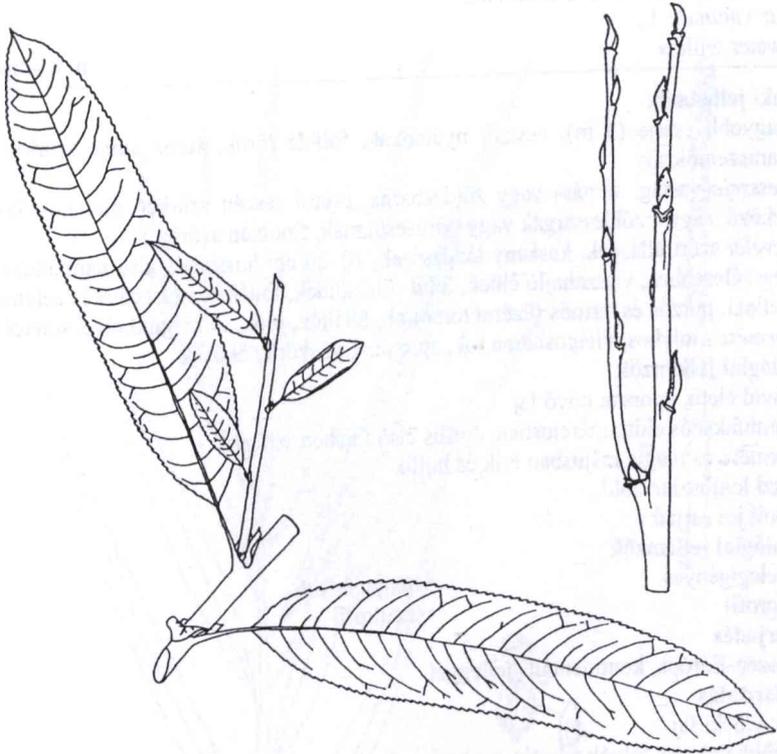
- sík vidéki faj
- alföldjeinken a folyók mentén mindenütt gyakori

Élőhely

- bokorfüzesek

Egyéb

- pionír faj
- nálunk a kékesszürke levélfonákú alfaja, a ssp. *discolor* (KOCH) ARCANGELI éli
- hámozás után is fehér vesszeje fonásra kiválóan alkalmas
- jó mézelő

Kosárkötőfűz, kötő fűz, kenderfűz*Salix viminalis* L.

a: water willow

n: Korbweide

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (5 m), *vesszői* nyúlánkak, fölfelé török, *kérge* sima, szürkészöld, paraszemölcsös
- *vesszeje* vastag, sárgás- vagy zöldesbarna, csúcsi részén szürkén molyhos, hosszú ízközű, *rügyei* zöldessárgák vagy vörösesbarnák, finoman szőrösek
- *levelei* szórt állásúak, keskeny lándzsásak, 10–20 cm hosszúak, alsó harmadukban a legszélesebbek, visszahajló élűek, felül sötétzöldek, fonákuk ezüstszürkén selymes
- kétlaki, porzós és termős füzerei tömöttek, felállók, ülők, murvapikkelyei sötétek
- *termése* molyhos, világosbarna tok, apró *magjai* szőrüstökösek

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás előtt, márciusban, április első felében virágzik
- termése és magja májusban érik és hullik
- őszi lombszíne zöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- higrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Közép-Európa, kontinentális jelleggel

Előfordulás

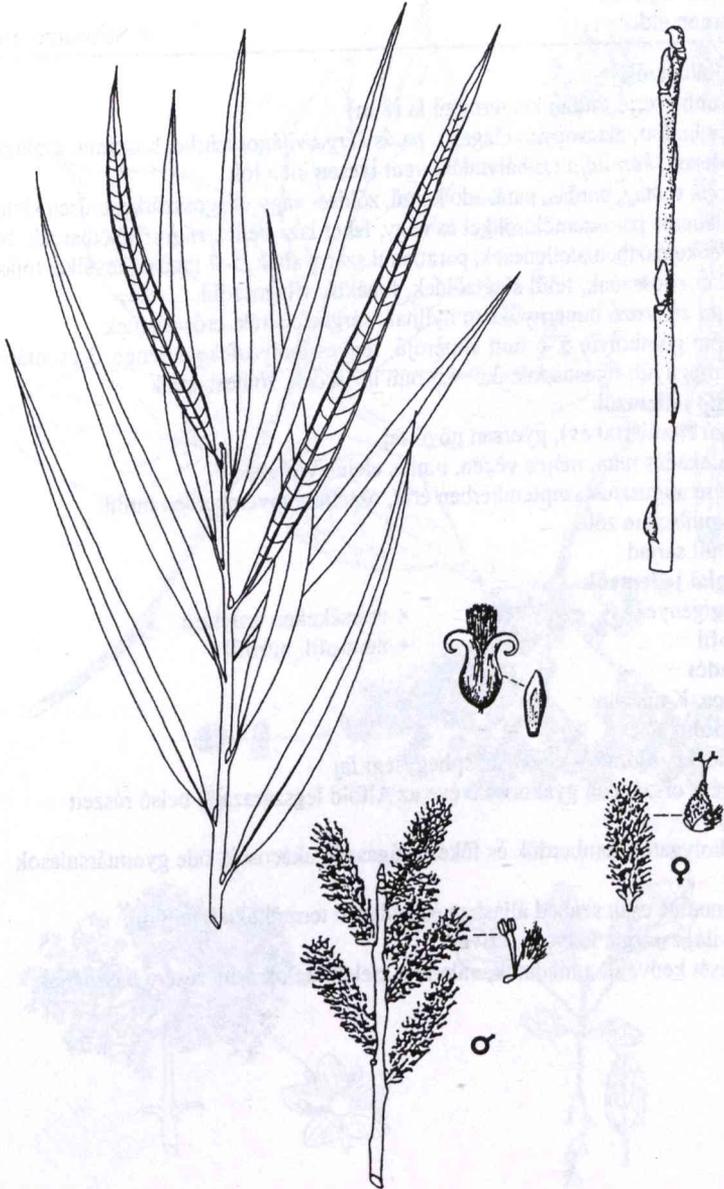
- sík vidéki faj
- alföldjeinken a folyók mentén gyakori, szórványosan fölbukkan a hegy-, dombvidékek patakjai mentén is

Élőhely

- bokorfüzesek

Egyéb

- pionír faj
- leggyakoribb fonófűzünk
- jó mézélő

Fekete bodza*Sambucus nigra* L.

a: common elder

n: Schwarzer Holunder

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje, ritkán kis termetű fa (8 m)
- *törzse* hajlott, alacsonyan elágazó, parás *kérge* világosszürke, hosszant, szalagszerűen repedezett, *koronája* szabálytalan, *ágai* ívesen kihajlók
- *vesszeje* vastag, bordás, parásodó kérgű, zöldes- vagy világosszürke, erősen kiemelkedő rozsdabarna paraszemölcsökkel és nagy, fehér laza béllal, *rügyei* sötétbarnák, borzasak
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, 5–7 tagúak, levélkéi tojásdadok, 4–12 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk világoszöld
- *virágai* sátorozó bogernyőkben nyílnak, sárgásfehérek, erős illatúak
- *termése* gömbölyű, 5–6 mm átmérőjű, fényes ibolyásfekete benge, 3 csontárral, melyek megnyúlt tojásdadok, 3,5–4,5 mm hosszúak, zöldesbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (100 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május végén, június elején virágzik
- termése augusztus-szeptemberben érik, október–novemberben hullik
- őszi lombszíne zöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mérsékeltén árnytűrő
- mezofil
- neutrofil, nitrofil

Elterjedés

- Európa, Kaukázus

Előfordulás

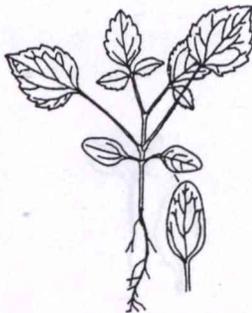
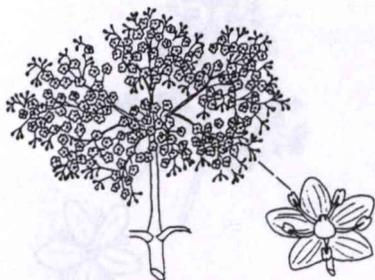
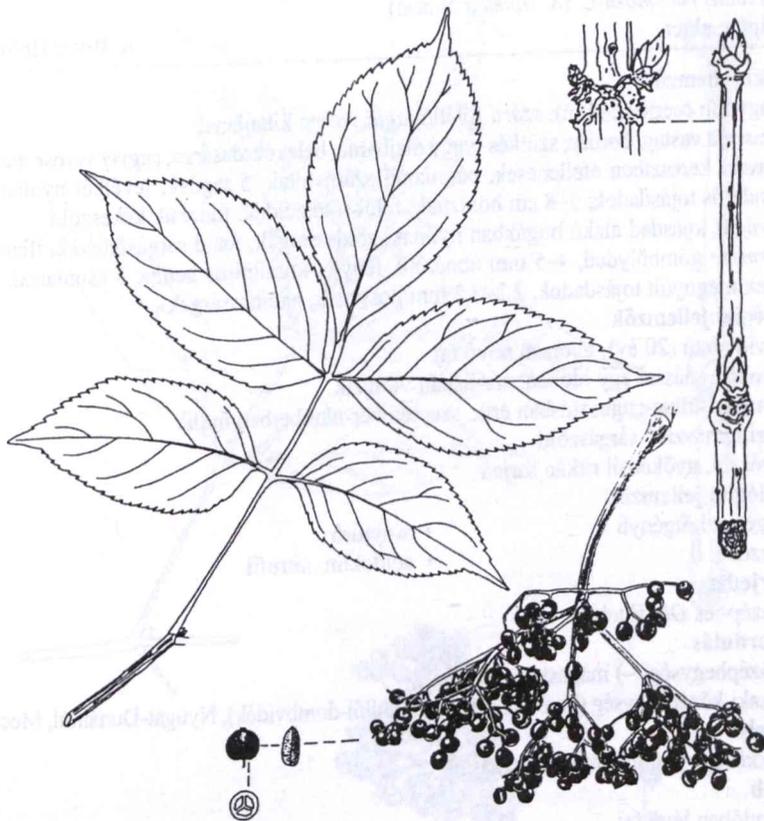
- sík vidéki – dombvidéki – közephegységi faj
- az egész országban gyakori, kivéve az Alföld legszárazabb belső részeit

Élőhely

- üde, bolygatott lomberdők és főként vágásaik, akácok, üde gyomtársulások

Egyéb

- fatermetűvé csak szabad állásban és kedvező termőhelyen fejlődik
- fája világossárga, kemény, szívós
- termését kedvelik a madarak, valamint ételek, italok színezésére használják

Vörös bodza, szarvasbodza, fürtös bodza

Sambucus racemosa L. (*S. sibirica* NAKAI)

a: alpine elder

n: Roter Holunder

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (2–4 m), *szára* fölálló, *ágai* ívesen kihajlanak
- *vesszeje* vastag, bordás, szürkés- vagy olajbarna, bele rozsdasárga, *rügyei* vörösesbarnák
- *levelei* keresztben átellenesek, páratlanul szárnyaltak, 5 tagúak, levélkéi nyúlánkak, lándzsás tojásdadok, 5–8 cm hosszúak, felül sötétzöldek, fonákuk kékeszöld
- *virágai* tojásdad alakú bugákban nyílnak, zöldessárgák, majd sárgásfehérek, illatosak
- *termése* gömbölyded, 4–5 mm átmérőjű, fénylő, korallpiros benge, 3 csontárral, melyek megnyúlt tojásdadok, 2,2–3,2 mm hosszúak, narancssárgák

Biológiai jellemzők

- rövid életű (20 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadással egy időben, áprilisban virágzik
- termése július-augusztusban érik, szeptember-októberben hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól, gyökérről ritkán sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- árnytűrő
- acidoklin, nitrofil

Elterjedés

- Közép- és Dél-Európa

Előfordulás

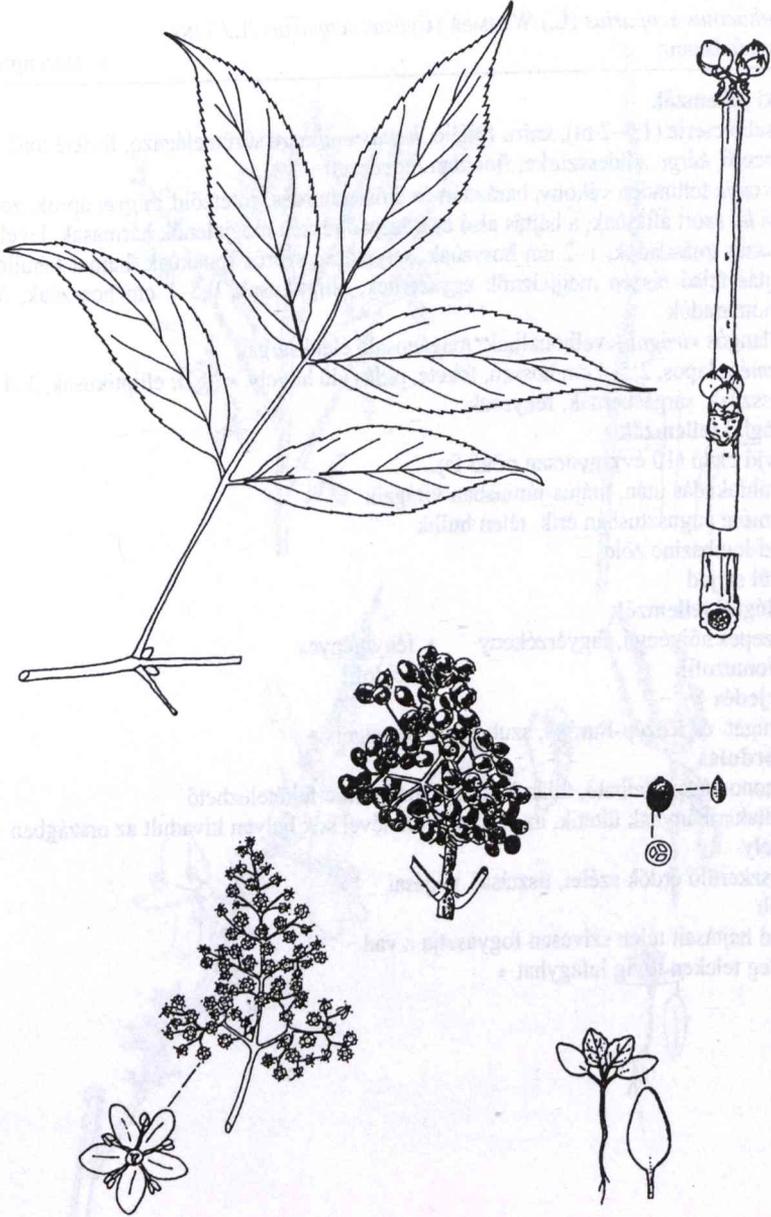
- (középhegységi –) magashegységi faj
- Északi-középhegység (kivéve Cserhát, Gödöllői-dombvidék), Nyugat-Dunántúl, Mecsek

Élőhely

- bükkösök, szurdokerdők és vágásaik

Egyéb

- ritkulóban lévő faj

Seprőzanót*Sarothamnus scoparius* (L.) WIMMER (*Cytisus scoparius* [L.] LINK)

a: scotch broom

n: Besenginster

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2 m), *szára* fölálló, *hajtásrendszere* sűrűn elágazó, fölfelé törő, seprőszerű, *kérge* zöldesszürke, finoman repedezett
- *vesszeje* feltűnően vékony, barázdált és erősen bordás, sötétzöld, *rügyei* aprók, zöldek
- *levelei* szórt állásúak, a hajtás alsó és középső részén megjelenők hármaskak, levélkéik visszas tojásdadok, 1–2 cm hosszúak, selymesen szőrös fonákúak, hamar lehullók, a hajtás felső részén megjelenők egyszerűek, elliptikusak, 0,5–1 cm hosszúak, őszig fennmaradók
- pillangós *virágai* levélhómaljiak, magánosak, élénksárgák
- *termése* lapos, 2,5–4 cm hosszú, fekete, pillás élű hüvely, *magjai* elliptikusak, 3–4 mm hosszúak, sárgásbarnák, fényesek

Biológiai jellemzők

- rövid életű (10 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május-júniusban virágzik
- termése augusztusban érik, télen hullik
- őszi lombszíne zöld
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű, fagyérzékeny
- xeromezofil
- fényigényes
- acidofil

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

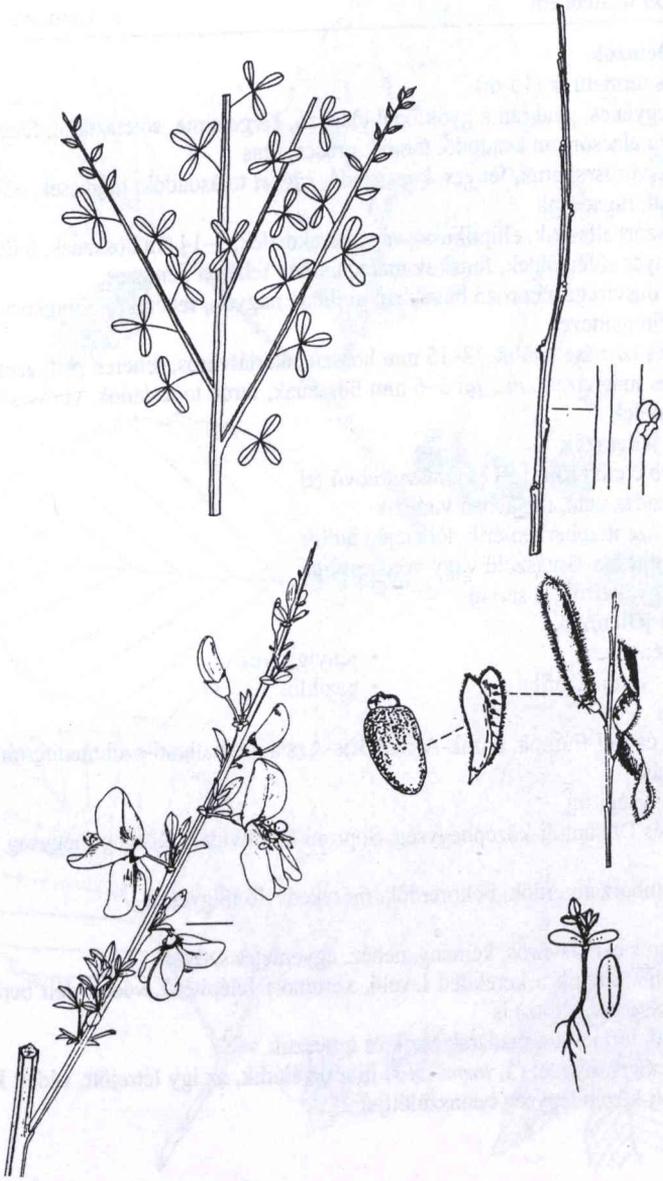
- őshonossága vitatható, talán Nyugat-Dunántúlon feltételezhető
- vadtakarmánynak ültetik, az Alföld kivételével sok helyen kivadult az országban

Élőhely

- mészkerülő erdők szélei, tisztásai, vágásai

Egyéb

- zöld hajtásait télen szívesen fogyasztja a vad
- hideg teleken tövig lefagyhat

Lisztes berkenye, süvöltény*Sorbus aria* (L.) CRANTZ s.l.

a: common whitebeam

n: Gemeine Mehlbeere

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15 m)
- *törzse* egyenes, gyakran a gyökfőnél elágazó, *kérge* sima, sötétszürke, fehéren foltos, *koronája* alacsonyan kezdődő, tömött, erősen ágas
- *vesszeje* vörösesbarna, fényes, kopaszodó, *rügyei* tojásdadok, hegyesek, zöldek vörös foltokkal, ragadósak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak vagy kerekdedek, 5–14 cm hosszúak, felül kopaszodók, fényes sötétzöldek, fonákuk maradandóan fehéren nemezes
- *virágai* dúsvirágú sátorozó bugákban nyílnak, nagyok, fehérek, a virágkocsány és vancok sűrűn nemezes
- almácska *termése* ovális, 12–15 mm hosszú, skarlátvörös, fehéren pettyezett, benne 2 kövecses magházzal, *magjai* 5–6 mm hosszúak, ferde tojásdadok, vörösesbarnák, selemfényűek

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (100–150 év), lassan nőző faj
- lombfakadás után, májusban virágozik
- termése szeptemberben érik, tél elején hullik
- őszi lombszínre sárgászöld vagy vörössárga
- töről és gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Nyugat- és Dél-Európa, Észak-Afrika, Kis-Ázsia, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel

Élőfordulás

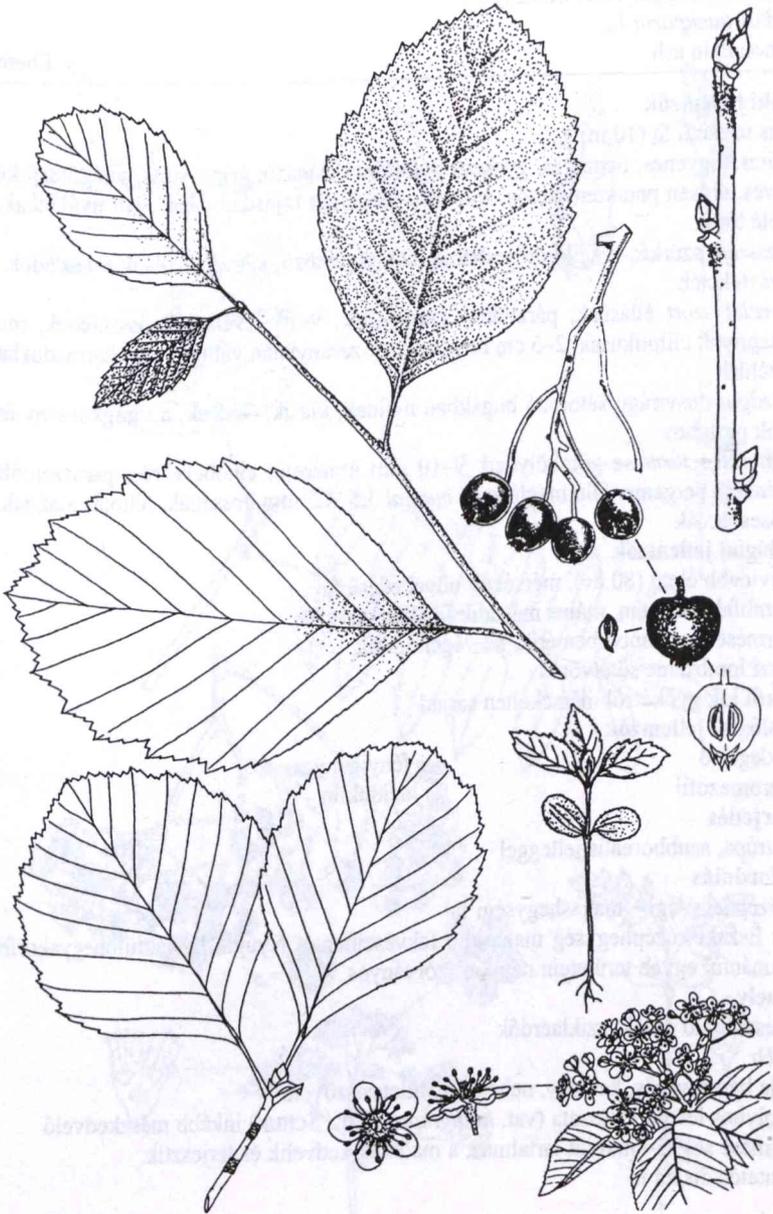
- középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Soproni-dombvidék, Kőszegi-hegység

Élőhely

- szikladomborzatú erdők, bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek

Egyéb

- fája világos barnászöld, kemény, nehéz, egyenletes szövettű
- alakkörébe tartozik a kerekded levelű, xeromorf felépítésű, védett déli berkenye (*S. graeca* /SPACH./ LODD.) is
- jó mézelő, termését a madarak eszik és terjesztik
- a barkócaberkenyével (*S. torminalis*) hibridizálódik, az így létrejött, védett kistípus a Dunántúli-középhegység bennszülöttjei

Madárberkenye, veres berkenye*Sorbus aucuparia* L.

a: mountain ash

n: Eberesche

Alaki jellemzők

- kis termetű fa (10 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, gyakran gyökfőnél elágazó, *kérge* sima, világosszürke, fényes, erősen paraszemölcsös, *koronája* megnyúlt tojásdad, laza, *ágai* nyúlankak, felfelé törők
- *vesszeje* szürkés- vagy vörösesbarna, hosszú izkőzű, *rügyei* nyúlank tojásdadok, ibolyásfeketék
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 9–15 levélkéből összetettek, melyek megnyúlt elliptikusak, 2–5 cm hosszúak, részaránytalan vállúak, alsó harmadukban ép szélűek
- *virágai* dúsvirágú sátorozó bugákban nyílnak, kicsik, fehérek, a virágkocsány és vácok molyhos
- almácska *termése* gömbölyded, 9–10 mm átmérőjű, cinóbervörös, paraszemölcsös, benne 3 pergamenfalú magházzal, *magjai* 3,5–4,5 mm hosszúak, féltojás alakúak, vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május második felében virágzik
- termése szeptemberben érik, tél végén hullik
- őszi lombszíne sötétvörös
- töről jól, gyökérről mérsékeltén sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- xeromezofil
- fényigényes
- acidoklin

Elterjedés

- Európa, szubboreális jelleggel

Előfordulás

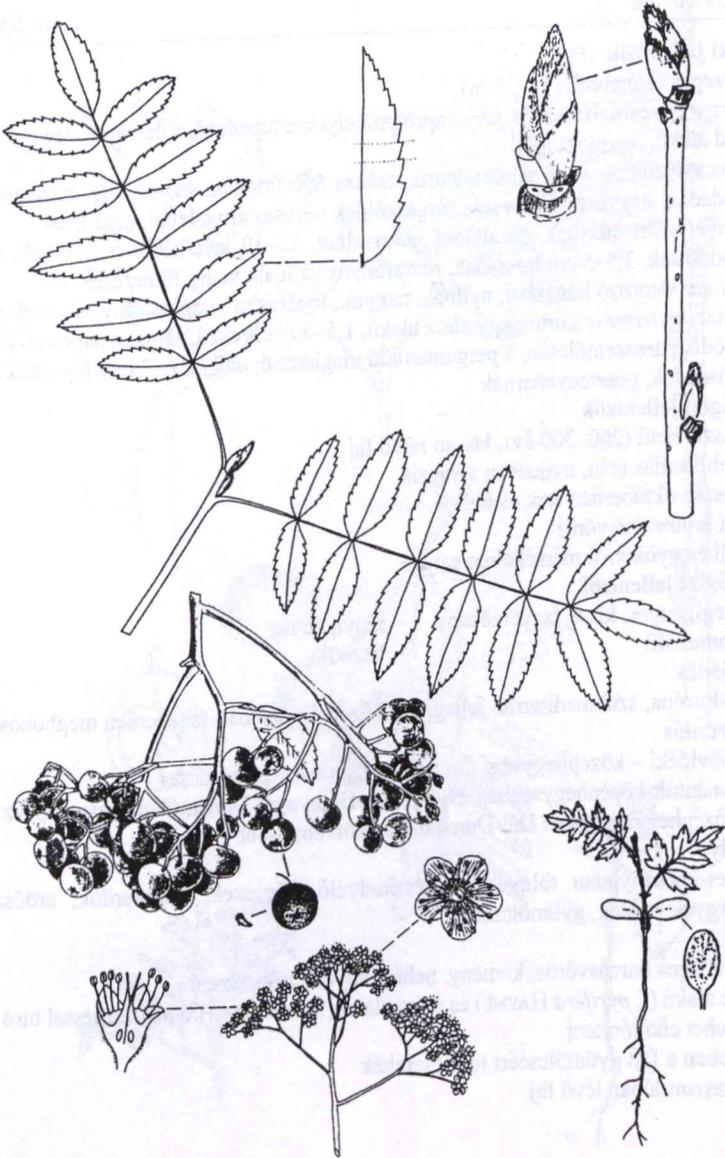
- középhegységi – magashegységi faj
- az Északi-középhegység magasabb fekvéseiben, a Nyugat-Dunántúlon gyakoribb, a Dunántúl egyéb területein nagyon szórványos

Élőhely

- mészkerülő erdők, sziklaerdők

Egyéb

- fája barnásvörös, kemény, nehéz, egyenletes szövetű
- molyhos levelű változata (var. *lanuginosa* /KIT./ SCHUR) inkább mészkedvelő
- termése sok C-vitamint tartalmaz, a madarak kedvelik és terjesztik
- mutatós díszfa is

Házi berkenye, fajtóska, fajtós berkenye, kerti berkenye*Sorbus domestica* L.

a: service tree

n: Speierling

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15–20 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* apró pikkelyekre repedező, sötétbarna, *koronája* tojásdad alakú, *ágai* vastagok
- *vesszeje* zöldes- vagy vörösesbarna, csúcsa felé finoman szőrös, *rügyei* megnyúlt tojásdadok, hegyesek, fényesek, sárgászöldek vöröses árnyalattal, ragadósak
- *levelei* szórt állásúak, páratlanul szárnyaltak, 15–19 levélkéből összetettek, melyek lándzsásak, 3,5–5 cm hosszúak, részarányos vállúak, végig fűrészesek
- *virágai* sátorozó bugákban nyílnak, nagyok, fehérek, a virágkocsány és vacok gyapjas
- almácska *termése* körte vagy alma alakú, 1,5–3 cm hosszú, sárga, a napos oldalon vörösödő, paraszemölcsös, 5 pergamenfalú magházzal, *magjai* 6–7 mm hosszúak, széles tojásdadok, gesztenyebarnák

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), lassan növő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése októberben érik és hullik
- őszi lombszíne vörös
- töről és gyökérről mérsékelt sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes, kissé fagyérzékeny
- fényigényes
- xeromezofil
- baziklin

Elterjedés

- Dél-Európa, szubmediterrán jelleggel(Közép-Európában feltehetően meghonosodott

Előfordulás

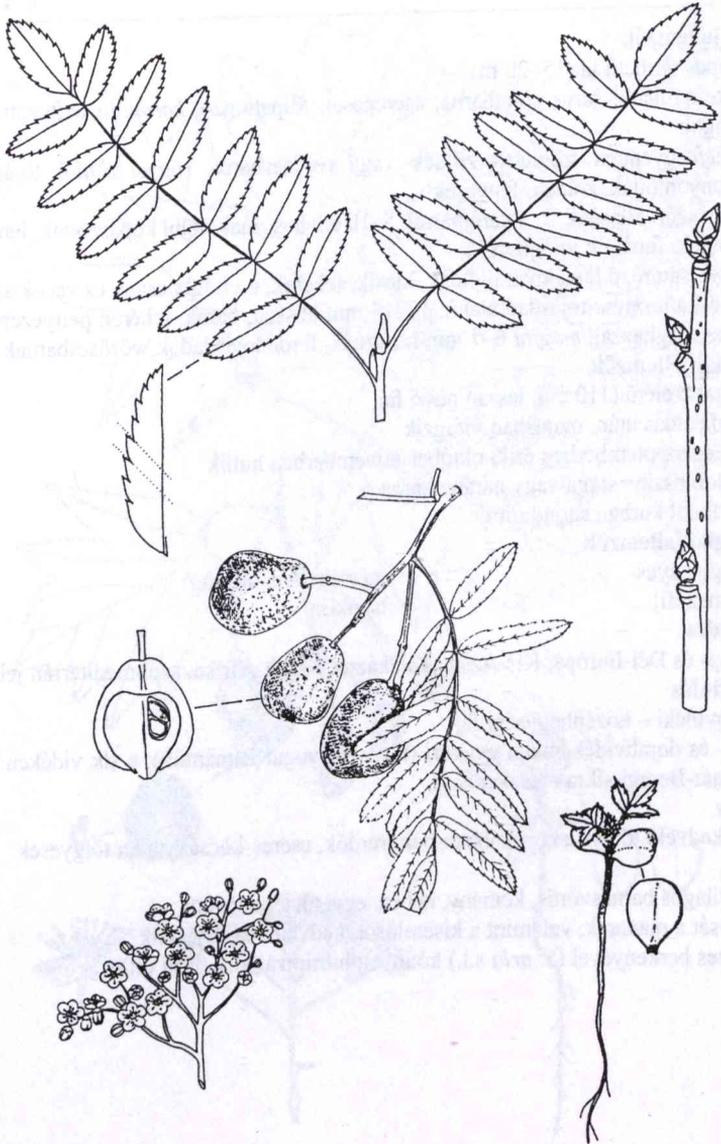
- dombvidéki – középhegységi faj, nálunk őshonossága kérdéses
- a Dunántúli-középhegységben, Nyugat- és Délnyugat-Dunántúlon gyakoribb, az Északi-középhegységben és Dél-Dunántúlon szórányosabb

Élőhely

- cseres-kocsánytalan tölgyesek, mézskedvelő tölgyesek, bokorerdők, erdőszélek, mezsgyék, szőlők, gyümölcsösök

Egyéb

- fája világos barnászörös, kemény, nehéz, egyenletes szövettű
- körte alakú (f. *pyrifera* HAYNE) és alma alakú (f. *pomifera* HAYNE) terméssel bíró alakjait lehet elkülöníteni
- régebben a fajt gyümölcséért termesztették
- visszaszorulóban lévő faj

Barkócaberkenye, barkócafa*Sorbus torminalis* (L.) CRANTZ

a: wild service tree

n: Elsbeere

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15–20 m)
- *törzse* nyúlánk, *kérge* sötétbarna, cserepesen fölpattogzó, *koronája* boltozatos, *ágai* vastagok
- *vesszeje* gyengén szögletes, zöldes- vagy vörösesbarna, *rügyei* zömök tojásdadok, összenyomottak, zöldek, fényesek
- *levelei* szórt állásúak, 3–4 karéjpárral, 5–10 cm hosszúak, felül kopaszodók, fényes sötétzöldek, fonákuk világoszöld
- *virágai* sátorozó bugákban nyílnak, kicsik, fehérek, a virágkocsány és vacok szőrös
- almácska *termése* tojásdad alakú, 12–15 mm hosszú, barna, fehéren pettyezett, 2 kövecses magházzal, *magjai* 6–7 mm hosszúak, ferde tojásdadok, vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (110 év), lassan növő faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése szeptemberben érik, október-novemberben hullik
- őszi lombszíne sárga vagy narancssárga
- csak fiatal korban sarjad töről

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil
- mérsékelt árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Közép- és Dél-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, Észak-Afrika, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

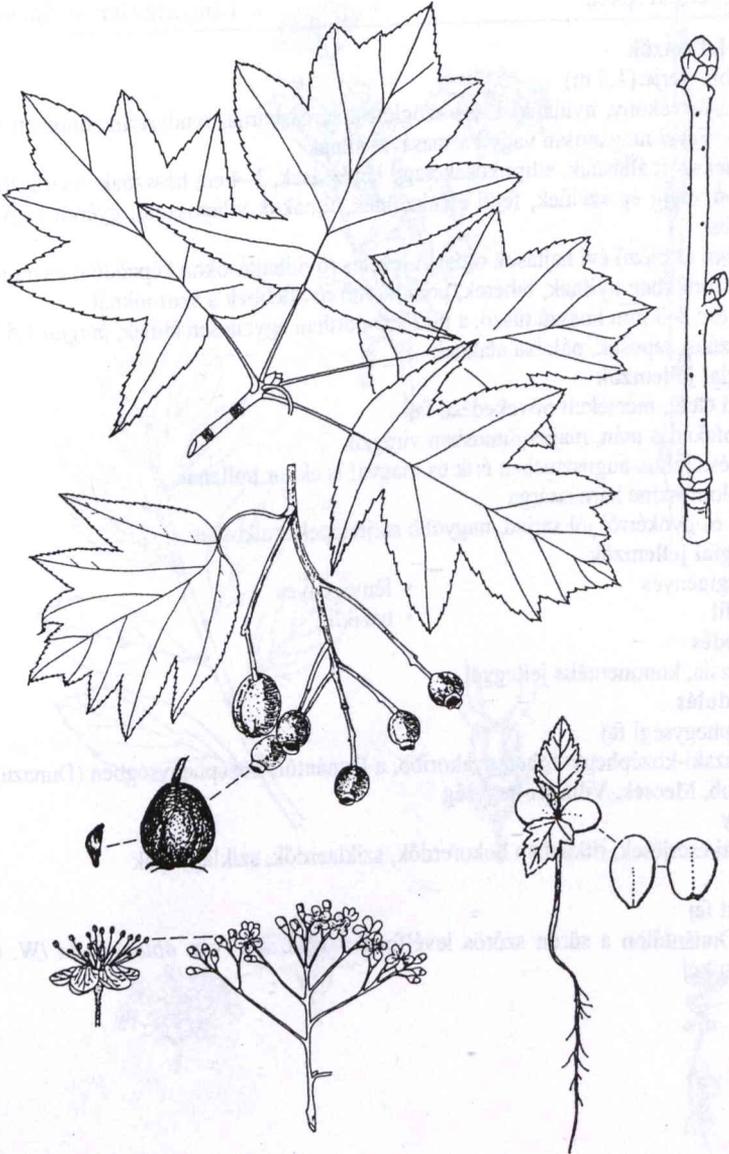
- dombvidéki – középhegységi faj
- hegy- és dombvidékeinken gyakori (kivéve Nyugat-Dunántúlt), a sík vidéken csak a Szatmár-Beregi-síkra ereszkedik le

Élőhely

- mérsékelt tölgyesek, ritkábban bokorerdők, cseres-kocsánytalan tölgyesek

Egyéb

- fája világos barnászörös, kemény, nehéz, egyenetlen szövettű
- termését a madarak, valamint a kisemlősök kedvelik és terjesztik
- a lisztes berkenyével (*S. aria* s.l.) könnyen hibridizálódik (lásd ott)

Szirti gyöngyvesző*Spiraea media* FR. SCHMIDT (*S. oblongifolia* W. et K.)

a: long-leaved spirea

n: Länglichblättriger Spierstrauch

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5 m)
- *vesszeje* vékony, nyúlánk, kissé szögletes, sárgásbarna, rendszerint finoman szőrös, apró *rügyei* magánosan vagy hármásával állnak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak vagy lándzsásak, 3–4 cm hosszúak, a virágzó hajtásokon végig ép szélűek, felül élénkzöldek, fonákuk világoszöld, gyéren vagy sűrűn szőrös
- *virágai* az előző évi hajtások oldalán leveles rövidhajtásokon képződő dúsvirágú sátorozó fürtökben nyílnak, fehérek, porzószállai rövidebbek a szirmoknál
- *termése* 2–3 mm hosszú tüsző, a tüszőcsoportban egyenesen állnak, *magjai* 1,5–2 mm hosszúak, laposak, pálcika alakúak

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, május-júniusban virágzik
- termése július-augusztusban érik és magvai is ekkor hullanak
- őszi lombszíne barnássárga
- töről és gyökérről jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Eurázsia, kontinentális jelleggel

Előfordulás

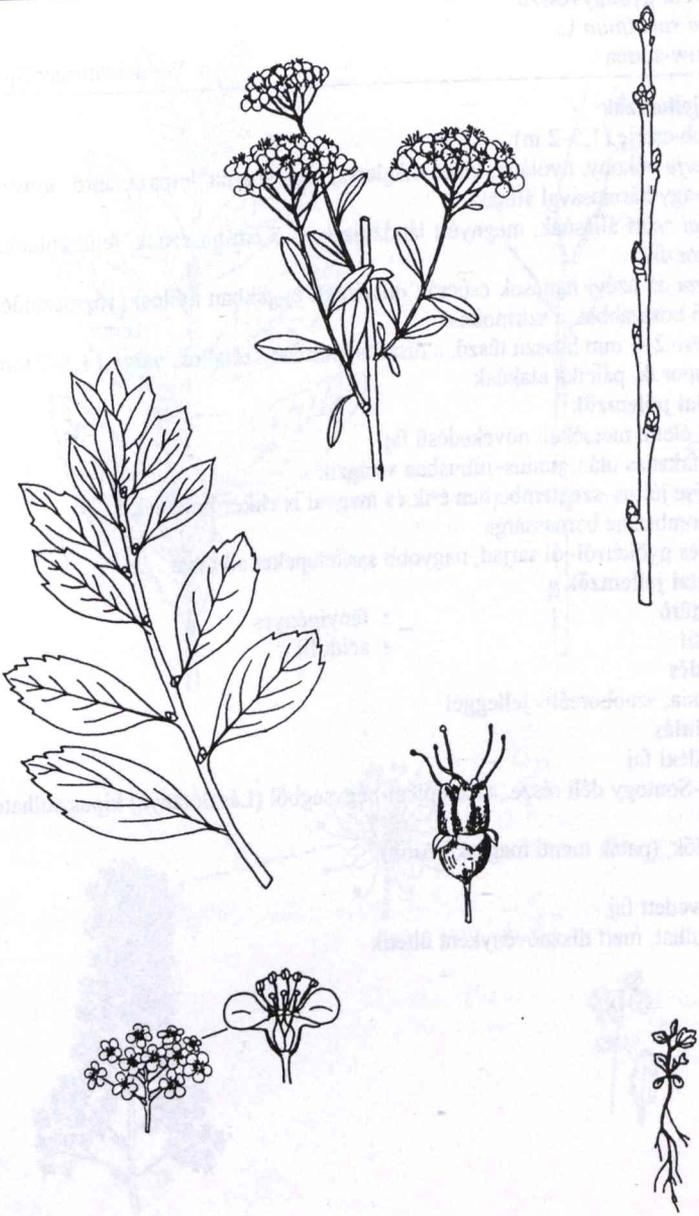
- középhegységi faj
- az Északi-középhegységben gyakoribb, a Dunántúli-középhegységben (Dunazug-hg.) ritkább, Mecsek, Villányi-hegység

Élőhely

- sziklai cserjések, ritkábban bokorerdők, sziklaerdők, sziklagyepek

Egyéb

- védett faj
- Dél-Dunántúlon a sűrűn szőrös levélfonákú változata (var. *oblongifolia* /W. et K./ DIPPEL) él

Fűzlevelű gyöngyvesző*Spiraea salicifolia* L.

a: willow-spirea

n: Weideblättriger Spierstrauch

Alaki jellemzők

- kisebb cserje (1,5–2 m)
- *veszeje* vékony, nyúlánk, kissé szögletes, sárgásbarna, kopasz, apró *rügyei* magánon vagy hármásával állnak
- *levelei* szórt állásúak, megnyúlt lándzsásak, 4–7 cm hosszúak, felül zöldek, fonákuk világoszöld
- *virágai* az azévi hajtások csúcán dúsvirágú bugákban nyílnak, rózsaszínűek, porzószálai hosszabbak a szirmoknál
- *termése* 2–3 mm hosszú tüsző, a tüszőcsoportban szétállók, *magjai* 1,5–2 mm hosszúak, laposak, pálcika alakúak

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, június–júliusban virágzik
- termése július–szeptemberben érik és magvai is ekkor hullanak
- őszi lombszíne barnássárga
- töről és gyökérről jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- fényigényes
- higrofil
- acidofil

Elterjedés

- Eurázsia, szubboreális jelleggel

Előfordulás

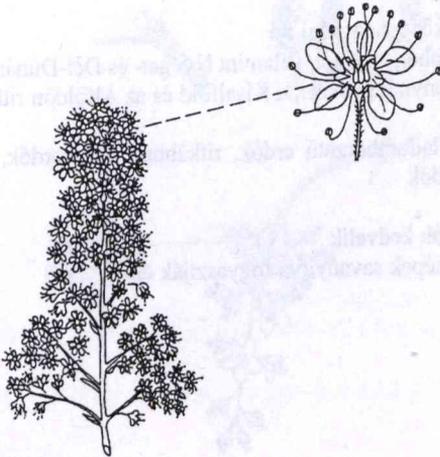
- sík vidéki faj
- Belső-Somogy déli része, a Zempléni-hegységből (Lászlótanya) kipszultulhatott

Élőhely

- láperdők, (patak menti magaskórósok)

Egyéb

- ritka, védett faj
- kivadulhat, mert dísznövényként ültetik

Mogyorós hólyagfa, hólyagmogyoró, hályogfa, hólyagfűrt*Staphylea pinnata* L.

a: bladder nut tree

n: Pimpernuß

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje vagy kisebb fa (5 m), rendszerint több törzsű, *kérge* sima, sötétszürke, hullámos fehér sávokkal
- *vesszeje* sokáig zöld, majd foltosan vörösesbarna, a bél feltűnően nagy és fehér, *rügyei* két oldalról összenyomottak, fénylő zöldek, majd vörösesbarnák
- *levelei* keresztben átellenes állásúak, páratlanul szárnyaltak, 5–7 levélkéből összetettek, melyek elliptikusak, 5–9 cm hosszúak, felül élénkzöldek, fonákuk szürkészöld
- *virágai* a hajtások csúcán bókoló fűrtökben vagy bugákban nyílnak, fehérek, csészei szziromszerűek
- *termése* felfűjt, hártyásfalú, sárgászöld tok, benne (2–)3 *maggal*, melyek gömbölydedek, 9–10 mm átmérőjűek, fénylő sárgásbarnák, kemény héjúak

Biológiai jellemzők

- rövid életű, gyorsan nőző faj
- lombfakadás után, május második felében virágzik
- termése augusztus második felében érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- töről jól sarjad, idős korban gyökérsarjat is fejleszt

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mérsékeltén fényigényes
- (xerofil –) xeromezofil (– mezofil)
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet-Európa, Kis-Ázsia

Előfordulás

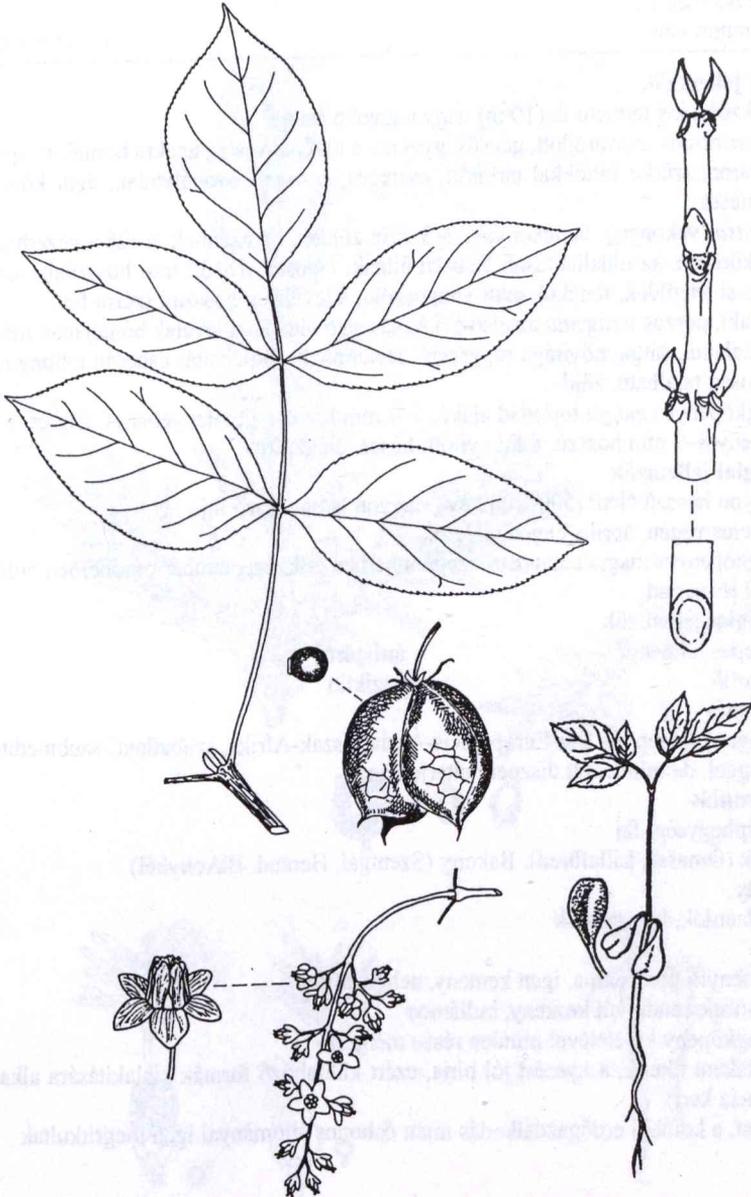
- (sík vidéki –) dombvidéki – középhegységi faj
- az Északi- és Dunántúli-középhegységben, valamint Nyugat- és Dél-Dunántúlon (Belső-Somogy kivételével) viszonylag gyakori, a Kisalföld és az Alföldön ritka

Élőhely

- mészkedvelő tölgyesek, szikladomborzatú erdők, ritkábban bokorerdők, bükkösök, gyertyános-tölgyesek, ligeterdők

Egyéb

- olajtartalmú magját a rágcsálók kedvelik
- fiatal virágzatát a kaukázusi népek savanyítva fogyasztják

Tiszafa, tiszafenyő, ternyőfa*Taxus baccata* L.

a: common yew

n: Gemeine Eibe

Alaki jellemzők

- örökzöld, kis termetű fa (10 m) vagy nagyobb cserje
- *törzse* ormós, csavarodott, göcsös, gyakran a tövénél vastag ágakra bomló, *kérge* rozsdabarna, szürke foltokkal tarkított, cserepes, *koronája* szabálytalan, *ágai* közel vízszintesek
- *hajtásai* vékonyak, hajlékonyak, 2–3 évig zöldek, barázdáltak, a *tűk* a vezérhajtáson körkörösén, az oldalhajtáson fésűsen állnak, laposak, 18–32 mm hosszúak, felül fényes sötétzöldek, fonákuk matt világoszöld, a levélalap hosszan szárra futó
- kétlaki, porzós *virágzata* az első évi hajtás alsó oldalán a levelek hónaljában már őszre kialakul, sárga, nővirága rügyszerű, levélhómalji törpehajtás csúcán többnyire magánosan található, zöld
- magköpenyes *magja* tojásdad alakú, 5–7 mm hosszú, gesztenyebarna, fényes, a magköpeny 8–9 mm hosszú, felül nyitott, húsos, élénkpiros

Biológiai jellemzők

- nagyon hosszú életű (500–1000 év), nagyon lassan növekvő faj
- március végén, április elején virágzik
- magköpenyes magja augusztus-szeptemberben érik, szeptember-októberben hullik
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- árnytűrő
- baziklin

Elterjedés

- Nyugat-, Közép- és Dél-Európa, Kis-Ázsia, Észak-Afrika, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel, de mindenütt diszperz elterjedéssel

Előfordulás

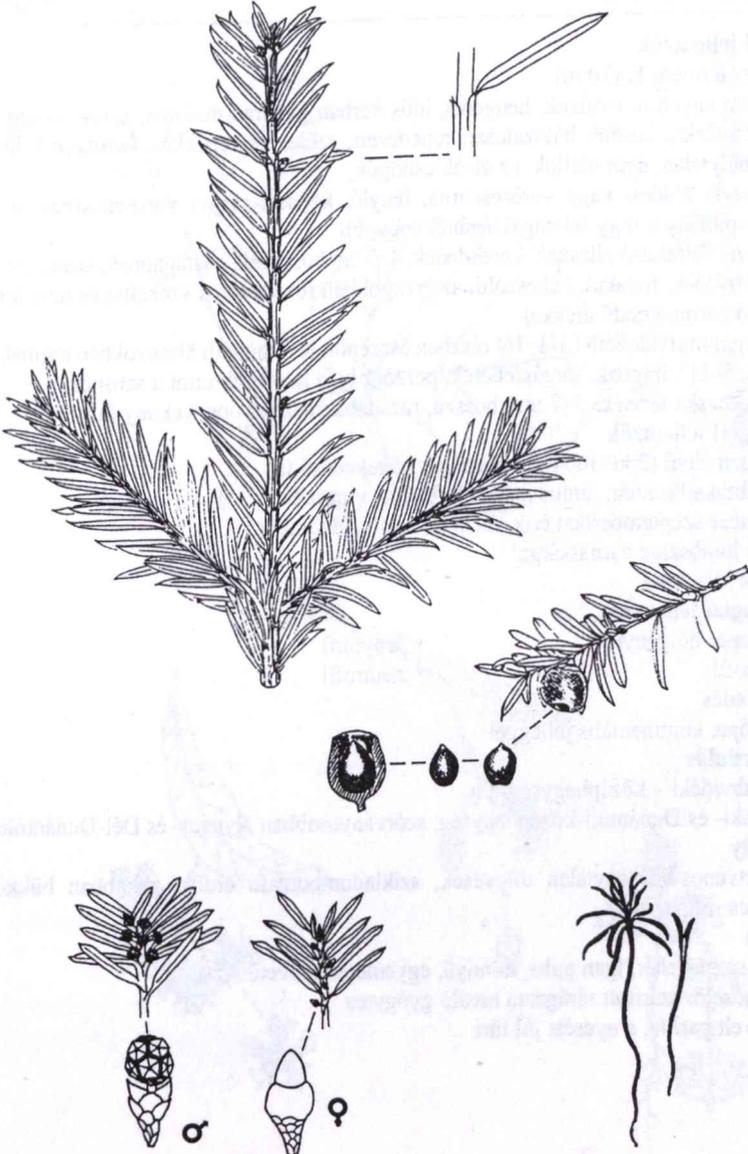
- középhegységi faj
- Bükk (Ómassa, Lillafüred), Bakony (Szentgál, Herend, Bakonybél)

Élőhely

- sziklaerdők, karszterdők

Egyéb

- fája fénylő vörösarna, igen kemény, nehéz, tömör
- évgyűrűje rendkívül keskeny, hullámos
- a magköpeny kivételével minden része mérgező
- díszfaként ültetik, a nyesést jól bírja, ezért különböző formák kialakítására alkalmas (francia kert)
- védett, a korábbi erdőgazdálkodás miatt őshonos állományai igen megritkultak

Kislevelű hárs*Tilia cordata* MILLER (*T. parvifolia* EHRH., *T. ulmifolia* SCOP.)

a: small-leaved lime

n: Winterlinde

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, nyúlánk, hengeres, idős korban gyakran dudoros, *kérge* sokáig sima, sötétzürke, később hálózatosan repedezett, széles cserepekkel, *koronája* többnyire szabálytalan, *ágai* elálló, az alsók csüngők
- *vesszeje* zöldes- vagy vörösesbarna, fénylő, kopasz, *rügyei* vörösesbarnák, a külső rügypikkely a rügy félmagasságánál nagyobb
- *levelei* váltakozó állásúak, kerekdedek, 4–7 cm hosszúak, vastagabbak, kopaszak, felül sötétzöldek, fonáruk kékeszöld, az érzugokban rozsdavörös szakállal és nem kiemelkedő harmadrendű erekkel
- *virágai* murvalevéllel 1/3–1/4 részben összenőtt levélhómalji álnyírokban nyílnak, melyek 5–11 virágúak, sárgásfehérek, porzóik olyan hosszúak mint a szirmok
- makkocská *termése* 5–7 mm hosszú, rozsdabarna, molyhos, vékony falú

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, június második felében virágzik
- termése szeptemberben érik, télen-tavaszi elején hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Európa, kontinentális jelleggel

Előfordulás

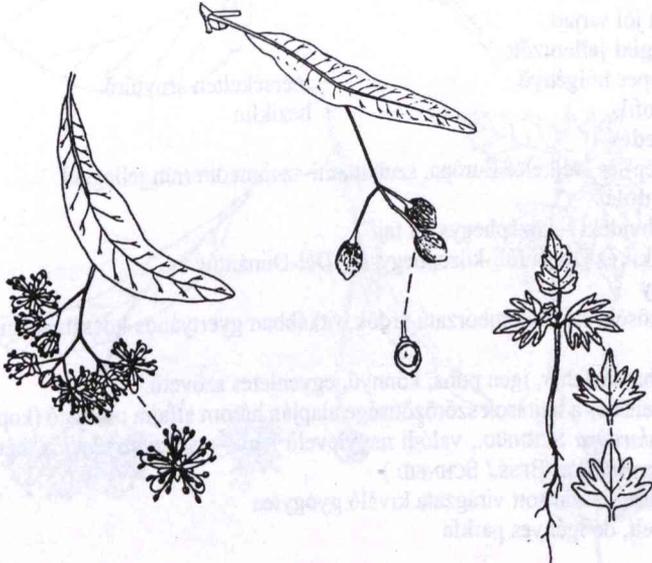
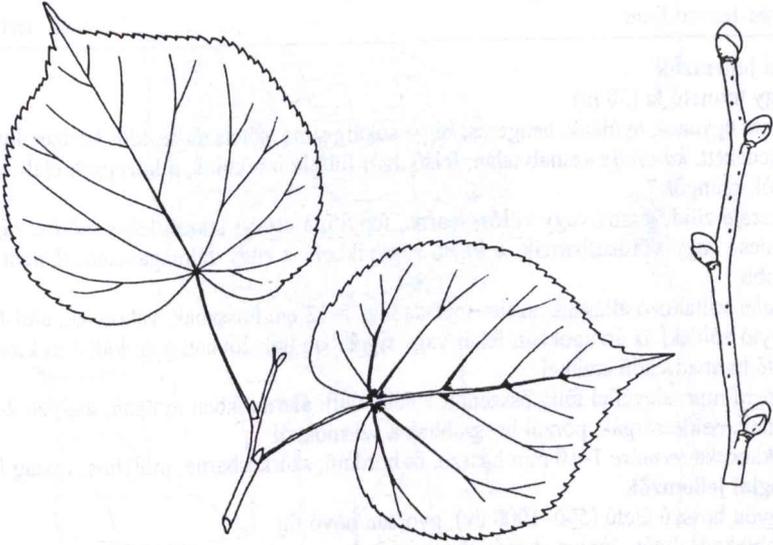
- dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, szórányosabban Nyugat- és Dél-Dunántúlon

Élőhely

- gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szikladomborzatú erdők, ritkábban bükkösök, cseres-tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásfehér, igen puha, könnyű, egyenletes szövetű
- jó mézelő, szárított virágzata kiváló gyógytea
- kedvelt parkfa, a nyesést jól tűri

Nagylevelű hárs, széleslevelű hárs*Tilia platyphyllos* SCOP. (*T. officinarum* CRANTZ)

a: large-leaved lime

n: Sommerlinde

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* egyenes, nyúlánk, hengeres, *kérge* sokáig sima, sötétszürke, idős korban durván repedezett, *koronája* szabálytalan, felső *ágai* fölfelé irányulók, a középsők elállóak, az alsók csüngők
- *vesszeje* zöldesbarna vagy vörösesbarna, fénylő, a csúcsi részen lehet szőrös, *rügyei* zöldes- vagy vörösesbarnák, a külső rügypikkely a rügy félmagasságánál nem nagyobb
- *levelei* váltakozó állásúak, széles tojásdadok, 7–12 cm hosszúak, vékonyak, alul-felül fénylő zöldek, az érzugokban fehér vagy ritkábban halványbarna szakállal és kiemelkedő harmadrendű erekkel
- *virágai* murvalevéllel félig összenőtt levélhóonalji álelnyőekben nyílnak, melyek 2–7/3 tagúak, zöldessárgák, porzóik hosszabbak a szirmoknál
- makkocská *termése* 7–10 mm hosszú, öt bordájú, szürkésbarna, molyhos, vastag falú

Biológiai jellemzők

- nagyon hosszú életű (500–1000 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, június első felében virágzik
- termése augusztus–szeptemberben érik, ősz végén-télen hullik
- őszi lombszíne barnássárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mérsékeltén árnytűrő
- mezofil
- baziklin

Elterjedés

- Közép- és Délkelet-Európa, szubatlanti-szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

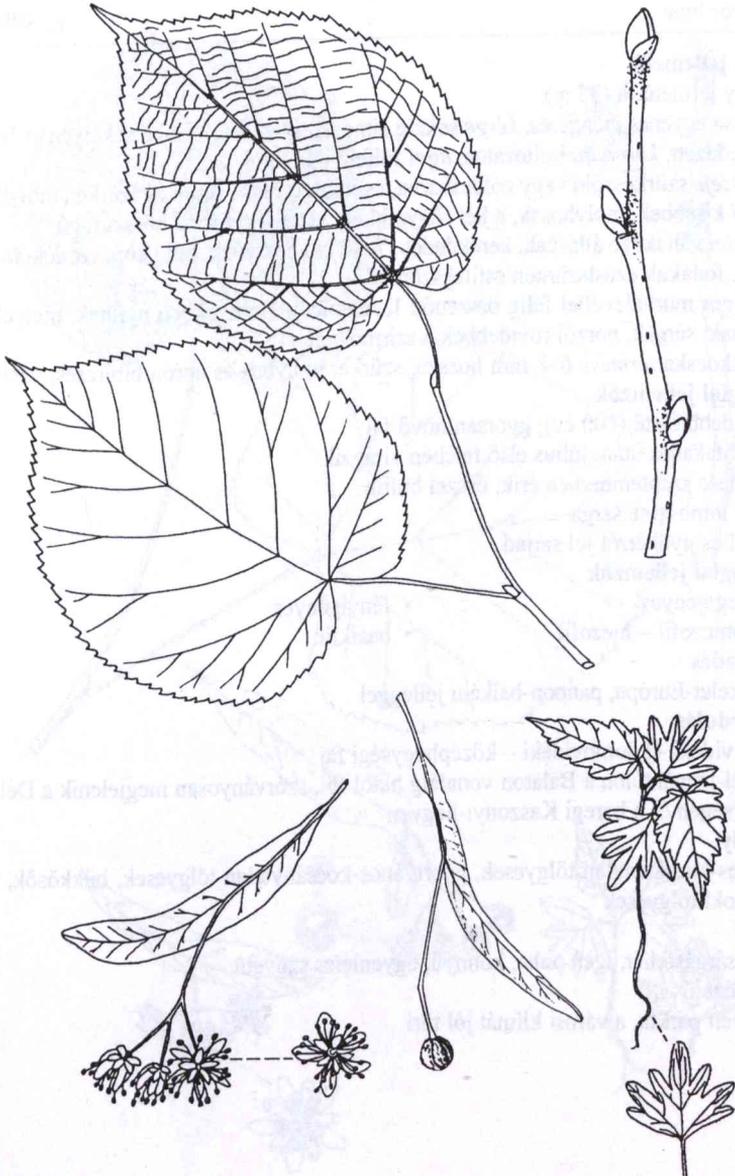
- dombvidéki – középhegységi faj
- Északi- és Dunántúli-középhegység, Dél-Dunántúl

Élőhely

- bükkösök, szikladomborzatú erdők, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

Egyéb

- fája barnásfehér, igen puha, könnyű, egyenletes szövettű
- a levelek és a hajtások szőrözöttsége alapján három alfajra osztható (kopasz hárs – ssp. *pseudorubra* SCHNEID., valódi nagylevelű hárs – ssp. *platyphyllos*, bársonyos hárs – ssp. *cordifolia* /BESS./ SCHNEID.)
- jó mézeliő, szárított virágzata kiváló gyógytea
- kedvelt, de igényes parkfa

Ezüst hárs, szádokfa, magyar hárs

Tilia tomentosa MOENCH (*T. argentea* DC.)

a: silver lime

n: Silberlinde

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (35 m)
- *törzse* egyenes, hengeres, *kérge* sokáig sima, sötétszürke, később sekélyen és hosszant repedezett, *koronája* boltozatos, *ágai* fölfelé irányulók
- *vesszeje* szürkészöld vagy zöldesbarna, csillagszőröktől sűrűn és szürkén molyhos, *rügyei* kisebbek, molyhosak, a két rügpikkely közel egyforma hosszúságú
- *levelei* váltakozó állásúak, kerekdedek, 7–12 cm hosszúak, felül kopaszodók, mélyzöldek, fonákuk ezüstszürkén csillagszörös
- *virágai* murvalevéllel félig összenőtt levélhóonalji álernyőkben nyílnak, melyek 6–10 tagúak, sárgák, porzói rövidebbek a szirmoknál
- makkocská *termése* 6–8 mm hosszú, szürke, molyhos és aprón bibircses, vastag falú

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (100 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, július első felében virágzik
- termése szeptemberben érik, ősszel hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről és gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xeromezofil – mezofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

- Délkelet-Európa, pannon-balkáni jelleggel

Előfordulás

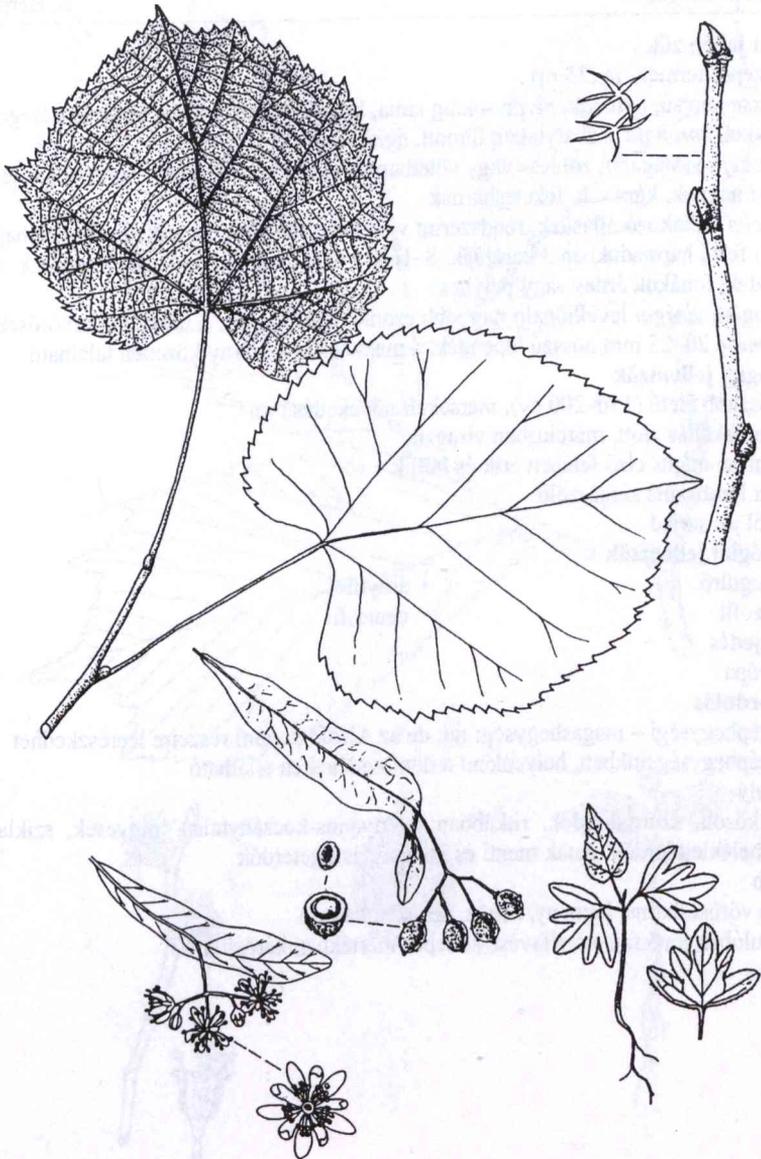
- (sík vidéki –) dombvidéki – közephegységi faj
- a Dél-Dunántúlon a Balaton vonaláig hatol föl, szórványosan megjelenik a Délkeleti-Nyírségen és a beregi Kaszonyi-hegyen

Élőhely

- cseres-kocsánytalan tölgyesek, gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök, illetve homoki tölgyesek

Egyéb

- fája sárgásfehér, igen puha, könnyű, egyenletes szövetű
- jó mézélő
- kedvelt parkfa, a városi klímát jól tűri

Hegi szil*Ulmus glabra* HUDSON (*U. scabra* MILLER, *U. montana* WITH.)

a: mountain elm

n: Bergulme

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (25 m)
- *törzse* karcsú, nyúlánk, *kérge* sokáig sima, később barnásszürke, lehámló kéregcserepekkel, *koronája* szabálytalan, tömött, *ágai* vastagok
- *vegyeje* vastagabb, zöldes- vagy sötétbarna, borzasan álló merev serteszőrökkel, *rügyei* nagyok, kúposak, feketésbarnák
- *levelei* változó állásúak, rendszerint visszás tojásdadok, az erőteljes hosszúhajtásokon felső harmadukban 3 karéjúak, 8–16 cm hosszúak, vastagok, felül érdesek, sötétzöldek, fonákuk érdes vagy pelyhes
- poligám *virágai* levélhónalji nagyobb csomókban nyílnak, ± ülők, zöldesvörösek
- *termése* 20–25 mm hosszú lependék, a makkocská a szárny közepén található

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, márciusban virágzik
- termése május első felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárgászöld
- tőről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Európa

Élőfordulás

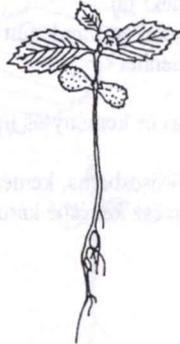
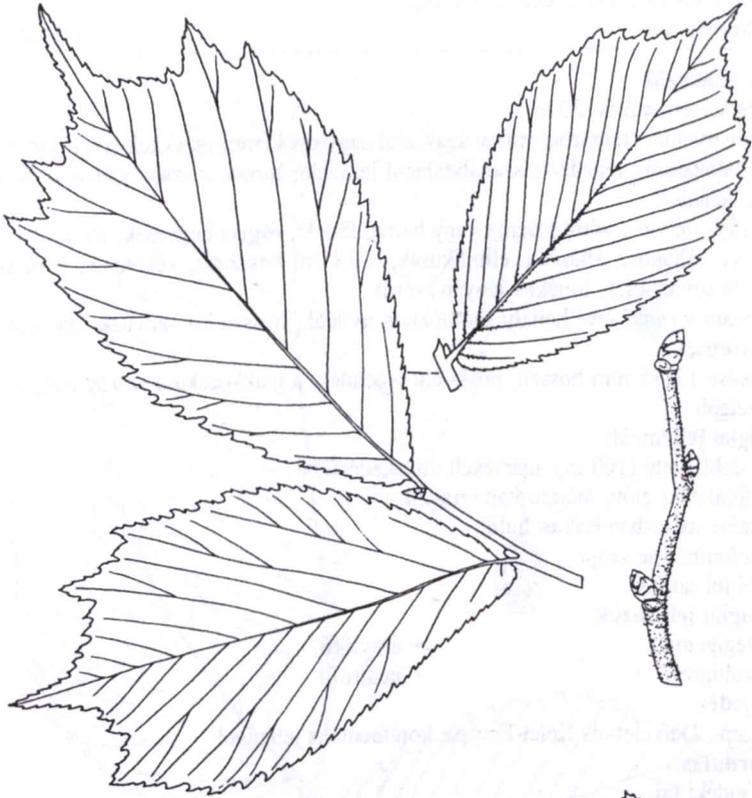
- középhegységi – magashegységi faj, de az Alföld peremi részeire leereszkedhet
- középhegységeinkben, helyenként a dombvidékeken található

Élőhely

- bükkösök, szurdokerdők, ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szikla- és törmelékletjtőerdők, patak menti és keményfás ligeterdők

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, nehéz, nehezen hasadó
- ritkulóban lévő faj, a szilfavész közepes mértékben károsítja

Vénic-szil, lobogós szil, vénicfa

Ulmus laevis PALLAS (*U. effusa* WILLD.)

a: fluttering elm

n: Flatterulme

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* nyúlánk, térgörbe, erősen ágas, alul nagy gyökérterpeszekkel, *kérg*e barnásszürke, hálózatosan repedező, szabálytalanul lehámló, *koronája* szabálytalan, *ágai* vastagok, lehajlók
- *vesszeje* vékony, vörösesbarna vagy barna, fénylő, *rügyei* hegyesek, feltűnően tarkák
- *levelei* váltakozó állásúak, elliptikusak, 6–13 cm hosszúak, vékonyak, felül simák, fénylő sötétzöldek, fonákuk lágyan szőrös
- poligám *virágai* levélhórnálji csomókban nyílnak, hosszú kocsányúak, csüngők, zöldesvörösek
- *termése* 12–15 mm hosszú, pillás élű lependék, a makkocsk a szárny alapjához áll közelebb

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (100 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, márciusban virágzik
- termése májusban érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezohigrofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

• Közép-, Délkelet- és Kelet-Európa, kontinentális jelleggel

Előfordulás

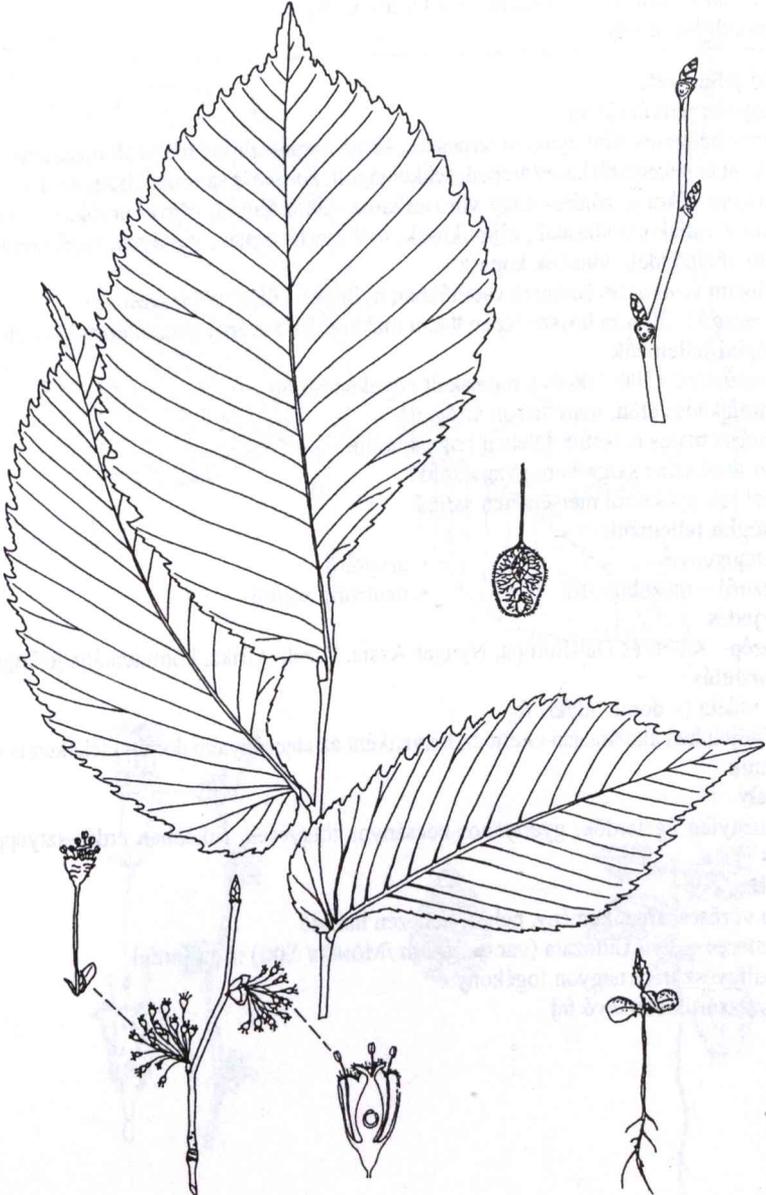
- sík vidéki faj
- alföldjeinken mindenütt előfordul, ritkán a hegy- és dombvidék széles völgyeiben is megjelenhet

Élőhely

- puhafás és keményfás ligeterdők, ritkán erdős-sztyepp erdők, láperdők

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, nehéz, göcsös, nehezen hasadó
- a szifavész kevésbé károsítja

Simalevelű mezei szil, kislevelű mezei szil, kopasz szil

Ulmus minor MILLER (*U. carpiniifolia* G. SUCKOW)

a: smooth-leaved elm

n: Feldulme

Alaki jellemzők

- nagy termetű fa (30 m)
- *törzse* hengeres, alul gyakran terpeszes, *kérge* barnásszürke, mélyebb hosszanti barázdákkal és sekélyebb keresztrepedésekkel tagolt, *koronája* sátorozó, laza, *ágai* vastagok
- *vesszeje* vékony, zöldes- vagy vörösesbarna, kissé fénylő, *rügyei* aprók, sötétbarnák
- *levelei* váltakozó állásúak, elliptikusak, 4–9 cm hosszúak, vastagok, felül simák, fényes sötétzöldek, fonákuk kopasz
- poligám *virágai* levélhómalji csomókban nyílnak, ± ülők, zöldesvörösek
- *termése* 15–20 mm hosszú lependék, a makkocsa a szárny csúcsához áll közelebb

Biológiai jellemzők

- hosszú életű (200–300 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, márciusban virágzik
- termése május második felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárgásbarna vagy zöld
- töről jól, gyökérről mérsékelten sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezofil – mezohigrofil
- árnytűrő
- neutrofil, sőtűrő

Elterjedés

- Közép-, Kelet- és Dél-Európa, Nyugat-Ázsia, Észak-Afrika, kontinentális jelleggel

Előfordulás

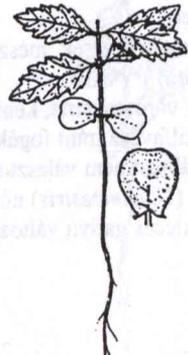
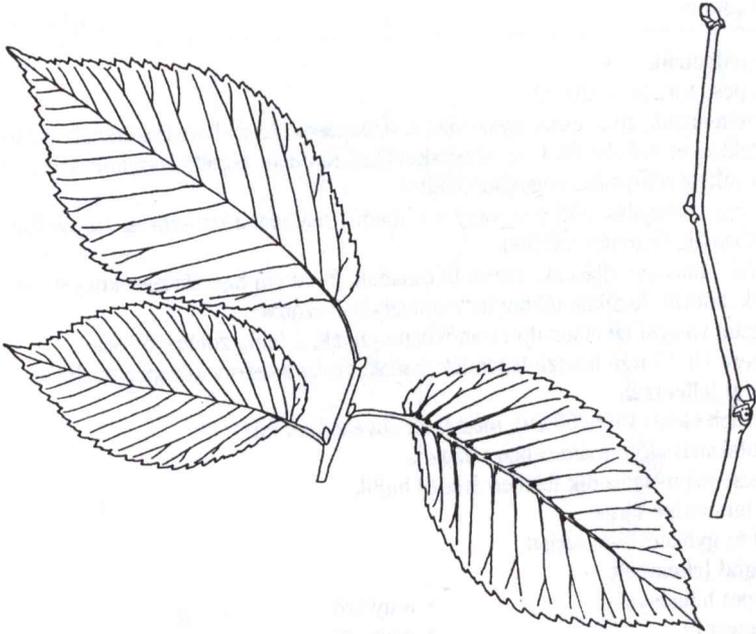
- sík vidéki (– dombvidéki) faj
- alföldjeinken általánosan elterjedt, helyenként az alacsonyabb dombvidékeken is megjelenik

Élőhely

- keményfás ligeterdők, gyertyános-kocsányos tölgyesek, ritkábban erdős-sztyepp erdők

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, nehéz, nehezen hasadó
- paraléces gallyú változata (var. *suberosa* /MÖNCH/ SOÓ) is előfordul
- a szilfavész iránt nagyon fogékony
- visszaszorulóban lévő faj

Angol szil, érdeslevelű mezei szil*Ulmus procera* SALISB. (*U. campestris* auct. p. p.)

a: english elm

n: Englische Ulme

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (20 m)
- *törzse* nyúlánk, alsó részén gyakoriak a vízajtások, *kérge* barnásszürke, hosszanti barázdákkal és sekélyebb keresztrepedésekkel finoman tagolt, *koronája* szabálytalan, *ágai* főfelé irányulók, végükön kihajlók
- *vesszeje* vastagabb, vöröses- vagy sötétbarna, maradandóan szőrös, *rügyei* kúposak, sötétbarnák, finoman szőrösek
- *levelei* váltakozó állásúak, széles tojásdadok, 5–10 cm hosszúak, vékonyak, felül érdesek, zöldek, fonákuk többnyire maradandóan szőrös
- poligám *virágai* levélhóralji csomókban nyílnak, ± ülők, zöldesvörösek
- *termése* 10–17 mm hosszú lependék, a makkocská a szárny közepén található

Biológiai jellemzők

- hosszabb életű (150–200 év), mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás előtt, márciusban virágzik
- termése május második felében érik és hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről és gyökérről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- xeromezofil
- árnytűrő
- neutrofil

Elterjedés

- Nyugat- és Közép-Európa, szubatlanti jelleggel

Előfordulás

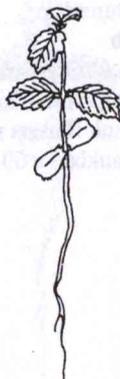
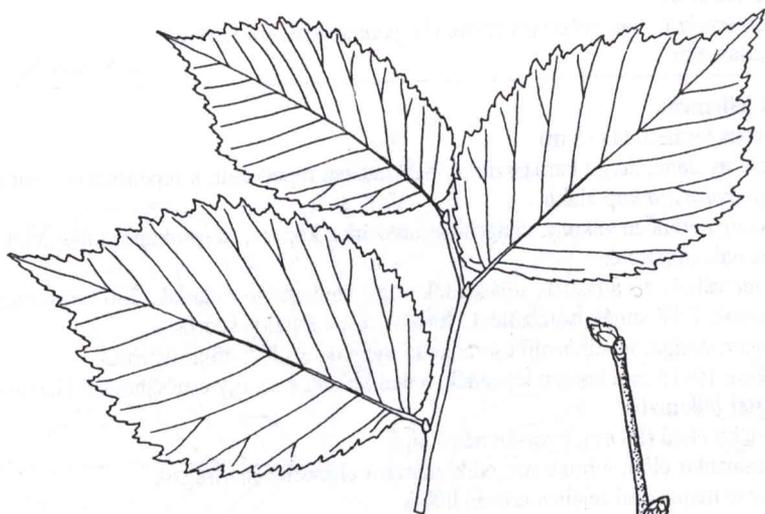
- dombvidéki – középhegységi faj
- hazai előfordulása kevésbé ismert, a sík vidékek és magasabb hegyvidékek kivételével található

Élőhely

- cseres-tölgyesek, mészkedvelő tölgyesek

Egyéb

- fája vörösesbarna, kemény, nehéz, göcsös, nehezen hasadó
- a szilfavész iránt fogékony
- korábban nem választották el a simalevelű mezei sziltől (*U. minor*), együttesen mezei szil (*U. campestris*) név alatt tárgyalták őket
- paraléces gallyú változata (var. *suberosa* GEORG. et MORARIU) is előfordul

Turkesztáni szil*Ulmus pumila* L. var. *arborea* LITVIN. (*U. pinnato-ramosa* DIECK.)

a: siberian elm

n: Sibirische Ulme

Alaki jellemzők

- közepes termetű fa (15 m)
- *törzse* nyúlánk, *kérge* barnásszürke, hálózatosan repedezett, a repedésekben narancsárga, *koronája* kúp alakú
- *vesszeje* feltűnően vékony, világos barnásszürke, kopasz, *rügyei* kúpos tojásdadok, sötétbarnák, kopaszok
- *levelei* váltakozó állásúak, tojásdadok vagy lándzsás tojásdadok, 2–6 cm hosszúak, vastagok, felül simák, sötétzöldek, fonákuk csak fiatalon szőrös
- poligám *virágai* levélhóonalji csomókban nyílnak, ± ülők, zöldesvörösek
- *termése* 10–15 mm hosszú lependék, a makkocská a szárny csúcsához áll közelebb

Biológiai jellemzők

- rövidebb életű (80 év), gyorsan növekvő faj
- lombfakadás előtt, február második, március első felében virágzik
- termése május első felében érik és hullik
- őszi lombszíne barnássárga vagy zöld
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil
- mérsékelten árnytűrő
- neutrofil, sőtűrő

Elterjedés

- Közép- és Belső-Ázsia, Dél-Szibéria

Előfordulás

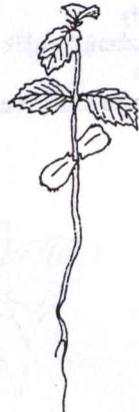
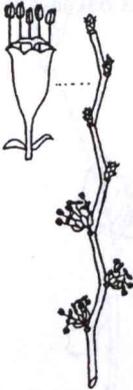
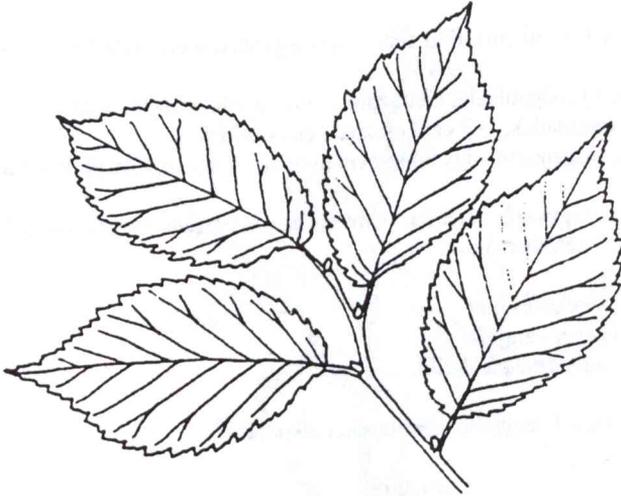
- sík vidéki (– dombvidéki) faj, nálunk nem őshonos
- hazánkban elsősorban az alföldeken, alacsony dombvidékeken ültetik

Élőhely

- kultúrerdők

Egyéb

- fája vörösesbarna, közepkemény, nehéz
- a szilfavész iránt nem fogékony
- nálunk 'Pusztai szil' néven került köztermesztésbe
- hazánkban a 60-as évek végétől ültetik

Fekete áfonya*Vaccinium myrtillus* L.

a: bilberry

n: Heidelbeere

Alaki jellemzők

- lombhullató törpecserje (20–30 cm), föld alatti szára legyökeresedik, föld feletti ágai fölállóak
- *vesszeje* feltűnően vékony, négyoldalú, élelt, zöld, *rügyei* aprók, világoszöldek
- *levelei* szórt állásúak, tojásdadok, 1–3 cm hosszúak, élénkzöldek
- *virágai* levélhónaljiak, magánosan vagy kettesével nyílnak, világoszöldek pirosas futtatással
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, sötétlila, hamvas, *magjai* narancsgerezd alakúak, 1,2–1,5 mm hosszúak, feketésbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- lombfakadás után, májusban virágzik
- termése júliusban érik, augusztusban hullik
- őszi lombszíne zöld
- föld alatti szárairól jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- xeromezofil
- árnytűrő
- acidofil

Elterjedés

- Észak-Amerika és Eurázsia boreális és mérsékelt övi része, cirkumboreális jelleggel

Előfordulás

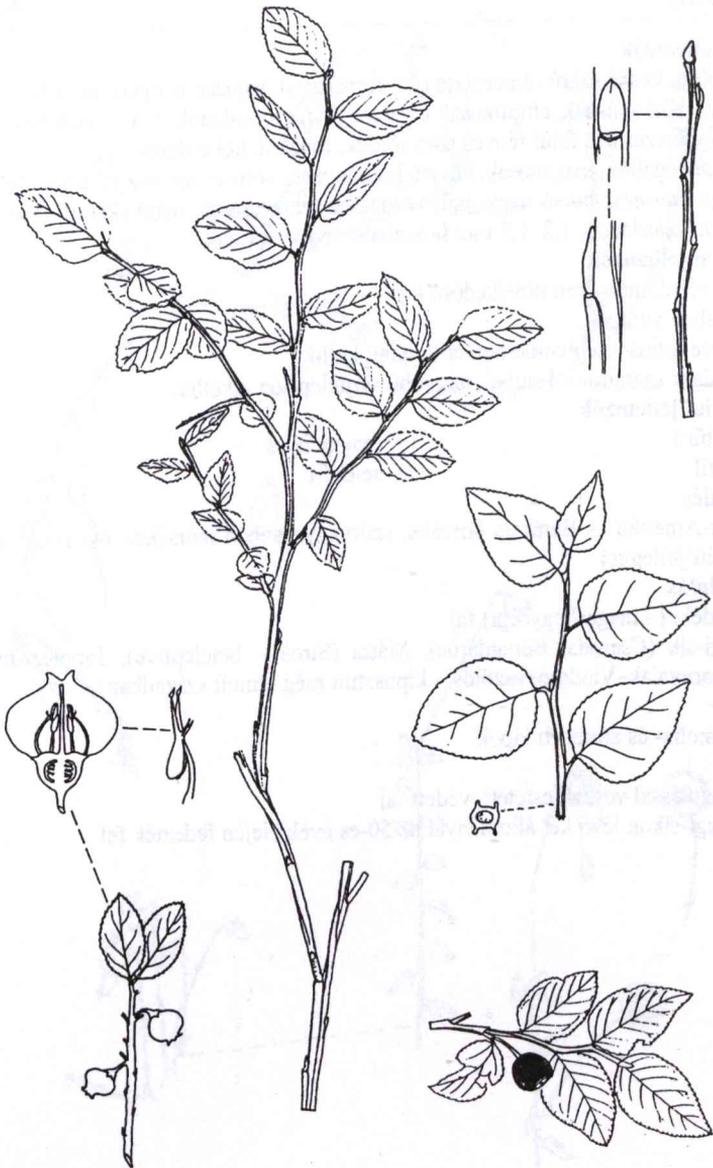
- dombvidéki – középhegységi – magashegységi faj
- Nyugat-Dunántúlon gyakori, szórványos az Északi-középhegységben (Zempléni-hegység, Bükk, Mátra, Börzsöny), ritka a Balaton-felvidéken és Bakonyalján

Élőhely

- mészkerülő erdők

Egyéb

- termése jóízű, ehető

Tőzegáfonya*Vaccinium oxycoccos* L. (*Oxycoccos palustris* PERS.)

a: cranberry

n: Moosbeere

Alaki jellemzők

- örökzöld, kúszó szárú törpecserje (ún. rácscserje), hajtásai hengeresek, vékonyak
- *levelei* szórt állásúak, elliptikusak vagy megnyúlt tojásdadok, 5–10 mm hosszúak, vastagok, bőrszerűek, felül fényes sötétzöldek, fonákuk kékesderes
- *virágai* végállóak, magánosak, hosszú kocsányúak, vöröses rózsaszínű pártái hátratortek
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, kezdetben fehéressárga, majd skarlátvörös, fényes, *magjai* tojásdadok, 1,2–1,5 mm hosszúak, vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- júniusban virágzik
- termése július–szeptemberben érik, télen hullik
- föld alatti száraitól jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- higrofil
- fényigényes
- acidofil

Elterjedés

- Észak-Amerika és Eurázsia boreális, szórványosabban mérsékelt övi része, cirkumboreális jelleggel

Előfordulás

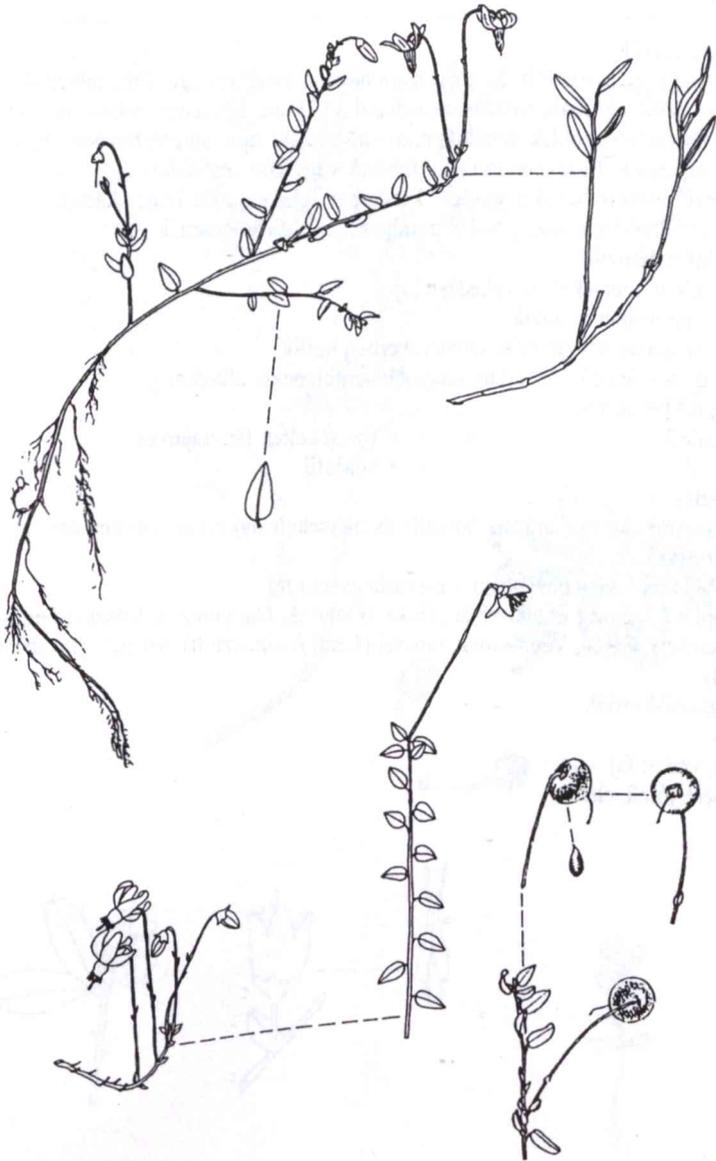
- sík vidéki (– magashegységi) faj
- Beregi-sík (Csaroda, Beregdaróc), Mátra (Sirok – betelepítve), Tapolcai-medence (Vindornyalak–Vindornyaszlós – kipusztult még a múlt században)

Élőhely

- tőzegmoha- és átmeneti lápok

Egyéb

- kipusztulással veszélyeztetett, védett faj
- a Beregi-síkon lévő két állományát az 50-es évek elején fedték fel

Vörös áfonya*Vaccinium vitis-idaea* L.

a: cowberry

n: Preiselbeere

Alaki jellemzők

- örökzöld törpecserje (10–20 cm), szára heverő, hengeres ágai fölemelkedők
- *levelei* szórt állásúak, visszás tojásdadok, 1–3 cm hosszúak, vastagok, børszerűek, felül fényes sötétzöldek, fonákuk matt világoszöld, apró sötétbarna pontokkal tarkított
- *virágai* végálló fürtökben nyílnak, fehérek vagy vörösesfehérek
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, kezdetben fehéressárga, majd skarlátvörös, fényes, *magjai* félhold alakúak, 1,5–1,8 mm hosszúak, vörösesbarnák

Biológiai jellemzők

- rövid életű, mérsékelt növekedésű faj
- május-júniusban virágzik
- termése augusztusban érik, szeptemberben hullik
- föld alatti szárairól jól sarjad, nagyobb sarjtelepeket alkothat

Ökológiai jellemzők

- hidegtűrő
- mérsékelten fényigényes
- mezofil
- acidofil

Elterjedés

- Észak-Amerika és Eurázsia boreális és mérsékelt övi része, cirkumboreális jelleggel

Előfordulás

- dombvidéki – középhegységi – magashegységi faj
- Zempléni-hegység északi része, Bükk (Ómassa, Nagymező), Kőszegi-hegység (Vöröskereszt), Órség, Vend-vidék, Göcsej (Lenti – kipsztlut), Mecsek (Jakab-hegy)

Élőhely

- mészkérülő erdők

Egyéb

- ritka, védett faj
- termése jóízú, ehető

Ostorménbangita, ostorménfa, ostornyélfa*Viburnum lantana* L.

a: wayfaring tree

n: Wolliger Schneeball

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (5 m), sok szárral, *hajtásai* mereven felfelé irányulók, főként a csúcsokon elágazók, *kérge* szürkésbarna, hálózatosan repedezett
- *vesszeje* sötétszürke, könnyen leváló világosszürke csillagszőr bevonattal, *rügyei* rügypikkely nélküliek, erősen szőrözöttek, világosszürkék
- *levelei* keresztben átellenesek, elliptikusak, 5–12 cm hosszúak, vastagok, ráncosak, felül sötétzöldek, fonákuk fehéres vagy zöldesszürke, kopaszodó
- *virágai* soktagú, végálló, sátorozó bogernyőkben nyílnak, kicsik, egyformák, piszkos-fehérek, kellemetlen szagúak
- csonthéjas *termése* ovális alakú, 8–12 mm hosszú, száraz húsú, éréskor pirosan át ibolyásfeketére színeződő, csontárja széles tojásdad, 6–7 mm hosszú, sárgásbarna, hosszanti bordákkal

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május első felében virágzik
- termése július végén, augusztusban érik, szeptember-októberben hullik
- őszi lombszíne lilásvörös
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- xerofil – xeromezofil
- mérsékelt fényigényes
- bazofil

Elterjedés

- elsősorban Dél-Európa, de Nyugat- és Közép-Európa jelentős részén is megtalálható, szubmediterrán jelleggel

Előfordulás

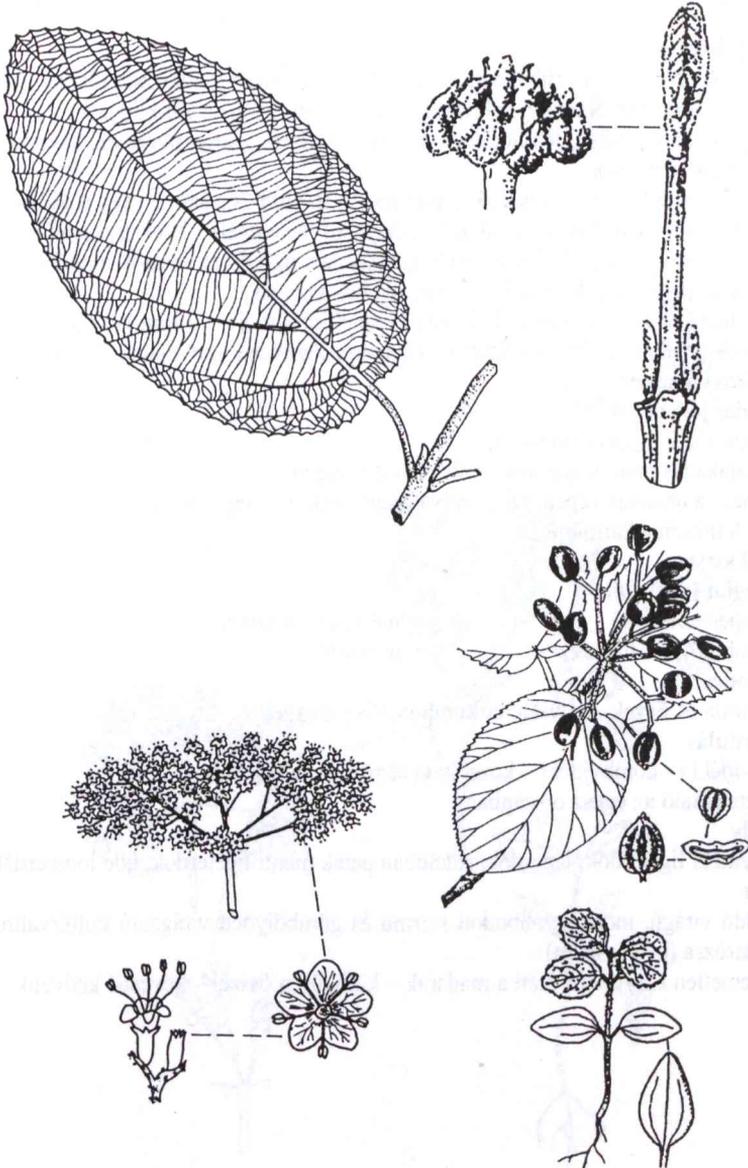
- dombvidéki – közephegységi faj
- közephegységeinkben és dombvidékeinken gyakoribb, az alföldeken csak a Szigetközben, Mezőföldön, Kiskunság északi felében él

Élőhely

- bokorerdők, mészkedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek, ritkábban szikla- és törmelék-lejtő-erdők, erdős-sztyepp erdők

Egyéb

- hosszú, hajlékony tősarjai ostor nyelek, sétabotok készítésére alkalmas

Kányabangita, kányafa*Viburnum opulus* L.

a: guelder rose

n: Gemeiner Schneeball

Alaki jellemzők

- nagyobb cserje (5 m), ritkábban kis termetű fa, gyakran többszörű, *törzsei* vastagok, *kérge* sötétszürke, finoman hálózatosan repedezett, *ágai* ívesen kihajlók
- *vesszeje* szürkésbarna, fénylő, kopasz, kissé szögletes, *rügyei* nyelesek, hasasak, vörösesbarnák, fényesek
- *levelei* keresztben átellenesek, kerekdedek, 5–10 cm hosszúak, 3 vagy ritkábban 5 káréjúak, felül élénkzöldek, fonákuk halványzöld, levélnyelén 2 mirigyszemölcsessel
- *virágai* soktagú, végálló, sátorozó bogernyőkben nyílnak, a szélsők meddők, nagyok, a belsők termékenyek, kicsik, fehérek, sajátos szagúak
- csonthéjas *termése* gömbölyded vagy kissé elliptikus, 10–12 mm hosszú, leveses húsu, kellemetlen szagú, skarlátpiros, csontárja kerekded szív alakú, 7–8 mm hosszú, piszkos rózsaszínű

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, gyorsan növő faj
- lombfakadás után, május második felében virágzik
- termése augusztus végén, szeptember elején érlik, tél végén hullik
- őszi lombszíne kárminpiros
- töről sarjad

Ökológiai jellemzők

- közepes hőigényű
- mérsékeltén árnytűrő
- mezohigrofil – higrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Eurázsia és Észak-Amerika, cirkumboreális jelleggel

Előfordulás

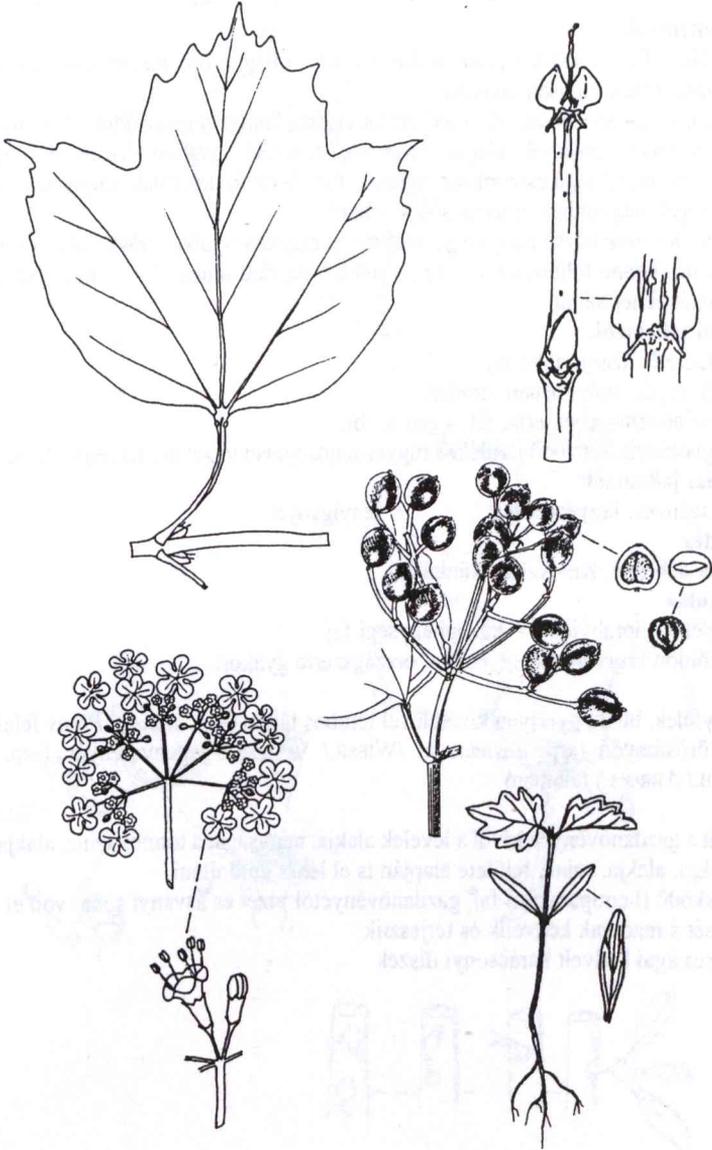
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- megtalálható az egész országban

Élőhely

- sík vidéki ligeterdők, láperdők, ritkábban patak menti ligeterdők, üde lombdők

Egyéb

- meddő virágú, megnagyobbodott szirmú és gömbölyded virágzatú kultúrváltozata a labdarózsa (cv. Roseum)
- kellemetlen szagú terméseit a madarak – különösen ősszel – kevésbé kedvelik

Fehér fagyöngy, madárlép, enyvesbogyó

Viscum album L. (*V. laxum* BOISS. et REUTER)

a: mistletoe

n: Weiße Mistel

Alaki jellemzők

- örökzöld epifiton, bokra ± gömb alakú, 30–100 cm átmérőjű, *törzse* rövid, zömök, *szára* többszörösen villásan elágazó
- *levelei* keresztben átellenesek, rendszerint visszás lándzsás tojásdadok, 2–8 cm hosszúak, borszerűek, vastagok, sárgás- vagy világoszöldek, gyakran ívesen előreirányulók
- kétlaki, *virágai* 3 tagú csomókban nyílnak, már őszre kialakulnak, sárgászöldek, a porzós virágok nagyobbak, a termősök kisebbek
- álbogyó *termése* borsó nagyságú, áttetsző és ragadós-nyálkás húsú, fehér esetleg sárgás színű, benne többnyire 1 *maggal*, mely tojásdad alakú, 3–4 mm hosszú, zöldes vagy ezüstfehér színű

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, lassan növekvő faj
- február végén, márciusban virágzik
- termése novemberben érik, tél végén hullik
- kéreggyökerein képződő járulékos rügyei segítségével vegetatív terjeszkedésre is képes

Ökológiai jellemzők

- melegigényes, fagyérzékeny
- fényigényes

Elterjedés

- Európa déli fele, Kis-Ázsia, Kaukázus

Előfordulás

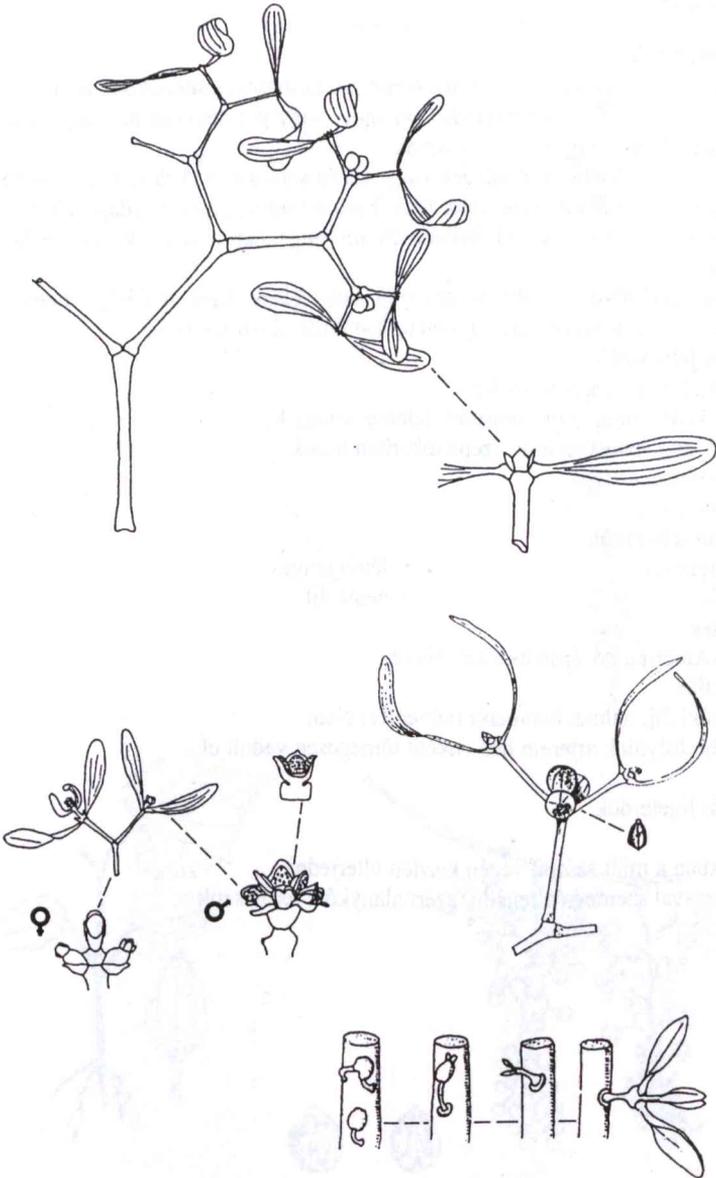
- sík vidéki – dombvidéki – középhegységi faj
- az Alföldön szórványos, egyébként országszerte gyakori

Élőhely

- a tölgyfélék, bükk, gyertyán kivételével lombos fákon (ssp. *album*), *Pinus*-féléken, ritkán vörösfenyőn (ssp. *austriacum* /WIESB./ VOLLM.), jegenyefenyőn (ssp. *abietis* /WIESB./ ABROM.) található

Egyéb

- alfajait a gazdanövényen kívül a levelek alakja, nagysága, a termés színe, alakja, a mag nagysága, alakja, színe, felülete alapján is el lehet különíteni
- félélősködő (hemiparazita) faj, gazdanövényétől vizet és ásványi sókat von el
- termését a madarak kedvelik és terjesztik
- természetes ágai kedvelt karácsonyi díszek

Parti szőlő*Vitis riparia* MICHX.

a: winter grape

n: Duft-Weinrebe

Alaki jellemzők

- kacsokkal kapaszkodó lián (25 m), *kérge* szürkésbarna, szalagokban leváló
- *vesszeje* vastag, finoman barázdált, világos- vagy gesztenyebarna, megnyúlt ízközű, bele nagy, barna, *rügyei* világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, kerekdedek vagy széles szíves tojásdadok, 8–18 cm hosszúak, többnyire 3 kisebb karéjúak, felül fényes élénkzöldek, fonákuk világoszöld
- kétlaki, *virágai* a levelekkel átellenesen álló bugákban nyílnak, kicsik, sárgászöldek, illatosak
- *termése* gömbölyded, 6–9 mm átmérőjű, bíborfekete, hamvas felületű bogyó, erősen festő levű, savanykás és fanyar, benne 2–4 körte alakú *mag* van

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, május második felében virágozik
- termése augusztusban érik, szeptemberben hullik
- őszi lombszíne sárga
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- fényigényes
- higrofil
- neutrofil

Elterjedés

- Észak-Amerika középső és keleti része

Élőfordulás

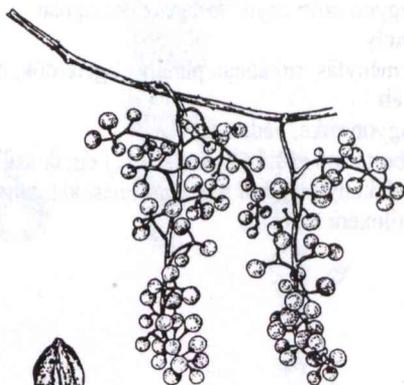
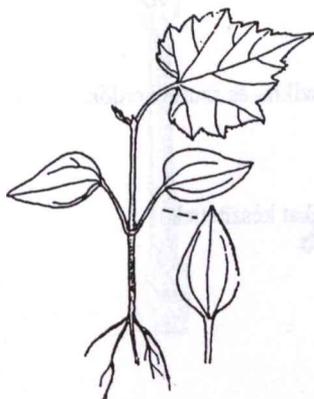
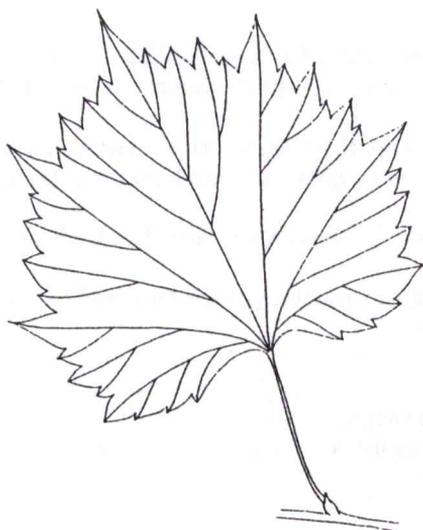
- sík vidéki faj, nálunk behurcolt (adventív) elem
- nagyobb folyóink árterein helyenként tömegesen vadult el

Élőhely

- puhafás ligeterdők

Egyéb

- hazánkban a múlt század végén kezdett elterjedni
- a filoxérával szemben ellenálló, ezért alanyként termesztik

Ligeti szőlő, erdei szőlő*Vitis sylvestris* C.C. GMELIN

a: wine grape

n: Wildrebe, Weinrebe

Alaki jellemzők

- kacsokkal kapaszkodó lián (25 m), *kérge* szürkésbarna, szalagokban leváló
- *vesszeje* vastag, finoman barázdált, világos- vagy gesztenyebarna, megnyúlt izkózú, bele nagy, barna, *rügyei* világosbarnák
- *levelei* szórt állásúak, kerekdedek, 5–9 cm hosszúak, a porzós egyedeknél mélyen 3 vagy 5 karéjúak, a termősöknél sekélyen karéjosak vagy majdnem tagolatlanok, alul-felül zöldek
- kétlaki, *virágai* a levelekkel átellenesen álló bugákban nyílnak, kicsik, sárgászöldek, illatosak
- *termése* gömbölyded, 6–8 mm átmérőjű, ibolyáskék, gyengén festő levű bogyó, savanyú, benne 2–4 körte alakú *mag* van

Biológiai jellemzők

- hosszú életű, gyorsan növekvő faj
- lombfakadás után, június első felében virágozik
- termése szeptemberben érik, októberben hullik
- őszi lombszíne vörös vagy sötétpiros
- töről jól sarjad

Ökológiai jellemzők

- melegigényes
- mezohigrofil
- fényigényes
- baziklin

Elterjedés

• Délkelet-Európa, Kis-Ázsia, Kaukázus, pontus-mediterrán jelleggel

Előfordulás

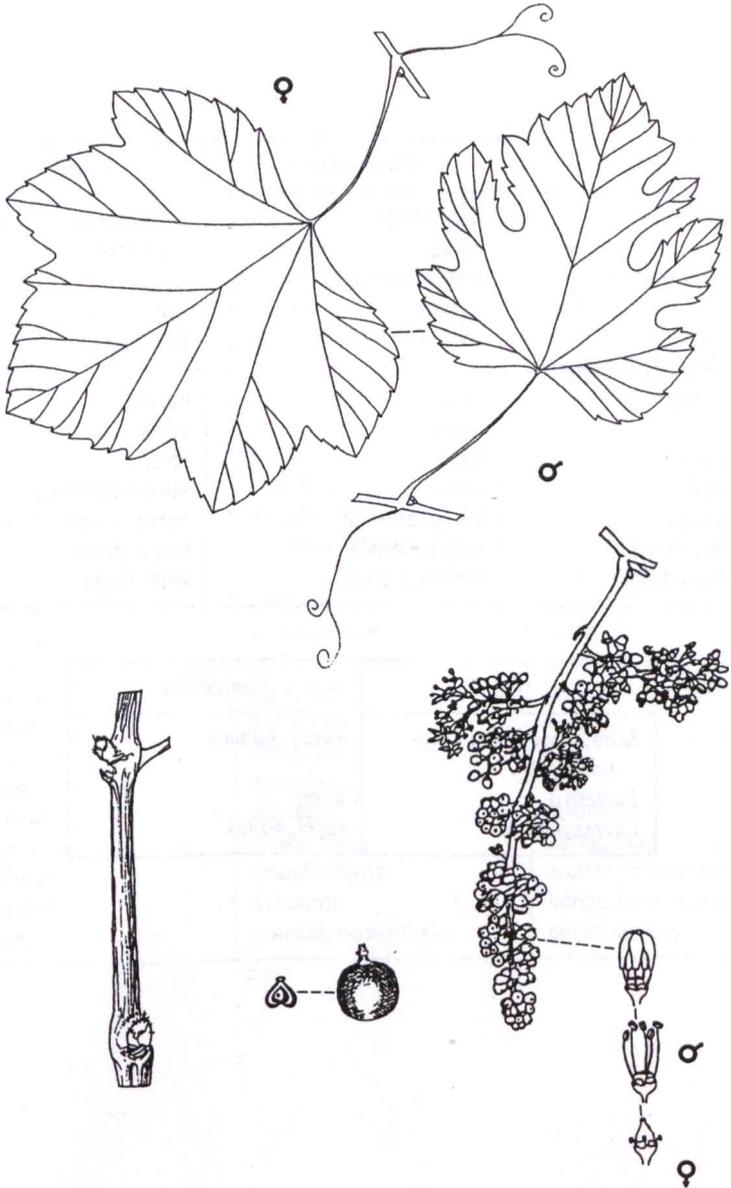
- sík vidéki (– dombvidéki – középhegységi) faj
- nagyon szórványos az egész országban

Élőhely

- keményfás, ritkábban puhafás ligeterdők, esetleg szikla- és szurdokerdők

Egyéb

- nagyon ritka, védett faj
- a borteremő szőlő (*V. vinifera* L.) egyik szülőfaja
- hajlékony szárából régen abroncsokat, varsakarikákat készítettek
- a filoxéra károsítja

Festő- és cserzőnövények

Faj	Növényi rész	Festőszín
<i>Bibircses nyír</i>	friss hajtás barka	citromsárga sötét rózsaszín
<i>Cserszömörce</i>	levél, fiatal ág	sárga
<i>Fagyal</i>	termés	kék
<i>Fekete bodza</i>	termés	kék, viola
<i>Kocsányos és kocsány- talan tölgy</i>	kéreg	barna
<i>Kökény</i>	termés	vörös
<i>Kutyabenge</i>	háncs	sárga
<i>Lucfenyő</i>	toboz	vörhenyesbarna
<i>Mézgás éger</i>	kéreg, áltoboz	barna, fekete
<i>Sóskaborbolya</i>	háncs, termés	sárga, piros
<i>Varjútövis-benge</i>	termés, háncs	zöld, sárga

Faj	Cserzőrész
<i>Kocsányos és kocsány- talan tölgy</i>	kéreg, gubacs
<i>Lucfenyő</i>	kéreg
<i>Cserszömörce</i>	levél, hajtás

Mérgező fa- és cserjefajok

Fajok	Hatóanyagok	Növényi rész
Nagyon mérgezőek		
<i>Daphne</i>	daphnetoxin, mezerin	egész növény
<i>Euonymus</i>	evonimin, triacetin	levél, termés
<i>Laburnum</i>	citizin	egész növény
<i>Lycium</i>	hioszciamin	levél, termés
<i>Taxus</i>	taxin	egész növény
Mérgezőek		
<i>Amygdalus</i>	amigdalín	mag
<i>Berberis</i>	izokinolin	kéreg
<i>Cerasus</i>	amigdalín	mag
<i>Clematis</i>	protoanemonin	levél, fiatal hajtás
<i>Coletea</i>	?	levél, termés
<i>Ephedra</i>	efedrin	egész növény
<i>Frangula</i>	frangularozid	kéreg
<i>Hedera</i>	hederin, helixin	egész növény
<i>Ligustrum</i>	ligusztrin	termés, levél, kéreg
<i>Lonicera</i>	xilosztein	termés
<i>Padus</i>	amigdalín	mag
<i>Prunus</i>	amigdalín	mag
<i>Rhamnus</i>	emodin	termés
<i>Robinia</i>	robin, fazin	kéreg, mag
<i>Sambucus</i>	szambunigrin	éretlen termés, levél
<i>Viburnum</i>	viburnin	kéreg, levél, termés
<i>Viscum</i>	viszcin, viszkotoxin	egész növény

Pollenallergiát okozó fa- és cserjefajok

Tudományos név	Magyar név	Allergén fokozat
<i>Abies alba</i>	közönséges jegenyefenyő	+
<i>Acer negundo</i>	zöld juhar	+
<i>Alnus</i> spp.	égerfajok	xx
<i>Betula</i> spp.	nyírfajok	xxx
<i>Carpinus</i> spp.	égerfajok	+
<i>Castanea sativa</i>	szelídgesztenye	+
<i>Corylus avellana</i>	mogyoró	x
<i>Fagus sylvatica</i>	bükk	+
<i>Fraxinus</i> spp.	kőrisfajok	x
<i>Juniperus communis</i>	közönséges boróka	x
<i>Larix decidua</i>	vörösfenyő	+
<i>Ligustrum vulgare</i>	vesszős fagyal	x
<i>Picea abies</i>	lucfenyő	+
<i>Pinus</i> spp.	tűnyalábos fenyőfajok	+
<i>Populus</i> spp.	nyárfajok	+
<i>Quercus</i> spp.	tölgyfajok	x
<i>Robinia pseudoacacia</i>	fehér akác	+
<i>Salix</i> spp.	füzfajok	+
<i>Taxus baccata</i>	tiszafa	+
<i>Tilia</i> spp.	hártsfajok	+
<i>Ulmus</i> spp.	szilfajok	x

Az allergén jelleg fokozatai:

- xxx – igen erős
 - xx – erős
 - x – közepesen erős
 - +
- gyenge vagy bizonytalan

Ajánlott irodalom

- BARTHA D. (1997): Fa- és cserjehatározó. – Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- COOMBES, A.J. (1993): Fák. Határozó kézikönyvek. – Panem-Grafo, Budapest.
- CSAPODY I. – CSAPODY V. – ROTT F. (1966): Erdei fák és cserjék. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest.
- FEHÉR D. – MÁGÓCSY-DIETZ S. (1935): Erdészeti növénytan III. A virágtalan növények és a nyitvatermők. – Máhr Árpád Könyvkereskedése, Sopron.
- FEKETE L. – MÁGÓCSY-DIETZ S. (1896): Erdészeti növénytan II. Részletes növénytan. – Pátria, Budapest.
- GENCSI L. – VANCURA R. (1992): Dendrológia. Erdészeti növénytan II. – Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- GODET, J.-D. (1993): Fák és cserjék. – Officina Nova, Budapest.
- KISS L. (1956): Fenyők. Fák és cserjék I. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- MÁTYÁS V. (1951): Erdei magvak. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- MÁTYÁS V. (1952): Erdei cserjék. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- NAGY B. (szerk.) (1980): Díszfák, díszcserjék termesztése és felhasználása. Kertészeti dendrológia. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- ORLÓCI L. (1994): A nyitvatermők határozója. – ELTE TTK, Budapest.
- PRISZTER SZ. (1983): Arborea fruticesque Europae. Vocabularium octo linguis redactum. Európa fái és cserjéi. Nyolcnyelvű szótár. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SCHMIDT G. (1993): Rügyatlasz. – Excit Kiadó, Budapest.
- SCHMIDT G. (szerk.) (1991): Dendrológiai Herbárium. Díszfák és díszcserjék felismerése leveleik és hajtásaik alapján. – Pro Natura Kiadó, Budapest.
- VANCURA R. (1960): Lombos fák és cserjék. Fák és cserjék II. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.

Magyar nevek mutatója

- áfonya
fekete 274
tőzeg~ 276
vörös 278
- akác
fehér 194
sárga~ 124
- ámorfa 40
- aranyeső 124
- avarhanga 50
- bálványfa 30
- bangita
ostormén~ 280
kánya~ 282
- barkafa 218
- barkócafa 248
- benge
festő 184
kövi 184
kutya~ 108
sziklai 184
szirti 184
varjútövis- 182
- bércse
erdei 66
havasi 64
- berekfa 32
- berkenye
barkóca~ 248
déli 242
fojtós 246
házi 246
kerti 246
lisztes 242
madár~ 244
veres 244
- bodza
fekete 236
fürtös 238
- szarvas~ 238
vörös 238
- borbolya
közönséges 44
vér~ 44
- boróka, közönséges 122
- borostyán 118
- boroszlán
babér~ 94
babérka~ 94
farkas~ 96
henye 92
- büdösfű 108
- büdöshárs 144
- bükk
európai 106
közönséges 106
- bükkfa 106
- csarab 50
- cseresznye
erdei 58
madár~ 58
vad~ 58
- cserfa 168
- csermelyciprus 142
- cserszömörce 78
- csikófark 100
- csodabogyó
lónyelvű 212
szürös 210
- dudafűrt, pukkanó 68
- ebtövis 182
- éger
enyves 32
fehér 34
hamvas 34
havasi 36
mézgás 32
zöld 36

erdeifenyő 152
ezüstfa, keskenylevelű 98
fagyal
közönséges 128
vesszős 128
fagyöngy
fehér 284
sárga~ 136
fakín 136
fanyarka, szirti 38
farkashárs 96
feketefenyő 150
feketegyűrű 28
fojtóska 246
fűz
babér~ 226
berki 224
bíbor~ 228
borostyán~ 226
cigle~ 230
cinege~ 230
csigolya~ 228
csöröge~ 224
ezüst 214
fehér 214
füles 216
hamvas 220
háromporzós 232
kecske~ 218
kender~ 234
kosárkötő~ 234
kötő 234
leány~ 218
mandula~ 232
mandulalevelű 232
ötporzós 226
parti 222
pálma~ 218
rekettye~ 220
rozmaryn~ 230
sár~ 228
serevény~ 230
szürke 222
törékeny 224
zsálya~ 216
galagonya
csere~ 86

Degen- 90
egybibés 88
fekete 90
kétbibés 86
magyar 90
gesztenye 56
jőféle 56
szelid~ 56
gyalogakác 40
gyertyán 52
aprólevelű 54
fehér 52
keleti 54
kislevelű 54
közönséges 52
gyöngyvessző
fűzlevelű 252
szirti 250
hályogfa 254
hangabarak 42
hárs
ezüst 262
kislevelű 258
magyar 262
nagylevelű 260
széleslevelű 260
hályogfa, mogyorós 254
hályagfürt 254
hályagmogyoró 254
homoktövis 120
iszalag
erdei 66
havasi 64
jávorfá 26
jegenyefenyő, közönséges 18
juhar
feketegyűrű- 28
fodor 20
fürtös 26
hegyeslevelű 24
hegyi 26
jókori 24
kőrislevelű 22
korai 24
mezei 20
tatár 28
zöld 22

- kányafa 282
 kecskerágó
 bibircses 104
 csikos 102
 közönséges 102
 kinincs 40
 koronafürt, bokros 74
 kőkény 160
 kőnaspolya
 fekete 82
 molyhos 84
 kőris
 amerikai 116
 magas 112
 magyar 110
 manna~ 114
 pannon 110
 szlavón 110
 virágos 114
 vörös 116
 körte
 fekete 164
 gyapjas 164
 hó~ 164
 kövi~ 38
 magyar 162
 magyar vad~ 162
 molyhos 164
 nemes 166
 osztrák 164
 sózó 164
 vad~ 166
 vastaggallyú 164
 kutyafa 108
 lonc
 fekete 132
 jerikói 130
 ükörke~ 134
 luc 148
 lucfenyő, közönséges 148
 madárbirs
 fekete 82
 közönséges 80
 molyhos 84
 piros 80
 szirti 80
 magcsat, jerikói 130
 májusfa 144
 málna 208
 erdei 208
 mandula, törpe 42
 meggy
 cseplesz 60
 kései 146
 saj~ 62
 török 62
 zselnice~ 144
 mogyoró, közönséges 76
 nyár
 csomoros 156
 ezüst 154
 fehér 154
 fekete 156
 rezgő 158
 nyír 46
 közönséges 46
 molyhos 48
 pelyhes 48
 ostorménfa 280
 ostomyélfá 280
 ördögcérna, közönséges 138
 parókafa 78
 ribiszke
 fekete 188
 havasi 186
 piros 190
 vörös 190
 rozmaryngfenyő 126
 rózsa
 erdei 196
 gyepű~ 200
 havasalji 198
 jaj~ 198
 molyhos 200
 parlagi 196
 rozsdás 200
 semfü-semfa 138
 som
 húsos 70
 veresgyűrű~ 72
 sókafa 44
 süvöltény 242

szádokfa 262

szeder

földi 206

hamvas 202

kék 202

molyhos 204

vad~ 206

szil

angol 270

érdeslevelű mezei 270

hegyi 264

kislevelű mezei 268

kopasz 268

lobogós 266

simalevelű mezei 268

turkesztáni 272

vénic- 266.

szkumpia 78

szőlő

bortermő 288

erdei 288

ligeti 288

parti 286

tamariska, német 142

tiszafa 256

tiszafenyő 256

topolyafa 156

tölgy

cser~ 168

kocsányos 176

kocsánytalan 172

magyar 170

mocsár~ 176

molyhos 174

olasz 180

vörös 178

tövisfa 160

ükörke 134

fekete 132

vackor 166

vadalma 140

vadegres 192

vadköszméte 192

varjútövis 182

vénic 66

vénicfa 266

veresgyűrű 72

vörösfenyő 126

európai 126

zanót

fái 124

seprő~ 240

zselnice 144

Tudományos nevek mutatója

- Abies alba* 18
 A. pectinata 18
Acer campestre 20
 A. negundo 22
 A. platanoides 24
 A. pseudoplatanus 26
 A. tataricum 28
Ailanthus altissima 30
 A. glandulosa 30
Alnus alnobetula 36
 A. glutinosa 32
 A. incana 34
 A. kolaënsis 34
 A. viridis 36
Amelanchier ovalis 38
Amorpha fruticosa 40
Amygdalus nana 42
Atragene alpina 64
Berberis vulgaris 44
 B. v. cv. Atropurpurea 44
Betula pendula 46
 B. pubescens 48
 B. verrucosa 46
Calluna vulgaris 50
Carpinus betulus 52
 C. duinensis 54
 C. orientalis 54
Castanea sativa 56
 C. vesca 56
 C. vulgaris 56
Cerasus avium 58
 C. fruticosa 60
 C. mahaleb 62
Clematis alpina 64
 C. vitalba 66
Colutea arborescens 68
Cornus mas 70
 C. sanguinea 72
Coronilla emerus 74
Corylus avellana 76
Cotinus coggygria 78
Cotoneaster integerrimus 80
 C. melanocarpus 82
 C. nebrodensis 84
 C. niger 82
 C. tomentosus 84
 C. vulgaris 80
 C. x matrensis 82
Crataegus laevigata 86
 C. monogyna 88
 C. nigra 90
 C. oxyacantha 86
 C. x degenii 90
Cytisus laburnum 124
 C. scoparius 240
Daphne broterana 92
 D. cneorum 92
 D. c. ssp. arbusculoides 92
 D. c. ssp. cneorum 92
 D. laureola 94
 D. mezereum 96
 D. philippi 94
Elaeagnus angustifolia 98
Ephedra distachya 100
 E. vulgaris 100
Euonymus europaeus 102
 E. verrucosus 104
 E. vulgaris 102
Fagus sylvatica 106
Frangula alnus 108
Fraxinus angustifolia 110
 F. a. ssp. danubialis 110
 F. a. ssp. pannonica 110
 F. coriariifolia 112
 F. excelsior 112
 F. ornus 114
 F. pennsylvanica 116
Hedera helix 118

- Hippocrepis emerus* 74
Hippophaë rhamnoides 120
Juniperus communis 122
Laburnum anagyroides 124
Larix decidua 126
 L. europaea 126
Ligustrum vulgare 128
Lonicera caprifolium 130
 L. carpatica 132
 L. nigra 132
 L. pallida 130
 L. xylosteum 134
Loranthus europaeus 136
Lycium barbarum 138
 L. halimifolium 138
Malus sylvestris 140
Myricaria germanica 142
Ornus europaeus 114
Oxycoccus palustris 276
Padus avium 144
Padus serotina 146
Picea abies 148
 P. excelsa 148
Pinus nigra 150
 P. n. ssp. nigra 150
 P. sylvestris 152
Populus alba 154
 P. nigra 156
 P. n. cv. Italica 156
 P. tremula 158
Prunus avium 58
 P. fruticosa 60
 P. mahaleb 62
 P. padus 144
 P. serotina 146
 P. spinosa 160
Pyrus communis 166
 P. magyarica 162
 P. nivalis 164
 P. pyraeaster 166
 P. x austriaca 164
Quercus borealis 178
 Q. cerris 168
 Q. conferta 170
 Q. farnetto 170
 Q. frainetto 170
 Q. lanuginosa 174
 Q. pedunculata 176
 Q. petraea 172
 Q. pubescens 174
 Q. robur 176
 Q. rubra 178
 Q. sessiliflora 172
 Q. virgiliana 180
Rhamnus catharticus 182
 R. frangula 108
 R. infectorius 184
 R. saxatilis 184
 R. tinctorius 184
 R. x gayeri 184
Rhus cotinus 78
Ribes alpinum 186
 R. grossularia 192
 R. nigrum 188
 R. rubrum 190
 R. uva-crispa 192
 R. vulgare 190
Robinia pseudoacacia 194
Rosa arvensis 196
 R. canina 200
 R. gallica 196
 R. pendulina 198
 R. pimpinellifolia 198
 R. rubiginosa 200
 R. spinosissima 198
 R. tomentosa 200
Rubus caesius 202
 R. c. var. arvalis 202
 R. canescens 204
 R. fruticosus 206
 R. idaeus 208
 R. tomentosus 204
Ruscus aculeatus 210
 R. hypoglossum 212
Salix alba 214
 S. amygdalina 232
 S. aurita 216
 S. caprea 218
 S. cinerea 220
 S. elaeagnos 222
 S. e. cv. Angustifolia 222
 S. fragilis 224
 S. incana 222
 S. pentandra 226

- Salix purpurea* 228
S. repens 230
S. rosmarinifolia 230
S. triandra 232
S. t. ssp. discolor 232
S. viminalis 234
S. x rubens 224
Sambucus nigra 236
S. racemosa 238
S. sibirica 238
Sarothamnus scoparius 240
Sorbus aria 242
S. aucuparia 244
S. a. var. lanuginosa 244
S. domestica 246
S. d. f. pomifera 246
S. d. f. pyrifera 246
S. graeca 242
S. torminalis 248
Spiraea media 250
S. m. var. oblongifolia 250
S. oblongifolia 250
S. salicifolia 252
Staphylea pinnata 254
Taxus baccata 256
Thelycrania sanguinea 72
Tilia cordata 258
T. argentea 262
T. officinarum 260
T. parvifolia 258
T. platyphyllos 260
T. p. ssp. cordifolia 260
T. p. ssp. platyphyllos 260
T. p. ssp. pseudorubra 260
T. tomentosa 262
T. ulmifolia 258
Ulmus glabra 264
U. arborea 272
U. campestris 270
U. carpinifolia 268
U. effusa 266
U. laevis 266
U. minor 268
U. m. var. suberosa 268
U. montana 264
U. pinnato-ramosa 272
U. procera 270
U. p. var. suberosa 270
U. pumila 272
U. scabra 264
Vaccinium myrtillus 274
V. oxycoccos 276
V. vitis-idaea 278
Viburnum lantana 280
V. opulus 282
V. o. cv. Roseum 282
Viscum album 284
V. a. ssp. abietis 284
V. a. ssp. album 284
V. a. ssp. austriacum 284
V. laxum 284
Vitis riparia 286
V. sylvestris 288
V. vinifera 288

Tartalom

Előszó.....	5
A fa- és cserjefajok bemutatásának szempontjai.....	7
Nevezéktan.....	7
Alaki jellemzők.....	7
Biológiai jellemzők.....	8
Ökológiai jellemzők.....	9
Elterjedés.....	10
Előfordulás.....	10
Élőhely.....	11
Egyéb.....	16
A fajok ismertetése.....	17
Festő- és cserzőnövények.....	290
Mérgező fa- és cserjefajok.....	291
Pollenallergiát okozó fa- és cserjefajok.....	292
Ajánlott irodalom.....	293
Magyar nevek mutatója.....	294
Tudományos nevek mutatója.....	298

X 157 9 13